IVDICIVM * POSEVINI

ANTONII POSSEVINI È SOCIETATE IESV

IVDICIVM,

De Nuæ militis Galli, Ioannis Bodini, Philippi Mornæi, & Nicolai Machiauelli quibusdam scriptis quorum Catalogum inuersa pagina indicabit.

ITEM

Defensio veritatis aduersus assertiones Catholicæ fidei repugnantes eiusdem Nuæ libris aspersas, auctore Petro Coreto Tornaci Canonico.

ITEM

Eiusdem Antonij Posseuini de Confessione Augustana, ac num admittendi sint hæretici ad colloquium publicum de fide, De Desiderio Erasmo, & secta Picardica iudicium.

Accessit index capitulorum initio præfixus, & alius in fine rerum omnium copiosissimus.

LVGDVNI,

APVD IOANNEM BAPTISTAM BVYSSON.

M. D. XCIII.

Superiorum permissu.

Cesmartin / . Catherine

De Nuæ militis Galli ſcriptis, quæ ille Diſcurſus Politicos, & Militares inſcripſit.

De Ioannis Bodini Methodo hiſtoriæ: Libris de Repub. & Dæmonomania.

De Philippi Mornæi libro de veritate fidei Chriſtianæ.

De Nicolao Machiauello, & libro cui Antimachiauellum nomen eſt.

REVERENDISSIMO ET CLARISSIMO VIRO D. ANTONIO EMANVELI CHALOM Lugdunensis Diœcesis Officiali & Vicario substituto, & in Curia Lugdunensi Consiliario Regio, IOANNES BAPTISTA BVYSSON S.

PRÆCLARA *sanè & magnis viris, & sapientibus digna vox illa fuit, vir clarissime, vt* Ne quid nimis. *Quæ profectò sententia, etsi in omni vita adprimè vtilis est, vt quidam ait: nescio tamen, an qua vlla in re vtilior esse poßit, quàm in eo vitæ instituto, quod nos profitemur, vel in librorum compositione, & scriptione: quos tam multos sine delectu, & iudicio edi conspicimus, vt verendum sit, ne præclara librorum supellex aliquando proiecta vilior alga, vt alter ait, esse videatur, neque profectò abibo longius. Quinam vulgo libri plausibiliores ab aliquot annis editi sunt, quàm qui à doctißimo viro, & religiosißimo* D. Antonio Possevino *(qui antequam se religioni Societatis Iesu consecraret, & postquam in eam est cooptatus, non modò in hac ciuitate, atque in vniuersa Gallia, verum etiam postea legationibus in Septentrione aliquot perfunctus magna vbique sui zeli, & in Deum,*

Ecclesiámque Catholicam studij reliquit insignia) in hoc paruo opere redarguuntur? Et tamen quis nescit ipsorum auctores longè consultius facturos fuisse, si vel omnino sibi à scribendo temperassent, vel si hoc insanum scribendi cacoëthes eos tenebat, intra certum suæ professionis, & disciplinæ modum se continuissent? Quod si neutrum ab illis obtentum est, cur Bibliopolæ vel eos primùm euulgarunt, vel certè postquã eos aliquod virus habere ex multorum fama perceperunt, adeo sunt nostri decoris, & dignitatis obliti, vt eos iterum, atque iterũ recudere, & non per Galliam modò nostram, sed etiam per longè dissitas prouincias spargere non erubescant. Et quidem opportunè accidit, vt cùm libri isti à Gallis in Italiam essent delati, in manus sanctissimi Pontificis Innocentij IX. antequam ad Pontificatum promoueretur, & D. Antonij Possevini peruenirent: quos illi libros sua censura & cautione dignos cùm iudicassent, Pontifex Possevino mandauit, vt partim ex suis obseruationibus, partim ex manuscriptis ipsius Possevini aduersarijs, quæ cum illo communicauerat, ipse aliquid scriberet, quibus pestilentes illi libri proscriberentur. Præstitit ille impigrè quod ei mandatum fuerat, & librum hunc sententiarum, grauitate & excellentia præstantissimum, lectúque dignissimũ superioris anni auspicijs edidit, quem varijs iam in locis impressum, dubiũ non est, quin maximum iam fructum alibi terrarum produxerit. Quod cùm non ignorares, sapientissime vir, téque aliquando more meo inuiserem, tu primus auctor fuisti, vt hunc librum typis in Gallia euulgandũ susciperem, vt cùm hi, contra quos D. Possevinus scribit, libri sint maximè per Galliam dispersi, in Gallia saltem liber impressus esset, qui eorum impietatem coerceat. Communicato igitur nostro cum Patribus Collegij Societatis Iesu huius vrbis consilio,

non

non solùm me in tua sententia confirmarunt: sed etiam comprimendam militis illius Galli frangendámque magis ac magis impudentem audaciam aut audacem impudentiam, aliud etiam volumen Petri Coreti Neruij Canonici, & S.Theologiæ licentiati obtulerunt. Quod D.Possеuinus in sui libri fine plurimũ laudat, qui peculiari opere, quem cum hoc edimus, aduersus Nuam veritatis Catholicæ suscipit defensionem. Nec ijs etiam contenti ab ipso D.Posseuino per litteras admoniti iudicium eiusdẽ de perfidia & execrãda Confeßione, quæ Augustana paßim nominatur, & nonnulla alia eiusdem opuscula subiecimus: quæ ab eodẽ in Germania, Poloniáue aliquoties edita visa ei sunt etiam digna, quæ in Gallia imprimerentur ob id maximè quòd cùm Galliæ status præsens sit in præcipiti, videndum etiam, atque etiam sit, ne Poißiaca, vel alia Bezana seu vesana potius Confeßio tot hæresũm mõstra in Gallia pariat, quot ex eo quasi Troiano equo Augustana scilicet Confeßione in Germania prodierunt. Hæc autem omnia, vir clarißime, tibi imprimis multis quidem nominibus offero: sed maximè quia tu primùm illud de Nuæ militaribus discursibus iudicium mihi dedisti, quod iuxta illud Hesiodium, Eadem mensura, & aliquanto meliore, si fieri potest, reddendum tibi esse existimaui. Acceßit etiam tua singularis in me comitas, & beneuolentia, qua cum plurimis alijs nulla tecum ratione conferendis ita me complecteris, vt domus tua commune quoddam non summorum, sed mediocrium, & infimorũ cuiusque ordinis hominum asylum quoddam esse videatur. Prædicabunt alij tuam religionem, eruditionem, integritatem & cæteras animi, corporísque tui dotes. Ego te hoc vno maximè colo, & colam, quòd in tãta rerum, & honorum copia, inq; maxima virorum Principum gratia tantam animi submißionem

 retines,

retines, vt qui tecum versantur omnes, siue hi familiares sint, siue externi, pari tecum sorte prognatos, & eodem quasi ex ouo eductos esse arbitreris Ego igitur, cui tu tantam impertiris beneuolentiam, vicissim tibi quandiu viuam, omne genus officij, & obsequij exhibebo. Quod vt testatum facerem, nomen tuum in horum librorum vestibulo apparere volui, & tibi libros hos omnes, qui nunc primum in Gallia eduntur, nuncupare decreui: quos sanè libros tum ob auctoris D. Posseuini nomen, & dignitatem, tum ob rerum, de quibus agunt, præstantiam tibi futuros esse iucundissimos satis scio.

Vale.

INDEX OMNIUM quæ in hoc opere habentur.

CAPVT VI.

CAPVT VII.

Male

cum

tiriæ

ab

EPISTOLA STANISLAI Archiepiſcopi Gneſnæ in Polonia ad P. Antonium Poſſeuinum de libro aduerſus Nuam & alios edito.

Admodum Reuerẽde Pater, amice chariſsime & honorande.

IOANNES *Conarius Collegij Poſnanienſis Rector, miſit ad me, Reuerendæ Paternitatis veſtræ libellum, ipſius, vt mihi ſcripſit, mandato; iudicium nempè, de quibuſdam Bodini, Machiauelli, Galli militis, ac aliorum ſcriptis, vt videlicet libellum prælo ſubiici, ac per Regnum euulgari mandarem. Ego verò, & hoc officio priſtinam in me Reuerendæ Paternitatis veſtræ beneuolentiam recognoſco lubens, & actis immortali Deo gratiis, qui hoc potiſsimum tempore, quo caput nimium attollit impietas, vigilibus atque ſolertibus Eccleſiam ſuam cuſtodibus, mala in eam irrepentia denunciantibus, non deſtituit, gratulor tibi, tam præclarum in Eccleſiam Dei, Rémque publ. Chriſtianam meritum, quo illa non ſalutem modò & tranquillitatem ſuam tueri, ſed etiam magnum ad diuturnitatem præſidium habere queat. Iam iſtæ quoque peſtes, ad nos peruenerunt, teruntúrque paſſim hominum noſtrorum manibus, Bodiniani, Machiauelliani & aliorum enthuſiaſmi, tanto quidem ſtudio, vt nihil ſapientius, ad moderandas Reſpub. nihil ad ſanandos præſentes patriæ noſtræ languores accommodatius, ab humanis ingenijs proficiſci potuiſſe credant: quare*

venenatos

venenatos ex eis succos exsugunt: deprauatisque iudicijs, sectas inter se dissectas, cum sancta Catholica & Romana Religione, falsa pacis specie, imaginéque allecti, conciliare conciliatur; quasi aliqua conuentio atque concordia esse poßit, Christo cum Belial, luci cum tenebris, pietati cum impietate, virtuti cum vitijs. Sanè si cui Reipublicæ tuus hîc labor vtilis videtur, nostræ certè fuerit vtilißimus, & maximè necessarius; habet enim optimum præstantißimúmque antidotum, aduersus ea venena, quæ isti dolosè, fraudulentérque sub medicinæ specie, deprauato iudicio, orbi Christiano propinant, quæq; iam à nostris hausta, magnos in Repub cient motus. Equidem tibi magnam habeo gratiam, quòd mihi, imò verius Reipub. nostræ, de qua præclarè meritus es, cuiusque mala, vti optimus medicus probè nosti, tuas istas lucubrationes communicare voluisti, quas ego iam excudi mandaui, vt profuturis nostris Comitijs in publicum proferantur. Tu in isto nostri eximio studio, & voluntate perge, Deúmque tuis in sacrificijs precare pro nobis, vt errores in administranda Repub. per te demonstratos, atque redargutos agnoscentes, ab eis recedamus, Christianæq; fidei vnitatem tueri & velimus & poßimus. Nos tibi vicißim, ad incrementum Dei gloriæ, diuturnam valetudinem precamur, officiáque amicißimi hominis nunquam te in nobis desiderari passurū pollicemus & spondemus. Datū ex Arce nostra Louicien. V. Augusti. Anno Domini, M. D. XCII.

PRIVI

PRIVILEGIVM P. PROVINCIALIS *Lugdunensis Prouinciæ Societatis* IESV *Ioanni Baptistæ Buysson concessum.*

BErnardinus Castorius Prouincialis Collegiorum Societatis IESV in prouincia Lugdunensi iuxta Priuilegiū eidem Societati à Christianissimo Rege die 10. mensis Maij anni 1583. concessum (quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque illorum permissione imprimant) permittit Ioanni Baptistæ Buysson Lugdunensi Bibliopolæ, vt opus, cui titulus *est Antonij Posseuini è Societate Iesu Iudicium de Nuæ militis Galli; Ioannis Bodini; Philippi Mornæi; Nicolai Machiauelli*, quibusdam scriptis nec non eiusdem *Antonij Posseuini de confeßione Augustana, ac num admittendi sint hæretici ad colloquium publicum de fide; de desiderio Erasmo & secta Picardica Iudicium* ad sex proximos annos imprimere, ac libere diuendere posit. Datum Lugduni die 1. Martij, anno M. D. XCIII.

CASTORIVS.

THEO

THEOREMA ET CAVTIO

De Theorematibus Politicis & Militaribus

NVÆ GALLI.

RODIERVNT in lucem Theoremata, ſeu diſputationes Politicæ atque Militares à milite Gallo ſcriptę, quem Nuæ Dominum vocant. Hic Caluinianorũ partes ſequutus, cum ab eo, qui iam regnauit, Henricus III. Gallorum Rex, in prælio ad Moguntourcium captus, dimiſſuſq; ſibi aliquando temperaſſet à bello, in Belgium denique cum expeditione profectus, & in manus Catholici Regis copiarum veniẽs, cum in cuſtodia diu detineretur, ſcriptioni ſeſe dedit, non tam vt falleret tempus, quàm vt tentaret (aiebat) an Galliæ res collabentes calamo poſſet iuuare fœlicius, quàm lãcea fecerat. Sed veriſsimum illud eſt, quod ait (aliam licet in rem) Apoſtolus: Quidquid non eſt ex fide, peccatum eſt. Hominem enim à Catholica fide alienum, vt rectè

Gallice, *Les Diſcours Politiques, & Militaires.*

ea,quæ fidei ac religionis ſunt, tractet, vel vt ſolidum in rebus etiam politicis conſilium det,ecquis facile reperiat?iudicem autem ſeſe ita conſtituere, vt rectius putet,de ſummis rebus ſeſe poſſe decernere,quàm vniuerſa Chriſti vmquam Eccleſia decreuerit,nimium fidentis eſt, vt mitiſsimè loquar. Eas igitur diſputationes,Geneuæ cum eſſet,Gallóque cuidam oſtendiſſet, cui Freſnes cognomento eſt,hic quaſi illo nolente,ſed re vera cupiẽte,euulgauit, quas deinceps quoquouerſum miſſas plerique auidè exceperunt, & excipiunt, non tam ſtatuendis,quàm funditus euertendis Rebus publicis, & Regnis aptiſsimas.

Etenim eo collineant,vt ſuadeatur Galliæ Regnum ſtare poſſe religione Catholica,hęreſiq;cõmixtum. Vertendaq; potius aduerſum Turcas eſſe arma,quàm pro Catholica Religione ferro dimicandum.Iſtis autem multa interſerit,quę pertinent ad mores,diſciplinamq;Galliæ bellicam inſtaurãdam,fœdusq;Principum contra Turcas iniendum rationemq;tantæ expeditionis ſuſcipiendum,cum denique ea,quæ initio tumultuum in Gallia contigerunt,enumeret,Caluinianorum cauſſæ fauens.

Itaque illud primum ſatagit probare ex communi omnium fine,qui Chriſtus eſt.Nam,inquit cum Catholici,hæreticiq; vnum & eundem Chriſtum colant,non eſt,quòd in reliquis ita anxij ſimus.Addit:Quemadmodum non mutuò ſtringuntur enſes in viſcera ciuium,quod virtutes vitiaq; in Regno vigeant, ſed hiſce vigentibus,pax tamen,concordiaq;fouetur;ſic Religione Catholica,hæreſiq; vigentibus,reliqua in pace adminiſtranda ſunt, vt miles

miles ſcribendus non ſit, nec quiſquam bello adigendus ad fidem, ad quam charitate,& verbo Dei humaniter adduci facilius,concilio autem libero, ſiue generali,ſiue nationali firmius queat. Exẽplis autem hęc,inquit,roborari Conſtantini Magni,& Theodoſij,ſanctorum item Epiſcoporum,qui antiquitus(ait)ſplenduerunt,Auguſtinus,& Ambroſius:Regum quoque Galliæ,quales fuiſſe ſcribit S. Ludouicum,Carolum V I I.Ludouicum X I.Franciſcum,& Henricũ,Auum,& Patrem eius, qui iam regnauit,Henrici Tertij. Iſtorum igitur,inquit,inſiſtendum eſſe veſtigijs,qui Regna,Remq; publicam velit eſſe ſaluam.Denique profert, quod Heluetij faciũt,qui inter ſeſe tamen pacatè viuunt,licet alij Catholici,alij Caluiniani,&Zuingliani,vel Lutherani ſint.Id quod item ait Germaniam vniuerſam ſequi,cum tamen in ea tot ſectę viuant cum Catholicis vnanimes:Quare idem quoque(inquit) in Gallia fieri poſſe,dubitandum non eſt.Huc igitur ferè,quę ille de toto hoc negotio in ſuis diſputationibus agit.Nã,quæ ſpectant ad fœdus Principum procurandum aduerſus Turcas,quæ ve de inſtituendis militaribus collegijs attingit,non nihil poſtea dicam.

Ergo,quod de vno Catholicorum,& Hæreticorum fine Chriſto iſte putat,errat vehementer. Neque enim quibus ſunt leges contrariæ,iuriſdictióque,& ſacramenta non eadem, ratio verò prorſus in adminiſtrando diſsimilis;Diuinę denique Scripturæ diuerſiſsimus ſenſus, & interpretatio; Nec certe eadem de Chriſto,déque ſanctiſsimæ Trinitatis perſonis fides;In partibus autem diuini Co-

dicis admittendis summa controuersia; pertinacissima denique contentio etiam in reliquis rebus, quæ ad cultum Dei pertinent; ijs dixeris vnum esse scopum, & finem Christũ: quippe ex eodem foramine haud prodit dulcis, & amara aqua. Neque sese Deũ volebat dici, Deus ipse, pseudoprophetarum, aut aliorum, qui & si vnum Deum inuocabãt, aberrabant tamen ab eo longissimè; neque ab eo mittebantur: Nec sanè ijs putaueris eundem esse in animo portum, qui aduersum omnino cursum instituunt.

Ac cum fides primum ædificij spiritualis fundamentum sit, sine qua nemo in Christum credere, nemo ad eum possit accedere, ecquis, si hæc desit, audeat credere, eundem se habere Christum, quem soli Catholici, quoniam in Ecclesia Christi sunt, habent? Diserte D. Augustinus (quem iste tamen à se non lectum honorificè nominat) demonstrat, Christianum non esse, qui in Christi Ecclesia non est: Ac nullius hæreseos esse Christum fundamentum: Quin etiam Christum portari aduersus Christũ ab hæreticis, à quibus scripturę teneãtur ad speciem, non ad salutẽ: indéq; venenatas sententias ab ijs emitti, Diabolum nempe imitãtibus in detorquẽdis ijsdem scripturis: neque porro Christũ haberi caput ab istis, qui in corpore Christi mystico non sunt, quíq; corpus illud sciderunt, & scindunt, Christi sacramenta, quibus iungitur cum suo corpore, tollentes, & negantes; Quæ quidem, ac sexcẽta alia cum in alios, tum prorsus in Caluinianos quadrant. Id quod liquidissimè viderit, qui legerit aut de octoginta hæresibus agentem Augustinum

Aug. de ciu. Dei lib. 21. c. 21.

effica

efficacissimisq; rationibus ex Diuino verbo eosdem Caluinianorum errores confutantem; aut ipsorummet hæreticorum inter sese digladiantium summas de summis fidei capitibus controuersias olfecerit.

Deinde par ratio virtutum, & vitiorum non est, vt quoniam hæc sine bello tolerantur, hæresis quoque toleranda sit. Sane verò si qui publicè ascendere cathedras, & è suggestu vitia docere, aut scholas aperire, librósve edere de patrandis facinoribus auderent, nisi ordinaria potestas posset, extraordinaria esset accersenda, & bello pestis ablegan da, quæ latissimè alioquin serperet. Cũ autem hęresis multò pestilentior cunctis flagitijs sit, hanc nisi solida Euangelij ab ipsis Apostolis vsque ad hæc tempora interpretatio, ac vetera Patrũ Decreta, & omnium Imperatorum, ac Regum eminẽtissimorũ, qui Catholici fuerũt, compescere possint, quidni armis perniciosissimus hostis dometur, & cadat? Occidi seuerissimè falsos prophetas mandat Deus; quod re ipsa præstitere Helias, Iosias, Iehu, & alij: Christus autem Dominus non legitimos Regni subditos, aut filios Ecclesię, sed ethnicos haberi vult, qui Ecclesiam nolint audire. Et quisque erit tam sibi sapiens, qui cogitet, secularem potestatem quæ non sine causa gladium portat, in eos iniustè animaduertere, post hæresim ab ecclesia cognitam & damnatam, quam cum cancro confert Apostolus? At certe Oriẽs, & Asia, Meridiesque, & Aphrica, magnaq; nostro hoc seculo Europæ pars, quia initio sedula non fuit auertendis his malis, nimio plus experta est, quid inde consecutum sit dam-

Deut.13. 17.18. Reg.3.li. c.18. & Reg.4 c.10. & 23.

ni. Cæterum Petrus Ananiam, & Saphiram interfecit, & Paulus falſum Prophetam, qui Proconſulẽ à fide impedire conabatur, cæcitate percuſsit: Ac Synodo Nicæna petẽte, Arius cum ſuis aſſeclis in exilium relegatus eſt à Conſtantino Primo Imperatore. Atqui non ab hoc vno, ſed ab alijs, quos recenſet Auguſtinus, ſeueriſsimæ leges ſunt latæ aduerſus hæreticos; quibus tamen vnus ſolus Iulianus Apoſtata fauit, quia erat apoſtata. Etenim Theodoſius, & Valentinianus, & Martianus, & plerique alij Imperatores religioſiſsimi, hæreticos interdum aliquot libris auri, interdũ omnibus bonis, interdum exilio, & verberibus, interdum vltimo ſupplicio mulctari voluerũt; ne huc modo cõferam Eccleſię leges, omnesq; Patrũ ſentẽtias, quę ſẽper aduerſus iſtam peſtẽ conſtantiſsimę fuerunt.

Ep. 66. ad Donatiſt.

Cod. de hæreticis l. Manichæos. l. Ariani l. Quicunque.

Ac Galenus quoque, quo libro ſcribit, mores animi ſequi temperamentum corporis, tres cauſſas affert, propter quas ratio doceat, improbos eſſe interficiendos. Altera ne probis noceant homicidæ, adulteri, latrones. Altera, vt plurimi paucisſimorũ ſupplicio emendentur; quiq; viuẽdo Reip. prodeſſe noluerunt, hi moriendo proſint, quales Magiam, ſceleraq; horrenda, & alia immania facinora committentes. Tertia, quòd ſępe ijs, qui plectuntur, expedit occidi, futuris ſemper deterioribus, neque ad ſanitatem reuerſuris.

At certe quadrant hæc omnia iuſtiſsimè in hæreticos, quo hæreſis funeſtiſsimum malum ſit, initiúmq; vitæ cæleſtis extinguat, humanis mentibus diem ſtatim eripiens, radióſq; adeo & igniculos mentis, quibus mouentur ad bonum, retundens;

mirandum vt non ſit,ſi oppugnet arbitrij libertatem,qua ſibiipſi libertatem quodam modo ligat, (quidquid de libertate conſcientiæ blaterat)ſerua facta tenebrarum & Satanæ.Et quidem peſtilentia, qua corpora vexantur,& in delirium acta tandem pereunt, tamquā formidoloſiorem arcent magiſtratus ſumma vi atque natibus:tum quòd ſumma pernicitate præ cæteris affectibus venenum ſuum ad cor vſque diffundit,hominemq;vegetum ac ſuperſtitem deijcit illico in ſepulturam,vt etiā plerique dum liberè incedunt,oppreſsi cadant in vijs, vel ſeſe è feneſtris,aut tectis præcipites dent: tum quòd dum hoſce interficit,alios inficit,ſerpitq;celerrimè plus quàm flāma omnia depaſcens ex vna plurimas domos,& ciuitates breuiſsimo temporis momento inuadens.Quæ cauſa fuit,cur SS.Chryſoſtomus,& Auguſtinus,ethnico,& publicano deteriorem faciant hæreticum;quod ſicut ventorum procellæ maria commouere,& perturbare ſolent, ſic hæreſis quantumcumque Regnum, Rempublicámve (licet antea ſtabiliſsimam)inuaſerit,mox in ea tumultus, factiones, cædes, rapinas,ſacrilegia, publicos inceſt⁹,euerſiones denique excitat.Quamobrem viri ſanctiſsimi,cum alias quaſuis perſecutiones imperterrito animo expectarent, neque ſeſe dimouerent de ſtationibus ſuis,inaudito tamē hæreſum motu vires omnes ſtatim colligebant, properéq;concurrebant ad communem cōflagrationem reſtinguendam.A Pontificibus autem maximis vel cogebantur ſynodi,vel Imperatores vrgebantur ad depellendam tantam cladem, qua tādem ipſa diademata pedibus hæreticorum contri-

vide Rob. Belarminum, & Stapletonum, qui hæc omnia optimè.

ta ſunt. Sed vt plurimos fuiſſe conuerſos, cùm primum leges Imperatorum auocarunt hæreticos ab fallaci illa ſpecie libertatis, quam hodiéq; prętexũt, idem ſcribit grauiſsimus teſtis Auguſtinus. Quod quidem planiſsimè intelligunt, qui ſtatum Regnorum & Rerumpublicarum, vbi viget hæc cura, cõfert cum ijs, qui laxarunt habenas huic primariæ iuſtitiæ. Quæ certè laxatio ſe in animos hæreticorum inſinuauit, cum Lutherus Chriſtianos initio hortatus eſt, ne arma aduerſus Turcas ſumerent, ſed totam rem Deo committerent: Nimirum videbat faſcinatus oculus, Maometem licentius carnis licentiam permiſſurum, quàm fiat tot in Chriſtiana Schola piarum exercitationum aſsiduitate, quę ſtimulos ad bene agendum exacuit, atque exemplo ad Chriſti veritatem ſartam, tectamq; tuẽdam proponit. Sic igitur noui iſti politici Geneuenſes, latente Atheiſmi verme, ad parentis ſui ſeſe normã aptant, qua libertas illa conſcientiæ tam deprædicata, retineat ius, & vbique radicem agat, ac figat vlterius pedem, vbi hactenus fuit ignota.

Sed veteribus miſsis, ſi, quæ oculis patent, inſpiciamus, an quidquam poteſt eſſe dilucidiùs? Trigeſimus pene annus agitur, cum Emmanuel Philibertus, Dux Sabaudiæ Sereniſsimus, in Subalpinã ditionem ſuam recipiendam deſcendit. Diuturno bello, vicinaq; hæreſi, totus ille tractus nutabat in fide. Præcipuæ Ciuitates ſenſim dilabebantur. Miniſtri hæreticorum circumcurſabant liberè. Nam ex vallibus Angroniæ, Lucernæ, & aliunde erumpebant ſtatis temporibus, qui cœnam illam impiã, & virus circumquaque ſpargebant. Illecti plures,

qui

qui furtiuas illas aquas ebiberant, iam Ecclesiis, iam corpori reliquo, tanquam caput colúmve assecuti, internecionem minitabantur. Venit igitur Princeps ille. Non tam recepit sibiipsi ditionem, quàm Deo restituere sategit. præmoniti populi, vt pestem librorum hæresúq; exploderent, pauci peruicaces plexi, Arces constitutæ in primarijs Ciuitatibus, & præsidijs firmatæ vt populum in officio, cum opus esset continerent; Instituta Collegia, in quibus pietate cum disciplinis, & studijs literarum adolescentia excoleretur, auitam religionem Subalpinis illicò restituerũt, & ab alijs finitimis regionibus auerterunt. Idem autem in Sabaudia tota secutum est, vnde propagati fines, & recepta sunt de Bernatibus oppida; quamuis circumquamque non solùm essent, verum etiam bella mouerent hęretici, nihilq; non agerent Geneuẽses, & Delphinates, & ipsi quoque in visceribus Subalpinis Salucij, ne sibi in Italia ad hæreses dissemināndas aditus præcluderetur. Sed & Deus, qui principes prœlia Domini pugnantes, melioribus coronis ornat, filium illi dedit præter omnem spem, ex matura vxore: eum, qui nunc regnans, & Regio, atq; omniũ honorificentissimo vinculo cum Catholico Rege astrictus, suscepit Augustam prolem, ex qua catholicè & sanctè educta, speranda est accessio reliquæ Sabaudię ditionis, quā male partam Caluiniani adhuc contra ius, Euangeliúmque, retinent. An ne igitur si mixtam colluuiem illam permisisset Emmanuel Philibertus suo arbitratu viuere, nō exundasset hæresis in viscera Italiæ, cuius sane faciem nunc deformiorem haberemus, quàm quo tempo-

re Ariani, Gothi, Hunni, Vandali Europam, & Italiam ipſam deuaſtarunt?

Sed progrediamur in Gallias. Eodem tempore, quo Emmanuel iſta gerebat, ardebat bello Gallia, & cùm pacem quęſiuiſſent politici, ſtatusq; ille vix humanis alijs rationibus reſtitui poſſe videretur, dum contra quam Emmanuel fecerat, non ſolùm externa illa pax conſecuta eſt, ſed per eam quicumque tamquam ad Aſylum profugerāt Galli ab Catholica fide alieni redierunt in Patriam, ecquid cōcordiæ, quietiſve adepti ſumus? Tamquam enim ſolutæ cathenis, aut ex antris erumpentes feræ famelicæ, cum, venenū Geneuæ combibiſſēt, id vbique diffuderunt in Ciuitates, in Regias, in arces, & quo nō? Vt verò, dum lethale tantum vulnus cordi eſſet inflictum, id viuere pergeret, ecquis fuerit tā excors, qui crederet? Reditum igitur ad arma. Stetit ergo Regi ſemper victoria. Tentatum iterum atque iterum idem genus pacis à prudentibus ſeculi, cum facillimo negotio, ſi perſtitum fuiſſet in ſētentia, vniuerſum Regnum dabat manus, & catholicum, ac Chriſtianiſsimum (vt antea) effici potuiſſet: reditum igitur iterum per fucatam pacem ad veras calamitates: quæ tamdiu perdurabunt, quamdiu Samaria non tolletur, vt vna Hieroſolyma, & veræ pacis viſio ſit. Confirmant verò hæc, quæ dicimus, alij rerum fœlices exitus, in ipſis Gallijs conſecuti. Nam Pariſienſes, Toloſani, ceteręq; primariæ Ciuitates, quæ mixtionem illam non admiſere, neque paci illi aſſenſerunt, ſteteruntq; integrę iusq; ſuum Eccleſia, Magiſtratus, Rex, in ijs retinuere. In quas autem inuecta eſt licentia hæretice

præ

prędicandi,aut tumultus ſtatim,&ſtrages,aut amiſſio ciuitatum ſecuta eſt.Lugdunum, & aliæ ciuitates id paſſæ,exemplo nobis ſunt:E quibus vbi exacti miniſtri hæreticorum,ſublataq; poteſtas eſt vnicuique, quo quiſque voluiſſet, modo viuendi, paucorũ pœna vniuerſis ſaluti fuit. Itaque & perſtant catholicæ, & vigent commercia, & pacatè ſic viuunt,vt tamquam fulcra molem adhuc tanti, & tam diuerberati ab internis factioſis, & ab externis hæreticis,Regni,ſuſtineant,ne omnino cõcidat. At & Auenionenſis Pontificia ditio, cum Aurantiũ, & alia oppida hæreant in centro , quæ maxima ex parte hęretica ſunt,circumquaq; autem plerumque obſideretur ab hęreticorum copiis,ſępiſsiméq; excurrerẽt iſti vſq; ad ciuitatum catholicarum aſpectum,quoniam ſeſe defendit,ſalutemq; potiorem habuit,quam aurum, quod fructuoſiſsime in bellum illud à Pontifice maximo tutandis ſubditis impenſum eſt,ſalutem,aurum,ciuitates,& reliqua conſeruauit;quæ tamen omnia prudentes ſeculi ſuis fallaciſsimis conſilijs viderunt alibi nõ vno loco adempta,& vt reliqua demantur,ſubdole eadem conſilia ſerunt.

In Belgium reſpiciamus.Dũ omnia tentata ſũt, euocatiq;inde Hiſpani,deceptiq;Epiſcopi ſunt,vt putarent tolerantia,vitam ſeſe poſſe viuere quietiorem,Regiș Catholici ditio,religióq; catholica prorſus euerſa eſt.Reditũ igitur eſt ad arma; quare pax eo verior obtigit, quo nulla ratione inflecti voluit Rex,vt quæ ſibi recuperabat,non in primis Deo recuperaret.

Quamobrem Antuerpia,Bruxellæ, Gandauum,

Burgæ

Burgæ, inſigniſsimęq; aliæ ciuitates, quæ ante annum bienniumve, neſciebant Deum, atque huius loco Caluinum, & cetera monſtra adorabant, viuunt catholicè iam, fruuntur pace, ac tot animarũ myriades ſacramentis, Diuinoq; verbo, ſiue viuant, ſeu moriuntur, potitæ ſunt.

Bauaria item, de qua paulo poſt, dum vtriuſque ſpeciei in Euchariſtia vſum requirit, & obtinuit, feneſtra iam patefacta ad nequitiam, quam celabant in corde, cũ ſimulati catholici, hæreſes quaſque eſſent intromiſſuri, quoniam id ſedulo ab Alberto Duce ſublatum repente eſt, pacem habuit, & refrigerium ſenſit in medijs Germaniæ flammis.

Viennę Auſtrię, dum Opicius, & alij hęreſim tenendam vnà cum catholica religione (hoc eſt hãc per hæreſim tandem explodendam) conſulebant, tragœdias miras excitarunt: Sed eiecto Opicio, ſublataque facultate prædicandi aliam quàm Catholicam religionem, & ad hanc redierunt ciues, & ad Cęſarem ſua redijt ciuitas, quę certe iam alioquin è manibus fuiſſet lapſa. Tamdiu videlicet Regnis & Repub. permanentibus, quamdiu religio, & iuſtitia inuicem ſeſe oſculantur, & durant.

At nequis ignoret, quo actu totum hoc negotiũ agant hæretici, mundanive politici, extat liber de iuſta hæreticorum punitione, editus ab Alphonſo de Caſtro, Theologo Hiſpano; quem ſi legerint Principes, & Magiſtratus, ſummum fuerit operæ pretium, atq; aduerſus technas iſtas pręcautio: pręterquam, quod mirum eſt, hæreticos immaniſsimis quibus ſupplicijs afficere ſolitos eſſe qualemcumque audientem de catholica religione hiſcere, ſa-

crum

crumve facere;ac tamen velle repoſcere omnem erga ſeſe immunitatem,cum omnia permiſceant, & hæreſes ſexcenties damnatas excitarint ab inferis. Num verò Geneuæ Catholicum aliquem eſſe patiuntur? Num ſi quis inde ad Sacramenta à Catholicis ſumenda in proximam viciniam exit,non proſcribitur,& plectitur? Num idem in Saxonia, cæterisq; Regnis non fit? An ne perſecutiones, & diritates maiores exercuere Nerones, Caligulæ, Domitiani,& reliquæ illæ infernales faces aduerſus Chriſtianos martyres,quàm quas Angli in Anglia contra innocentiſsimos, quoniam Chriſtianam,catholicámq; fidem tenebant,nouiſsimè his annis ediderunt? Et verò bonus iſte vir ecquod in Gallijs patratum facinus in hoc genere non vidit aut adeo ipſe non patrauit? aut qualem nam ipſi facultatem hęretici conceſſere ciuitatibus ijs catholicis,quas proditione ac rebellione acceptas, adhuc captiuas retinent, ſpoliatas aris, virginitatis clauſtris, Patrum teſtimoniis, Sāctorum exemplis, legitimo verbo diuino,& Sacerdotibus. Et hi videlicet Reſpub.& Regna ſuis theorematibus inſtaurabunt? Sed quod ſubdit, Heluetios,& Germanos ita commixtos, viuere pacatè,fucum imperitis facit. Quinque enim Heluetiorum pagi,qui catholici ſunt,cum iam ante aliquot annos pro catholica religione pugnaſſent,atq; victores, interēpto Zuinglio,euaſiſſēt,coēgere iuſtiſsimo bello reliquos Heluetiorum pagos,ne ad ſeſe vmquam miniſtros aliosve,qui hæreſes ſpargerent,immitterent. Id quod ſumma diligentia ſeruari curant. Quin etiā quo magis ab eorum contagio ſint immunes,

munes, instituerunt duo Collegia Societatis Iesu, Lucernæ alterum, Friburgi alterum: Itaque & illud tam sapientis politici mendacium apparet. In Germania verò quid fiat, vel ignorat, vel fraude, quod nouit, tegit. Germania enim vbi in varias hæreses diuisa est, & suã quæque ciuitas domusq; hæresim retinet ita mordicus, vt Saxo Caluinianos exegerit, ferroq; mulctauerit: Casimirus Lutheranos non ita pridem ex Rhenano tractu eiecerit: Reliqui inter sese acerbissimè digladientur: Hussitæ, Picardi, Anabaptistæ, Smicdeliani, Suécfeldiani, Ariani, Samosateni, & reliqua fęx. At cõtra in Bauaria inferiore, & superiore, in Comitatu Tirolensi, in quibusdam Episcopatibus (vti nunc in Herbipolensi) quoniam vnum labium est, atque vna fides, vestigia antiquæ pietatis omnia vigent adhuc, & Principibus obeditur alacrius, ac, quod caput est, conscientiæ ipsæ pacem illam retinent, quam mũdus vt dare, ita adimere non potest, quãdiu in cordibus integra seruatur. Sed ad alterum theorema veniamus.

De Theoremate altero Nuæ.

Vtrum expediat ad Gallicas res componendas, vniuersale liberum, au saltem nationale concilium Ecclesiæ Gallicanæ indicere, an certè colloquium alterum de religione instituere.

CAVTIO.

ALterum Theorema, in quo cum alijs eiusdem farinæ multus est politicus iste, pertinet ad ineundã rationẽ, qua tot de fide lites dirimãtur. Ea ratio est, vt Synodus, aut conuentus generalis, vel certe

certe Gallicanæ Ecclesiæ habeatur,in quo vnicuique liberum ſit ſuffragium: credendum enim eſſe opinantur,Spiritum ſanctum haud minus afflare proteſtantes,quàm catholicos.

Eſto igitur,ineatur eiuſmodi deliberatio. At vt ad effectum perducatur, quemnam putat modum adhibendum?Si ad normam iudiciorum ciuilium: repudiabitur, quoniam humana (inquiunt) hæc ſunt. Si vt Pontifex & Epiſcopi præſint, explodetur. Si vt aduerſarij ipſi iudices ſint, inauditum eſt à ſeculo. Quis enim reum,aut partem iudicem ſtatuat?Si vt omnes ſimul coëant, feratq; quiſque nullo certo præſide,ac iudice ſententiam,plurima ſequentur incommoda. Si verbum Dei iudex adſciſcatur,vnuſquiſque abundabit in ſuo ſenſu;idq; Dei verbum ſibi eſſe perſuadebit, quod præiudicio ſuo,vel hauſtis ex aliqua hęreticorũ ſecta principijs,ſanxit eſſe verum. Si adhibeantur Patres interpretes:homines(inquient)erant,& errare potuerunt. Si quis produxerit in medium, Auguſtanam confeſsionem,Lutheri opera, Caluini inſtitutionem,& aliorum auctorum libros,vnde verbi diuini petatur expoſitio;& hos fuiſſe homines, nõ deerunt,qui reſpondeant:præterquam quòd inter ſeſe ſic pugnant,vt alter alterum hæreſeos arguat, & damnet:& denique ſępe vnuſquiſque eorum eadem in re dixit pugnantiſsima. Nec confeſsio Auguſtana eſt vna,& eadem:vt mittam,ex verbo Dei, ab Eccleſia antiquiſsima, quamquam ipſimet aduerſarij veram fuiſſe non inficiantur,eorum errores tãquam hæreſes anathemate fuiſſe confoſſos. Iam verò ſi Eccleſiæ tamquã vnico Chriſti tribu-

nali

nali ſiſtendum fuerit, hanc ſinguli vel apud ſuos eſſe, vel inuiſibilem plerique omnes dicent: atque ideo, quam tu conſulas, cuius non appareat facies, vel tribunal? Quę cùm ita ſint, quæro, ſeriò ne id, ac veritatis excutiendæ ſtudio proponat iſtiuſmodi hominum politicorũ genus. Si annuant, tum ego, vt omnes ambages præcidãtur, breuiſsimè poſſũ reſpondere: Nempe, rationem eſſe ineũdam, quam in hac ipſa re, ſapientiſsimi, & antiquiſsimi omnes, quiq; ſanguine ipſo veritatis teſtimonium cõſignarunt, ineundam cenſuerunt. Extat porro in Apoſtolorũ actis, hoc eſt in verbo Dei, expreſſum eiuſdem rei veſtigium, ſiue potius exemplar. Et vt veteris teſtamenti formam huiuſmodi quæſtionũ per ſummum Sacerdotem finiendarum miſſam faciam, naſcentis Eccleſiæ controuerſia, quæ orta fuerat, Num Moſis legalia cum Euangelio Chriſti Ieſu iungenda eſſent, cum ſublata ſubito fuiſſet, modum nobis reliquit, quo cetera iſtiuſmodi cõplanarentur. Quinam ergo tum adhibiti ſunt iudices? Num ipſa Biblia tantummodo in medio poſita? At muta erant, vt ſunt. Num aliquibus præcipua erat à Domino iniũcta cura, vt vel inde veritatem eruerent, vel adſpirante Spiritu ſancto, docerentur omnem veritatem? Videlicet, aliquibus, hoc eſt, Apoſtolis. Quid? Ad Apoſtolos ne aliqui alij, vt ſimul eſſent iudices, & ad eundem cœtum adſciti ſunt, vel Chriſti diſcipuli, ſiue item eorum aliqui, per quos de legalibus orta erat controuerſia? neminem legimus. Apoſtolorum enim quibus Epiſcopi ſucceſſere, proprium illud fuiſſe iudicium conſtat. An verò forſan magiſtratum adiere politicum

ticum Apoſtoli,vt vel facultatem cogendi concilij,vel magiſtratus interuentu auctoritatem ei negocio conquirerent? Neque hoc apparet. Sed Synagoga nondum ſepulta prorſus fuerat. Quid igitur? Ex ea ne aliqui aſſeſſores eidem iudicio ſunt accerſiti? Non fuere. Scilicet quoniam Cæſaris loco Pilatus Iudæam adminiſtrabat,aliquid erat Cęſari deferendum, vt ſynodus illa rite haberetur? Non eſt factum: Nec Cæſar, neque Pilatus erant Chriſtiani. Quid ſi fuiſſent Chriſtiani? Si Chriſtiani fuiſſent,ijs,quos Chriſtus Eccleſiæ iudices delegerat,in ſalutis negocio parere, non præeſſe debuiſſent. At non amplius habemus Apoſtolos: quam tu nunc(dicent)actionis viam inſtitues? Niſi habemus Apoſtolos, Apoſtolicum non amiſimus exemplum: Apoſtolis ſucceſſere qui Eccleſiam regerent, ac huiuſmodi quæſtiones, quæ nunc iterum excitatæ ſunt, ſoluerunt. Viuit autem idem ſpiritus,& vſque ad conſummationem ſeculi eodem in Eccleſiæ culmine viuet,qui regebat Apoſtolos. Ad illud igitur Hieroſolymitanæ Synodi exemplar prouoco,ſi verbum Dei ſpectandum ſit,vt eſt maxime ſpectandum. Nec video,quantuſcumque habeatur conuentus,ſi careat auctoritate, forma,legitimis iudicibus,ſpiritu Dei, vt ſolidi aliquid vmquam vſpiam conſtitui poſsit. Hic, credo, vrgebunt. Noſtri ſunt Apoſtoli; noſtri ſunt Euangelici; Dei codicem & verbum habemus. Quid igitur obſtat,cur talium vera nõ ſit auctoritas,forma,iudicium,ſpiritus, ac propterea ſolidiſsimum in re fidei aliquid inde ſtatuatur: Audio. Et quærere poſsim, cur igitur inter iſtos veſtros(ſi Deo

placet)Apostolos,& Euangelicos numquam cõuenit?Sed posterius ista.Iam ergo quem nam tribuent Catholicis in synodo locum? Si nullum, quorsum par omnium,ac liberum esse volebant suffragium? si aliquem , voluntne eos esse iudices? Non prorsus,inquient;nam & idẽ vt reliqui possint,oportet.Saltem igitur pares fecerint. Quod cum vtique annuent,numquam sane inuenient parem antiquitus vlli sectæ delatam esse cum Catholicis auctoritatem in iudicando.Si enim verbum Dei attenderis,id,quod protulimus , aduersatur. sin cetera exempla petantur, nulla in Christi Ecclesia extant.Idem dixero de forma,quę vbi inaliquibus hæreticorum conciliabulis visa fuisse videbatur,ilico tamquam personatus aliquis histrio, euanuit.Multo magis idem afferam de Spiritu Dei qui calidum efflare,ac frigidum,amarum emittere ac dulce ex eodem foramine non solet.Verum faciamus hæc omnia(quæ tamen portenta sunt(esse possint,ac veniamus ad rem.Eandem ne quoque Caluinianis,quam Lutheranis potestatem in isto, quẽ cupiunt,conuentu tribuent? Quidni,inquiẽt? Nam & ipsi Christiani sunt,aiunt,& eorum caussa agitur,cum de communi salute agitur. Esto. At si qui alij sectarij fuerint,qui istas rationes afferant, puta nomen Christianum,& communem caussam num istos explodendos existimauerint?Si verbum Dei admiserint,inquient,adsint necesse est.Et adsint,inquam,vt præsint?Vt præsint & isti,aient. Igitur &omnes Confessionistarũ,seu Protestãtium omnes Caluinianorum,& Zuingluianorum, omnes Anabaptistarum,omnes Picardorum , omnes

Aria

Arianorum,omnes Puritanorum,ac breui, qualiũcumque denique fuerint greges interſint,ac,quod caput eſt,vt præſint,atque eãdem æque auctoritatem habeant,opus erit. At hoſce,dicent, nolumus omnes: Anabaptiſtas enim, & Libertinos, atque Arianos,Caluiniani, & Lutherani non admittunt, licet idem in pleriſque ſentiant,& ex his ij propagati ſint. Quid ergo? inquient illi. An non Chriſtiani ſumus vt vos? nonne cauſa hæc omnium cõmunis eſt? Aliud ne quàm Dei verbum profitemur? an prædicamus? Quin etiam, ſi vos Lutherani purum Dei verbum, purius autem Caluiniani, puriſsimum reliqui & Anabaptiſtæ iactatis; nos tamen,inquient Trinitarij & Ariani,atque de antiquiſsima Ebionitarum ſtirpe prognati, Quintã ipſam eſſentiam verbi ipſius diuini expreſsimus, & hauſimus. Porro addent,plures ſumus nos vel Caluiniani,quàm vos Lutherani,vel Picardi,Anabaptiſtæ,Puritani,Ariani,& cęteri Euangelici,quã Caluiniani. plurimos enĩ in Vngaria,& inter Turcas habemus,qui idẽ credũt,quod nos; vt tãto maior nobis habẽda ſit fides,& deferenda auctoritas, quã vobis. Quid igitur iſte veſter ad hęc? Opinor, dicet,grauior iſta,quàm putarã,prouincia eſt, nec tam ab humano ingenio,quàm à diuina Sapientia texenda,& ſuſtinẽda. Et ita ſane eſt. Addo,ſi cõueniendũ ſit omnibus,quam tu iudicij,aut ſuffragiorũ partem catholicis tribues? Nã ſi pro eorũ multitudine penſãda hæc ſit,cumplures catholici ſint populi,qui vnius labij fideique ſunt, quã quiſque aduerſariorũ grex; æquum videtur eſſe, vt præualeant in iudicio qui cum plures fuerint,idem quo

que ſenſerint. Et vero triginta teſtibus inter ſeſe conſentientibus maiorem fidē nemo non adhibuerit, quàm centum inter ſeſe diſſentientibus. Sin quoniam plures ſectæ ſunt, quarum ſibi Eccleſiam quæq; vendicat (vna autem interea catholicorum omnium Eccleſia eſt) aliqui tantum eodem numero euocandi ex vnaquaque fuerint, qui verbi Dei ſenſa exponant, & rei finiendæ præſint; catholicis ſane fiet iniuria: Rationem enim habendam eſſe aut maioris partis, quæ de religione conſentiat, vel plurium Epiſcoporũ, qui vere Epiſcopi ſint, quos eſſe legitimos iudices, & Apoſtolorum ſucceſſores, plerique item hæreticorum improbare non ſunt auſi. Nam & inde ſeſe Lutherus, & ſectarij aliquot legitimos fuiſſe miſſos garriebant, quòd antéquam ab Eccleſia diſcederent, benedictionem, ac manuum impoſitionem ab Epiſcopis catholicis accepiſſent. Quòd ſi in eo, quem cogitant, conuētu non fuerit omnium Epiſcoporum habenda ratio, dolebunt egregie; ac qui ſibi intelligunt reddendam eſſe Deo rationem ouium ſuarum, iniuria ſe recuſatos aſſerēt, aut vices ſuas alijs Epiſcopis tradidiſſe moleſtiſsime ferent, vt quidquid deníque fuerit decretum, in dubiũ reuocent. Præterea, ſi qua de illorum ſucceſsione dubitatio exiſtit, prouocabunt ad omnes omnium populorum catholicos Epiſcopos, cum quibus in eadem doctrina conſentiunt; ac dicent, ſeſe non tam ſuam, quàm illorum, quàm populorum, qui catholici deceſſere, quàm Regum, quàm Imperatorum, & Pontificum, qui eadem fide cenſebantur, cauſſam agi, quę iniquo tribunali, ac prorſus aduerſario ſubij ciēda

non

nō ſit. Atqui ſi detur hoc (quod iſti denique negocio in rem collato, fatentur nullatenus eſſe concedendum) quid Græcis facient, qui primas partes in Eccleſia Dei ſibi ante aliquot ſecula vendicant? qui, inquam, ſeſe œcumenicos Patriarchas, & iudices orbis Chriſtiani adhuc ſcribunt? Quid item Ruthenis, & Moſcis, qui ſeſe ſolos veros eſſe Chriſtianos putant? Quid Moldauis, Dacis, ſeu Valachis; quid Myſiis, ac Macedonibus, ſeu Seruianis; qui pene omnes licet aliquot rebus differāt a Græcis, ab illorum tamen Patriarchis vel pendent, vel Eccleſiæ ſuæ agnoſcunt originem? & cum agnoſcant originem, Verbum Dei admittūt, & inde laudes, hymnos, homilias, ſacra depromunt? Iam ergo hoc eſſe difficilius fatebuntur. Quin (inquam) id ipſum tamquā validioribus argumentis vrgebunt, quòd ad ſeſe proteſtātes dogmatum ſuorum profeſsionem examinandam miſerint, rati illi quidē, ob Græcorum erga Catholicos inuidiā, aliquid ſe extorturos, vnde mundo fucum facerent; ſed iuſtiſsimo Dei iudicio decepti, in quorum nomina, & aſtum iacula illa reciderint. Itaque nouus iſte in Eccleſia non militante Miles, aut ſerio pacem in Eccleſia Dei cupit, & eius, qui vult omnes ſaluos fieri, ſequendam eſſe voluntatem haud ſemel orbi Chriſtiano monſtratam putat; vel ſi dixerit, inter iſtos, qui in Germania, viciniſq; Regnis inter ſeſe diſsident, ſatis nunc eſſe, vt res componatur, poſtea vero reliqua eſſe tentanda, ſubibit res noua pericula, cum ventum fuerit ad Græcos, qui & legitimam, & vniuerſalem negabunt fuiſſe Synodum, ad quam ſaltem inuitati non fuerint (id quod

Patriarcha Conſtantinopolitan⁹.

Patriarcha Alexandrinus.

Catholici ſemper curarunt, quidquid ipſi aliquoties recuſauerint) ac nos erraſſe dicent, Verbumque De i, & ſententias Patrum detorqueri clamabunt, qui id ipſum adhuc peruicaci pertinacia dicant, quoniam Spiritum ſanctum à Patre, ac Filio procedere confitemur. Num vero, quoniam de hoc cum Catholicis Proteſtantes & Caluiniani conſentiunt, dant manus Græci? aut licet tam ſæpe dederint, qui generalibus Concilijs adhibiti fidem catholicam Romanam chirographo & voce comprobarunt, num non reſiluerunt? num minus quàm antea, ſicut antiquiſsimi hæretici, poſtquam conuicti fuerant, vel ſeſe ad Eccleſiam rediiſſe ſimularant, verbi Dei deprauatores nos eſſe, non autumant? Hic igitur videt iſte noſter, in quot tricas cõiicimur, ſi eius ſequi conſilium in generali libera Synodo cogenda, velimus. At maiora adhuc exiſtent incommóda. Aut enim vul t, omnes, quos diximus, qui Chriſtiani dicantur, iſti cœtui, tanquam v niuerſali, & extremo iudicio intereſſe: aut aliquos deligi, qui vicem omnium referant. Sed primum numquam effici poterit. Ecquis enim eos caperet locus? Ecquis aleret? Ecquæ claſſes vniuerſis traiiciendis ſatis eſſent? Quoniam in ſtatu Regna conſiſterent, dum hæc fierent? Idem dico de Imperio, de Rebuſpub. & alijs Principum adminiſtrationibus. Quòd ſi alterum fiat, & (vti in comitijs fit) deligantur aliqui, qui nomine omnium cauſam iſtam agant, putátne Miles defuturos, qui vbi ad ſuos redierint, illis exprobrent, eorum culpa factum, vt decernerentur, quæ decernenda non eſſent; deceptos, inquam, fuiſſe, & oſcitan

citan

citanter diuinum Verbum esse tutatos? Atqui nihil adhuc dictum est (quod tamen erat dicendum) de Aetiopum, & Armeniæ regnis amplissimis, de Maronitis, de Nestorianis, de Georgianis, de Christianis S. Thomæ, déque alijs, qui eodem Christi nomine ab Apostolorum tempore nuncupantur. Hos enim si euocari volueris, vides quàm longa fiet tantæ rei compositio: Sin omiseris; eædem, quas de Græcis attulimus, difficultates recurrent: ac quidem multo maiores. Sin rursus aliquos tamen euocandos dixeris, duram, & diuturnam subibis prouinciam. Nam & linguarum varietas, & scientiarum ignoratio, sexcenta parient incommoda: Biblia verò, ac cętera, vnde ad quandam religionis speciem fuêre informati, primo erunt excutienda, ne tanquam ex cænosis fontibus (vti fuêre ab eorum hæresiarchis antiquitus deprauata) turbida hauriatur aqua. Sic verò ante sexennium fieri apud Syros in monte Libano opportuit, cum ijs Episcopis, qui Synodum coëgêre, ac deinde Tridentinam, cęteris antiquissimis conformem non potuerunt non agnoscere. Accedit, quòd si ab conuentu isto mulieres arcueris, impotentia illa muliebri clamabunt, sibi iniustissime suffragia eripi: suam enim isthic quoque caussam agi, quæ eodem baptismate tinctæ sint, & ijsdem gratiæ donis ornatæ; cumque omnes laici propterea (vt eas docuit Lutherus (sint reges, cur illas ab alijs secreueris? Si vrgeas, mulieribus in Ecclesia esse tacendum, vti iubet Apostolus, non erit impiger Satanas, qui eas doceat, id tum expediuisse, quo tempore superstites erant, & præ

erant Apostoli: quum tamen & tunc non defuerint Virgines, quæ prophetarent: Verum vbi iam Dei verbum omnibus innotuit, atque omnes sunt docti a Deo, si non esse debebat distinctio Græci & Iudæi, Barbari ac Scithæ, ne debere quidem esse masculi aut fœminæ. Quare ecquid, obsecro, in ista tanta suorum licentia putabit effici posse? Romanæ quondam matronæ consternatæ procurrerunt in publicum, ac tamquam feræ bestiæ irritatæ, deinde emissæ, vniuersam vrbem ac Senatum commouerunt, vt lex Oppia abrogaretur. Ea pertinebat ad cohibendum luxuriam, & fastum muliebrem. Coactus Cato orationem habuit, ac dixit: Si in suas quisque nostrum matresfamilias, Quirites, ius & maiestatem viri retinere instituisset, minus cum vniuersis fœminis negocij, haberemus. Nunc domi victa libertas nostra impotentia muliebri, hic quoque in foro obteritur, & calcatur: & quia singulas sustinere non potuimus, vniuersas horremus. Equidem fabulam, & fictam rem ducebam esse, virorum omne genus in aliqua insula coniuratione muliebri a stirpe sublatum esse. Ab nullo genere non summum periculum est, si cœtus, & concilia, & secretas consultationes esse sinas. Hæc ille. Ac tamen cum rationes alias efficacissimas tantus ille vir attulisset, quibus deformitatem, quæ in magistratum præcipue cadebat, pudorémque exæquatione mulierum cum viris obiecerat, non potuit tamen euincere: Illæ vero tempore procedente maiora sumptibus suis tributa maritis imposuerunt, quàm a Romanis fuerant populis ijs, quos deuicerant, imposita:

Liu. li. 4. dec. 4.

posita: Vt si deterreri damno, ac dimoueri a proposito haud honesto tanta cohortatione nequiuerint, certe quæ in negocio isto, quo de agimus, religionis, & salutis æternæ species seditioni prætendetur muliebri, multo magis acuet illarum animos, nec nisi rem assecutæ conquiescent. Neque vero Lutherani, & Caluiniani Mystæ, aut reliqui soliti sunt tantum sibi in eas retinere auctoritatis, vt quacumque illarum illecebra non facillime flectantur. Scimus enim præter alia huiusmodi innumera, non defuisse mercatorum & nobilium mulieres, quæ in suis hospitijs è suggestu statis diebus Euangelium familiæ, multísque alijs viris interpretari solitæ fuerant, panem item Caluiniano more loco Christi ipsæmet porrigentes. Ac quid dico docuerint, & porrexerint, cum non desit, quæ caput Ecclesiæ, ac defensorem fidei se vocitet prophana mulier, ac leges de religione statuat, & Sion, vt inquit Propheta, in sanguine ædificet? Quamobrem si eam cum ipsius Regno noster iste Miles submouerit a suffragio ferendo, quantam credis facem illaturam in conuentum, quem meditatur? Mitto, quòd exemplum habet muliebris iste sexus earum, quæ olim apud Barbaros sacris operabantur: sicque vbi licentiæ porta pandetur, iam ipso animo, ni sibi mentiri velit, prospicit torrentem difficultatum erupturum. Sed cetera discutiamus: Idque constituamus in primis (quod postea planius fiet) sapientissimam Dei prouidentiam, quæ factis plus quàm verbis loquitur, voluisse varijs quidem experimentis, nullo autem rerum successu Protestantibus ostende-

re, quidquid in hac re attentarunt, diuinum haud fuiſſe conſilium: Alioquin enim diſſolutum non fuiſſet. Deinde demus aliquem omnino neceſſarium eſſe, qui Synodum indicat, qui præſit, qui procedentibus, in in finitũ quæſtionibus, modum faciat; qui approbet, qui Synodi decreta promulget per vniuerſum orbem; qui eadem denique executioni mandari curet: ſiue is ſit tota Synodus, ſiue quiſpiam ab ipſa declaratus, qui præemineat cęteris, ſeu ſiquid aliud vnquam Chriſtianorum mentibus illuxit, quo in eiuſmodi aliquem facultas ab hominibus, vel à Deo transfuſam fuiſſe conſtet. Ac ne putet, à me obtrudi Pontificem maximum (quem tamen Synodi, Imperatores, Reges, Reſpublicæ, populi, in re fidei primas à Chriſto Dei filio, confeſsi ſunt obtinuiſſe) faceſſat nunc Pontifex Maximus, atque adeo Eccleſia catholica Romana. Iam quæro, quis nam iſte fuerit. Si Cæſarem dixero, id iſte cùm ſuis negabit: Catholicus enim cùm ſit videt quo nam res euaderet: cùm tamen ſi prætenſam Angliæ reginam caput Eccleſiæ hæretici illius Inſulæ putidiſsimo mendacio aſſerant, probabiliore prætextu Germani eum poſſent obtendere. At ſi adhuc vrſero, cur iſtum nolint admittere præſidem in finienda religionis cauſſa, dicent, quæ ad Theologiam ſpectant, Principes Catholicos non eò percepiſſe, vt de dogmatibus poſsint decernere; quamquam ſi eò percepiſſent, non inde tamẽ efficeretur, vt eiuſmodi iudicium ad illos eſſet deferendum. Euangelium porro ſcimus ſeculari poteſtati in fidei ne-

gotio

gotio decernendo nihil tribuere. Exempla item meliorum Imperatorum deesse,quibus inniti possint. Nec (vt aliqui vellent posse) cęteros Reges, ac principes eorum imperijs morem gesturos:quę si qui non detrectarent, aut non detrectant, non fidei, sed terrenæ potestatis caussa id fieri. Eorum enim, vti terrenorum aliorum Principum, finem esse,vt contineant subditos in pace temporali, per quam à spirituali altera potestate, ad alteram illam sublimiorem, & stabiliorem pacem adducantur. Quamobrem isthinc nihil assequimur. Quod si, quemadmodum Centuriatoribus Magdeburgensibus placuit, per consociationem Ecclesiarum multarum, quæ sese inuicem iuuent, sermonéque ac litteris per internuncios commeante, id effici posse putauerint, per me hoc licet tentetur. Sed videbunt exitum. Neque enim vmquam ad retinendam vnitatem concilium satis fuit, nisi præceptum, & solida alicuius auctoritas accesserit: Ariminense conciliabulum iddeclarauit, in quo ingemuit Christianus orbis, miratus, se magna ex parte esse Arianum, quòd ab Arianis in eo deceptus fuisset Decrat quippe caput, quo ex capite vis in Concilia legitima semper defluxit. Ac nostro hoc seculo cum Protestantes experti plus nimio sint, hac via rem non succedere, si verbis Magdeburgenses negent, fateactur necesse est ipso rerum euentu commenti sui futilitatem. Inuitati autem sunt plerumque a catholicis per litteras ipsi Protestantes, vt ad istam Ecclesiarum consociationem veniretur, cum Tridentina Synodus esset habenda;

Magdeb. cen. 1. li. 2. sent. 7. col. 127.

cui

cui Catholici omnes Principes per Legatos, & Theologos ſuos intererant. Recuſarunt. Ad Electores Imperij, qui eos rogarent, miſsi. Repulſam paſsi ſunt. Reliqui vitæ ſuæ (ſed verius cauſſæ) metuebant. Fides publica, eáque ampliſsima interpoſita eſt, quanta numquam ab orbe condito in eiuſmodi negocio fuit. Nihil effectum. Contra, Sectarij ſuos quiſque indixere conuentus: reliquos item ex ſeſe prognatos non admiſerunt. & dum oua ſua quiſque fouit, ilico vidimus ſerpentes erectis criſtis inter ſeſe concertantes excluſos. An vero iſti nouitij conſiliarij Catholicos vmquam inuitarnut, vt ſaltem ad ſeſe irent, vnáque cum illis pari poteſtate de religione decernerent? Ignotum. Quid dico, vt ſuffragium ferrent, quibus neque vt intereſſent, permiſſum eſt? Et mirum illud eſt enim (quod ſæpe dicendum iſtis eſſet) cum libertatem illam ſuæ conſcientiæ vbíque apud alios velint, eandem apud ſe in hac quoque re tanta nemini Catholicorum eſſe pati. Quin etiam cum noſtri ab ijs commeatus liberi litteras perijſſent, ac quacúnque ratione opus eſſet, paratos eſſe ſeſe catholicæ fidei veritatẽ tueri pacatiſsime exhibuiſſent, carnifices & equulei parati fuere: cũque eos in ſuas ſectas terrore, ac minis pertrahere nequiuiſſent, in partes horrendo ſpectaculo diſciderũt, ac volatilibus membra eorum, tamquam eſcam proiecere, præclaro illo (ſi Deo placet) ac modeſtiſsimo pacis, quam noui è cælo cadentes Catones in mundum intulerant, Euangelio. Id in Anglia plurimis, etiam nouiſsime. Id in Belgio, non ita pridem: id pau-

cos

cos ante annos in Gallijs: id in Germania initio factum: ac factum quidem, cum nulladum pro aliquibus eorum sectis vllo in publico, & legitimo conuentu vocatis rite Catholicis aduersus nos quidquam fuisset adiudicatum. Nam si Catholici lupos ab ouili arcent, id faciunt, quòd generalibus Synodis, omnibúsque præmonitis, ac præsentibus Legatis Christianorum Principum, hæreses istæ ex Dei verbo, & Ecclesiæ consensu, cuius Spiritus sanctus doctor est, sexcenties damnatæ sunt, & anathemate confossæ. Ac certe nemo est, quin sua in administratione absurdum esse arbitretur, legitimæ & auitæ possessionis formulam non habenti, quidquam iudicandum relinquere. Quã si hæretici habuissent, quid primò simulatione, deinde ferro, mox sacrilegijs, & incẽdijs, denique violenta ciuitatũ, & regnorum vsurpatione fuerat opus? Fortasse igitur dicet is, quicum rẽ habemus. Mittamus reliquas sectas: sit inter Catholicos, & Caluinianos negotium. Hic nolo disquirere, id ne ex animo dicat: Sic enim Hussitæ, cum sese in angustum redactos cernerent, Catholicis quadantenus adhærere cupiuerunt, non vt adhærerent, sed vt aliqua ratione tantisper consisterent, dum Catholicos eijcerent, aut sibi subijcerent. Sic Antuerpiæ, vt Lutherani soli hæreses suas spargerent, Catholicos hortati sunt, vt simul Caluinianos expellerent. Sic Saxonicarum in Transyluania ciuitatum, vt ne a Caluinianis ijsdem atque ab Arianis opprimerentur, vnitatis studium cum Catholicis ad eundem finem obtenderunt. Sed addit: vbi inter nos conuenerimus,

Luthe

Lutheranos vocabimus, qui ſi acceſſerint, atque ſeſe nobis adiunxerint, reliquæ ſectæ facilius in vnam & eandem ſententiam concedent. Accipio. At ſodes, ſi, hoc tentato, Catholici tamen, ac Caluiniani cõuenire de omnibus nequeant, qui nam finitores erunt cauſſæ? Ad verbum ipſum Dei rebibit, opinor. Atqui & ego ad Dei factum, quod initio attuli ex verbo Dei, ad legitimam nempe Synodum, cui præſint non qui ſeſe iudices faciunt, ſed quibus à Deo, & ab Eccleſia perpetuam conſtat fuiſſe auctoritatem. Quid vero, inquam, ſi neutra pars aliorum interpretationi aſſẽtire voluerit? Aſſentiet, velit, nolit, aiet. Verbum enim Dei gladius acutus eſt, pertingens vſque ad interiora velaminis, diſcretor cogitationum, & lucerna pedibus hominum. Id optime. Verum ijs, quorum cordi velamen ſuperbiæ, ac prauitatis non eſt impoſitum. Alioquin & Iudæi, qui diuina Biblia a pueris perdiſcunt; & hæretici per tot Synodos conuicti, cur percuſsi eò maiore cæcitate ſunt, quò illuſtriore veritate percelebantur? Nimirum ægris oculis odioſa lux; & quod de Fauſto Manichæo optime dixit D. Auguſtinus, ad reliquos qualeſcúnque hæreticos pertinet. Dixit Fauſtus, ſe omnem Moyſis ſcripturam ſcrutatum, nullas ibi de Chriſto prophetias inueniſſe: cui cito reſpondeo

Aug. de fide cõt. Manich. c. 38 & cõt. Fauſtum lib. 16. c. 14

" (ait Auguſt.) quia non intelligit. Et, ſi cur non
" intelligat, quiſpiam quæſierit; reſpondebo, quia
" inimico, quia auerſo animo legit: quia non ideo
" ſcrutatur, vt ſciat, ſed quod neſcit, ſcire ſe pu-
" tat. hæc præſumptio tumidæ arrogantiæ, oculum
" cordis vel claudit, vt omnino non videat; vel di-

ſtor

ſtorquet, vt peruerſe videat, & aliud pro alio probet, aut improbet. Hæc peritiſsimus ille Pater, qui norat hæreticorum aſtutias, & cæcitatem. Prę-terea eſto, quod dicit. Verbum Dei ad conpoſitionem Catholicos cum Caluinianis compulſurum: Sed vbi nam vmquam id contigiſſe oſtendet? Quid dico Catholicos? Proteſtantes ipſos cum Caluinianis, aut cum reliquis, quos ex ſeſe ortos, degeneraſſe dicunt: Amplius dico, Proteſtantes inter ſeſe. Quòd ſi neque iſti in rebus ſummi momenti conſentiunt, ad quem ibimus, vnde ſolidæ concordiæ ſpes ſit? Quæ tota res, vt liquidiſsime pateat, neque vero Catholici Principes ſeducantur, quibus à politicis nomine, re vero ipſa non Chriſtianis, impoſturæ iſtæ obtruduntur; altius repetendum eſt, vnde hoc ſeculo ortum habuit prouocatio ad Concilium: quidve deliberatum ſit ab hæreticis poſtquam indictum fuit: quid deinde ab ijs ſcriptum, cum abſolutum eſt: quid deníque factum ſiue à Catholicis, ſiue ab hæreticis, vt, quæ inter iſtos controuerſiæ oriebantur, componerentur. Lutherus igitur, vt pedem aduerſus Eccleſiam figeret, ad liberum (vti aiebat) ad Chriſtianum, ad legitimum, ad congregatum in Spiritu ſancto Concilium, vnà cum ſuis eccleſiis prouocauit initio. Indicitur Concilium Tridentinum. mox nebulo non tam ſententiam mutat, quàm prodit, quod coquebat in animo. Ilico enim non ſolum improbat Concilium illud, verum etiam omnes Synodos, quotcumque omnibus fuere ſeculis, reprehendit. Hieroſolymitano, cui Apoſtoli interfuerunt, Spiritum

ſan

ſanctum adeſſe negat. Nicæni primi Concilij articulos vocat fœnum, ſtramen, ligna, ſtipulas: Hęc eadem in ſecũdo, tertio, quarto agnoſcit. Reliquis autem poteſtatem nullam concedi decidendi, quæ decernenda, ſtatuendáque ſunt. Et quid opus eſt verbis (inquit) etiam ſi omnium Synodorum decreta poſſẽt per infundibulum demitti in tuum corpus: tamen nondum eſſes Chriſtianus. Cernitis, qui Lutherani eſtis, quænam peſtis ſimplicisſimam, ac nobilisſimam prouinciam infecerit?

At Melanchthon cum cauſas enumerat, cur Lutherani non acceſſerint ad Concilium, duas in legitimo Concilio conditiones requirit. Priorem, vt omnes homines docti, ſiue Sacerdotes, ſiue laici ſint, ius ſuffragij, etiam deciſiui, habeant. At dictum eſt ſupra, quot incomoda inde ſequerentur: præterquàm quòd maior quæſtio eſſet, qui nam, & cur habẽdi eſſent docti, quos eiuſmodi vellet. Secundam, vt fides publica detur a Cæſare nõ ſolum perſonis, ſed cauſſæ: nempe ne non modo hæreticus puniri queat, qui Synodo non pareat, verum neque dogmata quantumuis hæretica dãnari posſint, licet Theologi Lutherani ea defendere nequeant. Quæ conditio ſine fronte, ſine ſale, a ſeculo vero etiam in tribunalibus ipſis ciuilibus inaudita eſt. Ecquid enim decernetur in Synodo, in qua nec perſonæ, neque ſententiæ damnari posſint? Quorſum itinera, ſumptus, pericula, diſquiſitiones ſuſciperentur?

Caluinus etiam docet, Concilij ſententiam præiudicium, non iudicium eſſe, deque ea ſententia poſſe, ac debere quoſcumque, & maxime pri-

uatos homines iudicare. Quod quid eſt aliud, quàm vt numquam quidquam finiatur, perpetuæ ſint lites, & hæreſes?

Secuti ſpiritum iſtorum phanaticum ſunt iſti mediatores Illiricus, Carolus Molinæus, Martinus Kemnitius, & alij, inter quos adſcribi Miles iſte voluit, qui aduerſus Tridentinam Synodum ſcripſerunt. Quod cum feciſſent, Catholici quidem concordes teſſera fidei accepta permanſere; hæretici non modo abierunt retrorſum, ſed ſine vlla teſſera, & regula fidei, dum oblatrant Catholicis, inter ſeſe diſſecantur & pereunt. At videamus, quid antiquis ſeculis fecere Catholici. Symbolum certe fidei ſuo tempore ediderunt Apoſtoli. Quod & ſtetit. Si qui hæreſes vllas aduerſus illud inuexere, non nouum, neque fidei nouellas cõfeſsiones de ſuo capite permiſſum eſt alicui promi: Vberius illud ipſum Symbolum Nicænæ Synodi Patres, hoc eſt coacta legitimè in apertum Eccleſia declarauit. Sic qui Epheſinæ, Conſtantinopolitanæ, Chalcedonenſi, cęteríſque veris Synodis interfuerunt, eodem poſtea in propoſito manſere. ac ſi qui Satana inſtigante poſtea receſſerunt, ſtetit tamen ſemper Eccleſia catholica, eademque dixit, ac ſenſit: Et cùm ſenſiſſet, certiſsimam per manus ſuorum hæreditatem poſteritati legauit. Ne longius abeamus. Tot Chriſtiani orbis Epiſcopi, atque Theologi, cùm Tridentinam Synodum vnanimes admiſiſſent, eamque fidei doctrinam in Italiam, Germaniam, Gallias, Hiſpanias, Indias importaſſent, auditũ ne aliquid eiuſmodi eſt, quod paucißimos ante annos

vna in Saxonia tanto labore quatuor Miniſtri, Principe ſummopere adiuuante, ſua illa in concordia diſcordi procurarunt? Qui igitur Catholici ſunt, ij ad vnum omnes eadem dicunt, ac ſapiunt. Qui etiam conſecuti ſunt Epiſcopi, eam ipſam fidei profeſsionem habent, ac ſeruant: quod quidem Spiritus ſancti iudicium eſt, & vna Eccleſiæ nota. Contra igitur hæretici cùm facerent; tentaſſent autem varijs conciliabulis, ſiquam inire inter ſe concordiam poſſent, ſederunt potantes & edentes ſurrexerunt ebrij, ac diſsidentes.

An cum fieri non poßit, vt eo modo, quo vellent hæretici, vniuerſale Concilium liberum cogatur, ſaltem nationale Eccleſiæ Gallicanæ indicendum ſit ad dirimendas lites, quæ de religione exiſtunt.

AT abſcedant modo iſta, quibus male conſarcinatas Militis rationes euicimus. Demus, Nationalem (vt vocant) Eccleſiæ Gallicanæ cogendam eſſe ſynodum: Quæro, ecquid putat hac Gallicanæ Eccleſiæ voce deſignari? Si qualem habuimus à tempore Clodouei, eadem eiuſdem fidei, ſacramentorum, rituum ſerie, numquam intermiſſam, quam quidem ſi homines negent, parietes ipſi, templa, aræ, libri, leges paſsim teſtãtur (ac ne teſtatiſsima eſſet, tanto opere cõnixi ſunt Caluiniani, vt omnia obtererẽtur) minimo negotio lis finietur. Quid enim Synodi Galliæ ſemper decreuerint, quam fidei regulam aut admiſerint, aut retinuerint, ex ipſis licet intelligere.

Et

Et generales quidem totius Galliæ in ipſa ſunt habitæ, Lugdunenſis prima, & ſecunda, & Viennenſis: illæ tum pro Palæſtina recuperanda, tum aduerſus Fridericũ II. ac pro Spiritus ſãcti à Patre & Filio proceſsione, aduerſus Græcos: hæ iterum pro Palæſtina, alijsque Eccleſiæ rebus, Innocentio IV. Gregorio X. Clemente V. Præter has, quatuor Arelatenſes, duæ Arauſicanæ, quinque Aurelianenſes, duæ Turonenſes; quæ licet generales non fuerint, non ſolùm tamen ab Eccleſia Gallicana receptæ ſunt, ſed & tacita Eccleſiæ vniuerſalis conſentione, Theologorúmque ac Pontificum frequenti commemoratione comprobatæ. Hæc cum ita ſint: aut ex ijſdem, aut ex hiſtorijs petantur, qui præfuerint, quid ſtatuerint, quid crediderint. Ac nemo ſane Catholicus Gallicanæ iſtius Eccleſiæ iudicium detrectabit in Gallijs. Quòd ſi detrectent Caluiniani, ecquid tum iſtis facies? an turris Babelis abſolui vmquam poterit? Addo; ſi fidem omnem antiquæ Eccleſiæ Gallicanæ demi velint, quæ vndecim plus ſeculis durauit incolumis, prodat Miles è ſuis thecis aliam, ſi poteſt, meliorem fidei nouo conuentui habendo rationem. Verum quoquò ſe verterit, cernet denique, ad ſe pertinere, quod per Pſaltem dixit Spiritus ſanctus: *In circuitu impij ambulant*; ac illud tritum: *Reorum eſt fugere.* Et interea tamen nouæ iſtius Gallicanæ Synodi promotores, fixas ſibi ſtatuerunt leges, & terminos, quos non tam tranſiliunt, quàm obtruſerunt ſine Synodis, ſine conuentibus legitimis, ſine vlla iudicij forma; ſed facta via

eſt vi, ferro, ſanguine ab ijs, à quibus Euangelij nomen obtenſum eſt. Habet igitur Miles, nec via quoque hac poſſe aliquid ſuccedere, niſi antiquæ fidei regulæ, Eccleſiæque dederit manus.

Ad hæc accedant ſeculorum illorum priorum in Gallijs teſtes, Dionyſius, Martialis, Irenæus, Remigius, Martinus, Hilarius, Paulinus, Proſper, alter Hilarius, Saluianus, Bernardus, & plurimi alij, celeberrimi illi quidem, promulgando Euangelio, hæreſibus refutandis, ſanctiſsimi vita, amantiſsimi pacis, quíque vitas inter medios Orientis, & Occidentis fluctus ſine vllo ſubterfugio expoſuerunt. Iſtorum iudicio ſtemus omnes in fidei formula admittenda. Quòd ſiqui recuſent, num tamquam capitoſi, & patriæ ſpuma abijciendi non erunt? num aliqua vmquam compoſitio coibit? Et tamen hoſce omnes recuſant inſignes iſti mediatores, qui interim commenta vnius, vel alterius apoſtatæ, tamquam idola complexi, rem, vires, vitam pertinaciſsime pro ijs prodigunt.

Mittamus verò etiam hæc, & ij diſpiciantur conuentus, quos ipſi tantùm inter ſeſe hæretici hoc ipſo ſeculo habuerunt; Num verò extitit ex his vlla concordia? Minime gentium. Anno quinquageſimo ſeptimo colloquium Vormaciẹ, quod erat inſtitutum inter duodecim Catholicos doctores, & Lutheranos miniſtros, hæc peperit. Perſtitere vnanimes vnà in fide Catholici. Quinque hæretici ab hæreticis ſic diſſenſerunt, vt ab ijſdem ex eo colloquio eiecti fuerint, Nicolaus Gallus, Nicolaus Amſdorfius, & tres alij, quos rigidos omnes & Stoicos Lutheranos vocant.

Inde

Inde illud inter Lutheranos odium, & multiplex diuiſio, tamquam ex Satanæ ſeminario orta, ad nationes pleraſque effuſa eſt. Poſt biēnium altero conuentu habito, vndecim Lutheranorum ſectæ notatæ ſunt; publicóque multorum iudicio Principum, qui à Catholica fide eſſent alieni, reiectæ. Anno ſexageſimoprimo in Luneburgenſi Lutheranorum conuentu nominatim condemnatus eſt Albertus Hardenburgius Zvvinglianus. Anno ſexageſimoquarto Lutherani & Caluiniani Mulbruni conuenerunt. Præfuit pro Lutheranis Dux Vvirtembergicus: pro Caluinianis Comes Palatinus Rheni Elector. Poſt longam inter vtriuſque factionis miniſtros diſputationem, ſimultas, & odium acerrimum inter eos exarſit. Soluto colloquio, primum Vvirtembergici miniſtri de Actis eius colloquij ſcriptum edidêre, quo Palatini miniſtros inſignis impudentiæ, & vanitatis arguunt. Contra verò aliud illi ſcriptum euulgarunt, & Vvirtembergicum vt mendacij, ſic falſitatis, crebro inſimularunt. Anno ſaxageſimo octauo, colloquium iterum celebre inter Lutheranos, Electorales, & Saxonicos inſtitutum eſt Altemburgi, menſibus quinque continuatum. Hinc maioribus odijs vtrinque diſceſſum eſt. Interea huius colloquij Acta Ienenſes dogmatiſtę fuſius Germanicè, Latinéque proſciderũt. Iam de norma colloquij, déque principijs ipſis doctrinæ, inter eos conuenire non potuit: dum molliores illi, & Electorales pro norma diſputationis (præter ſacra Biblia) etiam Lutheri ſcripta omnia, ac Melanchthonis corpus doctrinæ

in auctoritatem recipi postularent: Alij verò nec omnia Lutheri scripta admittere, nisi quæ certo ipsius esse, miniméque corrupta, nec Melanchthonis vlla (nisi quatenus verbo Dei consentirent) approbari voluerint. Antuerpiæ prioribus tumultibus Geusianis, Lutherani, Caluiniani, vti & Anabaptistæ, numquam inter sese conuenire potuerunt, vt & priuatas ædes, & omnia sic inuicem diuersa haberent, vt nefas censeretur, alterum ad alterius templa cultus, aut religionis caussa accedere. Eodem tempore Confessionem fidei ediderunt Lutherani, quam postea scripto defendit Flaccus Illyricus; in qua caput 17. est huius tituli, Contra errorem Sacramentariorum. Vbi etiam his verbis vtuntur. Caluinistarum
» liturgia non vno sacrilegio vitiata, contamina-
» táque est: eáque (proh dolor) innumeras animas
» æterno exitio inuoluit. Alteram verò aduersam
» Confessionem eodem tempore in eadem vrbe ediderunt Caluiniani. Sane verò colligit Brentius post finem recognitionis suæ contra Bullingerum, appendicem publicorum testimoniorum, videlicet Lutheri, Melanchthonis, Lauatheri, Petri Martyris, quibus ostendit, sæpius à Zvvinglianis actum fuisse, vt à Lutheranis pro fratribus susciperentur, manente illa diuersa sententia de Cœna Domini; nec vmquam vllo in conuentu, aut ratione hoc impetrari ab illis potuisse. Et illustre sane illud est, quòd Catalogus librorum, qui in nundinis Francofordianis quotannis venales prostant, ita in certas non solùm disciplinarum, sed & in re Theologica sectarum classes

ſæpe diſtributus ſit, vt quemadmodum ſeorſim Catholicorum libri, & opuſcula enumerantur, ſic etiam in claſsibus diſtinctis Zvvinglianorum ſeu Caluinianorum in vna, Lutheranorum verò proteſtantum libri in altera recenſeantur.

Sed ad alia veniamus. Notiſsimum orbi Chriſtiano eſt, quid è conuentu Dreſdenſi poſt pleroſque alios ſecutum ſit nouiſsimè his annis. Concordia ibi ſummo ſumptu, contentione, labore procurata eſt; octoginta enim millia tallerorum conuentibus miniſtrorum ad eam rem ſæpe habendis, Princeps expenderat; dena & ſeptem millia Smigdelinus emunxerat, atque vbi adhibitæ ſunt omnes artes, quibus in nouam nouæ confeſsionis naſſam miſelli illi Saxones perducerentur, iam quo anno parta eſt, eo ipſo extincta eſt iſta concordia. Nullum igitur falſitatis apertius indicium eſt, quàm vbi diſcordia eſt atque inter eoſdem quidem, qui eadem ſe profiteri aſſerunt. Cùm teſtes aduerſus Chriſtum producerentur, notat optime Scriptura, non fuiſſe conuenientia teſtimonia illorum. cùm iſti eadem aduerſus Chriſti myſticum corpus producunt, quem noſtrum feriunt, dum inter ſeſe digladiantur? quam veritatem oſtendunt, cùm vnitatem non habent? quid certi in alijs ſtatuent, cùm ipſi incertiſsimi ſint, ecquid debeant ſequi? Id illud eſt, quod fixum, firmúmque conuelli numquam poterit: neque eos, nec cæteros antiquos hæreticos conſequi vmquam potuiſſe, ac ne conſecuturos quidem poſthac, vt Eccleſiam vllam habeant aliam, quàm

malignantium. Itaque licet fremant intio, confestim, tamen tamquàm in firmiſsimum ſcopulum, ſic in Eccleſiam catholicam irrumpentes fluctus huc illuc in ſpumam diſsiliunt. Ergo cum Proteſtantes, ijque adeo, apud quos Lutheraniſmus erat enatus, non conuenerint, quid nobiſcum conuenient? Ac tamen iudicem habuiſſe ſe verbum Dei inclamabant, vt cæteræ Proteſtantium ciuitates ſubſcriberent; ſed non ſunt aſſecuti. Quare mirantur quoque plerique cordatiores hæretici, per eos, quos credebant ambulantes ad veritatem Euangelij, huius tanta claritate non potuiſſe tenebras illas diſpelli. Et labat igitur adhuc ea ratio, quam Miles ſibi perſuaſerat vnicam eſſe, controuerſias de fide per Dei verbum ſcriptum dirimendi. Quod cum in illa Saxonica concordia (quæ in prouerbium iam abijt) reliqui miniſtri attentius perpendiſſent, quidam Admonitores Palatinatus Rheni, qui aduerſus eam ſcripſerunt, Iudicem miniſterialem vniuerſam Synodum ridiculè ſtatuerunt. Ridiculè, inquam. Nam ſi id ex animo dixiſſent, cur non admiſiſſent re ipſa omnes Synodos, quæ illorum hæreſes abiecere? Quas niſi putabant ad normam diuini verbi habitas fuiſſe, quibus nam argumentis effeciſſent, vt ſuas ad eandem normam habitum iri crederetur? qui prꝫterquam quod inter ſe non conſentiunt, iam quoque fatentur verbum Dei, quoniam ad varios ſenſus trahi poteſt, non ſufficere ad iudicandum. Id quod non ipſius verbi vitio, aut infirmitati tribuendum eſt, ſed quia illud non omnes capiunt, & propria interpretatione

In admo. concord. conſider. vlt. pag. 431.

non

non ſit. At peragremus Vngariam, ſi quid fortaſſe melius nouis illis Euangelicis illuxit. Cum Lutherani primo ſeſe in Trãſſyluaniam inſinuaſſent, Ioannémque Principem, Ioannis Regis filium, ad ſe adiungere ſtuduiſſent, primo illexêre adoleſcentem, vt ſub vtraque ſpecie ſumeret Euchariſtiam: Is primus & latens hamus fuit ad latentem hæreſim porrigendam. Nam vt reliqua omnia cum Catholicis crederet, Blandrata vulpes illa de Arianiſmi fæce prognatus, ac nouiſſimè à fratris filio, ſacculo terra oppleto, dum dormiret, interemptus, auctor fuit. Tum pede extra Eccleſiam poſito, & in hæreticæ Synagogæ atrium illato, Lutheranus eſt factus: quamuis paulo antea & Lutheranam, ac cæteras ſectas mirificè ſe deteſtari profeſſus, iuramento quoque, Stephano, qui poſtea Poloniæ Rex fuit, iuraſſet. Erat quidam Claudiopoli, qui Paſtor dicebatur, nomine Dionyſius, qui ad eam labem aſpergendam fuerat in aulam Principis inductus. Sed quem teneas, qui & nolit, & nequeat ſtare? Franciſcum Dauidis iam è Lutherano factum Caluinianum, in Dionyſij locum ſurrogarunt, Blandrata, & alijs. qui propiores Arianiſmo hæreſes Caluini eſſe intelligebant, id ſtrenue curantibus. Et factus ergo eſt Princeps de Lutherano Caluinianus, cum non ita pridem hæc verba protuliſſet: Si me vmquam Caluini ſectatorem videritis, canem vocatote. Sed neque in hoc hæſit, Nam vrgente Blandrata medico corporis, proditore animæ, Franciſcus Dauidis primò, de-

deinde per eũ Princeps pernegata Christi diuinitate, factus est Arianus: dignásque præceptor moriens in arce Deua, cum in phrenesim & væsaniã, coniectus in compedes, incidisset, atque ante eum Princeps pœnas dedit, qui sine sobole, sine hæreditate, sine fide descendit ad inferos, semina omnis impietatis in Transsyluania relinquens. Dum igitur hæc agerentur, & Lutherani, ac Caluiniani ministri inter sese altercarentur, Deiqúe verbum Stentorea voce creparent, quid effectum est? Nam ex Caluinianismi collisione cum Lutheranismo, Arianismus excussus est, qui mox in flammam ingentem erupit, Vngariam vniuersam iam depopulantem, & Corano Mahometis viam sternentem. Subsecuti sunt autem varij conuentus, Tordæ, Claudiopoli, Varadini: sed otiosè ne, an impie omnia, nemo tam stupidus est, quin videat: posteritas certè mirabitur, & abyssum diuinæ iustitiæ exaltabit. Qui enim Apostolicis, & Ecclesiæ Dei saluberrimis decretis obtemperare noluerunt, Stancaro postea, ac Blandratæ, & cæteris hominibus proiectitijs, quique numquam Theologica tractarant, sed eò ad licentiam profugis, & à nemine, nisi à Satana mißis, dederunt manus. At cum, comitijs generalibus Tordæ indictis anno huius seculi quinquagesimo sexto, disceptatum esset à Lutheranis cum Catholicis, neque vadum reperirent egregij illi Euangelici Protestantes, vbi consisterent, Canonem his verbis non Apostolicum promulgarunt. Quemadmodum autem antea quoque Maiestates suæ benignè concesserant, vt quilibet eam, quam vellet, Papisticam videlicet,

In Dominica: Iudica, &c. v

videlicet, aut Lutheranam religionem profitere- „
tur; ita quoque nunc liberam dedit facultatem „
omnibus, alterutram harum ſequi: Rixas tamen, „
& iniurias inter vtráſque ſublatas eſſe vult, & pro- „
hibet. Sacramentariorum quoque ſectam arceri, „
& pro iudicio Eccleſiæ Vittembergenſis proximè „
ſub chirographo Philippi Melanchthonis ad- „
ducto tolli cenſet. Hæc illorum neſcio quæ Ma-
ieſtates aduerſus Chriſti filij Dei Eccleſiam, &
veram Maieſtatem, quæ non diu paſſa eſt, ſe ab ijs
irrideri. Eodem item ipſomet anno Albæ Iuliæ
euulgata ſunt alia, mitioribus in ſpeciem verbis,
quòd ad Catholicam Eccleſiam pertinet, in qua
degeneres & ingratiſsimi, ſanguine Chriſti in
baptiſmo initiati, Scythicam olim feritatem, &
idololatriam, vt in reliqua Vngaria, per ſolos Ca-
tholicos doctores exuerant, & Chriſtum indue-
rant. Decretum illud Albenſe his verbis conce-
ptum & promulgatum eſt. De articulo religionis »
placet ſuæ Maieſtati id ipſum, quod ſuperioribus »
comitijs deliberatum eſt. Datur enim libertas »
complectendi vel antiquam religionem cæremo- »
nijs, & ritibus antiquis: vel Lutheranam fidem, »
iuxta Eccleſiæ Vittembergenſis inſtitutionem. »
Cenſent etiam, nouas ſectas, & religiones eui- »
tandas, ob id præſertim, vt fontes, & ſeminaria »
tumultuum euitentur. Hæc illi. Ex quibus vi- »
deat mihi Miles iſte noſter, cenſores hoſce nouos
de cœlo cadentes, qua-nam facultate Luthera-
nam confeſsionem ſtatuunt; quo numine Eccle-
ſiæ Vittembergenſis inſtitutionem agnoſcunt:
quo ancipite ſpiritu Catholicam, & antiquam
religio

religionem neque diffitentur, neque excludunt, ac deinceps vtramque ſtare poſſe putarunt: denique quibus rationibus permoti vtramque permittant, Caluinianam, & reliquas nouas ſectas, & religiones reiiciant. Nimirum (inquiunt) quia fontes, ac ſeminaria tumultuum erant. Addidiſſent, hæreſum, rectius dixiſſent. Quid enim hæreſis poteſt niſi hæreſim gignere? Neque enim (inquit Dominus) colligunt de tribulis ficus, aut de ſpinis vuas. At neque conſtitit hic res. Quinquennio enim poſt, indictis comitijs, tertium
» canonem ediderunt, his verbis: Quia inter Do-
» minos Scythulos vtriuſque religionis, variæ con-
» tentiones obortæ ſunt, vnde & mala plurima
» contingere poſſunt: viſum eſt Regnicolis, vt ordo
» vtriuſque partis, ſecundum articulos, & conſtitu-
» tiones ſuperiores, ſerio obſeruetur: ita vt quiſque
» eam, quam vellet, religionem, & fidem ample-
» cti; & concionatores ſuæ religionis liberè alere
» poſsit. Quorum dum alter concionem incœperit,
» ne ille impediatur, ſed expectetur, donec perficiat;
» perfecta concione, alter ſuam concionem inci-
» pere, & in ea vtrinque liberè procedere, ſacra-
» menta quoque Eccleſiæ adminiſtrare poſsint. An
» igitur iſti ſapientiſsimè fecerint, Militis iudicium
» eſto. Viſum eſt (aiunt) Regnicolis. putaram Spi-
» ritui ſancto, & Apoſtolis; putaram Nicænæ Synodi Patribus; aut Catholicæ Eccleſiæ. Quis, optime Ieſu, aut legit, aut audiuit vmquam leges ferri, quibus virtus & vitium, fides ac perfidia, religio & hæreſis, pro cuiuſque libidine liceat & impune, & quid dico impune? ſed magno

pro

proposito præmio prædicetur? Et mirantur postea, qui vel clauum Reip. illius tenent, vel ista consilia obtrudunt, si omnia susque deque eant, & ad fæcem redacta sit non solùm Vngaria, sed maxima Europæ pars, certiusque Catholici perfugium habeant intra Turcas, quàm inter eos: cum illic saltem antiquissimam & vnã ipsam veram religionem possint retinere, & exercere? Quòd si persequi vellem, quæ ex ista ratione tractandi negotij fidei contigêre in Germania, in Gallijs, in Anglia, & Scotia, in Polonia, & Lituania, in Boëmia, & Morauia, & in Silesia, atque Suetia, ac denique nouissimè Dantisci in Prussia, nemo non liquidissimè cerneret, vnde non septiceps, sed centiceps ista hydra prodijt, quæ tot venenis varia illa Regna infecit, postquam splendido, & optimo Ecclesiæ lumine relicto, maluerunt tenebras, quàm lucem; & mortem, quàm vitam.

An quod neutrales quidam, & Politici proponunt, vt pars vtraque de suo iure non nihil decedat, optima sit ad sarciendam concordiam ratio.

AT quidã neutrales, qui & Politici, rationem proponunt, qua omnes controuersiæ componantur, quam optimam putant. Ea est, vt quæque pars aliquid alteri concedat; decedat autem de iure suo tantisper, dum coëat pax: Alioquin aiunt fieri, vt dum zelo bono, sed non secundum scientiam, veritatem quisque mordicus tueri se putet, rupto fune in tergum vtrique cadant. Quæ verba fuerunt Erasmi, eo in libello, quem de

de ſarcienda Eccleſiæ concordia, ſiue de ſedandis opinionum diſsidijs, ſcripſit. Secuti porrò ſunt alij, vti Caſtalio, ac qui poſtremò propius, ſed non prorſus ad Catholicam Eccleſiam acceſſerunt, Iuriſperiti quidam, quos ſolida Theologiæ fundamenta iuuiſſent, ſi ſuper his quę ipſi ignorauerunt, quum reliqua ex ingenio haud malo depromerẽt, laborem & operã ſuam poſuiſſent. Verumenimuero omnes, quoniam proximam diſsidij cauſam non ſunt aſſecuti, ecquas, obſecro, vmquam controuerſias ſuſtulere? aut quoſnam populos ad vnitatem fidei reuocarunt? Quin etiam cum inter ſeſe non conſenſerint, factum eſt, vt Deus (qui non eſt diſſenſionis Deus) ipſos abiecerit, nec ſacramento pacis, hoc eſt diuino Euchariſtiæ myſterio, dum morerentur, dignauerit, æterna nimirum pace hîc, atque altera in vita priuatos. Ac quidem, quantumcúnque diſsideant partes, fatebuntur, Eccleſiam, quoniam Chriſto innixa eſt firmiſsimæ petræ, nunquam concuti, aut concidere poſſe, ſed ſtare, ijs cadentibus. Hîc ergo latet anguis. Primò, quòd ſeſe ipſam ſtatuerint eſſe Eccleſiam, aut natiua Eccleſiæ germina, qui neutrobíque cõſiſtentes, medium quoddam iter (ſapientiſsimi videlicet, & beatiſsimi omnium) tenuere. Sed iſtud medium hominum genus nunquam ipſa monſtrauit Eccleſia, nec, qui eam rexit, Spiritus ſanctus: Quid ergo iſtis credes? Præterea, patet ne iſta Eccleſia, an inuiſibilis eſt? Si patet, & tamquam tribunali ſuus eſt ordo, & ius, eius iudicio ſubdamur neceſſe eſt; idque optimum conſilium eſto, de iure, hoc eſt de iudicio, & affectu proprio, vt quiſque de-
cedat,

cedat, & captiuum se reddat in obsequium eius, quæ est columna, & firmamentum veritatis. Sin inuisibilis est, ad quam ibimus, quippe quæ nemini non solùm concidisse, verumetiam fuisse appareat? Et vero aliquis fuerit viuum Ecclesiæ membrum, qui nil sentiat, sed tamquam neutralis è specula cladem istam ingentem conspicatus ad tantam Ecclesiæ plagam nil sentiat, quin ad confessionem ac defensionem fidei accurrat; quum dictum sit: *Qui non est mecum, contra me est.* &, *Qui non congregat mecum, dispergit.* &: *Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confeßio ad salutem?* Mat. 12. Rom. 10. Et anguem igitur latere sub eo dixi, quòd ijdem mediatores, sese constituerunt Ecclesiam, cùm Ecclesiam (hoc est eos, qui ei legitimè præsunt, aut præfuerunt) mediatricem (vt ita dicam) & ad quam omnis de fide quæstio referenda sit, constituere debuissent. Præterea & sub altero illo anguis latet, quòd aliquid putent detrahi, aut concedi posse de articulis fidei, de sacramentis, de diuino verbo; quod à nemine, ne à summo quidem Pontifice ipso, aut à Synodo quantacumque vniuersali legitimè congregata, & confirmata, attentatum est vmquam: quippe haud dominantur fidei, sed dispensatores (vt inquit Apostolus) mysteriorum sunt; Diuináque stat sententia, vt neque apex, vel vnum iota mutetur eorum, quæ æterna lege sancita sunt. Itaque neque Sacramentorum numerus, neque Symbolum fidei, nec canon diuinarum Scripturarum, neque tradita à Spiritu sancto in Ecclesiasticarum omnium rerum declaratio, immutari

mutari potest; quidquid mentiri audent, qui denique Synodos omnes sustulere, verbum Dei decurtarunt, Sacramenta vel abiecerunt, vel infirmarunt, & egena blasphemarunt esse elementa. Hæc verò quum axiomata & principia supponenda sint, si prætextu pacis auferantur, ecquid inde deduxeris? Quare stent oportet inconcussa. Qui autem secus compositiones antiquitus tentarunt, non pacem, sed summas calamitates inuexerunt in Ecclesiam Christi. Pleræque enim propterea prouinciales Synodi irritæ fuerunt, quales Carthaginiensis sub Cypriano, viro licet sancto: Antiochena nonaginta Episcoporum; Seleuciana; & aliquæ, quæ videbantur quoque esse generales, quæ quidem à capite non vocatæ euanuerunt in fumum, Ariminensis Constantinopolitana sub Leone Imperatore, trecenti quamuis adessent Episcopi; Synodus in Trullo sub Iustiniano Imperatore, & Ephesina secunda, quæ ideo Concilium prædatorium dictum est, quum in eo, repugnantibus Pontificis Max. Legatis, omnes fere Episcopi in sententiam Dioscori Alexandrini hæretici concessissent. At scimus, Gothorum gentem simili fraude in Arianos fuisse laqueos inductam: Vrphilas enim Gothorum Episcopus, pecunia corruptus, Gothis persuaserat, inter dogma Catholicum, & Arianum, verbi potius quàm rei esse discrimen. Venenum ergo inde exsuxerunt, quod vbi præcordia tetigit, gens illa à fide miserrime perijt. Sic Valens, & Vrsatius, Arianorum Episcopi, vnius iotæ interpositione in voce hac homousij, dũ pacis studium atten

Aug. lib. 1. de bap. contra Donat. c. 18 Socra. eccles hi-sto. lib. c. 5. & 13. Idem lib. 2. c. 31.

Hierony. dial adu. Lucifer.

attentant, iugulum Christianæ religionis vniuersæ petierunt. Quamobrem viri sancti exhorruerunt istorum mediatorum dolosas Satanæ artes. Diuus Basilius, quum à Valente Imp. Ariano rogaretur per Præfectum, vt amicitiam cum eo coleret, simul item, ne ob exiguam dogmatis controuersiam turbari sineret pacem Ecclesiarum, respondit, se magni pendere Imperatoris amicitiam, sed nihil posse cedere de dogmate, dicens: Qui diuinis enutriti sunt eloquijs, ne vnam quidem syllabam de diuinis dogmatibus corrumpere patiuntur, sed pro his (si contingat) omnes mortis species amplectuntur. Et S. Chrysostomus, quum illud Apostoli tractaret: *Quantum in vobis est, pacem cum omnibus habentes: Quæ tui* (inquit) *sunt officij, præsta, nemini dans ansam seu belli, seu dissidij, siue Iudæo, siue Græco. Si verò alicubi pietatem labefactari videris, ne præponas concordiam veritati, sed generose persiste ad mortem vsque.* Quamobrem qui pacem alicubi conciliare studet, Petrum, cui Ecclesia commissa est, imitetur, cui dictum est: *Occide*, nempe Gentilem, vel hæreticum, vel Iudæum, hoc est, prius errorem in his interfice, & sic manduca, nimirum in Christi, & Ecclesiæ corpus traijce. Id igitur ni fiat, frustra omnis labor sumitur: quoniam Dei ordinationi quis resistit? Cæterum, quòd ad legum rigorem remittendum, & ad pœnarum condonationem pertinet, sæpissime Ecclesia tranquillitati consulens, id fecit, cessítque, ac plus nimio forsan concessit, vt Imperia & Regna Catholicam retinerent, aut recu-

Rom.12.

Actuum 10.

perarent fidem : vt hac in parte nemo iure conqueri posſit. Et Epiſcopatus, templa, agri, ciuitates, prouinciæ, in hæreticorum manus quum venerint, ſacrilegéque omnia direpta ſint, num non, ſi nunc ijdem populi auitam religionem non ſimulatè velint amplecti, accurrent Catholici, vt liberaliſsime ijs peccata condonent, gratulentur, habeant eos pro fratribus? Sane qui ſanguini ſuo non parcunt, vt eos lucrentur, libentiſsimè, ac faciliore negotio hoc alterum præſtabunt.

An aliquis alius denique modus ab antiquis, ſiue Catholicis, ſiue hæreticis, adhibitus ſit pacandis tumultibus, Qui item iſtis, qui de religione in Gallia exorti ſunt, poſſet vtiliter adhibèri.

QVi totas ingenij vires intenderunt in tollendas ſeditiones, hi tria ſibi ſpectanda propoſuêre. Primò, Eos, qui poſſent gliſcenti morbo adhibere medicinam: Deinde reliquos, qui eſſent ſanandi: Denique ipſam medendi rationem. Et priſci quidem Irenarchas vocarunt, qui pacandis ciuium animis præerant; qui & Seruatores loci, & Hiocolytæ, & Expulſores latronum dicebantur: quorum officium omnibus prouinciarum Rectoribus, & Rerumpub. adminiſtratoribus mandabantur Principum conſtitutionibus, & Pontificum Maximorum decretis. Et verò ſi in tanta re Irenarchæ ſocordes fuiſſent, auro, vel, (ſi qui eſſent inopes) verberibus, & exilio

l. vnica. C. de Irenar. li. 11. in Authen. vt nulli iudi. §. 1. in Auth. de mãd. Princ. §. deinde. col. 3.

& exilio mulctabantur. Irenarchas autem deligebant non tam eloquentes, quàm probos, & prudentes, atq; interdum qui seditiosis ipsis essent sic grati, vt tamen propterea à recto ne deflecterent. Scilicet ad res salutares in animos hominum turbulentorum transfundendas, solidum, syncerum, ac mundum vas non minimum valet. Ac sane ipsi quoque ethnici, siquis inconstans, duplex animo, claudicans in vtramque partem, facinorosus fuisset, hunc prorsus ablegandum ab hoc munere censebant. At si ad eas, quas diximus, dotes, sedula diuini auxilij imploratio accedebat, & solertia, ne per longas moras turbæ conualescerent, ita vt (quemadmodum in morbis quibusdam grauioribus necesse est) diligenter amputarent serpens malum; in reliquis verò minus perniciosis, aut contagiosis maturius incederent; hi maxime idonei componendis rebus habebantur. Et hoc quidem ad Irenarchas. Cæterum, quod attinebat ad eos, qui sanandi erant, non vnum habebat caput: Alia enim plebi, alia singulis personis, alia seditionum auctoribus; alia viris, alia fœminis; alia iunioribus, alia natu grandioribus remedia adhibebantur. Nempe alia quoque vbi non est colluctatio cum carne tantùm & sanguine, verùm etiam cum spiritualibus potestatibus, ac Satana, qui perpetuo quærit quos deuoret. Sed ciuilium dissensionum remedia omnia ferè erant, Indagatio, Transactio, Vindicta iudicialis, vis armata, submotio causarum, è quibus oriuntur seditiones, & præcautio futurarum. Indagationis autem duæ

Bald. in l. nullus, C. de summ. Trin.

Epist. 1. Alexandri, & epi. Antheri Papæ.

partes erant, quæ etiamnum ſunt, Delatio, ſiue Denunciatio, & Iudicialis cognitio. Quæ omnia cuiuſmodi eſſe debeant, iuris Ciuilis, & Canonici periti ſatis norunt. Conradus autem Brunus accuratè etiam inter alios egit ſex libris, quos de ſeditioſis ſcriptos reliquit. Verùm cum hæc ita habeant, nunquam in ſeditione, quæ orta ſit ob cauſam Religionis, ſedanda, exemplum aliquod antiquitus occurret, quo vel hæreſis cum Catholica fide coire potuerit, vel Irenarchæ, publica auctoritate delecti, rem ad exitum, ſalua vtraque parte, potuerint adducere. Et Apoſtolus quidem, quum aduerſus ſeſe tumultuarentur Iudæi, quorum alteri erant Sadducæi, alteri Phariſæi, vſus eſt ea ratione, vt reſurrectionis veritatem, quam horum credebat pars, aduerſus alteram partem obijceret; *Viri fratres* (inquit) *ego Phariſæus, filius Phariſæi, de ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor.* Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Phariſæos, & Sadducæos, & ſoluta eſt multitudo, & factus eſt clamor magnus. Et exurgentes quidam Phariſæorum (nam & illi reſurrectionem mortuorum eſſe dicebant) pugnabant, dicentes: *Nihil mali inuenimus in iſto: quid, ſi Spiritus locutus eſt ei, vel Angelus?* Sic igitur tumultum ab ſe auertit Apoſtolus. Eccleſia verò tum eius ſeculi, tum quæ poſtea fuit, anathemate feriens pertinaces in hæreſi, quos videbat ſpargere diſſenſiones, abſcindebat ab ſeſe, ne pars ſincera inficeretur. Theodoſius autem Imperator, promulgata aduerſus omnes hæreticos

Actuum 23.

cos

eos lege, vt quiſquis eorum Clericus, vel Epiſcopus, vbilibet eſſet inuentus, decem auri libris mulctaretur: plerique eius pœnæ metu, animaduertentes, nil in ijs hæreſibus dignum, propter quod tanta paterētur, mox ad Catholicam veritatem redierunt; & ita diſsipata eſt Donatiſtarum, & Circumcellionum coniuratio. Acceſſēre poſtea etiam aliæ pœnæ, capitis, & ignis, de quibus egimus ſupra. *Auguſt. epiſc. 50. ad Bonifaciũ Comitem.*

At quærimus (inquiet Miles) non Indagationem, non Vindictam iudicialem, non vim armatam, ſed tranſactionis aliquod genus, quo iſta olim ſine ſanguine compoſita ſint. Atqui planiſſime oſtenſum eſt, laterem (quod eſt in prouerbio) lauiſſe eos, qui vnquam attentarunt, hæreſim cum Catholica fide coniungere, ac quaſi duas conſtituere in vno corpore animas informantes, & intelligentes. Itaque peccatum hariolandi eſt, nolle diuinæ ordinationi acquieſcere. Quòd ſi Miles cauſam adhuc quærit interiorem (quæ tamen ex ijs, quæ diximus, elici poteſt) ea ſine dubio eſt, quòd nulla tranſactio de iniuſta, vel inhoneſta re ſit ineunda: in hanc enim cum Dei conſilium non concurrat, diſſoluatur ilico & euaneſcat, neceſſe eſt. Et conſilium Dei iſthuc haud concurrere, certiſsimum eſt, cum neque cibum habere, neque Aue dicere hæreticis, admoneamur Apoſtolicis, hoc eſt Spirit⁹ ſancti, præceptis. Res verò tanta iſta eſt, quippe (quod antea diximus) cæleſtis vitæ radicem (nempe fidem) attingit, vt veteris quoque Teſtamenti tempore ſeueriſsimè

Deut.13. prohibita fuerit. Sic enim ſcriptum eſt: *Si audieris in vna vrbium tuarum, quam Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos: Egreßi ſunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis tuæ, atque dixerunt: Eamus, & ſeruiamus dijs alienis, quos ignoratis: Quære ſolicite, & diligenter rei veritate perſpecta, ſi inueneris, certum eſſe quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, ſtatim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniáque quæ in ea ſunt, vſque ad pecora. Quicquid etiam ſupellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, & cum ipſa ciuitate ſuccendes; ita vt vniuerſa conſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſempiternus. Non ædificabitur amplius, & non adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, &c.* Hæc Deus. An ne verò (vt ad id redeam, quod dixi) iniuſtius quidquam, vel turpius eſt, quàm paciſci, vt Catholici cum hæreticis in fide, ac religione communicent, vt Templa, & Epiſcopatus retineant, quos per vim occuparunt: vt falſare pergant diuinum Codicem: vt innocentem pueritiam imbuant peſtilentiſsima hæreſi: vt decreta antiquiſsima, & optima tollantur: vt ſemper in peius ruat Chriſtiana reſpublica: vt ſpecie religionis, aſylus impune pateat, quò ſceleratiſsimi quique confugiant? Et patet certè, cum cæci ipſi viderint, Imperia & Regna omnia cecidiſſe, vbicumque iſta tranſacta ſint. Hinc enim Iuſtitium quoddam, quo leges, & Principum auctoritas ſilent, arripiunt ſibi ſubditi, móxque dominatio-

minationem omnino ſpernunt, & Maieſtatem quantamcunque non iam comiter obſeruant, ſed licentiſsimè blaſphemant, minimámque occaſionem nacti, ad ſolitas defectiones reuertuntur, maiorem ſemper ſibi dominatum ſtruentes. Vt in iſtos cadere poſsit appoſitè, quod dixit Quinctius Conſul, cum Æqui, & Volſci Vrbi imminerent: Diſcordia (inquit) ordinum, eſt venenum Vrbis *Liu. lib. 3. ab vrb. cond.* huius, Patrum, & plebis certamina: dum nec nobis imperij, nec vobis libertatis eſt modus: dum tædet vos Patriciorum, hos plebeiorum Magiſtratuum ſuſtulere animos. Proh Deum fidem, quid vobis vultis? Tribunos plebis concupiſtis, concordiæ cauſa conceſsimus: Decemuiros creari deſideraſtis, creari paſsi ſumus: Decemuirorum vos pertæſum eſt, abiere Magiſtratu, manente in eoſdem priuatos ira veſtra: Mori, atque exulare nobiliſsimos viros, atque honoratiſsimos, paſsi ſumus: Tribunos plebis iterum creare voluiſtis, creaſtis: Conſules facere veſtrarum partium, etſi Patribus videbatur iniquum, patricium quoque Magiſtratum plebi donum fieri vidimus. Auxilium Tribunicium, prouocationem ad populum, ſcita plebis iniuncta Patribus ſub titulo æquandarum legum, noſtra iura oppreſſa tulimus. Quis finis erit diſcordiarum, & quando communem hanc patriam eſſe licebit? Victi nos æquiore animo quieſcimus, quàm vos victores. Satis ne eſt vobis, vos metuendos eſſe? Aduerſus nos Auentinum capitur, aduerſus nos Sacer occupatur mons: Eſquilias

quidem ab hoste prope captas,& scandentem in aggerem Volscum hostem nemo submouit, in nos viri armati estis,&c.

Cæterum quoniam & veteres hæretici, qui rerum olim potiebantur, & adeo recentissimi quidam Consiliarij alios transactionum modos pertentarunt; hos etiam expendamus, vt denique germanum, hoc est verissimum, inuaniamus. Mitto autem minas, promissa, tormenta, astum, fraudesque alias innumerabiles, quibus Imppe. hæretici, & hæresiarchæ conati sunt Catholicos ad sese auertere: refertæ enim sunt historiæ passim. Hunericus Vuandalorum Rex, qui Arianam: & Anabaptistarum labem erat amplexus, quum Episcopis Catholicis accersitis, instituisset de Religione colloquium, iussit, eis ostendi chartam inuolutam, dicique: Dominus noster Rex Hunericus, licèt doleat, quòd fueritis contemptores, & adhuc voluntati eius obedire tardetis, vt eius efficiamini religionis: cuius ipse est; nunc tamen bonum de vobis cogitauit: Si iuraueritis ita vt quod ista charta continet, faciatis, dimittit vos Ecclesijs, & domibus vestris. Ad quod vniuersi Episcopi responderunt: Semper dicimus,& diximus,& dicturi sumus, Christiani sumus, Episcopi sumus, Apostolicam fidem vnam & veram tenemus. Factóque potest confessionem silentio modico, illi, qui fuerant à Rege destinati, festinabant extorquere Episcopis sacramentum. Tunc beati viri, Hortulanus, & Florentinianus Episcopi, pro omnibus, & cùm omnibus dixerunt: Numquid animalia nos irrationalia sumus, vt nes

Victor libro 3. de persecu. Vuandalorum.

nescientes, quid charta contineat, facilè, aut te- „
merè iuremus? Accelerauerunt quoque illi à Rege „
destinati, scripturæ eius propalare tenorem, qui „
huiusmodi sermonibus fuerat coloratus: Sic enim „
calumniosa series continebat: Iurate, si post o- „
bitum Domini nostri Regis, eius filium Hilde- „
ricum desideratis esse Regem, vel si nullus ve- „
strum ad regiones transmarinas epistolas diriget: „
quia si sacramentum huius rei dederitis, restituet „
vos Ecclesijs vestris. Cogitauit tunc multorum „
pia simplicitas, etiam contra prohibitionem di- „
uinam, sacramentum dare, ne Dei populus in po- „
sterum diceret, quòd vitio Sacerdotum, qui iura- „
re noluerunt, non fuerint Ecclesiæ restitutæ. Alij „
quoque astutiores Episcopi, sétientes dolum frau- „
dis nequaquam iurare voluerunt, dicentes: Pro- „
hibitum fuit Euangelica auctoritate, ipso Domi- „
no dicente: Non iurabis in toto. Quibus mini- „
stri Regis, Secedant in parte, inquiunt, qui iura- „
re disponunt. qui cùm secederent, Notarijs scri- „
bentibus quis quid diceret, & ex qua ciuitate fuis- „
set, exceptum est. Similiter factum est de illis, qui „
minimè iurauerunt. Statimque pars vtraque cu- „
stodiæ mancipatur. Post verò pars, quæ celaba- „
tur, apparuit. Iurantibus, dictum est: Quare „
contra præceptum Euangelij iurare voluistis? „
Iussit Rex, vt ciuitates, atque Ecclesias vestras „
numquam videatis, sed relegati, colonatus iure, „
ad excolendum agros accipiatis: ita tamen, vt „
non psallatis, neque oretis, aut ad legendum co- „
dicem in manibus gestetis: non baptizetis, neque „
ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis. „

„ Similiter non iurantibus ait: Quia Regnum filij
„ Domini noſtri non optatis, idcirco iurare noluiſtis:
„ Ob quam cauſſam iuſsi eſtis in Corſicanam
„ inſulam relegari, vt ligna profutura nauibus Dominicis
„ incidatis.

Euſe.lib. 4.ca.11. Iren.lib. 3.cap.4. Tripart. hiſt.lib.3. cap.10.

Simularunt item Cerdon, Arius, Achillas, Colluthus, antiquiores hæretici, amicitiam ſeſe velle colere cùm Catholicis, ac pœnitere interdum; vt etiam Ariani Synodo Nicænæ ſubſcriberent: ſed tum maximè præſidia ſibi & arma conquirebant, quibus Eccleſiam euerterent; aditúmque tandem patefacerent Mahometiſmo, & Atheiſmo, qui hodiéque extant. Conati ſunt (inquit Alexander Alexandrinus Epiſcopus, ad Alexandrum Epiſcoporum Conſtantinopolitanum) illi
„ diſcurſionibus vti, & aduerſum nos machinari,
„ qui apud vnanimes comminiſtros noſtros, figuram
„ pacis, & vnitatis dignitatem ſe exercere fingunt:
„ quod autem verum eſt, abripere quoſdam
„ eorum ad peſtem propriam per boniloquia ficta
„ feſtinant, & literas ab eis manifeſtas, & indubitatas
„ exigunt, vt relegentes eas ſeductis à ſe perſonis,
„ ſine pœnitentia eos in delictis ſuis faciant
„ remanere, tamquam vnanimes habentes eadem
„ ſecum decernentes Epiſcopos. Non enim quæ
„ apud nos malè docuerunt, & egerunt, ea fatentur,
„ propter quæ etiam ſunt expulſi; ſed hæc aut
„ taciturnitati contradunt, aut fictis ea ratiocinationibus,
„ & quibuſdam obumbrationibus ſæpiunt.
„ Veriſimilibus verò, & pompoſis corruptibilem
„ doctrinam ſuam velantes eloquijs, attrahunt
„ in deceptionem quemlibet incautum, non

abſti

abſtinentes, etiam apud omnes, noſtræ pietati „
calumniari. Et hæc quidem illi. „

At noſtro tempore inſinuatæ ſunt ab aduerſarijs aliæ pacificandi viæ. Huſsitæ enim in Bohemia vtriuſque ſpeciei vſum cum diuiniſsimo Sacramento vrgebant, qui ſi conceſſus fuiſſet, proteſtati ſunt Ferdinando Cæſari, Bauariæque Duci, ac reliquis, ſeſe ad vnitatem Eccleſiæ redituros. Is igitur permiſſus eſt non ſolùm in Bohemia, ſed in Auſtria, in Sileſia, in Morauia, ecce poſt tot annos nihil vnitatis aut pacis attulit: perſtant enim hæretici in tenaciſsima perfidia, & quem doloſa ſimulatione aſtum tegebant, vt interim cuniculos licenter agerent aduerſus pietatem, is in apertum prodijt. Petitæ etiam ſunt à quibuſdam Regnis vnà cum vſu vtriuſque ſpeciei, laxatio cælibatus in Sacerdotibus, condonatio vſurpatorum Eccleſiæ redituum, abſtinentia ab ceremonijs antiquiſsimis, quas vniuerſa per orbem Chriſtianum ſeruauit Eccleſia: nouæ etiam Miſſæ conſcriptæ, quibus ſenſim inſinuaretur pars Catholicæ Religionis. Sed neque hoc diuinæ Sapientiæ placuit, quare neque effectum eſt quidquam. Et poſtea reſcitum eſt, Anteſignanorum hæreticorum conſilio iſtud obtruſum Regibus alioquin bonis, vt ſiquid ab Sede Apoſtolica ſubripuiſſent, hoc non ad pacis compoſitionem, ſed ad impoſturam Chriſtianæ Reipublicæ abuterentur: quippe etiam Catholicis Principibus ſenſim perſuaſuri, vt procuratis iiſdem laxationibus, finderent Eccleſiam Chriſti, latiſsiméque venenum inter eas rimas vbique diffunderent.

Con

Confœderatio item alia, ſed promiſcua omnium hæreticorum, alibi procurata coaluit; qua pollicebantur, vſuros ſeſe, vt pacatè cum hæreticis agere poſſent de Religione. Sed interea peſtis illa tanto contagio ingentes tractus infecit, vt dum hinc tamquam torrens plurimas Eccleſias abripuerit, tribunaliáque Eccleſiæ ſuſtulerit; illhinc optimos quoque Reges adegerit ſi coronam Regni vellent, ad iurandum hæreſum illarum omnium non tam tolerantiam, quàm penè patrocinium. Qui gladius niſi in viſcera fuiſſet admiſſus, Regnum florentiſsimum, quod interim magnopere laborat, haberemus, Chriſtiani orbis propugnaculum aduerſus perfidos, fide, nobilitate, fortitudine validiſsimum.

Iam verò vnà cùm Milite iſto non deſunt, qui nunc alia conſilia propinent. Condonentur (inquiunt vetera omnia delicta hæreticis ad tempus; quique communione Eccleſiæ priuati ſunt, reſtituantur Eccleſiæ. Videbitur (aiunt) magna mutatio. At ſanè à quatuor ventis patuit ſemper & aditus, & reditus, hæreticis, & ethnicis ad Eccleſiam; ac Iubilæum à Pontifice Maximo non ita pridem ampliſsimum (hæreticis quoque in foro conſcientiæ ſoluendis) promulgatum eſt vbique. Quod quidem, vt pleraque alia huiuſmodi, ab alijs quoque Pontificibus Maximis prçceſſerunt, tamquam à diſpenſatoribus myſteriorum Dei liberaliſsimis. Et tamen nihil ſecutum eſt, quo Principum hæreticorũ animos inflexos fuiſſe appareret. Miſsi legati, miſſæ amantiſsimæ literæ; euocati ijdem, vt diximus, ad loca tutiſsima.

Quin

Quinetiam è Catholicis Sacerdotibus ad eos iuêre, qui nulla alia re, quàm charitate, ac solida scientia muniti inter medios compedes, & equuleos, quibus excepti sunt, vitam constantissimè profuderunt. Sed & apud tales tali ratione nihil effectum; nisi quòd Catholici in fide confirmati, cùm etiam plures ad vnam Catholicam Religionem accederent, vnam veritatis defensionem componendi viam esse vnicam in seipsis experti sunt.

Quare & vnica hæc ratio restat inconcussa, qua semper Christiana Resp. vsa est saluberrimè; dum ipsissimis vsa est seruandæ, ac reuocandæ vnitatis medijs, quæ Deus ipse instituit, quæ quidem optimè obseruauit Stapletonus. Hæc verò sunt: Primùm quidem ipse Spiritus sanctus, in corda fidelium effusus, vt seruetur (ait Apostolus) vnitas spiritus in vinculo pacis: Deinde regula ipsa fidei initio à Spiritu sancto per Apostolos promulgata: Præterea constituti ex præscripto CHRISTI Domini in singulis per orbem Ecclesiis per ciuitates presbyteri, & Episcopi, vt vno aliquo ad tempus constituto vice CHRISTI, is confirmaret fratres suos, huic vniuersa fraternitas obediret, Vnitatis autem origo ostenderetur, vnaque Ecclesia monstraretur, & schismatis occasio tolleretur: occurreremus denique omnes in vnitatem fidei: ad hæc mutuæ, & consentientes Episcoporum litteræ, Denique Concilia tum prouincialia, tum generalia. Porrò quænam, & quanti esset momenti Regula fidei (quæ quidem latius patet, quàm fidei Symbolum (testatissimum ij reliquêre, qui vixerunt Apostolicis tempo

Tit. 5. Rom. 5. Eph. 4. Luc. 22. Cyp. lib. 1. ep. 3. & lib. 4. ep. 9. Hier. ad Euag. & cōtra Iouinianū. Cypr. de Vnit. Ecclef. Eph. 4. Amb. sermo. 88. Augu in Enchir. ad Laur. c. 56. & lib. de ve land. vir.

temporibus, aut his fuere vicini. Quin ipſimet Apoſtoli, eos, qui nutaſſent in fide, iſthuc, tamquam ad rectiſsimam normam, reuocabant. Itaque non ſemel D. Paulus vrget Romanos, & Coloſſenſes, vt permaneant in fide tradita, fundati, & ſtabiles, quæ per vniuerſum mundum prædicata eſt: Timotheum, vt depoſitum cuſtodiat, formamque habeat ſanorum verborum, quæ ab ſe audiuerat: ſe ipſum, ne in vanum curreret. Cùm agnouiſſent (alloquitur Gallatas) gratiam, quæ data eſt mihi, Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras mihi, & Barnabæ dederunt ſocietatis; hoc eſt (ait Tertullianus) vt cum auctoribus contulit, & conuenit, de regula fidei, dexteras miſcuere: Itaque idem inquit Tertullianus, Gallatas ad regulam fidei correctos, Corinthios autem Apoſtolus docet, contentioſum, qui nec à natura, nec à lege vetere, nec ab Euangelio petitis argumentis, velit acquieſcere, ſola conſuetudine, & auctoritate Eccleſiæ Dei eſſe compeſcendum. Propterea qui nouam delegalibus doctrinam inuehere ſine maiorum auctoritate volebant, repreſsi ſunt ab Apoſtolis. Quoniam audiuimus (dixêre) quòd quidam ex nobis exeuntes, turbauerunt vos verbis, euertentes animas veſtras, quibus non mandauimus; placuit nobis collectis in vnum eligere viros, & mittere ad vos cùm chariſsimis noſtris Barnaba, & Paulo, hominibus, qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri IESV CHRISTI. Miſimus ergo Iudam, & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem. Viſum eſt enim Spiritui

gin. & ante eũ Tertul. inquẽ vide Pamelij epiſt. dedicatoriam initio libri.

Aug. itẽ ep. 57. & initio lib. in Gen. imperfecti, & de fide ad Per. Dia. & de fide, & operibus.

Epiph. in Anchorato. Theodor. in libello Diuin. decr.

Ignat. in lib. de tradit. Apoſtolicis. vt cõmemorat Euſeb. hiſt. eccl. li. 3. cap. 30.

Tertull. lib. 4. aduerſ⁹ Marcionem.

ſancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes vos, bene agetis. Valete. Et Apoſtolus cùm fidei Regulam vocaſſet rationem, hoc eſt analogiam, ſiue proportionem fidei: Hanc (inquit) quicunque ſecuti fuerint, pax ſuper illos. Et obſeruandos eos monet, qui ita ambulant, ſicut (ait) habetis formam noſtram. Quòd ſi ab Apoſtolis ad viros Apoſtolicos inferioráque proxima ſæcula deſcendere libeat; Irenæus ait, ſub Clemente Pontifice, diſſenſione non modica inter Corinthios facta, ſcripſit quæ eſt Romæ, Eccleſia potentiſsimas litteras Corinthijs, eos ad pacem congregans, & reparans fidem eorum, & annuncians, quam in recenti ab Apoſtolis receperant, traditionem. Et paulo poſt: Si Apoſtoli (ait) non reliquiſſent nobis ſcripturas, nonne oportebat ordinem ſequi traditionis, quam tradiderunt his, quibus committebant Eccleſias? Sic item Origenes, & alij. Et D. Cyprianus ad Pompeium: Si ad diuinæ traditionis caput, & originem reuertamur, ceſſat error humanus. Et S. Hieronymus contra Luciferianum: Poteram vniuerſos propoſitionum tuarum riuulos vno Eccleſiæ Sole ſiccare. Et Epiphanius, ſpeciem ſcribit, ſiue formam Eccleſiæ, bituminis vim habere, fugantem horrenda, & pernicioſa dogmata, quæ ſerpentinam formam, & ſpeciem viperarum gerunt. At D. Auguſtinus, Si auctoritas Cypriani (inquit aduerſus Donatiſtas) ſequenda eſt, magis eam ſequendam eſſe in vnitate ſeruan

Rom. 12. 2. Cor. 2. Gal. 6. Phil. 3.

Irenæus lib. 3. c. 3. & 4.

Epiph. hæreſ. circa fin.

Au. li. 2. c. 9. de baptiſ. contra Donatiſtas.

ſeruanda, quàm in Eccleſiæ cõſuetudine mutanda.

Sed & regulam fidei (voluerint, noluerint) monſtrarunt (quod ſupra attigimus) damnatæ hæreſes. Eas enim, quæ eouſque eruperant, cùm D. Auguſtinus enumeraſſet, ſic addit: Quid cum iſta ſentiat Catholica Eccleſia, ſuperfluè quæritur, cur propter hoc ſcire ſufficiat, eam cum iſta ſentire, nec aliquid horum in fide quemquam recipere debere. Ac ſanè quinam hæretici ſint, non tam ab hoc ſeculo, quàm ab omni anteacta ætate, planiſsimum eſt. Ipſam enim ſi vniuerſalem Eccleſiam intueamur antiquiſsimam, an-ne Aſia, & Græcia per Theodoretum, per Epiphanium, per Diuos Baſilium, & Chryſoſtomum, & alios; Africa per D. Auguſtinum, Optatum, Victorem; Occidens per ſanctos Hieronymum, Ambroſium, Hilarium; hæque omnes Chriſtiani orbis partes per Synodos legitimè celebratas, prodent eaſdem, quas damnarunt, hæreſes, ipſiſsimas eſſe quas hoc ſæculo reuocarunt ab inferis Lutherus, Caluinus, & reliqui? Quòd ſi qui tandem, veterum hæreticorum more, è tanta luce euadere volentes, obiecerint, aut occultas Apoſtolorum traditiones, aut communem populorum errorem ab Apoſtolica traditione recedentium, audiant, quid Irenæus, & Tertullianus iſtis reſponderint. Illi etenim (inquit) ſi recondita myſteria ſciuiſſent Apoſtoli, quæ ſeorſim, & latenter à reliquis perfectos docebant, certè vel maximè traderent ea, quibus etiam ipſas Eccleſias committebant, quos & ſucceſſores relinquebant. Tertullianus autem. Hoc ſi ita eſt (ait) neglexit officium Dei villicus Chri

Iren. lib. 3. cap. 2. & 3.

Tertull. de qræ-ſcript.

Christus, vicarius Spiritus sanctus, sinens Eccle- „ sias aliter interim intelligere, aliter credere, quod „ ipse Apostolus credebat. Quomodo verisimile est, „ vt tot, ac tantæ Ecclesiæ, in vnam fidem errauerint? Et paulò post. Tot millia millium perperam „ baptizata, tot opera fidei perperam ministrata; tot „ virtutes, tot charismata perperam operata; tot sa- „ cerdotia, tot ministeria perperam functa; tot de- „ nique martyria perperam, & in vacuum, &c. Hæc „ ille aduersus hæreticos; Qui quidem Ecclesiam perijsse dicebant (ait S. Augustinus) quoniam in illa non erant: quique cum dictitarent, nullibi, præterquàm apud sese, Ecclesiam esse, retulerunt ab eodem responsum illud: Video, quod fieri non „ potest, pars Donatistarum corpus deuicit; angulus Africanus orbem terrarum exclusit; gens vna vniuersas gentes adduxit; sarmentum vitem præcidit, & ramusculus arborem amputauit. Hæc „ D. Augustinus. Videbat enim perspicax vir, nisi certa fidei regula fuisset relicta, potuisset obiici Deo (id quod cogitatu blasphemum est) mentitum fuisse Prophetam, qui inquit: Quia hæc dicit Dominus; Ecce ego declinabo super eam quasi „ fluuium pacis, & quasi torrentem inundantem „ gloriam gentium, quam sugetis. At gloriam gentium nunquam ferè inundauit nisi Catholica religio, quam vt submoueret Satanas, zizania seminauit, & torrente maledictorum, ac diuersarum hæresum quæsiuit perennem illum fluuium pacis auertere.

Aug. contra Cresconium.

Et cōtra Fulgentiū Donatistam.

Esa. 66.

Sed quod innuimus de Episcopis, summóque Pontifice in Ecclesia constituto, per quos vnitas

ſeruaretur, & diſciſſa ſarciretur, illud maximè teſtatur, quod nullum vnquam Eccleſiæ tribunal agnitum eſt, quod ex legitimis Epiſcopis, qui eundem Pontificem à CHRISTO ſibi præfectū crediderunt, conflatum non fuerit. Et mutuas quoque, ac conſentientes Epiſcoporum litteras fuiſſe diximus Iudicij Eccleſiaſtici ad reprimendos errores in fide medium celebre. Quæ litteræ cùm nominarentur formatæ, & communicatoriæ, abſentium conſulta, reſponſa, & conſentientes ſententias continebant. At Caluinus aſſeruit, Patriarchas à Synodo Nicæna, Patribúſque fuiſſe inſtitutos ad vnitatem ſeruandam. Hanc nimirum optimam fuiſſe rationem, qua Occidens, Oriens, Ægyptus, in vnitate conſeruarentur. Patriarchales verò, ac primarias verè fuiſſe Eccleſias, Romanam, Alexandrinam, Antiochenam, neque Caluinus, neque ante hunc Lutherus diffitentur. Hieroſolymitanam quidem dignitate, non poteſtate fuiſſe quartam, quippe cuius Epiſcopus quarto, in Synodis loco ſederet, nulli Epiſcopo, Archiepiſcopóve præeſſet (ſicut reliquæ) & Archiepiſcopo Cæſarienſi, Palæſtinæ Metropolitano, ac proinde item Antiocheno Patriarchæ ſubditus erat. Nam Conſtantinopolitanus Patriarchatus multò poſtea acceſsit, quòd Nicænę Synódi tempore nondum nè ipſa quidem Conſtantinopolis eſſet fundata, quæ vigeſimoquinto anno Imperij Conſtantini, qui annus fuit poſt Nicænam Synodum quintus, dedicata eſt; quemadmodum in Chronico ſcripſit D. Hieronymus. Hæc cùm ita ſint, ac Romanam ſedem tenuiſſe

primas

primas, ex Synodo illa non negetur, ipſaque ad vnitatem(inquiunt)tuendam,inſtituta ſit, eadémque extet adhuc,nec aliam fidei profeſsionem Eccleſia Catholica nunc teneat, quàm eam, quæ à Nicæna,& ab alijs,quæ conſecutæ ſunt, Synodis, accepta eſt; quid obſtat, cur in Occidente ſaltem nos,qui(vt iſti volunt)ſub Patriarchatu Occidentis degimus, hinc fidei vnitatem petamus? Nam vt inde aliæ quoque ſedes Patriarchales petierint, hiſtoriæ omnes commonſtrant. Quòd ſi prioribus illis ſæculis vſque ad Gregorium Primum, viguiſſe illius auctoritatem, & fidem, poſtea degeneraſſe dicatur, ecquis iſtam ſententiam tulit? Et vt legitimus aliquis tuliſſet iudex (quod nunquam compertum eſt) cur priorum illorum ſæculorum conſenſus,Patres, verbum Dei rectè expoſitum,Sacramenta,cærimoniæ,ritus, Eccleſiæ ordinatio,& diſciplina,non petuntur, per quas diſſidia ſtatim tollentur? Videt iam (opinor) Miles iſte, aduerſum quem ob veritatis, & pietatis ſtudium agimus, quàm impudenti temeritate modus hîc vniendæ Eccleſiæ certiſsimus detrectaretur; quem Spiritu ſancto inſpirati Dei homines nobis (vt tamen videbatur putaſſe Caluinus ipſe) reliquere. Putabat inquam; Nam propter illos tam frequentes lapſus, & ἀνιςοριάν, quos partim ignorantia, partim prauitatis vitio commiſit in negandis primò Diuinorum librorum partibus, in verbo Dei peſsimè vel detorquendo, vel pernegando, atque in Hiſtoricis ſupprimendis, aut falsò citandis,etiam in eo,quod inquit, à Nicæna Synodo inſtitutas Patriarchales illas tres pri-

mas ſedes, turpiter labitur. Vt enim mos antiquus perduraret in Ægypto, vel Libya, vel Pentapoli, vt Epiſcopus eorum omnium haberet poteſtatem, ſimiliter autem & apud Antiochiam, cæteráſque Prouincias, honor ſuus vnicuique ſeruaretur Eccleſiæ, & quoniam mos antiquus, & vetuſta traditio obtinuerat, vt Hieroſolymorum Epiſcopo honor deferretur, haberétque conſequenter honorem, Synodus illa approbauit, non inſtituit. Eccleſiæ verò illæ Patriarchales habitæ ſunt propriè, in quibus Petrus tanquam Epiſcopus ſedit. Petrus autem Antiochiæ, ac Romæ per ſeipſum, Alexandriæ verò per diſcipulum Marcum, ſedit. Qui Petrus, quoniam Romæ mortuus eſt, totáque poteſtas pro regimine Eccleſiæ neceſſaria à CHRISTO ſibi tradita in ſucceſſoribus ſuis tradita reperitur, Romana Eccleſia prælata eſt omnibus. Huc ergo tanquam ad medium quoque certiſsimum conciliandæ pacis, veniendum eſt.

At quod de Synodis diximus, cum (quemadmodum ſuperioribus ſæculis fieri ſolitum eſt) plures prouinciales hoc ſæculo habitæ ſint, Moguntina, Treuerenſis, Colonienſis in ipſa Germania ſuperiore, Mechlinienſis autem & Cameracenſis in Belgio, aliæque alibi, hæque vnanimes fuerint; acceſſerit denique generalis Tridentina, quæ doctiſsimè, & conſtanter omnem pijs ademit ſcrupulum, & veritate conſtituta, diſſenſiones ſuſtulit; quid nodum in ſcirpo quærunt iſti, ſemper quærentes, & nunquam ad agnitionem veritatis peruenientes?

An

An cum difficillima videatur eſſe curatio plurimorum in Gallijs hominum, qui in hæreſes prolapſi, pertinaces ſunt, ratio vlla ſit, qua ſaltem qui Catholici ſunt, ſeruentur integri in fide, reliquorum autem ſanitas minore cum periculo ſubinde curetur.

FVisse ingentem Gallorum gloriam, Regnúmque potentiſsimum, dum non tam armis, quàm Religione Catholica nixum, pacis ſuis, terrori exteris fuit; noſtro tempore oſtendit poſt priſcos hiſtoriographos vir eruditæ pietatis Claudius Sanctius, Epiſcopus Ebroicenſis. Sæpè tamen inuidia Diaboli, & improbitate hominum, vel ab hæreſibus attentatum, vel à peccatis alijs concuſſum eſt, vt prorſus ruere videretur. Sed cum ad priſtinas artes diuina miſeratione reditum eſt, quibus ea gloria ſtabat, ilico tanta Regni moles, licet penè tota eſſet attrita, vires ſuas recepit, atque conualuit. Quare qui eos Gallicæ gloriæ caſus, è contrario autem hanc iterum ſemper, cum in curationem ſedulo incumberetur, reſurgentem cogitauerit, habebit vnde Regni ſoliditatem ſperare poſsit. Quippe neque hoc Deo difficillimum eſt, ante quem quaſi momentum ſtateræ (ait Scriptura) & gutta maris antelucani, ſic eſt Sap. 11. omnis orbis. Et nobiles Regni partes, atque prouinciæ, in Catholica Religione ſtantes, radicem illam adhuc viuæ fidei ſeruant, ex qua ſi ſerio ab ijs, ad quos hoc attinet, ageretur, cæterarum vigor poſsit reuiuiſcere. Neque enim ingens orietur meſsis ſolùm è tanto, ſed ex multo minore ſeminum numero, ſi accuratius excolerentur. Et

cum ſemina iſta inter ſummas procellas Diuina manus hactenus cuſtodierit, poſſemus illud ſperantes concinere: Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti. Nulla verò (inquam) paullo inſignior ciuitas eſt in Gallia, quin perpaucis exceptis tota, vel penè tota, Catholica ſit, templáque & ſacerdotes, ac Sacrum & Sacramenta, ritúſque exerceat antiquos. Nam Pariſij, Rothomagus, Toloſa, Bituriges, Aurelia, Andegauum, Burdegalæ, Lugdunum, Aquæ in Prouincia, Maſsilia, Narbona, Pictauium, Turonum, Troiæ, Ambiani, Rhemi, Diuionum, & frequentes aliæ auitam Religionem tuentur: Neque penè oppidulum fuit aliquod, quin (niſi ipſa aliquot ciuium proditione captum ſit) defenderit ſeſe aduerſus quantaſcúmque hoſtium molitiones. Hoc igitur rerum ſtatu, quamuis etiam priuatæ factiones in Regno magnæ ſint, tractúſque aliqui hæreſibus infecti, non tamen deſperandum, CHRISTO duce, & auſpice Spiritu ſancto, eo, qui res hoc ipſo in Regno olim deteriores ad priſtinum ſtatum reſtituit: Adſit fides, ac quæ ſunt in manibus integra, hæc Diuino cultu, & iuſtitia firmius adhuc ſanciantur, ex híſque operarij accuratè ad Eccleſiam ſobriè, & Catholicæ regendam efformentur; certè ſenſim hæreſes quaſi obſiderentur, & euaneſcerent. Nam enim cùm vnius Geneuæ (ciuitatis quidem haud magnæ) pauci hæreſibus ſpargendis inuigilarint, tantáſque aliquot annorum ſpatio euomere faces potuerint, Diuina virtus erit imbecillior, quæ ignem illum, qui non conſumit, ſed lucet, ſpargere nequeat, præſertim ſi

in

in tot ac tantis, quas diximus, ciuitatibus, tanquam in Ecclesiæ CHRISTI fornacibus, iterum diligentius excitetur? Et sanè cum paucissimi viri nouum orbem Christianum Ecclesiæ hoc sæculo adiecerunt tum cùm omnia retrolabi videbantur: nos, quam habemus in manibus patriam verebimur tueri? Si verò quam ciuitatem vult ingredi Rex aliquis, hæc vnico die tota mundatur, cum quisque viæ suæ partem euerrit; an dubitandum est, forè, si Diuinum auxilium vnanimes Catholici implorent, tergat autem quisque proprias maculas, quin Deus, quasi denuo triumphans, regrediatur in hoc Regnum, quod positum super montem Orienti, & Occidenti, miris fidei Catholicæ radijs ita illuxit, vt Turcæ, Regem Regum, Galliæ Regem, honoris ergo nominauerint? Sic igitur exhibit Deus in virtutib⁹ suis, résque adhuc secundiores faciet illa inuicta Domini dextera, si concordem etiam bonorum animum viderit eorum præsertim, qui cum sint Catholici, primas in Rep. tenent. Námque vt per vnum Solem non fit, vt modo aër æstuet, aut serenus sit; modo frigescat, vel sit nubilosus, sed accedat necesse est, minorum quoque stellarũ vis illa, quæ istos effectus pariat: sic sanè ad tranquillandum Regnum non ipsa vnius Regis, qualem à Deo expectamus, mens, & pietas, ac potestas satis erit. Scimus enim defectiones Solis, non huic, sed interpositioni Lunæ, vel terræ, vel aliarum vmbrarum, aut nubium tribui. Itaque qui in supremas potestates sæpè culpas conijciunt, si seipsos respexerint, effectúsque & vmbras suas subtrahant, fiet

breui, vt clariſsimè micet poteſtas futuri Regis, honor Magiſtratuum, Eccleſiæ Catholicæ ſplendor. Cæterum qua-nam ratione Reges ipſi labentem Galliæ ſtatum inſtaurarunt, dicendum eſt. Ludouicus, & Rex, & Sanctus, ab infantia inter Monachos enutritus, dum ſub paludamento militari, & Regia purpura, in vnicum Dei obſequium, omnem vitæ ſuæ curriculum referebat, caſtiſsimè viuens, colluuiem Albigeorum aliunde in Gallias exundantem deleuit, & hæreſibus in Regno extinctis, terrorem Gallicum Saracenis latiſsimè intulit, próque Chriſti regno aduerſus perfidos propagando (quo conſilio nullum magis regium, aut Chriſtianum eſt) vitam ipſam profundere commeruit. Hîc ob tam inſignem pietatem, cum Paſtores nominandi, ac diligendi poteſtatem ab ſummo Pontifice ſibi conceſſam intellexiſſet, ac rediens Roma Legatus diploma Pontificium hac de re tuliſſet, reſpondit: Quòd mea Romæ negotia ſtrenuë obieris, laudo: quòd mihi à Pontifice munus hoc retuleris, non admitto. Intelligo enim quantò cum periculo animæ meæ, ac Regni ſuſciperem. Ac protinus diploma igni tradidit. Hac igitur mente in primis, tanquam validiſsima vi, & machina, extinxit hæreſes, mores formauit, fidem Chriſtianam promouit. Sed & ante ſanctum hunc Regem ſtrauerat iiſdem artibus ad hæc viam Philippus Auguſtus, quo tempore bellis ciuilibus vigentibus, Normanniſque bello Galliam acerrimè vexantibus. Albigeis quoque hæreticis intra Regni viſcera externam gentem inuehentibus, Capetorum etiam Monarchia nõdum firma

ſed

ſed vix adoleſcente, omnia ruere videbantur. Quid igitur Philippus fecit? Roberti Regis præceſſoris ſui ſemitam incedens, Epiſcopis primas in Rep. partes nobilium factione ſublatas, reddidit: hoſce quibuſcumque rebus licuit, fouit, hæreticos autem, & Eccleſiæ oppreſſores coërcuit; Iudæos Chriſti hoſtes Regno expulit, ſicque poſtea Normanni prorſus debellati ſunt, & eſt Galliæ integra quies reſtituta. Eandem hanc de Religione curam ſibi inprimis ſuſcipiendam Hugo Capetus Pariſienſis Comes intellexerat, ſi Galliæ hoſtes deuictos cuperet. Ac Pipinus, & Carolus Magnus, cùm Saracenos, & hæreticos Gothos Galliam vaſtaſſe vniuerſam, ſimoniam ſacris ordinibus, & ſacerdotijs admixtam fuiſſe, bella quoque ciuilia inter Reges fratres arſiſſe, ſocordia denique Regnum pene interire, vidiſſent, intrepidè inter ſummas difficultates, atque pericula connixi ſunt, vt Chriſtiana religio, moréſque auiti reuocarentur. Et ecce tranquillitas magna facta eſt; afflante videlicet progreſſui Deo, qui adſpirauerat cœptis. Tua itaque quum vnicuique ordini redderent, Deóque vſurpata primùm reſtituerent, Epiſcoporúmque dignitas Deo proxima iam emineret, renunciarunt quoque ipſi per ſeſe iuri nominationum Eccleſiaſticarum, vt electio rediret ad Clerum. Videbant enim eatenus Principibus infeliciter ceſſiſſe permiſſam poteſtatem miſcendi profanis ſacra, atque ad aulicorum importunitatem præficiendi quoſlibet ſacerdotijs. Hoc igitur complanato ad Diuinum præſidium demerẽdum, ſtatim reuixit Regnum, ex quo mox exacti ſunt ab

iisdem ex Italia Longobardi; aliique Ariani: ex Gallia, & Hispania Saraceni; ex Saxonia, & reliquis Germaniæ populis, idola; potentissimúmque orbi Christiano non tam Regnum, quàm Imperium, relictum est. Id quod Carolus Magnus vna cùm liberis, cùm religioni potius, quàm bellicæ virtuti ferret acceptum, reliquit etiam scriptum, plures à se victorias reportatas, dum in Monasterijs orans pernoctasset, quàm dum in prælijs (quæ tamen plurima commisit) manum cùm hoste conseruisset. Superioribus item seculis, antequam hi nascerentur, cùm tota pene Regni massa corrupta esset, neque iam Gallia remedijs pateret, quæ omnibus sacrilegijs & sceleribus patuisset, Gunchramnum Regem (inquit Gregorius Turonensis) amaritudo cordis obsedit. Ad basilicam S. Symphroniani martyris Duces & Episcopos congregauit, atque hunc sermonem habuit. Qualiter hoc tempore victoriam obtinere possumus, cùm

Gregor. Turon. l. 8. c. 30.

„ ea, quę patres nostri consecrarunt, non custodi-
„ mus? illi verò Ecclesias ędificantes, in Deum spem
„ omnem ponentes, Martyres honorantes, Sacerdo-
„ tes venerantes, victorias obtinuerunt, gentésque
„ aduersas Diuino opitulante adiutorio, in ense, &
„ parma sæpius subdiderunt. Nos verò non solùm
„ Deum non metuimus, verumetiam sacra eius va-
„ stamus, Sacerdotes interficimus, ipsa quoque San-
„ ctorum pignora in ridiculo discerpimus, ac vasta-
„ mus. Non enim potest obtineri victoria, vbi talia
„ perpetrantur. Ideo manus nostræ sunt inualidæ,
„ ensis tepescit, nec clypeus nos, vt erat solitus, de-
„ fendit, ac protegit. Ergo si hoc meę culpę adscribi-

tur,

tur,iam id Deus,capiti meo restituat.Certe si rega- ,,
lia iussa contemnitis, & ea,quæ præcipio,implere ,,
differtis,iam debet securis capiti vestro submergi. ,,
Erit enim documentum omni exercitui,cum vnus ,,
de prioribus fuerit interfectus.Veruntamen expe- ,,
riri debemus, quid agi oporteat. Siquis iustitiam ,,
sequi destinat,iam sequatur. Siquis cōtemnit, iam ,,
vltio publica ceruici eius immineat.Satius est e- ,,
nim,vt pauci contumaces pereāt,quàm ira Dei su- ,,
per omnem regionem dependat innoxiam. Hæc ,,
Rege dicente,responderunt Duces: Bonitatis tuæ ,,
magnanimitas,Rex optime,enarrari facile nō po- ,,
test,qui timor tibi in Deum sit,qui amor in Eccle- ,,
sias, quæ reuerentia in Sacerdotes, quæ pietas in ,,
pauperes, quæue dispensatio in egenos. Sed quia ,,
omnia, quæ gloria vestra profert,recta, veráque ,,
esse censentur, quid faciemus, quòd populus om- ,,
nis invitium est dilapsus, omnémque hominem a- ,,
gere quæ sunt iniqua, delectat;nullus Regem me- ,,
tuit, nullus Ducem, nullus Comitem reueretur: ,,
& si fortassis alicui ista displicent, & ea pro lon- ,,
gæuitate vitæ vestræ emendare conatur, statim ,,
seditio in populo, statim tumultus exoritur, & ,,
in tantum vnusquisque contra seniorem sæua in- ,,
tentione grassatur, vt vix se credat euadere, si ,,
tandem silere nequiuerit? Ad hæc Rex ait, Si- ,,
quis sequitur iustitiam, viuat. Siquis legem,man- ,,
datúmque nostrum respuit, iam pereat, ne nos ,,
diutius hoc blasphemium prosequatur. Hæc Gre- ,,
gorius Turonensis. At ante Gunchthramnum cùm ,,
Clotarius Rex indixisset, vt omnes Ecclesiæ Re- ,,
gni sui tertiam fructuum partem persoluerent, ,,

proxi

proximus Diuinæ vltioni fuit, nisi præstantis Episcopi virtute repressus, sententiā mutasset. Cùm enim inuiti omnes Episcopi scribendo adfuissent, vnus Turonum Episcopus id respuens, liberè dixit: Si volueris res Dei tollere, Dominus Regnum tuum velociter auferet: quia iniquum est, vt pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea compleant. Et iratus contra Regem, nec Vale dicens, abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem B. Martini, misit post eum cum muneribus, veniam precans, & hoc, quod fecerat, damnans.

Gregor. Turon. l. 4. cap. 2.

Nota denique sunt Christianismi in Gallijs fundamenta, & progressus; cùm Clodouæus, quod ex S. Remigij Rhemensis Archiepiscopi ore acceperat, id ad effectum deduci curasset. Erat enim scelerum omnium, atque perfidiæ plenissimum Regnum, cui necdum Christianus Rex præerat. Archiepiscopus igitur, dùm baptismo tingeret Clodouæum, monet, caueret, ne vmquam ipse postea latum à suscepta Catholica Religione vnguem discederet. Tamdiu enim coronam Regum capitibus hæsuram, quamdiu Catholicæ fidei, & Ecclesiæ adhærerent. Is ergo primum aduersus Arianos mouit exercitum, à promotione fidei, promotionem Regni rectissim è auspicatus. Quare & longè, latéque victor non minus Regnum in Ecclesia, quàm hanc in Regno, firmissimum statuit. Hæ videlicet rationes fuêre, quibus sanatum est Regnum à Regibus. Quas sane hoc quoque tempore iniri posse, saltem cùm sanis in fide Catholica Galliæ partibus, nemo non videt. Sic enim

nim hæ veluti quibuſdam aggeribus munitæ, vim promouebunt vlterius, vt hæreſes quoque, & factiones, veritate, exemplo vitæ, iuſtitia, ruant vel contabeſcant. Quidquid autem vicinum Catholicis prouincijs, & ciuitatibus erit ſanandum, facile admittet medicinam, ſi quaſi à membris primarijs rectè valentibus, gradatim depellantur miniſtri impietatis hæreticæ, & in horum locum ilico ſufficiantur Catholici, & pij Sacerdotes, & concionatores, ac ciuilium rerum Catholici adminiſtratores. Quod quoniam aut hactenus effectum non eſt, aut poſt conſecutas victorias rectus earum vſus defuit, paxque ſæpè, quæ non erat pax, à claudicantibus ad colligendas iterum fraudes, & hoſtiles copias, eſt procurata; non ſolùm ſanata non eſt reliqua Regni pars, ſed & quæ ſana erat, in ſummam perniciem incidit. Etenim cum noui eſſet exercitus ſcribendi, vt externa vis ſubmoueretur; aut interiores faceſſerent tumultus, nouarum difficultatum moles erumpebat, qua mole, quæ conſilia haud maturè ſuſcepta fuerant, paulo momẽto, quaſi aduerſo flatu corruerunt. Inter eas autẽ difficultates præcipua fuit, quòd quæ potiora ſunt, omittebantur; vt ſi recuperatis arcibus, præſidia militum, & machinæ bellicæ imponendæ neceſſario viderentur, non tamen haberentur ad manus, quæ recuperandis animis, & reuocandis ab errore mentibus erãt perneceſſaria: Sacerdotes nimirum pij, & libri, ac ludimagiſtri Catholici, quique vera Catholica Religione imbuti mox iuſtiam paterno animo adminiſtrarent. Quæ cũ poſt victorias defuerint, quid ex licenti militum (fide tenus, non pieta

pietate) Catholicorum vita ſperari poterat, præter rapinas, aut vim, aut blaſphemias, aut mœnium cuſtodiam? quum tamen viui lapides ij ſint, ex quibus quæ in cęlo ciuitas eſt, conſtruatur, Regnáque ad eius exemplar ædificanda ſint, & conſeruanda. Et quidem qui legitimus erit in Gallia Rex, ſentiet, teneri primùm ſe, deinde & alios, vt animũ à noxa alienum (Deo videlicet ſemper adſpirante) retineat. Quo belli ſpiritualis apparatu, nullus vmquam validior erit. Qui quando in vniuſcuiuſque manu poſitus eſt, non procul, ſed à ſeipſo accerſendus eſt. Hic verò ſi ſteterit, ecquid Regem prohibebit, quo minus ab cubiculis, ab aula, & à Templis, in quibus rei ſacræ operam dabit, ableget impuram iuuentutem, blaſphemos milites (quantamcumque obtendant fortitudinem bellicam) hominésque deinceps hæreticos: & eos quoque charos non habeat, ſed ab Eccleſia corrigi curet, qui cùm Eccleſiæ bona poſsideant, neque animarum ſuarum, nec commiſſarum ouium curam gerunt? Tum verò neutrales, & peſtem illam nutantium hæreticorum amãdet, adſcitis conſiliarijs integerrimis, quorum conſilia exploret. Denique ſenſim, quod fructuoſiſsimè Rex Dauid faciebat, conſulat in rebus fidei os Domini, per ſummũ Sacerdotem, hoc eſt nunc per Chriſti Vicarium. Vrgeat porro, quod Stephanus primus Hungarię Rex mira diligentia vrgebat, ordines quoſque, ſuo vt munere fungantur, pręſertim Eccleſiaſticos, qui anima Regni eſſe debent, quique niſi ſuum officium præſtent, Regnum ipſum ſit cadauer; omnibus hęreſibus, quaſi vermibus, ſcatens, & fœtens. In hoc

igitur

igitur, vbi cœperit, quanto magis ipſe Rex perget, magis Deus ipſe Regno Galliæ (operi nempe manuum ſuarum) aderit. Is vtique, qui dat velle & perficere, per vndecim ſecula vnicum hoc fuiſſe antidotum oſtendit extinguendis hæreſum, & ſeditionum venenis; cum alioquin certiſsima ſtet Diuina illa comminatio; quàm Deus per Moſem pronunciauit, cùm dixit; Venient ſuper te omnes maledictiones, & perſequentes apprehendent te, donec intereas, quia non audiſti vocem Domini Dei tui; nec ſeruaſti mandata eius, & cerimonias, quas pręcepit tibi. Et erunt in te ſigna, atque prodigia, & in ſemine tuo vſque in ſempiternum, eo quòd non ſeruieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque lętitia, propter rerum abundantiam; ſeruies inimico tuo, quem emittet tibi Dominus in fame, & ſiti, & nuditate, & omni penuria, & ponet iugum ferreum ſuper ceruicē tuam, donec te conterat. Adducet Dominus ſuper te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in ſimilitudinem Aquilæ volantis cùm impetu, cuius linguam intelligere non poſsis, gentem procaciſsimam, quę non deferat ſeni, nec miſereatur paruuli, & deuoret fructum iumentorum tuorum, ac fruges terræ tuę, donec intereas: & conterat in cunctis vrbibus tuis & deſtruentur muri tui firmi, atque ſublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra. Obſideberis intra portas tuas in omni terra tua, quàm dabit tibi Dominus tuus.

Theorema de Theorematibus alijs, quibus Nua Gallus Gallos hortatur, tum ad fœdus ſanciendum aduerſus Turcam, tum ad Collegia quædam militaria inſtituenda, veteriſque militiæ delectum habendum.

IAm verò minus erit laborandum in agnoſcendo Militis ingenio, cum ex ijs, quæ diximus, facile perſpici poſsit, quanti quidque ponderis ſit, quod de fœdere aduerſus Turcas iciendo, deque militaribus Collegijs inſtituendis, & reſtituendis militiæ Gallicæ veteris ordinibus, diſſerit. Ac primum opinatur, effici poſſe, vt Gallia, ceterique qui huic adiungerentur fœderati Chriſtiani Principes, exercitus ingentes terra, marique ſcribant, qui quidem exercitus ſint ex Catholicis & hæreticis commixti. Tum duo tantis copijs, quæ non eodem itinere ducendę ſint, ęquo pręſint imperio, Dux Lotharingus, & alter, qui ſit à fide Catholica alienus. Pecuniæ ſumma octingentorum millium aureorum in ſingulos menſes iſti expeditioni addicatur. Mox petatur recta Byzantium. Quam ad rem quæ paranda, quæ prouidenda, quæ attentanda terra, marique ſint, diſſerit audenter. Sed bonus vir, lupum auribus tenet. Talem enim vel apparatum, vel expeditionem, nec Diuinæ litteræ agnoſcunt, nec vſus vmquam docuit, nec humanæ hiſtoriæ prodiderunt. Et verò Imperator nullus eduxit in aciem copias, qui hoſtibus propria reliquerit diripienda, dum ſectatur aliena; niſi ſtratagema id fuerit. Ludouicus Sanctus Rex (vt paullo ante diximus) prius Regnum compo-

compo

composuit; ex quo etiam eiecit Albigeos hæreticos; deinde contra Saracenos mouit. Et sanè, quis febri laborans seipso neglecto, alios curet; aut proprijs ædibus ruentibus, fulcra supponat alienis? Præterea plus quàm satis demonstratum est supra, hæresim cum Religione Catholica numquam conuenisse. Et quidem in gratiam Christianorum, qui cum ethnicis Imperatorum copijs permixti fuerunt concessas à Deo exercituum fuisse victorias, legimus: at in gratiam hæreticorum, Catholicis vnquam prosperè cessisse, nemo legerit. Quin etiam cùm interdum hæreticorum cohortes in subsidium euocatæ à Catholicis fuerunt, aut retardarunt victorias, aut prosperum harum exitum exitu altero posteriore infœlici conclusêre; aut denique Regna prouinciásque pessumdantes, Mahometismo tradiderunt. Mitto detrectationem Imperij, si Dux Catholicus hæreticis copijs præsit: auersiones item animorum; blasphemias, quas isti & concipiunt, & euomunt aduersus Catholicos, cum è concione suorum ministrorum exiliũt, pronásque ad proditionem mentes, dum hæretici cum schismaticis, alijsque perfidis malunt, quàm cum Catholicis vitam agere. Quæ vt vera non essent, illustrissimum profectò Diuinæ voluntatis testimonium est, Deum haud adesse hæreticis, quod Amasiæ subsidiarias Israëlitarum copias cum fideli Iudæ tribu volenti iungere, præceptum est. Sic enim habet Scriptura.
Congregauit igitur Amasias Iudam, & constituit 2. Paral.
eos per familias, Tribunósque & Centuriones in 25.
vniuerso Iuda, & Beniamin; & recensuit à viginti „

" annis sursum, inuenítque triginta millia iuuenum,
" qui egrederentur ad pugnam,& tenerent hastam,
" & clypeum. Mercede quoque conduxit de Israël
" centum millia robustorum, centum talentis ar-
" genti. Venit autem homo Dei ad illum, & ait; O
" Rex,ne egrediatur tecum exercitus Israël;non est
" enim Dominus cum Israël, & filijs Ephraim.
" Quòd si putas, in robore exercitus bella consiste-
" re,superari te faciet Deus ab hostibus. Dei quippe
" est adiuuare, & in fugam conuertere. Dixítque
" Amasias ad hominem Dei;Quid ergo fiet de cen-
" tum talentis,quæ dedi militibus Israël?Et respon-
" dit ei homo Dei:Habet Dominus, vnde tibi dare
" posſit multo his plura.Separauit itaque Amasias
" exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim vt re-
" uerteretur in locum suum: At illi contra Iudam
" vehementer irati, reuersi sunt in regionem suam.
" Porrò Amasias cõfidenter eduxit populum suum,
" & abijt in Vallem Salinarũ, percusſítque filios
" Seir decem millia: & alia decem millia virorum
" ceperunt filij Iuda, & adduxerunt ad præruptum
" cuiusdam petræ, præcipitauerúntque eos de sum-
" mo in præceps,qui vniuersi crepuerunt.

Ecqua verò confisio animorum mutua inter Lotharingum, suósque Catholicos, cum altero, qui sit à fide Catholica alienus, suísque hæreticis esse posset, iudicent qui etiam iudicio carent. In templis enim Christianorum,in quibus vel Græci liturgias, cæteráque de more habent, atque pias imagines retinent, & homilias Patrum adhuc magna ex parte recitant, vel vbi Catholici Catholicè omnino adhuc Diuino cultui vacant,quo-

nam

nam animo Caluiniani essent, qui monumenta omnia, veteres omnes Patres, Christíque insignia, & Sacramenta pedibus conculcarunt in patria, & vasa CHRISTI, in vasa Ægypti mutarunt? Quæ causa est, cur Religionis veræ vestigia quædam, & tanquam futura posteris semina pietatis, nostris autem antiquitatis indicia per Turcas mauult Deus seruari, quàm per hæreticos. Hi enim Christo dedere nomen, nec veritatis prætexere possunt ignorationem, cum Turcæ nondum Religione recepta, aut cognita, minus erga Christianos, quàm hæretici, hoc in genere peccent. Et qui fecere iter per medios Turcarum, aut Tartarorum fines, experti sunt, inter istos licuisse, Diuinam omnem rem sine vllo periculo agere, quæ tamen prorsus erat summis periculis exposita, & prohibita inter hæreticos, licet Catholicis Principibus subiectos. Anglia verò, cæteræque regiones eo veneno imbutæ, quid permittant, vel prohibeant, docent: dum tam dira nunquam supplicia fuêre à nominis Christiani persecutoribus inuenta, quin diriora hoc tempore aduersus Christianos intentauerint. Quæ cum dico, fœdus tamen omne, quo Christiana respublica lædatur, cum Turcis abrumpi cupio, ne cum fœdissimum sit, Christum cum Mahumete coniungere, atque huius sectarijs honorem, & obsequium à Christianis deferri, maiestas Christianissimi Regni apud Deum & homines pergat deminui, ob deminutam CHRISTI Regis Regum, tam infausta amicitia, vel fœdere maiestatem.

Porrò Miles, si sacram Gothifredi Bullionei, & reliquo-

reliquorum expeditionem contra Saracenos perpenderit, intelliget, dissimillimi istius, quem meditatus est, apparatus, finem dissimillimum fore. Porrò tanta vel pecuniæ summa, vel hominum numero haud opus esset. Non est (inquit Deus) difficile Deo, saluare in multis, vel in paucis. Et Matthias Rex Hungariæ, quoniam erat Catholicus, Catholicásque habebat copias, militémque in virtute exercebat, sæpè trucem Christi hostem à Christiano Regno minoribus copijs auertit, finésque late Christiani propagauit Imperij, vt eo etiam, tanquam Ecclesiæ CHRISTI propugnaculo, Principes alij Christiani vterentur. Alexander quoque Epirotarum Regulus, quem Scandebergium Turcæ, & historiæ nominarunt, plurimis prælijs Turcas fudit, idque paucorũ millium hominum delectu habito, quos continenter in armis, officióque, vt & vna in fide, continebat. Notum est, quid Monfortius, & reliqui hócque ipso sæculo Catholici Lusitani effecerint tenuissima classe, qui dum pro CHRISTI nomine pugnarunt intrepide, frena iniecerunt oræ penè totius Orientis, quàm vel in tam dissitis regionibus adhuc retinent. Teutonicorum etiam equitum ordo, qui primum in Phœnicia, deinde in Prussia, & Liuonia rem Christianam auxit, dum pauci aduersus plures populos sese veluti murum opponerẽt, floruit; magnóque vniuersæ Christianæ militiæ fuit incitamẽto. At vbi manus remisserunt, æquarique Archiepiscopo Rigẽsi, & Sacerdotibus alijs, mox item præesse voluerunt, corruit Ordo, & plurimi eiusdem ordinis in hæresim lapsi cum fide gloriam,

gloriam, bona, cælum amiserunt. Successerunt Equites Rhodij, qui licet paucissimi, ecce tamen in vnius minimæ insulæ Militæ angustias redacti, quanta sunt ausi? Qui quoniam Religionem Catholicam non deseruere, maria etiamnum percurrunt impauidi, & hostem immanem non semel represserunt, maiores semper euasuri, si pergant maiores esse seipsis; quippe ab animo noxas magis strenuè, quàm à mari piratas abigant, & Christo, & D. Ioanni, cui militant, nullam malefactis iniuriam inferant. Neque verò multo antea Deus excitauerat Burgundos Principes pios, qui cum Aurei velleris societatem instituissent, Catholicæ Religioni plus centum & quinquaginta annis præsidio fuêre aduersus furentem rabiem Hussitarum, Vuicleffi, & Picardorum, sicuti etiamnum aduersantur semini nequam Lutheri, Caluini, & reliquarum pestium. Ex ijs autem, vti ex alijs militaribus ordinibus, qui sub patrocinio D. Michaëlis Archangeli in Gallia, & D. Iacobi in Hispania instituti fuere, Collegiorum, siue seminariorum militarium forma elici, & perfici posset, quæ vno aspectu facile refelleret inania Militis commenta, cum noua in Gallijs Collegia, Lugduni, Burdegalis, & alibi instituere, veterémque militiam restituere cogitat. Extant porrò aureæ, quæ dicuntur, litteræ, siue Bulla à Carolo Quarto Imperatore edita, ex qua in hanc vsque diem constitutiones Imperij depromptæ sunt, quibus plerá-que omnia statuuntur, quæ ad conseruationem omnium spectant, quæue Catholicam religionem fulciunt, ne collabatur; aut collapsa ne deseratur:

hoc vno tantùm mutilæ, quod paucissimi sunt, qui eas obseruent, nec quisque hactenus Princeps præclarissimum omnium facinus ad Dei gloriam aggressus est, vt tum ex istis, & aliorum ordinum legibus, tum ex ijs, quæ erudita hæc ætas ad militarem vsum conferre potest, seminaria excitaret militaria, in quibus adolescentes Christianam pietatem, historias vtiles, militarem disciplinam, sic teneris mentibus exciperent, vt cum ijs adultæ mentes maturescerent, ensem ad Dei gloriam vtilissimè stringerent, non ad abominanda scelera, blasphemiasve, aut tantùm ad lusorias chartas, & procacitatem abuterentur.

Et vtinam ij, qui plus æquo fidunt bellicis apparatibus; pecuniámque quàm pietatem, neruum putant esse belli potiorem, Deo in primis fiderent: huncque primarium exercitus Ducem, qui est Deus exercituum, sibi præficerent, & è paucis probis, & fortibus copias cõscribi mallent, quàm ex multis, & improbis: Aurum autem non tam multum, quàm iustè, sine vllius iniuria, peccato ve colligerent: Denique iustis bellorum causis, consiliarios Catholicos, & salutis æternæ etiam erga hostes desiderium adiungerent; certè nihil esset tantum, quod adhuc perfici non posset: cum, contra, quibus expeditionibus hæ validæ virtutũ machinæ, atque sincerissima Dei gloriç mens defuit, eædem bellicę expeditiones infinitam prope vim auri inutilissimè prodegerint, copias ingẽtes neci, ne dicam damnationi, tradiderint, ac tantum non complanant in dies iter Mahometi, vt quod reliquum est Europæ deglubat, & voret.

DE

DE IOANNIS BODINI LIBRIS

Consideratio, & Cautio.

V O D de ingenio, scriptísque Bodini, qui multorum manibus teritur, existimari potest, hoc eò magis scribendum est, quòd rerum vsus, variarúmque in homine scientiarum species incautis sensim instillat Catholicæ Religionis obliuionem, vt mitisimè loquar. Eò verò etiam magis, quòd non ita pridem commendati sunt Italicæ genti versi ab Interprete aliquot eius libri tanquam viri (vt vocat) diuinisimi, & perfecti Theologi.

Et scripsit quidem ille (quæ ad nostras manus venerunt) Methodum historiæ, ac librum de Dæmonomania Latinè, sex verò de Republica libros Gallicè, quibus & mentionem facit libri de Imperio ab se editi, & aliquorum aliorum. At quoniam qui de Repub. sunt, non integri omnino Italicè exierunt, quòd qui eos purgarunt, minus forsan hæreticorum nouerunt insidias, aut alijs distenti negotijs, multa prætermiserunt; ideo in primis ex eius Methodo historiæ, vnde in reliquos libros plura transtulit, certius inchoandum iudicium est.

Vniuersa igitur hac tractatione hæresim sapit,

quòd Lutherum, Caluinum, Melanchthonem, cæteróſque nominet honorificè. Hiſtoricos item Peucerum, Carionem, & alios vſurpet ad faciendam fidem, qui & hæretici fuêre, & turpiſsimè in hiſtorijs lapſi ſunt. Quod ſi catalogus hiſtoriæ, qui methodo adiunctus eſt, ab eo ſic prodijt, quemadmodum Baſileæ editus eſt, anno huius ſæculi ſeptuageſimo ſecundo, ſanè hominem, qualis tunc fuerit, cum ea ſcribebat, manifeſtè arguit, eò enim tanquam manu, ad libros quoſque hæreticos, atque peſtilentes Magdeburgenſium Centurias tractandas lectorem ducit. Cum & antea D. Ioannis Apocalypſeos auctoritatem, ſectatus Caluinum (cuius & hoc de libro, tanquam feſtiuum, ſed impudentiſsimum dictum refert) non tam impudenter eleuet, quàm prorſus tollat, cum tamen antiquiſsimi * Patres, totáque Eccleſia Catholica, vt ſacroſanctam, & pleniſsimam diuinorum myſteriorum Apocalypſim illam ſemper agnouerit.

* Dion. Areopa. c. 3. hierar. Eccl. Iren. li. 5. Tertul. li. 4. cont. Marcionẽ. Chry. hom. 3. in Pſal. 91. & alij.

Pag. 322. Negat porrò, Deum efficere poſſe Deum, quia (inquit) infinitum ab infinito fluere nequit. Quæ ratio iſti, nec Philoſopho, neque Theologo ſatis ſuaſit, nec Deum ex Deo, neque Filium ex Patre, neque Spiritũ ſãctũ ex ambobus procedere: nã vtraque procedẽs perſona infinita eſt. Quòd ſi quæras, vnde homo iſte politicus hæc hauſerit, Ex terra ſenſibúſque cum D. Chryſoſtomo reſpondebo.

Pag. 325. Ait verò Deum eſſe cauſam mali & interitus κατὰ συμβεβηκός, hoc eſt per accidens. Et ſubdit, Cum aut ſcelerati, aut viri boni curam omittit, in quo errat: Deus enim nunquam non curat homines, & humana, licet ſubtrahat gratiam quibus ea pro

ſua

ſua infinita ſapientia ſubtrahēda eſt:ac tamē etiam tunc humana maximè curat.

Cùm autem furioſorum actiones, inquiat, magis eſſe diuinas quàm humanas,non ita multò poſt inquit.Quem Deus, aut furor Diuinus ad vaticinandum afflauerit,&c. At diuinis vatibus nihil æquè aduerſatur,vt furor,vt inſania, vt mentis perturbatio, quemadmodum optimè vt D. Chryſoſtomus oſtendit:nec ipſemet Bodinus in libro de Dæmonomania negat. *pag.23* *Chryſoſ. in 12. ca. ep. Corinth.*

Affirmat intemperantes nihil ſceleratè ſponte agere: itaque intemperantes Bodinus libertate ſpoliat arbitrij, quamuis liberum arbitrium non neget, eo potiſsimum libro, quem de Dæmonomania ſcripſit. *pag.23*

Pontifices, & Sacerdotes ſub imperio Magiſtratuum ait contineri. Quare pluris erit ſæcularis Dominus,quam Romanus Pontifex, & Principes quàm Epiſcopi, hoc eſt oues quàm paſtores,præualebitque diuinæ & cæleſtibus clauibus humana poteſtas. *pag.23*

Cornelium Tacitum impium iudicaret, niſi pro ſua tuenda Religione aduerſus noſtram ſcripſiſſet.Quod ſanè impiū per ſe eſt,neque verò à Chriſtiano ſcriptore, (qualis haberi volebat Bodinus) probandum. *pag.64*

Hiſtoriam de ænea CHRISTI Domini ſtatua è Nicephoro Calliſto, à Nicephoro Gregora, & ab Euſebio diligenter ſcripta,cuius ſtatuæ ora vim morborum omnium expultricem cuidam naſcenti herbæ tribuebat, fabulam, & nugas appellat. Sed nos hominis potius audaciam,qui rem trium haud *pag.72.*

leuium auctorum scriptis testatam, & in quarta Actione septimę Synodi generalis aduers⁹ Imaginũ hostes recitatam pernegat, non tam fabulosã, quàm perfidam appellamus.

pag. 113. Crasso aëre putat Dæmones egere, quo sustineri queant. Sed hoc inscitiæ potius, quàm perfidiæ tribuendum est.

pag. 117. Temporibus impietatis gloriam tribuit religionis, Christianis sęculis eam adimit. Quod quàm scelestè dicatur, ex ijs, quę contra Machiauellum obseruauimus, licebit perspicere.

pag. 117. pag. 118. Et nonnullis anilibus Mathematicorum superstitionibus erui quadantenus veritatem posse profitetur. At quod tẽpori tribuit, id peccatis & alijs iustissimis causis, non aspectui syderum, docet liquidissime diuina Scriptura esse tribuendum.

pag. 121. Bohemi (inquit) & Saxones, primi Romanos ritus deseruerunt. Quàm sapienter (inquit) non disputo: Quasi verò de eo in vtramuis partem disputari possit, debuerint ne Bohemi, & Saxones ab Ecclesia Catholica desciscere.

pag. 122. Italia (inquit) à vetere opinione ęgrè diuelli potest. Vbi cùm opinionem vocat fidẽ orthodoxam, in qua Italia non perinde nutat, vt reliquæ prouincię Transalpinæ, intelligit cordatus, & Deum amans lector, quid in animo scriptoris residebat, quum hæc scriberet.

pag. 123. Platonis & Xenophontis probat institutum, qui Magistratibus Reip. causa mentiri permittunt. Atqui nõ id lex Dei, neque recta ratio permittunt.

pag. 109. Ait necesse esse fingere nouum Orbem. Quod sane fingere, hominis est aut ficti, aut fanatici.

Negat

Negat Pontifices habere Imperium, Vocationem, Prehensionem, Viatorem, aut lictorem. Quæ presidia, cùm non solùm ad Pontificiam auctoritatem diminuendam, verumetiam ad CHRISTI potestatem obscurandã Pontificibus demat quantum in se est non clauam de manu Herculis, sed clauum de manu Dei conatur eripere.

Optimus, inquit, quisque vir, pessimus ciuis est. Quare ex huius hominis decretis, fœlicitati Reip. & optimo ciuium statui virtus obesset: id quod vt solùm cogitetur, indignum sane est, ne & impium dicam. *pag. 186.*

Inter falsas Religiones, quę Regna atque Imperia euerterunt, Christianam etiam audaci blasphemia numerat: cùm vbi Christiana Religio integrè seruata sit, Imperia semper & Regna floruerint, quæ-ue antea subiecta dæmonibus, & perfidis eam postea admiserunt, mirabilem ilico pietatem assecuta, fructus edant vberrimos, quales Indiæ, ac nouus Christianus Orbis hodiéque ostendunt. *pag. 127.*

Aut Pontificũ (ait) libidini ad hæc vsque tempora seruit. Loquitur autem de Romanorum Imperio, Romanorúmque Pontificũ sacrosanctam, & à Christo ipso traditam potestatem arrodit. *pag. 140.*

Geneuensem Remp. hæreseos atque impietatis labe pollutissimam, homo hic virtutibus, ac pietate florentem appellat. *pag. 145.*

Reuerentiam, quæ ob diuinitus imperitam potestatem Romanis Põtificibus defertur, irridet. At Deus qui eam statuit, ac seruat, non irridebitur. *pag. 253.*

Pontifices grauissimis censoribus egere confirmat. At quosnam iste censores adhibebit? hæreticosne *pag. 284.*

cosne, an viros laicos politicos? Sed certè quęcumque à Deo sunt, ordinata sũt, nec suę defuit sapientissimus Dei filius Ecclesiæ, in qua posuit Apostolos, Doctores, & alios; per quos vti & per Synodos, Pontifices maximi iuuarentur, penes quos interea tamen staret summa, & ipsamet plusquam censoria potestas.

pag. 192. Ecclesiasticam Monarchiam beatiorem futuram esse existimat, si iure legitimæ successionis, non electionis, huic illi-ve traderetur. Ita igitur Christus in sua instituenda Repub. minus vidit, quàm Bodinus, & facesset Ecclesia, vt succedat synagoga, & patebunt fores amplexibus carnalibus, vt abeat cęlibatus: quemadmodũ fusius infra dicemus.

pag. 315. Tradit formas omnes in materia ex nihilo generari: quod tamquam Physiologiæ imperito ei adscribendum est.

DE

DE IOANNIS BODINI LIBRO,

de Dæmonomania.

ORRO in libro de Dæmonomania, quo de Sortilegis, Magis, Lamijs copiosè agit, plura sunt, quæ quum limam necessario requirant, sententijs veracioribus supplenda essent omnino.

Et primò, quod tum de hoc, tum de libris de Repub. dici potest, quum in his omnibus Methodi sui de historia mentionem sæpè faciat, id prorsus expungendum est: quippe quæ pelliciat incautos ad tractandum librum, qui iam ipso iure prohibitus est, & refertus erroribus, vti supra monstratum est.

Adde vitium, quo alios libros aspersit, vt vix vnquam, aut certe (vt dixi) parcissimè, de CHRISTO Dei Filio, tamquam de Saluatore, & IESV, loquatur in re tanta, quantam hęc tractatio requirebat. Et D. quidem Paulus, paucis Epistolis circiter quingenties nominis IESV reuerentissimè meminit. Sciebat enim cui credebat, vnde & sic loquebatur. Insignissima item Euangelij Bodinus loca, vbi apprimè decebat, omisit; quibus

locis

locis habentur varię nocendi artes in Dęmonibus & Principem huius mundi eiectum fuisse foras à Domino, & obsessos ab eodem mirabili sapientia, & auctoritate sanatos. Nam etsi postea Bodinus de Christiana lege, ac de Euangelio aliquid commemorauit, reliqua tamen eiusmodi sunt, vt dubitari posit, id ipsi non excidisse, sed additum à pijs, & catholicis viris, qui silētio illo Bodini offēdebātur.

Versus finem. 3. libri.

Et materiam quoque de creatione Angelorum in dubio initio reuocauit è Rabbinis, quibus & hoc libro tam videtur addictus, vt ad eos sępius recurrat, quàm ad Euangelium Filij Dei Domini nostri IESV CHRISTI. Vt etiam secundo libro minus cautè de Sabbato loquatur; quidquid postea assutum est de die Dominico, tenui (vt ita dicam) filio.

Apocalypsim autem quum citat, tacet tamen eam à D. Ioanne Euangelista fuisse conscriptam; quum & in historiæ Methodo planius, quid aduersus illam sentiret, pronunciasset, vt diximus.

Nusquam pene, nisi semel (si tamen id illius est) Ecclesiam Catholicam Romanam appellat, licet Theologorum sententias in suas narrationes non raro conferat, & citet.

Tertij libri capite 1. & 6. quum fusius differat de ratione eiiciendi Dæmones, déque vi eorum tollenda, quam per Magos, Lamias, Sortilegos in humana corpora, & iumēta, agrósque & domos exerunt, affert quidem aliqua, quæ pietatem sapiūt, & vera sunt. At reliqua, quæ Spiritu sancto edocti Apostoli, & Ecclesia semper adhibuerunt, vel dissimulat, vel certe liquidius explicare poterat, quod ipse

ipſe ſi tamen eius iſta fuerunt) nimis conciſè attigit. Quale, quòd Energumeni ſiſtebantur Eccleſię, dum diuina Euchariſtia conſecrabatur: Quodque in Baptiſmo myſticè fit per ſanctas illas exufflationes & orationes, quæ vſque à temporibus Apoſtolicis habebantur: quod item fit per reliquos ſacerdotum (& quidem horum tantummodo catholicorum(exorciſmos: per inuocationem nominis IESV, in quo flectitur omne genu, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum: per ſignum Crucis cũ inuocatione ſanctiſsimæ Trinitatis: per peccatorum exomologeſin, & cõfeſsionem corã Sacerdote: per Diuorum reliquias: per ſacroſanctum Chriſti Domini ſacrificium; quod terribiliſsimum Diuus Ioãnes Chryſoſtom⁹ vocat φρικωδεστάτην θυσίαν, per diuinæ Euchariſtiæ attactum, aut ſumptionem: per aquam benedictam. Nam & Dæmonum infeſtationem oblato Chriſti Domini ſacrificio ceſſaſſe; & Dæmones eiici, ac torqueri in memorijs, & templis Martyrum, res ipſa, & Patres ſemper oſtenderunt. Vbi tota (inquit D. Auguſtinus) feriendi (in Dæmone) refrenatur immanitas, & captiuandi cupiditas frangitur. Quare & S. Ignatius id vocabat catharticum, expellens malum in nobis, ac poteſtates Satanæ: quod vermes, & ſerpentes (inquit Chryſoſtomus) exitio tradit: vt ſexcenta alia loca mittam, quibus hoc ipſum liquet in Proſpero Aquitanico, in D. Bernardo, & alijs. Sed & Bodinus, qui tam ſedulus eſt in recenſendis, quæ ſuo tempore contigerunt in Gallijs, rem totam bona debebat fide ſuis ſcriptis inſerere, quæ anno huius ſæculi ſexageſimoquinto

accidit,

Aug. li. 1. de ciuit. Dei cap. 1. & l. 12. cap. 8. & de cura mortuorũ c. 17.
Ignatius in Epiſt. ad Ephe.
Chryſoſ. ho. 2 . ad Antioch.
Proſper Aquit. lib. prædict. c. 6.
Vita S. Bernar. lib. 2. c. 3. & in Gulielmo Abb. S. Theodorici lib. 1. c. 10.

accidit in Diœcesi Laudunensi Galliæ Belgicæ, quamque ex actis publicis Bartholomæus Faius in Senatu Parisiensi Inquisitionum Præses, suo libro, quẽ Energumenicum inscripsit, vir integerrimus retulit. Id erat de Nicola Petri Alberici filia, annos nata paulo minus sedecim, & iam nupta Ludouico Petreio; in quàm quum Dæmon intrasset, cùm in dies peius haberet, & grauius torqueretur, Consulti eius loci Curio, atque alij religiosi viri, suspicati sunt nescio quid de maligno spiritu: qui per exorcismos tandem, quis nam esset, coactus edere, se Beelzebulem Dæmoniorum principem palam fatebatur, nec se de sua possessione deiici, vel deturbari posse, quàm ab vno aliquo, qui tum in Regio comitatu ageret. Dictum hoc res comprobauit de nobili, ac pio Episcopo Laudunensi Ioanne Bursio. Nam cùm aliorum coniurationes parum, aut nihili faceret Dæmon, mulier in vrbem Episcopalem deportatur mense Ianuario; & graue certamen, ac diuturnũ Episcopo cùm Beelzebule incubuit, per continua ieiunia, quotidianas, & publicas supplicationes, atque oblationes, totiésque palam iteratas depulsiones. Media in Ecclesia Cathedrali tabulatum fuit extructum, in quo vndeuicies, spectante populo, decertarunt Episcopus, & Satanas, ne expelleretur, omni conatu obsistens, atque omnia dira minitans. Cruciabatur quidem ad sollemnes cõtra ipsum imprecationes, & Crucis signaculũ, atque aquæ benedictæ aspersionem; sed vix vllis vinculis, aut viribus contineri poterat, quum ad altare staret Episcopus, & rem Diuinam faceret: tum verò maximè furebat, &

Vi. Claudiũ Sanctem. de reb. Euc. cõtrouer. repet. 2. c. 9. pag. 48.

Obseruа hic rationes ad expellendos Dæmones.

agitabatur, cum propius admouebatur ſacroſancta Euchariſtia, cuius virtutem, & præſentiam non ferens, quoties ſentiebat, iam ſibi opponendam, ſolebat vexare miſellæ corpus vehementius, atque repente totum contortum, ac quaſi exanime, remiſsio impetu deſtituere, quod per applicationem ſummis labris Euchariſtiæ, ſtatum naturalem, ac ſenſum recipiebat: ad diémque vnum, aut ſaltem aliquot horarum ſpatium, ab omni intemperie quieſcebat. Rogabatur ſæpè Dæmon, quid ita ad Euchariſtiæ oblationem, & præſentiam expaueſceret. Reſpondebat, de ea dictum: Hoc eſt corpus meum; & ſe inuitum credere, ac tremere, tandémque ſe eius virtuti omnino ceſſurũ: quod circa Idus Februarij, poſt nequicquam furias omnes tentatas & conduplicatas, in omnium conſpectu accidit. *Euchariſtia tactus.*

Atqui mirum eſt, quum Bodinus identidem ad libros Inquiſitorum, & ipſius Pauli Grillandi de Sortilegis, ad Olaum quoque, & Ioannem Magnum, & alios prouocet de ijs, quæ in Suetia, & Liuonia euenerunt, tam multa nihilominus relinquat, quæ ipſi ad obligandam vim Dæmonum experti fuerunt. Et certè in Liuonia, vbi frequens iſta Dæmonum vexatio cernitur, benedictionibus Sacerdotũ (dumtaxat Catholicorum) & aqua benedicta domus, agri, fructus, infantes aſperſi, mirificè (quod ipſi oculis vidimus) aduerſus poteſtates harum tenebrarum præmuniuntur. Cæterum Bodinus hoc libro perſtringit è Sortilegis, & Magis, potiſsimum eos, qui commenta eſſe ac nugas effecta Dæmonum idcirco ſpargunt in vul-

G gus,

gus, vt satanæ propagetur imperium, noxiíque tanti criminis iudicum subsellijs eripi possint. Quamobrem Magistratum vrget, vt memor sit diuinæ & legis, & vindictæ, quæ vna in hariolos, & Magos fuerit à Deo acerbissima constituta. Sic Amorrhæos, Ægyptum, decem tribus Iudæorum, quæ secesserunt in Samariam, Chaldæos, & Babyloniam, Hierosolymam item quinquaginta post annos ob Manassis talia peccata igne, ferróque excidit, sicuti prædixerit. Vnde illa Dei vox per Hieremiam. Gladius ad Diuinos, gladius ad Chaldæos (quippe hi maximè sortilegi habebantur.) Addit verò inter reliqua Bodinus, Trescalem illum insignem Magum, cui ad enuntiandos alios maleficos vita concessa fuit, dixisse trecēta fuisse millia, qui fœdus cùm Dæmone in Regno Galliæ sanxissent: inter quos præcipuos quosdam, atque hosce in primis aulicos, per quos tantum scelus latissimè deriuabatur. Quamobrem non obscurè inde colligit, tam florentis Regni prope casum esse consecutum, consecuturum autem magis, nisi iudices diuinā legem in rem conferant. Quæ cùm vera sint, cur hæreticos dixit in libris de Republ. esse ferendos? quandoquidem non minus hi quàm malefici diuinis, vt Dionysius inquit aduersus Apollophanem, contra diuina vtuntur.

Hiere. 9.

D E

DE IOANNIS BODINI LIBRIS

De Republica Cautio.

OC etiam in libris Bodini de Republ. obseruatum est, eum de sanctissima Trinitate nunquam, parcissimè autem de Christo Domino, idque potius ex aliorũ relatu mentionem facere. Deinde cum de omnibus Reipublicæ,& Regnorum formis accuratè disserere conatus sit, Christianæ tamen Reipublicæ & hierarchiæ formam non attigit, quæ à Dei filio, qui est æterna Sapientia, firmissimis vsque ad consummationem sæculi præsidijs constituta, vim imperijs & Rebus publ. omnibus præbet, qua stent & floreant. Cùm ipse Dominus Iesus non venerit legẽ soluere, sed adimplere. Quod vnum Christi verbum, si ij omnes qui Politici volunt haberi,altius perpenderent,Christianámque cum omnibus administrandi formis, siue ethnicorum Romanorum, seu Græcorum, & aliorum Imperiorum diligenter conferrent, exclamarent ilico: Anathema prudentibus huius sæculi, Anathema claudicantibus,Anathema hominibus, qui diuinam prouidentiam ore commendantes, vias eius sanctissimas negant, & veritatem in iniustitia detinent. Tum verò de huiusmodi scriptoribus, ex

animo & fidenter dicerent, Narrauerunt nobis fabulationes, sed non vt lex tua. Porrò diuinitus de hac hierarchia scripsit D. Dionysius Areopagita: quæ & ex Synodorum generalium formis perspici potest, ac præter sanctos antiquos Patres, hoc sæculo à Sandero de Monarchia Ecclesiæ, atque à Bellarminio, & alijs magna cum laude, est ob oculos posita. Et verò indignissimum est Christianis Senatoribus, fæces quasque minutarum Rerumpub. antiquarum, & politica exempla hinc inde è sordibus cuiúsque magno conatu lambere, ac naturæ legem legi gratiæ præponere; interea verò non versare manibus cordéque quidquid perfectissimum est in Christi Domini lege, Christianáque ratione populos regendi. Nam & Bodinus cùm sæpè ad istam naturæ legem prouocet, nusquam legis gratiæ, quæ à Christo facta est, meminit, insigni subterfugio, ne dicam impietatis suspicione. Cùm etiã qui identidem Rabbinorum Hebræorum loca citat, lucem interea quàm Patres sanctissimi prætulerunt, & fraudem à Rabbinis in tegenda, & tollenda veritate vsurpatam, tacendo passim dissimulet. Expediebat enim, vt qui Christianis laborem suum (vt ita dictum) laborabat impias illas istorum blasphemias in Deum, & Sanctos contumelias, in Christianos impedimenta Euangelij, errores contra legem naturę; corruptelas diuinarum Scripturarum indicasset, quod sanè nunquam fecit. Ex hoc igitur etiam factum est, vt cum de summa Principum potestate agat, non solùm prætermittat insignissimas notas, quibus eminet Pontificis

Max.

Max. poteſtas, verum etiam tum carpat, tum gentilium ſacrificulorum poteſtati latenter oſtendat ſimilem, ac denique omnem ei poteſtati poteſtatem & iuriſdictionem vel tollat, vel ſi quam agnoſcat, hanc teſtetur ab induſtria, vel humana quorumdam prudentia profectam, non à Chriſto Dei filio datam, qui tamen diſertiſsimis verbis Petro claues Regni cælorum tradidit, & poteſtatem impertijt confirmandi fratres, paſcendi oues, & ſecernendi alios, diſpenſandi diuina myſteria, ſubmouendi ab Eccleſia indignos, & ſumma quæque præſtandi pro ſalute hominum, fidéque ex Chriſti mandato & tuenda, & in vniuerſum Orbem propaganda. Hinc quoque factum eſt, vt Bodinus Epiſcopis inferioribus interdum neget poteſtatem, iúſque in ſuas oues, quaſi corpori plus inſit virtutis, quàm animo: & quàm populi auctoritatem Principibus huius ſæculi tradere vnanimi conſenſu potuerunt, hanc Deus ac multo maiorem tradere nequiuerit ijs, quos vniuerſo populo præfecerit, & per quorum os reſponſa edere voluit, quoſque ipſimet denique populi profeſſione fidei, & vnius agnitione Eccleſiæ, quæ ſine viſibili capite eſſe non poteſt, paſsim admiſerunt. Quod ſi quis dixerit: Et tamen in Bodini Italicis de Republica libris aliquid extat, quo vnius Romanæ Eccleſiæ religionem vnicam eſſe veram, cui & poteſtatem adeſſe nō negat? Id ſciat piè additum fuiſſe ab ijs, qui librum cupiebant emendatum, cùm certè cùm ijs quæ præceſſere, ac ſubſequuntur, illa cohærere non poſsint.

Ad hæc verò ipſa pertinent, quæ tradit de per-

mittendis sectis, & hæresibus, vbi radices aliquas egerunt: Quò fallaci astu & hamo si Italia, cui liber iste à Satana propinatus est, inescari se permitteret, hem quantam repente omnium rerum ruinam & confusionem cerneremus? Et meminimus verò, cum Varsauiæ postrema à Magno Poloniæ Stephano Rege Comitia haberentur, hunc ipsum Regem viris Ecclesiasticis, ex Senatorio, & equestri ordine delectis, animum addidisse, vt intrepidè proponerent, quæ nam damna Regno

22. Febr. 1585. Poloniæ, Reipublicæque illata sunt, posteaquàm hæresis fuisset permissa. Ea verò erãt, quæ sequuntur, quæ Posnaniæ postea typis publicè sunt data.

1 Religionis sanctæ Catholicæ violatio, hæresumque variarum in Regnum inuectio.

2 Iurisdictionis Ecclesiasticæ, eiúsque spiritualis gladij excommunicationis eneruatio.

3 Decimarum contra ius Diuinum retentio, & ademptio.

4 Prærogatiuarum, & libertatum diminutio.

5 Ecclesiarum profanatio, fundationum, censuum, prouẽtuum, thesaurorum Ecclesiasticorum, & bonorum aliorum ademptio, & spoliatio.

6 Fori pro iniurijs realibus & personalibus, tam primæ & secundæ instantiæ, quàm executionis suspensio, Brachij sæcularis, remissarum ex tribunali Regni & aliorum subsellijs causarum nulla executio.

His autem omnibus addita fuit breuis interrogatio, & quasi explicatio superiorum capitum, hoc, qui sequitur, modo: qui quidem egregiè aduersus ipsum etiam Bodinum facit.

Ad Primum.

1 *Vtrum expediat Reipublicæ, & fas decorúmque sit*
Apostasias fieri.
Schismata, & peregrinas religiones innumeras inuehi.
Deum blasphemari.
Christum publicè negari.
Hæresibus modum nullum & finem imponi.
Atheismum, Paganismum, Sarracenismum induci.
Iniurias in Deum impune fieri.
Magistratum, qui Dei Maximi, & Religionis Christianæ causam agat, & tueatur, sicut est in Polonia status spiritualis, nullum fieri.

Ad Secundum.

2 *Vtrum expediat Reipublicæ, & fas decorúmque sit*
Sacrilegia impune tolerari.
Periuria, incantationes, veneficia, magias, incęstus, bigamias, & trigamias, adulteria publica, homicidia absque pœnitentia solemni, vsuras impunè tolerari.
De diuortijs, matrimonijs, legitimitate, excessibus occultis & publicis in Deum & loca sacra nullum ius institui.

Ad Tertium.

3 *Vtrum expediat Reipublicæ, & fas decorúmque sit*
Sæculares sacerdotum officia sibi vsurpare, & Decimas manipulares, & alias contra iura diuina

& humana à ſubditis ſuis extorquere, & in proprios vſus conuertere: hæreditatem Chriſti, panem Eccleſiæ Dei, alimoniam & victum pauperum, his quibus iure, & conſuetudine debetur ſubtrahere.

Ad Quartum.

4 *Vtrum expediat* Reipublicæ, *& fas decorúmque ſit* Seruos Dei & ſacerdotes Eccleſiæ ſanctæ, ſine honore eſſe, & contemptui haberi, ac pro gratia fidei, & Religionis vna cum libertatibus publicis introductæ, & ſemper impendi ſolitæ, iniuria affici, exactionibus onerari, & quodammodo exauthorari.

Ad Quintum.

5 *Vtrum expediat* Reipublicæ, *& fas decorúmque ſit* Ex Eccleſijs Deo dicatis, ſtabula fieri, deſolationem, & abominationem intueri, ſepulchra Chriſtianorum violari, ſine Sacramentis, & cultu diuino plebem paſsim viuere, & mori pecudum more, theſauros Eccleſiarum, & ornamenta diſtrahi, & in vſus profanos contra leges Dei & Regni conuerti fundos, & cenſus ad laudem Dei adſcriptos adimere.

Ad Sextum.

6 *Vtrum expediat* Reipublicæ, *& fas decorúmque ſit* Solos ſacerdotes ſine lege, ſine iuſtitia, ſine iudice, tam reales, quàm perſonales iniurias pati.
Neces, & perſecutiones Cleri impunè graſſari.

Sacer

Sacerdotes Iudæis, Scythis, & quibusuis obscurissimis hominibus, iudicem tamen, iustitiam, & defensionem habentibus, postponi.

Deum in seruis Ecclesiæ sanctæ sperni, & contemni.

Ad horum autem capitum disquisitiones propositas, cùm nemo hæreticorum respondere potuerit, sicuti nec Bodinus posset, perrexit quidem Rex diuinam rem restituere, Collegiorum ad erudiendam nobilitatẽ institutione, & Seminariorum ad excipiendas nationes varias excitatione, atque librorum catholicorum multa editione, ac disseminatione, & auditione publicarum Concionum, quas per decennium, ne in ipsa quidem Moscouia (in tentorijs, & summo gelu) intermisit, & denique Ecclesiasticæ potestatis defensione, quàm ipse sapientissimè, ac acerrimè in Senatu sæpè suscipiebat. Sed non ita multò post optimus Rex naturæ concessit, qui altissimè retinebat animo, quod D. Augustinus scriptum reliquit, quodque cùm ijsdem propositionibus in lucem prodijt.

Fac iustitiam, & habebis pacem, vt osculentur se iustitia & pax. Si enim non amaueris iustitiã, pacem non habebis. Et alterum illud eiusdem Patris: Quando Imperatores veritatem tenent, pro ipsa veritate contra errorem iubent, quod quisquis contempserit, ipse sibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pœnas luit, & apud Deum sortem non habebit, qui hoc facere noluit, quod ei per cor Regis veritas iussit.

Augu. in psal. 84.

Au. epi. 166.

Hæc igitur (quæ acerbissimos etiam in Galliæ Regno fructus tulere) si Bodinus, & alij Christiano calore concoxissent, numquam ad agendos ad-

uersus Catholicas prouincias cuniculos suis scriptis inspersisset, præsertim quòd vbi sapientem Politicum præsefert, validis nititur rationibus efficere, Religionem etiam ethnicis Magistratibus summæ curæ semper fuisse, nec de dogmatibus, quæ recepta sunt, permittendam esse disceptationem, quam ne Philosophi quidem de primis scientiarũ principijs permittant. Et verò initio libri sui de Dæmonomania ostendit, diuinam legem esse accuratissimè obseruandam, qua Sortilegi, & Magi interficiendi sunt. Quinetiam tertio eiusdem tractationis libro: mortem Caroli noni Regis tribuit, quòd Trescalem Magum interimi nõ curauit: Diuina iustitia (inquit) exigente, vt moriantur Reges, qui noxios eiusmodi permittũt viuere. Quod cùm ita sit, cur ex eadem lege pseudoprophetæ, & alij, qui sacerdotis imperio nolunt obedire, non plectantur? Cęterum, quod obiter innuit, alicubi ab Magistratu sacerdotes sapienter amandari, ne deliberationibus de Repub. intersint, si catholico animo pronunciasset, ferri quadantenus poterat. Sed quoniam id ad explodendam postea vniuersam Religionem detorquere hæretici facile solent, propterea ista aperienda sunt. Cur enim non adiecit ab eodem Magistratu sapientissimè retentam summis in periculis Catholicam fidem, pro qua & vitam, & Remp. quotiescumque fuit opus, omnibus periculis exposuerit? Insulas autem catholicis muniuisse colonijs, in quibus primi essent Episcopi, monachi, & cæteri, qui Ecclesiæ inseruiunt, quòd scirent è schismate, & Orientalibus hæresibus, nil firmi in Repub. posse consistere?

ſtere? Cur inquam non addidit, hęreticis notandis, puniendiſque vna cùm Eccleſiaſtico Magiſtratu, bis ſingulis hebdomadibus Remp. diligentiſsimè incumbere? Neminem verò pene è tanta nobilitate, licet plurimi circumquaque mundum, prouinciaſque hæreticas obeant, in hæreſim incidiſſe Lutheri, Caluini, aut ſimilium? Cur denique Italię, & aliarum prouinciarum exempla non propoſuit, in quibus quoniam iſta hæreſeos tolerantia non fuit, vnius fidei populi ſunt, qui alioquin (vti contigit in Gallijs, & in Germania) & diſſecti eſſent in ſexcentas partes, & plura centena millia, vel in hæreſim, vel in os gladij, & inferni ruiſſent.

Atqui tanto mirandum eſt magis ea ex Bodini pectore manaſſe, cùm verſus finē ſexti de Repub. libri hæc habeat verba. Maximum diſcrimen eſt inter eos Iudices, qui qualibet in re legibus aſtricti ſunt, vel quibus iuſtitiæ adminiſtratio ſine legibus licet. Alterum verò in facto ſitum eſt, alterum in iure, æquitate, ratione: præcipuè verò cùm aliquid eius ſit ponderis, vt tradita antiquitus lex declaranda ſit, quemadmodum dixi, Prætori. At diuina lege hoc ad magnum Pontificem refertur, aut ad eum qui à Deo ſummus Iudex delectus eſt, vel hiſce abſentibus, ad Leuitas (hoc eſt Sacerdotes.) Id quod deinceps ſub vltimis Aſmoneanæ familiæ Principibus tranſlatum eſt ad Senatum. Hic mos erat in Aegypto, & Gallia, vbi Sacerdotes, & Druides erant iuſtitiæ cuſtodes, tamquam omnium in mundo rerum ſacratiſſimæ rei: primusque Druidum Præſes (inquit Ammianus) lapidem appenſũ ad collum geſtabat,

cap. 6. *Deut. 17.*

in

in quo veritas erat insculpta. In Asia quoque, ac maiore Africæ parte viget eadem consuetudo, vt Sacerdotes Iustitiā administrent, & magnus Pontifex leges exponat, deque difficilioribus, & maioribus causis decernat. Sic magnus in Turcia Pontifex Muphti, & Sophianus in ciuitate Tauris, ac Tartari suum Smarcandæ habent; Regibus autem Fessæ, Caroani, Telmesseno suus vnicuique est: vt intelligatur æquitatem, defectu legum administrandam esse ab Iudicibus, & viris peritioribus. Hæc igitur Bodinus, de quo quæro, cur Christiani Pontificatus nullā hic mētionem facit? Videlicet, perfidis quibusque aliquod diuinæ legis vestigium reliquū fuit, quod per Bodinū prorsus Christianis sublatū fuerit, vt à mille & sexcentis annis quoddam quasi iustitium secutum sit. Latet ergo serpēs in istis de Republica Bodini libris: Ac tamen adhuc (proh peccatorum nostrorum demerita) repere passim permittitur, & tractatur manibus, & animis, absque vllo tāti veneni antidoto.

At verò (vt ad Bodini alia redeam) cùm Galliæ Regnum optimo genere administrandi constitutum asserat, cumque inter Reipublicę formas primas deferat partes Monarchię, in eo autem Regno inquiat, triginta quinque siue Cardinales, siue Episcopos fuisse Cancellarios, totidē in Anglia; sane intelligit, administrationi Christianissimi Regni, quod per vndecim sæcula durauit, tantum abfuisse, vt adhibita Sacerdotum consilia obfuerint, vt per eos potissimum steterit. Et in Polonico Regno haud inficiatur Archiepiscopum Gnesnensem solere esse Cancellarium. Quod quamuis ita

non sit (nam & modo è proceribus, qui non sunt Ecclesiastici, vel, vt ipsi vocant, spirituales, alius eo munere fungitur) Archiepiscopus tamen ille primum in Senatu locum obtinet, ac Rege demortuo, Regni habenas suscipit, quas moderatur cum reliquo Senatu, donec Rex alter suffectus sit: Episcopique omnes Regni & Senatores sunt, & in dextera Senatus parte consident. Procancellarius item regni Episcopus est: cæteri verò qui in sinistra parte sedent, Castellani, Palatini, & reliqui nobiles, minime Ecclesiastici sunt. Quo ordine si Respublica illa caruisset, profectò iamdiu est, cùm ab hæreticorum ictibus concidisset. Quin etiam Hungaria, illa quidem, quæ à Cæsare adhuc obtinetur, eandem per Ecclesiasticos Præsules administrandi rationem retinet. At & Germanico in Imperio, quod Bodinus inquit esse Aristocraticũ, è septem Electoribus primas tenent Archiepiscopi in Senatu, qui & Electores vocantur: Ne quid dicam de alijs Regnis, vbi Consiliorum præsides sunt, & maxima quæque administrant sine vllo Reipub. periculo. Porro mendacium est, Theodosium Magnum Arianos cùm Catholicis; & Valentinianum sustinuisse, cùm grauissima edicta in eos tulerint. Et meminisse debuerat, quod alibi ipse dixit, ex antiquitate petens, SALVS POPVLI SVPREMA LEX ESTO. *lib. 3. c. 7. vers. finẽ* *lib. 4. c. 3.*

Singulare autem certamen, quod duellum dicitur, permittendum esse iudicat, præsertim in capitalibus causis, quibus aliunde non adsint certi testes: sed aliter, & iustitię ratio, & Christ⁹ Dominus per Ecclesiam suã docet, cùm dicat, Detestabilem duel *lib. 4. c. 7.* *Concil Trid. ses. 25. c. 19.*

„ duellorum vſum fabricante diabolo introductum,
„ vt cruenta corporum morte, animarum etiam per-
„ niciem lucretur, ex Christiano Orbe penitus ex-
„ terminandum; Imperatores, Reges, Duces, Prin-
„ cipes, Marchiones, Comites, & quoſcumque alios
„ Dominos temporales, qui locum ad monomachiā
„ inter Chriſtianos cōceſſerint, eo ipſo eſſe excom-
„ municatos, & iuriſdictione, & dominio ciuitatis,
„ caſtri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum
„ fieri permiſerint, quod ab Eccleſia obtinent, pri-
„ uatos intelligi, & ſi feudalia ſint, directis Dominis
„ ſtatim acquiri. Qui verò pugnam commiſerint, &
„ qui eorum Patrini vocantur, excommunicationis,
„ ac omnium bonorum proſcriptionis, ac perpetuæ
„ infamiæ pœnam incurrere, & vt homicidas, pu-
„ niendos, & ſi in ipſo conflictu deceſſerint, perpe-
„ tuo carere Eccleſiaſtica ſepultura. Illos etiam, qui
„ conſilium in cauſa duelli, tam in iure, quàm in fa-
„ cto dederint, aut alia quacumque ratione ad id
„ quemquā ſuaſerint, nec nō ſpectatores, excōmuni-
cationis, ac perpetuę maledictionis vinculo teneri.

lib. 4. c. 1. Maximum (inquit) & forſan præcipuum Re-
„ rumpub. fundamentum eſt naturalem ciuium ſta-
„ tum, ingenio ciuium; edicta verò & leges, naturæ
„ hominum, temporis, ac locorum accommodare.
„ Quod ſi ita omnino ſit, non erit æqua via Domini, neque permanens naturæ lex, nec commune gratiæ donum, nequa vna Eccleſia, quando per hunc, pro tempore, loco, perſonis, tamquam regula Leſbia, mutanda ſit. Quin etiam pro ætate cuiuſque non erit eadem lex, quippe iuuentuti remittendæ erunt habenæ, quæ ſenectuti contrahendæ: Addo

etiam pro constitutionibus corporum: quippe sanguineis, cholericis, flegmaticis, melancholicis vniuersale institutum, vel Decalogus haud erit pręscribendus. Nam & quoniam sub diuersis cæli regionibus, & climatibus diuersa ingenia sunt, putat ille cothurnum vniuscuiusque pedi mutandum. Quanto igitur rectius (quidquid Bodinus aliter sentit) inquit Baldus, ius, & æquitatem naturalem non esse inclusam, nec alligatam locis. Rectissimè autem Christus, qui omnibus gentibus eadem præcepta, Sacramenta, formam item Christianæ Reipub. & Ecclesię iisdem pene legibus, & Archiepiscopatibus, Episcopatib⁹, Sacerdotijs, Religiosis sanxit. Tam videlicet viuida vis Spiritus sancti est, & tam valida diuinæ sapientiæ, ac gratiæ virtus, quæ efferas gentes mansuefecit, naturæque lapsus erexit, & humanam ipsam carnem edentes illexit ad cælestis Eucharistiæ esuriem, & in vnum vagos facili negotio collegit. Et denique quod omnibus sæculis, hoc verò potissimum apparuit, nouum ipsum Orbē ad eundem vitæ Christianæ tenorem adduxit, quamcumque ad mundi partem vergat. Vt certè, quando aliud non esset, quo mentes nostræ excitarentur ad talem Reipub. formam suspiciendam, esset hoc vnicum ad captiuandum in obsequium fidei intellectum. *Baldus.*

Anglos ait fuisse inhospitales, quique cùm alijs nationibus degere non possent, vt etiam Antuerpiæ secretum ab alijs domicilium haberent, postea tamen, vbi cum Gallis pacem iniuerunt, suauissimisque eorum Reginæ, ac pacificis modis tractati sunt, cicures factos, & mites; Gallos cōtra, qui nulli *lib. 5. c. 1.*

natio

nationi humanitate cederent, post bella ciuilia deperdidisse naturam, & mores auitos. Sed & hic in vtraque hac re cætutiit Bodinus. Primùm, quòd nunquam Angli crudeliores fuerunt, quàm cum Catholicam fidem exuerunt, aut Ecclesiam persecuti sunt. Misſis superiorum temporum euentis, quæ Anglici historici, Bedáque persecuti sunt; an ne diriora vmquam tormenta commenti sunt antiqui Ecclesię persecutores, quàm quę aduersus suos adhibuerunt, quoniam Catholici veram religionem colebant, & optimorum Regum, totiusque regni sæpè promulgata edicta seruabant? Non tẽperatum sacris locis, non virginibus innoxijs, non religiosis, qui inermes arma spiritualia pro populo strinxerant, non Reginæ ipsi Scotiæ, cui caput superiorib. annis amputatum est. Extant passim hac de re verissimæ historiæ: sed & Sanderi librum de schimate Anglico, qui Reip. consultum velint, attentè legãt. Inde enim occasiones, & causas, casusque Regnorum, & mutandi homines in feras facillimè noscent. De Gallis autem, nego quod Bodinus inquit. Ex tot enim ciuitatibus, & prouincijs, vbi adhuc Catholica Religio viget (nam & primariæ omnes vrbes catholicissimæ sunt) vix aliquem inueneris, quin antiquum obtineat, & mitissimos sapiat mores. At quos transuersos non ciuilia bella, sed hæresis egit, hosce si intelligat, vt nomini Diuino, sic veræ pietati esse rebelles, Regnóque truces, & efferos euasisse non inficior. Nam si quis in Caluinianum acutius inspexerit (licet neque loquentẽ audiat) ex oculis tamen toruè aspicientibus, ex male sana nimirũ reclamãte

con

conſcientia ſtatim id agnoſcet.

Fuit ne vnquam (ait) Ludouico noſtro Regi ſancto Princeps quiſquam virtute, pietate, integritate par? Hæc ille, quæ & alibi ſæpè, cum de Carolo V I I. & alijs quibuſdam Galliæ Regibus commemorat. At præſtabat, ſapientem Politicum addere, hæreticos ab eo Rege Albigeos eiectos, vnde Caluiniani virus ſuum ſuxerunt: Eccleſiam vnam Catholicam Romanam cõſtantiſsimè omnes eſſe tutatos: vixiſſe ſummo cùm Dei metu, cæteros verò quoſque Galliæ Reges ſemper Catholicos fuiſſe, optimos autem quoſque ijſdem artibus reſtituiſſe in priſtinum ſtatum, quotieſcumque conciderat, Regnũ: hæc videlicet vera fuiſſe Reipublicæ fundamẽta, nõ mentiẽte qui dixit: Quærite regnum Dei, & hæc omnia vobis adijcientur. *Li. 5. c. 3.*

Principes (ait) fuiſſe coactos, vt nouos honores, & præmia benemeritis decernerent. Edouardum igitur Angliæ S. Georgij, Ioannem, & Ludouicum X I. Galliæ Reges, hunc S. Michaëlis, illum Stellæ, Philippum I I. Burgundiæ Ducem Velleris aurei, Duces Sabaudiæ, Beatæ Virginis Annunciatæ ordinem inſtituiſſe. Sic ille. At etiam hîc præſtabat, quum dicat nullum inter iſtos ad ſcitum, qui nobilis non ſit nomine, armis, & ſine vlla labe, expreſsiſſe, quænam potiſsimum ea putabatur labes: Nempè Catholicæ fidei defectio: quando nec ordines vnquam vlli fuêre inſtituti, niſi à Principibus Catholicis. Quòd ſanè hæretici nunquam potuerunt efficere, quippe qui deſerta fide, omni prorſus ordine deſtituuntur. *Li. 5. c. 4.*

Poſtquam, inquit, defenſio vitæ, ac perſecutio latronum *Lib. 5. c 5.*

latronum ad ius diuinum, naturale, humanum pertinent, profectò subditi exercendi sunt in re militari ad probos subleuandos, deprimendos improbos. Et voco (inquit) latrones, atque improbos, bella iniustè mouentes, ac fures, & eiusmodi alios. Verùm si hoc sit, tantò magis curandum erit in hæresi exterminanda, si qui primo sanis consilijs acquiescere noluerint. Eadem enim omnino hæresis, ac tanto quidem nocentius perpetrat, quantò præter Regnorũ euersionem inuadit ipsos animos, quos & cælestibus priuat bonis, & densissimas tenebras in Regna inducit: Quòd testantur Asia, Africa, & hodie bona Europæ pars.

Mox subdit, ad explodendos seditiosos, & fures expedire, vt mittantur ad bellum, hancque medicinam summopere necessariã, & vtilem esse Reipublicæ. At secus, & diuinum præceptum vrget, & sæpissimè latronum exercitus dissipati sunt, & nisi vires attritæ sunt, Reipublicæ certè hinc existimatio imminuta fuit. Quàm enim tu solidam reportaueris de hoste victoriam, ad quem expugnandum sceleratas, & inimicas Deo copias adducas? Et vt de inimicis, inimicos suos Deus vlciscitur, sic de Regnis, tanquam de hostibus idem facit, à quibus in expeditionem ij mittuntur.

Li.6.c.1. Affert Bodinus ex Deuteronomij cap. 16. Diuina lege mandatum, vt ter saltem quisque singulis annis ad templũ adeat, quare esse Atheos quosdam, qui ne semel quidem id præstant. Sed cur non potius Ecclesiæ, quæ id singulo saltẽ octiduo iubet, quàm veteris Testamenti præceptum proposuit nobis, qui Christiani sumus? Sed verùm est,

Bodino

Bodino plus ſapere veteris legis quàm nouum gratiæ Teſtamentum.

Vbi Auguſtum collaudat, quòd pœna mulctauerit, qui exactis viginti quinque annis, vel vxorem non duxerant, vel liberos non ſuſceperant; ſapientiſsimi Politici id fuiſſe dicit, quoniam ita adulteria, deteſtabilioráque alia ſcelera præciderit; mox Iuſtinianum, & Conſtãtinum, Honorium item, atque Theodoſium Impp. reprehendit, qui vel Auguſti legem abrogarunt, & pœnam cælibatus ſuſtulerunt, vel priuilegia conceſſere ſubditis, qui liberis caruiſſent. Verumtamen maluiſſem, vt Chriſti magis quàm Auguſti prædicationem ſuſpexiſſet. Sunt eunuchi (inquit) qui ſe caſtrauerunt propter regnum cælorum. Nec verò me latet, cur ſecundum ciuiles leges, Politici hoc negotiũ metientes vltra humanos limites progredi haud potuerunt. Aſſenſerunt enim Platoni in cælibes cælibatus pœnas ſtatuenti, & legi xij. Tabular. ac legi Papiæ (ſiue Pompeiæ, vel Poppœæ) quàm iterum Auguſtus tulit de maritandis ordinibus. Et veteres leges (ſcribit Euſebius) priuant orbos liberis eorum ſucceſsione, qui liberos gignunt, τοὺς ἀπαιδας παλαιοὶ νόμοι στερήσει τῆς τῶν γονίμων διαδοχῆς ἐτιμοροῦντο. Verùm enimuero imprudenter omnia lata ſunt. Euangelicæ autẽ legis virtus tanto comprobatur apertius, quantò Chriſtus ſapientia Patris æterna Apoſtolos cælibes, eo ipſo tempore quoquo verſum diligentius mittebat, quo leges illæ inualuerant, virginéſque & alios ad caſtitatem perpetuo colendam per eoſdem Apoſtolos ſerio non ſolùm hortabatur, ſed ſæpè ſanguinis

Li.6.c.2.

Plato ſub finẽ Dialogi 6. de legib. Cicer. 3. de legib. cap. quædam etiã leges diſ. 2. l. pen. C. de nup. l. vl. c. de infirmã. pœn. cæl. Euſeb. li. 4. de vita Conſtantini.

l. 2. ff. de vac. mu. l. 1. c. de his, qui nu. lib. ſe excu. lib. 10. Inſtit. de excuſ. tut. vel curat. in princ.

Apoſtolici, virginúmque martyrijs inuitabat. Et videntne iam Politici vias Chriſti non eſſe politicas tantùm, aut huius mundi? At quum Auguſtus non tam pœnis, quàm præmijs, omnes ad capeſſenda matrimonia vocaret (vacatione quippe triennij à publicis munijs propoſita omnibus, maioráque, vt deinde eſſent pro maiore filiorum numero præmia, atque immunitates) quis cogitaſſet à Chriſto pectore prodire debuiſſe tantùm (vt videbatur) obicem Euangelio propagando, cùm eius rei prædicatio, & exempla vbique à Chriſtianis poſita, non ſolùm pœnis, & præmijs Imperatorum, ſed & inſitæ naturali ad coniugia propenſioni aduerſaretur? At ita Deus comprehendit ſapientiam ſapientum, & ſtultos facit principes Taneos, & re ipſa probat, excellentiores ſuo (non hæretico) Euangelio ſe reſeruaſſe vias, quas ſi mundus non caperet, eas tanto magis vult eſſe probatas, & fixas. Quamobrem & Conſtantinus Magnus leges illas abrogauit, & eius filij aboleuerunt, vſuſque ille eſt his verbis aduerſus iniquiſsimam legem: Per infirmitatem (inquit) naturæ priuatos ſuo magno liberorum gignendorum deſiderio, miſereri magis, quàm mulctari conuenit. At rei melioris amatorem non quidem punire, ſed admirari maximè dignum eſt. Hîc rei melioris amatorem κρείττονος ἐραστήν vocabat, qui ſe Dei ſacerdotio conſecraſſet, ac pudicitiam, ſiue virginitatẽ profeſſus caſtæ vitæ ſe addixiſſet. Sed reliquis, inueteratam hominum labem, & ſacerdotum lapſum in magnis diœceſibus, arbitrantibus haud eximi poſſe, niſi vxorũ conceſſu, reſponderi

Euſeb. de vita Cõſtantini.

deri

deri poteſt: Neſcitis ſcripturas, neque virtutem Dei (addamus autem) nec pœnitentiæ vim, quæ meretrices (ſi ad cor redeant) virginibus interdum æquat, atque ex contumeliæ vaſis vaſa honoris, & gloriæ Dei facit.

Denique alij ætatem, qua vota ediderunt, non aptam fuiſſe obtendunt iudicandis proprijs viribus in ſuſtinendo cælibatus onere. Sed cur non idem quoque prætexant in deſerendis vxoribus laici, quibus onera plerúmque intolerabilia ex re vxoria incũbunt? Itaque ei, qui diceret, Non ſolùm immaturo conſilio, verùm etiam vi adactus, initiatus ſum ſacris, quare & peto per Canones mecum diſpenſari; reſponderi poteſt: Quid ſi te vel minus maturum cõſilium, vel alicuius vis adegiſſet, vt vxorem adoleſcens duceres, deinde aliquot poſt annos eam reiicere velles, num vllũ tibi Canonem patrocinari putares? Sane nõ dubito, quin plures laici mallent vxore carere, quàm pij ſacerdotes matrimonio iungi. Licebit ne igitur illis diuortium à Chriſto prohibitum facere, ac (quod æterna eſſet non minus infamia dignum, quàm pœna) cauſas nectere, cur nunc illam, iam alteram, modo nullam vxorem aliquis habeat? Sed vt hæc abeſſe ab ipſis laicorum mentibus debẽt, ſic multo magis illa faceſſant à ſacerdotum cordibus, qui ad cæleſtè vitæ genus vocati, à mulieribus ſe abſtinent, vt ſint ſancti corpore, & animo, ac proximè Deo adhæreant. Atqui neque verùm eſt, quod ait Bodinus, cælibatus profeſsione, peccatis feneſtrã aperiri. Nam & quæ ſcelera publicè patrabantur Auguſti tempore, quum tam ſeduli eſſent in ma-

ritandis ordinibus; satis ad Romanos notat Apo-
Li.6.c.4. stolus, ne quid dicam de alijs. Et Bodinus hîc quoque nimis politicè tribuit Augusti sapientiæ, aut præstantiæ Monarchiæ, quòd cum antea Romani ne decennium quidem in pace vixerint, is quinquaginta annos pacatè Remp. & Imperiũ administrauerit, cæterísque id ipsum reliquerit tranquillum. Optandũ igitur erat, vt totum hoc quidquid fuit, Diuinæ dispositioni tribuisset, quæ Romanum Imperium præparauerat, tótque ante sæcula per Esaiã prædixerat. Vt Roma (inquit S. Leo primus) per sacram B. Petri sedem caput orbis effecta, latius præsideret religione diuina, quàm potestate terrena. Quamuis enim multis aucta victorijs ius imperij tui terra maríque protuleris, minus tamen est, quod tibi bellicus labor subdidit, quàm quod pax Christiana subiecit. Dispositio námque diuinitus operi maximè congruebat, vt multa regna vno cõfœderarentur Imperio, & cito peruios haberet populos prædicatio generalis, quos vnius teneret regimen ciuitatis. Hæc autẽ ciuitas ignorans suæ prouectionis auctorem, cum omnibus penè dominaretur gentibus, omnium gẽtium seruiebat erroribus, & magnã sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem. Vnde quanto erat per diabolum tenacius illigata, tanto per Christum est mirabilius absoluta. Hæc D. Leo; quæ vtinam Bodinus in Monarchia Augusti considerasset. Sic enim humanæ Diuinam administrandi rationem præposuisset.

Li.6.c.5. Et caput quintum libri sexti id maximè continet, vt ostẽdat, in succesione Monarchiã rectius,

quàm

quàm in electione consistere, ac durabilem fore Pontificatum, itaque multa passum esse, quoniam eliguntur, non succedũt generatione carnali Pontifices. Videlicet, si successisset puer filius Põtifici demortuo, hîc Ecclesiã vniuersam regere, creare Archiepiscopos, Episcopos, Cardinales, ipse non Sacerdos pro tribunali sedere, per tutores id agere debuisset. Quæ vt sunt absurdissima (præsertim in plenitudine temporis) sic dici permittuntur ab ijs, qui politica lance diuinas res pendunt, vt in barathrum temeritatis corruãt. Quid ergo? Christus sapientia æterni Patris minus in Ecclesiæ regimine statuendo vidit, quàm Bodinus? minúsque Christianæ Reipub. Christus quàm ille cauit, cùm Dominus & virgo nasci ac mori, ac Petrum cælibem Pontificatui præfecerit, cui itidem alij fuerunt hactenus subinde suffecti? Ac tamen Monarchia hæc, quam Dei filius instituit, vniuerso mundo oblatrante & obsistente sexdecim sæcula stetit, tantóque latius Christiani fines propagauit Imperij, quanto hæresis, perfidiáque illud acrius hodiéque oppugnant, certissimo indicio firmitatis eius quàm requirebat, quæ futura in sæculum erat firmamentum, & columna veritatis. Sed & ostendat Bodinus, quàm firma successione subsistit Lutheri, & aliorum hæreticorum regnum, qui propagatione carnalium filiorum, quot capita, tot hydras posteritati reliquerunt.

Cæterùm quòd ad periculum attinet: quòd Pontificij interregni tempore aliquando contigit, nescit iste, sic diuina in terris regi à Deo, vt cùm liberam hominum voluntatem non tollat,

(quàm etiam quotiescumque peccat, non sinit impune abire) nihil tamen hinc pereat stabilitatis Ecclesiæ, cùm & in ijs qui parentibus carnalibus successère, peiora sæpiùs, diuturnioráque mala euenerint.

Eodem rursus capite adijcit, Eugenium quartum Pont. Max. à Concilio Basileensi excommunicatum, & Pontificatu spoliatum. At quòd Eugenius non errauerit, neque in hæresim inciderit, idem Concilium Basileense Lausannæ continuatum ostendit, quod acta sua priora irritauit & Nicolaum quintum Eugenij successorem, vti verùm Pontificem veneratum est, quemadmodum ex litteris eiusdem Nicolai cognosci potest.

Ex his igitur vir quisque prudens intelliget, quàm circumspectè versandum sit, quidquid à Bodino scriptum est. Neque verò quidquã attigi de libera in filios iurisdictione, quàm parentibus restituendam esse, etiam ad necem, disserit ex vetere Testamento. Id enim si expediuisset, vel Dei filius exposuisset, cui cura, non tantùm vsque ad atramentum (vti Bodino) sed vsque ad sanguinem fuit de nobis; vel Apostoli meliore spiritu, quàm fuit Bodinus, afflati, per vniuersum terrarum orbem docuissent. Ac certè Euangelicam mansuetudinem haud decebat, vt patres dira illa, quæ etiã in Scythis reprehenduntur, supplicia de filijs sumerent. Facerent hoc leges, si faciendum sit, & gratiæ Diuinæ nitor ne immanitate tollatur. Et verò pleráque alia sunt, quæ Bodinus refert de alijs seu Regnis, siue Rebus publicis, quæ cùm non ita sint, condonari possunt homini ex tanta

rerum

rerum mole fatigato, neque ſemper vera ab omnibus inaudienti. Ac tamen haud tacendum eſt non recte feciſſe, qui quum in pluribus de Rep. Veneta fuiſſet hallucinatus, tum adiecerit, ſolere à Venetis eligi Duces minus prudentes, quique alijs virtutibus careant. Quod falſum eſt. Si enim ſpectaſſet qui hoc ſæculo, eoque ipſo tempore, quo libros iſtos de Rep. ſcribebat, principem locũ obtinuerunt, ſententiam, & verba mutaſſet. Quippe viri præſtantiſsimi aut armis, aut vitæ ſanctitate, vel ſapientia, & vſu rerum delecti ſunt, quales fuêre prę ter alios multos, Priuli, Triuiſanus, Mocenicus, Venerius, Nicolaus de Ponte, quique nunc præſidet, Paſchalis Ciconia, qui cum ſapienter, & pacatè decennium Cretam, & Orientalem illam ditionem adminiſtraſſet, vitamque vixiſſet innocentem, non minus adminiſtrationi Reip. quàm propagandæ pietati dat operam. At quoniam hi de Rep. libri magnam rerum politicarum ſupellectilem habent, quæ plures allicit ad legendũ, videant quibus animarum ſalus potiſsimum incũbit, num ſerio danda eſſet opera, vt quàm primùm non ſolùm purgarentur, verum etiam ea aptè inſererẽtur quę in Religione Catholica, & pietate firmare Principum, & Politicorum animos poſſent. Quod ſane maximum eſſet ad Dei gloriã operę pretium.

DE

PHILIPPI MORNEI GALLI LATINO

LIBRO,

De Veritate Christianæ Religionis, Iudicium, & Cautio.

MIRVM est, in quot se torquet spiras, humani generis hostis, antiquus serpens: Christianam enim Religionem, simulato primùm obsequio, mox vi, & armis, deinde hæresibus, post multiplici quoque falsorum Deorum cultu, denique iterum boni specie ampliore, tentat euertere. Quæ postrema ars tanto nocentior est, quanto callidiore velo contecta, minus aperit insidias suas. Erant nostro tempore in Gallijs, qui cùm maximè Catholicam Ecclesiam cupiuissent perditam, tunc studebant in primis sacra adire, Sacramenta sumere frequenter, Canonicas horas, licet laici, & summis negotijs essent impliciti, legere quotidie, Sacellanos habere Catholicos, commendare pios quósque, fauere etiam quibusdam Religiosorum ordinibus, ac si qui de Christiana Religione scripsissent, hosce commendare, atque adeo vt ederentur in lucem, dare operam. Et hoc quidem ea mẽte, vt Catholicorũ consilia perspecta dissoluere facilius, hæresim autem inuehere acrius, aut certe vtrique parti domina-

ri possent. Sed vbi hæresim viderant inualuisse, plures denique pestilentissimi nulla verecundia se prodebat. Ex horum igitur numero fuit Philippus Morneus, qui alieno labore partum emisit librũ de veritate Christianæ Religionis. Huius autem libri prefatio quamquam injicit dubium, num à viro Catholico scriptus sit, quoniã Principi cuidam à fide Catholica alieno dicatus, monstrat eam esse auctoris spem, vt per illum Christiana Religio instauretur; ea tamen affert, vel profanorum, testimonia pro nostris, vt procul ab omni hæresi abesse videatur: quàm denique nõ ita multo post editum librum, eiurata Catholica Religione apud Caluinianos, & ministrante hæreticis ad scribẽdum aduersus Catholicos materia, manifestum identidem fecit. Quare hoc primum nomine liber hic cauendus est. Errores autem reliqui notandi, nequid in Christianas mentes inde irrepat contagij. Et quidem hæc habet inter alia.

Addiscamus hic (ait) sublime, humile, pretiosum, vile, humana nomina esse, humana figmenta. *pag. 31.* Sed hoc si ita sit, tollũtur varij gradus perfectionis essentialis in naturis tã intellectualibus, quàm sensilibus; quod adsurdissimum est, & contra fidem. Alibi, Mens (inquit) in nobis numquã otiatur, intellectus aliquando.) Quod falsũ est: Neque enim *pag. 84.* mens, quæ earum est vna potentiarũ animę, in quibus sanctissimæ Trinitatis imago consistit, semper in actu est; vt sæpissimè experimur.

Volumus, ait, interdum, quæ non intelligimus.) At hoc communi, veræque doctrinæ aduersatur, *pag. 89.* cùm voluntas numquam in rem feratur ignotam.

Inter

pag.198. Inter viuere (inquit)& non viuere, videre, & non videre, non minus quàm inter esse, & non esse spatium interiacet infinitum, potestate infinita replendum.) Sed & hoc imperitiam sapit. Plus enim sine vlla comparatione distant esse, & nihil, quàm esse tale, & non esse tale. Neque enim nõ videre, negatio est totius esse, sed talis esse. Quare natura priuationem hãc potest auertere: sed vt totius esse negatio tollatur, necessaria est infinita Creatoris virtus, cùm esse ab non esse distet in infinitum.

pag.204. Quot sunt formę, ait, tot sunt creationes.) Quod si ita sit, formæ iam omnes per se subsisterent, essentque immateriales; materiales autem eo tantùm nomine, non quòd è materia educerentur, sed quia in eam inducerentur, eamque informarẽt: sic verò eodem priuilegio potirẽtur, quo anima nostra rationalis, quatenus est independens à materia.

pag.437. Deus (inquit) solus satisfacit, solus satisfacere potest) Quæ propositio vera est, si suppositum intelligatur diuinum, non præcise (nã Deus vt Deus non meretur, neque satisfacit.) At proprie dicendũ est: Deus homo, vel in natura humana, satisfacit. Item alia modificatione eget propositio illa, videlice: Deus homo solus potest satisfacere de toto rigore iustitiæ; at non loquendo de toto rigore, vir iustus vere satisfacit, sicut & meretur.

Pa.449. Ea demum ait vera religio est, & sola religionis nomen meretur, quæ Deum pro scopo, Verbũ Dei pro cultus Diuini lege habet. Postea verò inquit,

pag.504. & 505. Verbũ hoc, Dei Verbum esse scriptũ.) Quod si ita esset; nec traditio per man⁹ ab Apostolis ad nos vsque deriuata veri cultus, & religionis esset fundamentum

mentum

mentum. Neque verò aliud quàm quod membranis atramento adſcriptum eſt, verbum Dei eſſet: quod ſane aſſerere, impium eſt.

Charitas (inquit) non eſt propriè veræ religionis nota, ſed hominis religioſi.) Sic ille. At propoſitio hæc, vniuerſè ſumpta, ſeipſá deſtruit. Si enim religioſus ſit propter ipſam religionem formaliter glorioſus, fit, vt ſignum illud, & nota, quæ diſtinguit religioſum, religione quoque diſtinguat. Sic S. Auguſtinus docet, Deum coli fide, ſpe, & charitate. Et S. Cyrillus Hieroſolymitanus, veram ait religionem ſitam eſſe in Diuinorum dogmatum certa notitia, recteque factis. Ac S. Chryſoſtomus oſtendit, charitatem eſſe Chriſtianæ religionis notã reliquis omnibus inſigniorẽ: cùm & antea dixiſſet, Gentiles non è dogmatibus, ſed è vita, & factis Chriſtianorum iudicare noſtra dogmata. Quod item his verbis expreſsit. Hæc verò omnia, ſanctiſſima Chriſti Domini doctrina probat, qui inquit, In hoc cognoſcẽt omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.

Ibidem. *S. Augu. in Enchiridio, c. 3.* *S. Cyrillus Hieroſolym. Cate. 4.* *S. Chryſ. hom. vlt. in epi. ad Timoth. & ho. 4. in Titũ. Serm. 30. in epi. ad Hebræos* *Ioan. 13.*

Noſtri mali (ait) labes non à defectu charitatis profecta eſt.) Atqui nullum peccatum mortiferum committi poteſt, quin deordinatus actus, & electio voluntatis primo concurrant. Qui profecto actus ecquid eſt, niſi charitatis Deo ac proximo debitæ, defectus? Sed & eadem pagina cũ dicat, In quo religio ſit, in eo charitatem eſſe:) neque diſſentit ab Lutherana hæreſi, opinante fidem nemini ſine charitate ineſſe; & ſentit tantummodo dogmatum doctrinam ipſam eſſe religionem. *pag. 450.*

Addit,

pag.466. Addit, à nomine Iudæorum vmquam Gentilium Deos approbatos fuisse.) Quod quidem Diuinæ scripturæ auersatur, comminanti sæpissimè Iudæis idolatriæ peccatum, quodque dæmonibus, & Dijs gentium sacrificassēt. Et verò notissimum est, decē trib⁹ è duodecim, diutissimè vitulos illos, *3. Reg. 3.* Roboam iussu effictos adorasse, qui in monte Ephraim fuerant positi: seu vitulæ fuerint, vti Septuaginta verterunt Interpretes, & Iosephus scriptum reliquit; seu nominare eas libeat vna cùm Osea vaccas, quas & contemptim (vt S. Hieronymus inquit) vocat Propheta ille fortes. *Iosephus lib. 8. antiqu. c. 3. Oseæ 10.*

pag. 497. Angeli, & dæmones (inquit) non potestate propria differunt sed voluntate, & facto: vt inter homines non differunt boni à malis, aut robore corporis, aut ingenij vi, sed tum corporis, tum ingenij exercitatione, functione, vsu. Sed Patres rectissimè docent, nec potētia, neque actu intelligēdi cōparādos esse malos angelos cū bonis. Dæmonū enim vires ligatas, eorūque intellectionē peruersitate affectus, & voluntatis, magna ex parte obscuratam esse: vt Dionysius Areopagita peruersam dixerit esse in dæmonibus phantasiam: & S. Thomas: Licet in dæmonibus imminuta nō sit naturalis cognitio, eam tamen, quę per gratiam & reuelationem infunditur, aut prorsus ab ijs abesse, aut imminutā fuisse; cùm affectiua, quæ diuinum gignit amorem, omnino sit in ijs extincta. *Dionys. Areopa. S. Thom. 1. p. q. 64. ar. 1.*

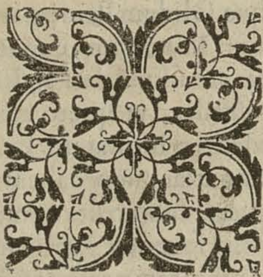
Porro Morneus c. 23. & 24. scribit, apud Israelitas tantùm fuisse verum Deum, verūque diuinum cultum, verāque huius normam in verbo Dei manifestatam in eorum libris sacris, ab qua norma

num

numquam degenerauerint. Quæ ſententiæ omnes (quantumuis incautis prætexant veritatis ſpeciem) falſiſsimæ ſunt. Sic enim ante Abrahamum nulla vmquam extitiſſet Eccleſia; & vt extitiſſet, fuiſſet ſine Deo, ſine veneratione cultúque diuino. Cùm autem norma diuini cultus, iſto aſſerente, expreſſa fuerit in Hebræorũ Diuino codice, iam cùm antea plus bis mille annis effluxerit, quibus eiuſmodi libris mundus caruit, neque uerus Dei cultus extitiſſet, nec traditio ipſius ante Hebræos codices ſuppleuiſſet, vt reuera ſuppleuit. Iudæos autẽ ab ea cultus norma degeneraſſe, quàm in diuinis Scripturis acceperãt, ipſemet Scripturę paſsim clamant.

Blaſphemat denique, & temerè, & imperitè, multa reperiri in Scripturis, quæ ſint contra naturam. *pag. 500.*

CAV

CAVTIO DE IIS, QVAE *scripsit tum Machiauellus, tum is, qui aduersus eum scripsit Antimachiauellum, cui nomen haud adscripsit.*

IXIMVS alibi non defuisse Machiauello ingenium, & acumen, sed defuisse pietatem, & vsum rerum; quibus tamquam duabus alis qui careat, si volatum attentet, præceps ruat necesse est.

De Machiauello igitur id rursus statuendum est, hominem fuisse, cuius consilijs qui abhibuerit fidem, facillimè sentiet, non ita multo post, quantumcumque solidum Principatum, Rempublicam, Regnum, Imperium, conuelli & cadere. An verò poterat consilium dari pestilentius, quàm quum Principi suadet, vt spreto alieno consilio, suæ ipsius prudentiæ innitatur? Pietatem & religionem, quàm etiam non habeat, præseferat? Siquid in religione falsum sit, comprobet ac firmet, dum id prosit fouendæ qualicumque religioni? Religionem ethnicam pręferat Christianę? Doctores Christianæ religionis nihili faciat? De Ro. Cath. Ecclesia pessimè sentiat? Moysis auctoritatem & leges, vi & armis, nō fide ac Deo nixas fuisse credat? Fortunæ & casui fœlicitatem, non vir

virtuti, & religioni veræ tribuat? Et hæc quidem ſceleratum illud Satanæ organum, prioribus duobus libris, quibus de Principe agit, ſic inſipienti mundo obtruſit, vt hoc veneno epoto, pleriq; ſeſe ingentes politicos, & cõſiliarios æſtimantes, conſtitutas optimè optimorum Regnorum res, facili negotio peſſumdederint. At naturalis & diuini luminis radij ſecus illuſtrant ſapientum hominum mentes, qui à Deo conditi quum ſectati eſſent ductum maiorum, qui probiſsimi & fortiſsimi fuerant, experti ſunt, pietate, ac vna Catholica religione, mox conſilio, veritate, humilitate, Imperia ſtetiſſe; contrarijs autem vitijs corruiſſe. Id quod pluribus hoc ſæculo ex prouincijs ac Regnis quondã florentiſsimis, in oculos paſsim incurrit. Inter multas Eccleſiæ notas, vna eſt (inquit Bellarminus) fœlicitas temporalis diuinitus collata eis, qui Eccleſiam defendunt. Nunquam enim Catholici Principes ex animo Deo adhæſerunt, quin facillimè de hoſtibus triumpharent. Notæ ſunt in primis victoriæ in Teſtamento veteri Abrahæ, Moſis, Ioſuæ, Gedeonis, Samuelis, Dauidis, Ezechiæ, Ioſiæ, Machabæorum. In Teſtamento nouo Conſtantinus, qui primus ex Imperatoribus Eccleſiam defendit, eo ferè modo Maxentium vicit, quo Moſes Pharaonem. Et de eo ſic ait Auguſtinus lib. 5. Ciuit. cap. 25. Conſtantinum Imperatorem, non ſupplicantem dæmonibus, ſed ipſum verum Deum colentem, tantis terrenis impleuit muneribus, quanta optare nullus auderet: vniuerſum orbem Romanum vnus Auguſtus tenuit ac defendit; in adminiſtrandis & gerendis

bellis victoriosissimus fuit, in Tyrannis opprimendis per omnia prosperatus est; grandæuus ægritudine & senectute defunctus est, filios imperantes reliquit. De Theodosio seniore scribit idē Augustinus ibid. cap. 26. quòd quia Catholicus erat, adeo prosperè illi omnia succedebant, vt in prælijs tela hostiū in ipsos, Deo agente, retorquerentur. Addit Theodoretus lib. 5. histor. cap. 24. SS. Ioannem & Philippum Apostolos apparuisse in equis albis in eodem prælio, qui pro eo pugnabant. De Honorio etiam planè Catholico, & Romano Pontifici addictissimo, vt patet ex eius epistolis ad Bonifacium Papā, scribit Aug. lib. 5. ciuit. cap. 23. ita Deum pro illo pugnasse, vt vno prælio amplius quàm centum millia hostium prosternerentur, & Rex ipse hostis cùm filijs caperetur, & occideretur, ex Romanis ne vno quidē vulnerato, ne dicam extincto. De Theodosio iuniore scribit Socrates lib. 7. cap. 18. hist. quòd eius exercitu pugnante cùm Persis, quum Saraceni venirent in auxilium Persarū, Angeli turbauerunt Saracenos, & eorum circiter centū millia in Euphrate submerserunt. Iustinianus, donec Catholicus fuit, fœlicissimè imperauit, ita vt Italiam, & Africam, & alias multas regiones Romano Imperio restituerit; vt patet ex Euagrio lib. 4. hist. cap. 16. & seq. At vbi hæreticus factus est, & edictum proponere voluit de sua hæresi recipienda, mox repentina morte sublatus est, & Ecclesiam magno metu liberauit; vt idem Euagrius scribit lib. 4. cap. vlt. Heraclius similiter dum Catholicus esset, præclarissimam victoriā de Persis reportauit, & Crucem Domini recepit,

recepit, quando res Romanæ deſperatæ videbantur. At poſtquam factus eſt hæreticus Monothelita, omnia infeliciter ſucceſſerunt, & ipſe nouo atque inaudito morbo extinctus eſt. Conſtat etiam ex hiſtorijs Græcorum, Zonaræ, Nicetæ, Nicephori Gregoræ, Laonici Calchocondylæ, Imperatores Orientis, ab eo tempore, quo propter diſſidiũ circa Imagines ſe ab Eccleſia Romana ſeparauerũt, ſemper magis & magis decreuiſſe, donec tandem Imperium amiſerunt. In Occidente verò liquet ex hiſtorijs noſtris, Nauclero, Sabellico, Antonino, &c. ſemper Imperatores magis vel minus floruiſſe, prout magis vel minus Romanæ Eccleſiæ ſe filios & protectores oſtenderunt. Tẽpore Innocentij III. in Gallia ab octo millibus Catholicorum cæſa ſunt vno prælio centũ millia partim Albigenſium hæreticorum, partim eorum, qui illis fauebant, vt ſcribit Æmilius lib. 6. hiſt. Francorũ. Noſtris tẽporibus anno 1531. quinque prælia commiſerunt Heluetij Catholici cum hæreticis Heluetijs, & ſemper Catholici vicerũt, cùm tamẽ eſſent numero, & armis multo inferiores. Vide Cochlæum in actis Lutheri anni 1531. Carolus V. miraculo Diuino victoriã reportauit de Lutheranis anno 1547. In Gallia quoque, & Belgio multas victorias Catholici de hæreticis, non ſine miraculo, reportarunt; immo vix vnquam fuerunt hæretici ſuperiores, quando iuſto prælio dimicatum eſt.

Sed redeo ad eaſdem labes Machiauelli, vt cognita peſtis magis caueatur. Neque enim quidquam pernicioſius effari poterat, quàm quum belli iuſtitiam in ea, quam quiſque putat ſibi eſſe Lib. 3.

necessitatem, statuat: quippe hac occasione iustè inflammasse orbem vniuersum Nerones, & impij quique, hæreticíque omnes pro sua libidine dicerentur; quum tamen belli iustæ tantummodo causæ sint defensio, aut restitutio Religionis, patriæ, pacis, & aliorum bonorum magni momenti; à legitimis potestatibus. Nihil item magis venenatum, quàm quum ait, Principi, vt omnem penitus pacis spem ac desiderium præcidat insignibus iniurijs violandos esse aduersarios. In prouincijs subactis Colonias sic esse collocandas, vt veteres ablegentur incolæ: Quibus autem mutatio grauis est, omnes esse subuertendos, & familias funditus tollendas. (Viden' hinc Mahometismum palam statui?) Prauis moribus esse implendam seu prouinciam, siue ciuitatẽ, quas sine bello velit vlcisci. Stultum esse, si quis putet, veterum iniuriarũ obliuionem induci nouis benefactis. Principi tyrannum aliquem insignem imitandum esse, temnendámque crudelitatis famam, dum in officio subditos contineat. Expedire, vt metuatur plus, quàm ametur. Amicitiæ haud fidendum. Si quem plectere velit, speciosum aliquid esse prætexendum: Leonis & Vulpis induendum ingenium: Immanitatem vno impetu, sensim verò exercendam beneficientiam: Factiones esse alendas inter subditos; tollẽdos autem de medio boni publici amantes: pessima denique omnia, arte, dolove, & ruina subditorũ esse patranda. Hæc igitur: & huiusmodi alia nebulo ille impius, naturæ, iuris, religionis osor, & Atheismi inuector: quare & blasphemans euomuit damnatam animam.

At

At etsi à prudentibus ethnicis haud malè, à Christianis autem optimè ista omnia fuêre prius refutata, quàm à Machiauello collecta, fuit tamen non ita pridem inter Caluinianos, qui quum Geneuam aufugisset, librum edidit, quem Antimachiauellum, celato suo nomine inscripsit. In eo ex antiquis historijs ducit quidem argumenta, quibus Machiauellus oppugnatur: sed vbi hic Catholicam oppugnat Ecclesiam, vel vbi occasio sese dat, facilè Machiauellum blasphemando æquat, & superat. Quare quod poterat vsui esse, ac quidquid præmij consequi apud Deum & homines, si in Machiauello confutando perstitisset, vtrumque perditè perditus amisit. Quod sanè hæretici ferè faciunt, dum antidotis abutuntur, non ad tollenda, sed ad insinuanda, & tegenda venena.

Quanto rectius Sanctus Thomas aureo opere de regimine Principum, Regem Cypri docuit, Quis Rex, quæ necessitas sit, vt & ipse ratione regatur, quum natura passim ordinem spiret in omnibus etiam quæ sensu carent: Qui finis, quum regimen iniustum sit, atque peruersum, si priuatum, non publicum commodum quærat: Quæ ratio administrandi potior, nempe per vnum, quandoquidem & hoc Deum ipsum referat, & naturam imitetur. (Sicut enim vnius administratio optima est, quum iusta est: sic si sit iniusta, pessima est. (Quomodo regimina vel vnius, vel plurium, vertantur in tyrannidem: Quomodo hæc tollenda, vel declinanda, aut etiam interdum toleranda sit: Quid præcipuè Regem debeat impellere, vt rectè administret, honosne, vel gloria, an alia. Quoniam

verò mundanus honor, & hominum gloria Regiæ ſolicitudinis non eſt ſufficiens præmium, ideo expectandum eſſe à Deo præmium. Non enim (ait ex Auguſtino) Chriſtianos Principes, quia diutius imperarunt, vel imperantes filios morte placida reliquerunt, vel hoſtes Reipublicæ diminuerunt, vel ciues aduerſum ſe inſurgẽtes & cauere, & opprimere potuerunt; ſed felices eos dicimus, ſi iuſtè imperant, ſi malunt cupiditatibus potius, quàm gentibus quibuſlibet imperare: ſi omnia faciunt non propter ardorem inanis gloriæ, ſed propter charitatem felicitatis æternæ. Tales Imperatores Chriſtianos felices interim dicimus ſpe, poſtea re ipſa futuros, quum id quod expectamus, aduenerit. Hæc Sãctus Thomas ex Auguſtino: quæ poſtea ſapientiſsimis rationibus firmat, dum & monſtrat, præmium Regum tenere excelſum gradũ in beatitudine cæleſti; quare & bono regimini ſtudendum eſſe ob bonum ſui ipſius, atque ob id, quod inde percipitur fructus, quum ſic quoque magis diuitiæ, poteſtas, honor, & fama potius quàm ex improba adminiſtratione cõſequantur. Cæterùm, Regem in Regno debere eſſe ſicut animã in corpore, & ſicut Deum in mundo, qui cuncta ordine, propria operatione, loco diſponit: ſic tamen, vt diſtinctæ ſint adminiſtrationes, Sacerdotalis, & Regia, & ſuum vnaquæque præſtet officium. At ſicut ad vltimum finem conſequendum requiritur, vt Rex ſubditos ſuos diſponat ad viuendum ſecundum virtutem, ita requiri, vt eos diſponat ad fines medios, quos explicat, rationibus additis, quibus impedimenta tollantur.

Quæ

Quæ cum ſummatim priore libro egiſſet, deſcendit ſecundo libro ad ea, quæ pertinent ad inſtituendam ciuitatem, ad arces ſtatuendas; ad pecunias rectè comparandas, ad probos adminiſtratores (vbi & de Dominio politico, & deſpotico) ad itinera tuta, & commoda, ad iuſtas menſuras, & pondera; ad pauperes ſuſtentādos, ad cultum diuinum ritè, ſolidéque exercendum.

Tertio libro adhuc altius, atque præſtantius docet, omne Dominium eſſe à Deo, ex cōſideratione naturæ entis, & motus cuiuſlibet creatæ naturæ, ac finis: Poſt quæ de antiquo Romanorum dominio, de Pontificatu Chriſtiano, de cæteris Imperatoribus, & Regibus, & alijs gradibus ſapiēter diſſerit.

Quartum librum abſoluit tractatione, ea quæ ad plurium Dominium ſpectat, quod Politicum dicitur: vbi varia recenſet adminiſtrationum genera, quę ethnici adhibuêre, quæve Socrates, Plato, Ariſtoteles, & alij de hac re attigerunt: quæ eò refert, vt conſtitutionem integram ciuitatis per tale regimen tradat.

Hoc igitur paucis ad optimum librum indicandum, ſatis eſto, quo rectiſsimè quoque aduerſus Machiauelli, & Antimachiauelli impoſturas poſſit præmuniri: quum quæ poſtea Chryſoſtomus Iauellus copioſius, & optima methodo hac de re, alijve ſcripſerunt, maximè verſanda ſint ijs, qui vel adminiſtrant, vel adminiſtrantibus conſulunt.

EX LIB. III.

DE NOBILITATE CHRISTIANA,

HIERONYMI OSORII EPISCOPI.

De Nicolao Machiauello.

QVIN etiam impurus quidam ſcriptor atque nefarius, in libris, in quibus & ſuæ ciuitatis hiſtoriam,& multas quæſtiones ad Reip. ſtatum pertinentes Etruſco ſermone complexus eſt, non putauit diſſimulandum, quid de noſtrorum ſacrorum religione ſentiret. Chriſtianam religionem ſcribit, illam magnitudinē animi, quæ in antiquis elucebat, funditus ſuſtuliſſe. Romani Imperij ruinā, laudis & glorię labem, virtutis etiam militaris interitum, huic ſanctiſsimæ ſummi & æterni Dei Religioni aſsignandum putat. Tum poſtremò, vt aliqua ex parte vitet offenſionem bonorum, id inquit non vitio Religionis, ſed interpretum, qui illam malè intellexerunt, accidiſſe: cùm tamen non poſſet oſtendere quæ fuerit illa peruerſa interpretatio, quæ tantorum malorum cauſam præbuerit. Sed vt infixo aculeo honeſtè poſſet quacumque ratione diſcedere, ineptiſsimam illam medicinā iuſti do-

loris adhibuit. Parcerem mortuo, ſi non plures nunc monumentis inquinatiſsimis, quàm olim vita contemptiſsima læſiſſet. Sed quando tam indignū conuicium Chriſtianæ nobilitati, illius defuncti ſcripta faciunt, non dubitabo Chriſti præſidio tectus, cùm hominis conſcelerati manibus conſligere. Quod tamen non ſtudio pugnandi faciam, ſed vt eorum amentiæ, atque ſceleri reſiſtam, qui in eadem mentis cæcitate verſantur. Latè enim diſſeminatum eſt hoc malum multóſque funeſta contagione grauiter infecit.

Primùm igitur illud requiro, quid in noſtris hominibus viderit, quod poſſet vlla ratione contemnere. Nam ſi magnitudo animi perſpicitur ex rerum humanarum deſpicientia, & ex quadam elatione, nihil niſi diuinum & inclytum cogitante; nihil certè illuſtrius eſſe noſtris poteſt: qui cùm ſe intelligerent, in diuinam familiam vocatos, omnes res mortales infra ſe poſitas eſſe dixerunt, omniaque vitæ conſilia ad diuinitatem, & immortalitatem retulerunt. Si fortitudinis eſt omnis inuicta patientia; quis noſtrorum animum non admirabitur, cùm viderit ipſas etiam virgines, pro Chriſti nomine acerbiſsima ſupplicia, & omnes corporis cruciatus appetiuiſſe? Quantis laudibus celebratur Leæna meretrix; quòd multis tormentis lacerata, conſcios coniurationis non indicarit? Quantis Anaxarchus eadem ipſa de cauſa? Quantis denique Syracuſanus ille Thraſo, quòd nullis ſupplicijs adduci potuerit, vt ſocios coniurationis proderet? Hos certè Machiauellus ipſe (ſic enim appellatur præclarus ſcriptor, cùm quo mihi res eſt)

nullo modo contemnendos putabit, propterea quod expertes veræ Religionis extiterunt, quàm ſolam laudis expertem eſſe vult, & coniurationis participes fuerunt, cuius expediendæ rationem in ſumma laude ponit. At quàm obſcura eſt illorum conſtantia, ſi ad noſtrorum virtutem conferatur? Si enim cauſam reſpicias: illi Tyrannorũ odio, à quibus læſi erant, ſupplicia perferebant; noſtri Chriſti amore, à quo diuinis beneficijs ornati fuerant, tormenta omnia leuia putabant. Si cruciatus magnitudinem conſideres atque diuturnitatem in noſtros; non vſitata, vt in illos, ſed noua & inaudita genera tormentorum inuenta fuerunt, quæ diutiſſimè viuorum corpora lacerarent, atque contunderent. Illi deinde in deſperatione omnium fortunarum dignitatis ſpeciem aliquam retinuerunt: noſtri cùm ſibi vtrum vellent liberum fuiſſet, non inuiti tamen mortem claram cùm ignominioſa vita commutarunt. Si ad numerum aduertas, ridiculum eſt, pauciſsimos infinitis opponere. Hanc tu diſciplinam, è qua tam præclara documẽta virtutis extiterunt, contemnis? Hac inſtitutione, quæ infirmam etiam naturam mulierum, imbecillam ætatem puerorum incredibili conſtantia armauit, quæ tantam multitudinem in laudis & gloriæ ſtudiũ incitauit, abiectos animos, atque demiſſos effici contendes? Quæ eſt iſta mentis peruerſitas, vt virtutis vmbram admireris, veram virtutẽ pro nihilo habendam pures? Sed nimirum illud eſt: Faciẽ tantum Crucis adſpicis, virtutem illam excellentem ſub ſpecie Crucis occultatam non intueris. Nec enim mẽs anguſta, tenebris oppleta, & ſordib⁹
inqui

inquinata, tantæ lucis ſplendorem ſuſtinere vllo modo poteſt. Chriſti enim diſciplina, vt inquit Paulus, perditis & profligatis hominibus, inſcitiæ, & humilitatis ſpeciem præbet; moderatis verò, diuinóque beneficio cõfirmatis oſtẽdit ſapientiæ cæleſtis, atque diuinæ virtutis amplitudinem. Atque quemadmodum in Chriſti perſona omnes illam faciem videbant, in qua, vt erat Eſaiæ vaticinio prædictum, nõ erat ſpecies neque decor: non tamẽ omnes illam gloriam diuinitatis, quàm Ioannes vidit, inſpexerunt: ſic etiam multi propter ſimilem mentis caliginem, Chriſtianorum vitam inaniſsimis ornamentis nudatam deſpiciunt; illam verò excellentem Chriſtianæ dignitatis lucem aſpicere nulla ratione poſſunt.

Sequitur vt etiam de virtute militari aliquid dicamus, quàm ille Chriſtianis moribus & inſtitutis longe alienam putat. Qui conuenit (inquit ille) cùm iſtius virtutis celebritate gloriæ contemptio, quæ Chriſtianis omnibus præſcribi ſolet? Nemo enim niſi laudis ſtudio inflammatus fuerit, pericula ſibi ſubeunda putabit. Iam quod aſſerit, neminem, niſi qui laudis ſtudio adductus ſit, fortem fieri poſſe; non credo facile conceſſuros illos philoſophos fuiſſe, qui ſimul & de contemnenda gloria conſcripſerunt, & fortitudinis innumera præcepta tradiderunt. Nam ſi illa mutuo ſe ſe perimere exiſtimarent, numquam eſſent tam amentes, vt eadem opera homines à cupiditate laudis abducendos, & in ſtudium virtutis incitandos eſſe ducerent. Virtutem autem illam eſſe ſtatuerunt, quæ non ex vulgi rumore penderet;

ſed

ſed quæ præclaras actiones ipſius honeſtatis cauſa ſuſciperet. Hic autẽ ſic argumẽtatur, quaſi ſola laudis cupiditas ad virtutem acuat; & non alij multi potiores ſint virtutis & induſtriæ ſtimuli, quibus bonorum animi dies & noctes concitati, pericula libenter, & ſtudioſè ſuſcipiant: nempe inſignis in patriam beneuolẽtia, ipſius virtutis amor, egregia deinde legum, atque Religionis obſeruantia, quæ quidem omnia ſunt in Chriſtianorum inſtitutis perfectiſsima. Quid ſi laudis etiam ſtudioſiſsimi ſunt? Tamen iſto erit quiſquam vel furore, vel impudentia, vt hoc nomine dignitatem illorum imminuere conetur? Sunt illi quidem ab inanis laudis cupiditate remotiſsimi; immortalis tamen, & veræ gloriæ cupiditate vehementer incenſi. Deſpiciunt hominum famam, ad veram tamẽ laudem, quæ Chriſti omnia conſpicientis teſtimonio continetur, ardẽter incumbunt. Non cupiunt homines rerum ſuarum ſpectatores habere, nẽpe qui ſciant, ſe Angelis inſpectantibus omnia præclara facinora ſuſcepturos. Hoc magni animi eſt, hoc generoſi, atque magnifici, non pendere ex imperitæ plebis opinione, infima omnia negligere, cæleſtia tantum atque diuina contemplari. Quid enim iſte dicat in Chriſtianis moribus humile atque demiſſum non ſatis intelligo. Si ſuperbiam, & inſolentiam, ſi mores immanes, ſi animos contumaciter elatos, atque inflatos, animi magnitudinem indicare putat: fateor nihil in terris eſſe Chriſtianorum natione contemptius: nempe quæ ſumma contentione in ſtudio moderationis, manſuetudinis, lenitatis euigilet. Si verò virtutes omnes, vt etiam erudi

eruditiſsimi prodiderunt, vno cōiunctionis vinculo continentur: nec vlla pugna inter illas eſſe poteſt, tantùm abeſt, vt manſuetudinis atque modeſtiæ laus ſplendori fortitudinis aduerſetur, vt etiam nullo modo à ſe inuicem diuelli atque diſiungi queant. Itaque nemo vir fortis eſſe poteſt, niſi idem ſit manſuetus atque moderatus. Longè enim falllur opinione, qui animi impetum non æquitatis, & humanitatis ſtudio, ſed cupiditate atque furore concitatū, fortitudinem appellandam potius, quàm importunæ cuiuſdam belluæ feritatem putat. Iſte auté præclarus auctor, qui Principes ad communis ſalutis perniciem inſtruit, qui Imperij opes non tam æquitate, & clementia, quàm perfidia, & crudelitate ſtabilire docet, appellet ſanè quo velit nomine furorem illum, cunctam barbariem ſcelere & immanitate ſuperantem, dummodo nemo ſanus tam ſtultæ atque nefariæ opinioni aſſentiatur. Nos verò numquam ita amentes erimus, vt illam animi moderationem, quàm ſacrę litterę appellant humilitatem, vt clementiam & manſuetudinem, cuius nobis idem auctor extitit, qui & eximiæ fortitudinis exemplum ipſam fortitudinem impedire dicamus. Nam cùm virtutes inter ſe conglutinatæ ſint, tum vel maximè animi moderatio, atque fortitudo. Vtraque enim ab eadem animi magnitudine profecta, eandem propemodum retinet dignitatem. Nec enim maioris animi eſt impetum hoſtium ſuſtinere, quàm cobibere iracundiam, & omnem perturbationem reprimere, nec vlla offenſione ab humanitate, & à mentis conſtantia deturbari. Non itaque fermè

fuit

fuit vir egregiè fortis, quin etiam laudem mansuetudinis sibi adsciuerit. Quanta gloria fuit illa Themistoclis, cùm esset in consilio Græcorum à reliquis ducibus conuicijs indignissimè vexatus, ille verò petulantiam illam non conuicio, sed patientia comprimendã putaret? Quid hic Periclem referam? Quid Iulium Cæsarem, & alios complures, qui non maiore studio virtutis Imperatoriæ nomen, quàm mansuetudinis & patientiæ laudem venabantur? Contra verò, vt quisque maximè angusti animi est atque demissi, ita est ad iracundiam & feritatem maximè propensus. Omnes illi barbari, qui à disciplina fortitudinis abhorrent, ita crudeles habiti sunt, vt loquendi consuetudo crudelitati ipsi barbariei nomen adscripserit. Quid de mulierum natura dicam? Quibus vt nihil est imbecillius, ita nihil ad iniuriam persequendam concitatius. Quod si modestia atque mansuetudo virtutis splendorem non excludit, sed cùm ab eadem animi magnitudine nascatur, ipsam fortitudinem exornat: ista tamen erit quisquam dementia, vt Christianam mansuetudinem imbecillitatem vocet, præceptis fortitudinis repugnantem? Quæ malum est ista peruersitas, atque impius furor, vt ea, quorum tenuem vmbram in alijs suspicimus, in nostris vera & summa contemnamus? Magnanimi semper habiti sunt, qui contumelia lacerati, & iniuria lacessiti, ira non efferuntur. At nostri illam disciplinam à Christo acceperunt, vt humanitate conuicia, beneficijs iniuriam vlciscantur. Ergo dicet aliquis, cùm ita mansueti sint, numquam impetum hostium à suis finibus depellent, neque sce-
leri

leri armis resistent, sed quemuis furorem beneficio compensabunt. Hoc qui dicit, minimè expendit officiorum momenta: nec intelligit alia alijs personis, locis, temporibus, causis conuenire. Christiani ipsi, qui in priuatis offensionibus & iniurijs moderationem, atque patientiam amplectuntur, ijdem in publicis periculis acerrimi & vehementes publicæ salutis, atque libertatis vindices existunt, præsertim vbi simul agitur dignitas Religionis. Tunc enim mansuetudinem indignum flagitium, patientiam scelus nefarium arbitrantur. Hac mente præditus fuit diuinus ille Moses, quem sacræ litteræ perhibent fuisse inter omnes mortales mitissimum, qui tamen & hostium copias singulari virtute repressit, & læsi numinis offensionem multorum supplicio placauit. Talis fuit etiam Dauid, quem vnum Diuina oracula laude mansuetudinis vnicè commendant. Hic tamen incredibili virtute maximos & fortissimos hostium exercitus profligauit, & ingentes alienigenarum strages edidit. Sic etiam multi Christiani Principes ad omnem rationem humanitatis commodissimi, bellicæ fortitudinis gloriæ laudem mansuetudinis æquarunt. Quid? ipse Christus nonne satis exemplo suo nos admonuit, quatenus esset vtendum mansuetudine, quo rursus in loco seueritatis persona suscipienda esset, cùm sacrilegos, qui sacras cæremonias polluebant, flagris seuerè & acriter insecutus est? Non est igitur cur quisquam Christianam mansuetudinem aspernetur, cùm ita cum vera fortitudine coniuncta sit, vt nihil posit esse copulatius. Vtraque enim ab

eodem

eodem fonte manat,& altera alteram incredibiliter illuſtrat.

Nunc ad poſtremum egregij ſcriptoris argumentum veniamus,quod totum in Religione conſiſtit, & in illis antiquis cæremonijs omni ſcelere contaminatis. Tantam enim vim habuiſſe putat hoſtiarum cædem profanam, atque pecudum ſtragem, vt repente ex timidis feros & audaces efficeret. Nos itaque qui nec hoſtias cædimus, nec quadrupedum ſanguine aras cruentamus, nec exta inſpicimus, magnis ad virtutem inſtrumentis hoc religionis incommodo priuari. Hic profectò neſcio, quid vel ad impietatis furorem,vel ad mentis cæcitatem, & ſtultitiam addi poſsit. Nefariam ſuperſtitionem cùm ſanctiſsima Dei immortalis Religione comparare, facinus eſt inexpiabile,atque nefandum:exiſtimare autem, illum qui pecudum carnificinam intrepido vultu cõſpexerit,continuo fortem euaſurum,extremæ dementiæ argumentum.Cur enim iſto auctore non conquirimus omnes lanios?cur non etiam carnifices? (hos enim oportet magis efferatos eſſe, à quibus hominum corpora laniantur)ad arma ſimiliter euocamus? Vt ſcilicet illa virtute, quàm aut ſanguine pecudum, aut ſupplicio damnatorum adepti ſunt, in hoſtes irruãt,& à nobis omnia pericula propulſent.Quid ſi oſtendo,omnia in illis gentium ſacrificijs,& cæremonijs ad imbecillitatem, atque formidinem ſpectauiſſe, nec aliquid fuiſſe quod animum confirmare poſſet? Primum precationes illæ priſcis atque ſolemnibus verbis inſtitu , quantum anxietatis habebant? In quibus ſi quid titubatum fuiſſet,

fuiſſet, ſi quid præpoſteris verbis, aut ſiniſtris ominibus effatum, putabant continuò omnes Deos P.R. iratos fore. Deinde quanta illa formido erat hominibus, anili ſuperſtitione implicatis iniecta, cùm non ſatis ex animi ſententia litabatur? cùm exta dirum aliquod & triſte minabantur exitum? Cum verò accidiſſet, vt multas eodem tempore hoſtias immolarent, & caſus ita tuliſſet, vt aliarum exta darent illa ſigna, quibus homines exiſtimabant, Deo omnia ſecunda promittere, aliarum verò triſtia denunciarent: neceſſe erat, vt eſſent incredibili metu ſuſpenſæ mentes illorum, qui neque ſecundis extis propter veritatem, & inconſtantiam confirmari poterant, neque rurſus dira propter religionem, qua erant penitus imbuti, contemnere. Quid oſtenta, prodigia, aruſpicum reſponſa, quantam vim habebant ad animos debilitandos atque frangendos? Cum nihil omnino neque natura, neq; fortuito accidiſſet, quod non interpretarentur, Deorum id conſilio fieri, cladem aliquam portendentium. Itaque vel alitis inuolatus, vel terræ fremitus, vel dextrum fulmen, vel quæuis eiuſmodi monſtra, atque confiƈta interdum prodigia terrorem, atque metum miſeris hominibus incutiebant. Quid autem ſoliſtima tripudia commemorem? quæ cum eſſent coaƈta, nec illis quidem ſuperſtitioſis hominibus, & auſpicio valde deditis firmam ſpem facere poterant. Si verò pulli caſu aliquo non paſcerentur, eáque res ad militum animos permanaret, quaſi de pernicie à Dijs ipſis præmoniti, attoniti religione manus cùm hoſte conſerebant, ancipiti formidine

perturbati, atque impediti. Multis itaque in locis proditum memoriæ est, exercitus fusos, atque cæsos esse, quòd vitio contra hostes educti fuissent. Quod quidé minimè mirum est. Cùm enim essent illa religione perfusi, vt crederent, non sine Deorum cõsilio, & numine, cladem atque pestem denunciantium, pullos iniectam offam neglexisse, ob idque omnium mentes cócidissent, manúsque metu obtorpuissent, neque solita spe, atq; audacia prælium commisissent, necesse erat, vt cladem aliquam insignem acciperent. Inde adeo factum est, vt omnes illis religionibus valde dediti, quos fanaticos appellabant, in timore perpetuo, & cura mente ancipiti versarentur. Quid? quod multi viri strenui leuissimis ostentis permoti, magnam multis in locis timoris significationem dederunt? Lacedæmonij, vt de Græcis etiá aliquid dicamus, cùm bellum aliquod suscepissent, Regésque ipsi in patriæ finibus de more sacrificarent, si casu non litabant, exercitus continuo domum reducebant. Cúmque essent Lacedæmonij moribus, & institutis ad duritiem, atque virtuté militarem educati, tamen ea imbecillitate ducta ex sacrorum impura religione tenebantur, vt bellum intermitterent. Iam si strepitus aliquis auditus fuisset, omnia belli consilia ab illis deserta, & omissa iacebant. Quid autem quæso aliud, vt Lacedæmonios omittamus, Atheniensium opes euertit, quàm anilis quædam, & misera superstitio? Cùm enim Imperator sanè fortis Nicias, & classi, & exercitui simul cùm Demosthene præfectus esset, & Syracusas oppugnaret, intelligerétque ciuitatem illam & suis viribus,

& totius Græciæ auxilio munitam capi non posse: Demosthenésque instaret, vt classem à portu deducerent, ne præcluso exitu ab hostibus, omne robur Atheniensium, quod in illa classe continebatur, miserè periret: id Nicias ipse comprobabat, religione tamen impeditus, salutare consilium executus non est. Paucis enim illis diebus Lunæ lumen, terræ, vt certis temporibus fieri necesse est, interiectu defecerat. Id Nicias ostentum ratus, ad religionem interpretes deferendum statuit. Illi nefas esse respondent intra triginta dies classe nauigare, aut quippiam aliud moliri. Interea Siculi magnis molibus portus fauces obstruunt, & exitum multis nauibus obiectis intercludunt. Clafsis igitur illa, in qua flos Atticæ iuuentutis, & Atheniensium robur inerat, cùm iam frustra classem hostium perrumpere, & è portu progredi conaretur, inepta illa Niciæ superstitione misserrimè difsipata, atque depressa est, omnísque nobilitas occisione consumpta. Hæc tu sacra impia, has religiones impuras & aniles ad virtutem erudire, & instituere dices, quæ homines etiam impuros, & audaces, horribili formidine replebant, mentem à constantia deducebant, consilia salutis impediebant? Eam tum gratiam Christo optimo maximo refers, cuius munere, atque beneficio tam impia, tam impura, tam dementi superstitione leuati, atque liberati sumus, vt illam etiam Christi religioni anteponas? Nam si animi Christianis institutis informati, fracti, languidi, atque demifsi efficiuntur: illis verò antiquis, & impuris cæremonijs, quibus diuini honores

habebantur impiorum hominum simulachris, ad virtutem incitabantur: illa certè videntur his nostræ religionis institutis omnino præferenda. At vide in quanta erroris opinione, atque amentia versatus sis. Qui verè Christiana religione imbuti sunt, non alitis inuolatu, non occinis cantu, non extis tristia manantibus permouentur: non terræ motu, non fulmine, non prodigijs vllis, aut monstris conturbantur. Nihil est denique quod animum hominis Christiani conuellere, aut labefactare posſit. Sic est enim institutus, vt si orbẽ terrarum bellis ardere videat, si omnia sibi pericula intendi, si cuncta incendia cõflagrare, atque penè consumi, ipse tamen optima spe planus constantiam retineat, nec vllo vnquam horrore perfundatur. Primũ, quia credit esse se fortisſimis copijs constipatum, atque communitum. Didicit enim è sacris litteris esse quosdam cælestes exercitus, qui piorum hominum salutem tueantur, & ab illis, cùm commodum est, omnem impetum, atque furorem hostium propulsant. Hoc enim se præsidio vallatum esse sensit Iacob, cùm castra Dei se conspicere testificatus est. Rursus cùm Syriæ exercitus Elisæi capiti immineret, ipsiúsque minister formidine perterritus opem imploraret, Noli timere, inquit Helisæus: plures enim nobiscũ sunt. Subiungit deinde sacra historia, Cúmque orasset Hilisæus, ait: Domine aperi oculos pueri huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Helisæi. Atque ne quis in paucos illud Diuinum præsidium collatum esse putet,
alibi

alibi de vniuersis,qui pietatem colunt, Deúmque castè,& purè venerantur,sic scriptum est: Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum,& eripiet eos.His igitur testimonijs qui firmissimam fidem adiungit, seque diuino præsidio munitum esse credit, trepidare metu non potest, sed elato animo,atque confidenti,id quod alio in loco scriptum est, vsurpabit: Si consistant aduersum me castra,non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælium,in hoc ego sperabo. Item illud: Hi in curribus,illi in equis, nos autem in nomine Domini inuocabimus. Ipsi obligati sunt, & ceciderunt, nos autem surreximus, & erecti sumus. Hæc igitur spes gentem Christianam imbecillo animo esse non sinit.Deinde immortalitatis cogitatio, atque certa gloriæ futuræ præsensio, quantam vim habet ad constantiam stabiliendi? Refert Cæsar,Gallos illa Druidum disciplina, quæ persuadere nitebatur,non interire animas,sed ab alijs corporibus ad alia post mortem transire,fuisse vehementer ad virtuté excitatos. Itaque metu mortis neglecto,intrepide sese in quodcumque capitis periculum,atque vitæ discrimen inferebant, cum nihil aliud esse mortem opinarentur, quàm mutationem vitæ, atque in alia corpora migrationem. Ita ne tãdem? Prisci illi Galli immortalitatis opinione vanissima, ex inani quadam superstitione concepta, nulla pericula recusabant: Christiani, qui non imbecilla opinione,sed constanti fiducia credunt,se postquam ex hac vita excesserint, fore beatissimos,mortem horrebunt? Quid enim magis in Christiana religione celebratum,quàm om-

Psal.33.

Psal. 26.

Psal.19.

nes eos, qui coluerint iustitiã & pietatem, posteaquam è corpore quasi è vinculis emissi fuerint, in cælum euolaturos, vt immortali gloria æuo sempiterno perfruantur? Quid deinde est magis animis nostris infixum, quàm forè aliquando, vt corpora, quæ iam penitus consumpta sunt, instaurentur: atque cælesti splendore collustrata, rursus cùm animis ipsis inuiolabili fœdere coniungantur: vt sic diuinitus renouati, omnibus summis & æternis voluptatibus animo & corpore potiamur? Hoc qui persuasum habuerit, nunquam, mihi crede, ab ista vita, innumeris ærumnis, atque calamitatibus inquinata, inuitus & iniquo animo discedet. Quid autem postremo dicam de amore illo, quo illi, qui verè Christi sacris imbuti sunt, quotidie magis inflammantur? Illud certè perspicuum est, nulla re magis incitari ac incendi animos ad omnia capitis pericula subeunda, quàm beneuolentia, & charitate. Nihil est enim amanti difficile, nihil non suaue, & iucundum, quod pro re quàm habet caram, suscipiatur. Mortem ipsam, quæ omnibus horribilis est, & maximè pertimescenda, vltro etiam appetendam interdum putat, non modo contemnendam. Quod si tantùm valet amor, leuissimis sæpè de causis inter homines conciliatus, vt contemptionem mortis etiam inducat: quid de illius charitatis magnitudine dicam, quæ munere spiritus diuini, puris & integris mentibus cõcessa est? Eius certè vi concitata Christiana nobilitas, omnem vitæ suauitatem in laboribus, & periculis ponendam esse duxit, omnes corporis voluptates, & fluxos honores, omniúmque rerum affluentiam

asper

aſpernata. Illa Chriſti cupiditate vehementer incenſa, neque minis, neque terroribus, neque inauditis ſupplicijs à pietate dimoueri potuit. Illa poſtremò faciebat, vt omnia tormenta, quæ pro Chriſto, quem vnice, & ardenter amabat, patiebatur, leuia, atque iucunda putaret. Quin etiam nihil videbatur Chriſtianis æquè optabile, & expetendum, atque pro Dei immortalis religione vitam in ſummis totius corporis cruciatibus amittere. Quod minimè mirandum eſt. Nam cùm amor omnem animi cogitationem auertat à formidine; neceſſe eſt, vt ſummum, atque diuinum amorem, grandis conſtantia atque diuina conſequatur. Vtra igitur tandem religio ad virtutem faciliùs incitabit? Ea ne, quæ hoſtiarum fibris, aut alitum inuolatu, aut apum examine, atque confictis monſtris ſuſpenſam tenet hominum imbecillitatem? An illa potius, quæ animos ita confirmat, vt neque totius orbis conuerſione labefactari poſsint? Illa deinde, quæ dementi ſuperſtitione ipſam humanæ virtutis exercitationem ſæpenumero impediuit? An illa potius, quæ infirmam naturam mulierum, & teneram ætatem puerorum virtutis conſtantia roborauit? Illa poſtremò, quæ nulla firma ſpe mentes humanas confirmare poterat? An illa, quæ diuini auxilij oſtenſione, certiſsima ſpe immortalitatis, Dei amore, atque ſtudio, ad diuinam virtutem erudiuit, & ad omnium rerum humanarum deſpicientiam inſtruxit? Sed quid opus eſt hominis iſtius impuriſsimi vel impietatem, vel amentiam multis argumentis conuincere, cùm vtrúmq; ſit adeo manifeſtũ, vt nihil

facilius deprehendi posſit? Impietatis ſcelus; cùm iſtis maculis velit aſpergere Chriſtianam dignitatem; quod nunquam feciſſet, ſi aliquam præclaram opinionem de Chriſti diuinitate habuiſſet. Furoris amentia; cùm tam falſis, ineptis, malè cohærentibus rationibus nefariam illam ſententiam confirmet. Atque ſcio quidem me longius oratione prouectum, quàm fortaſſe neceſſe fuit: Hoc autem ſi quis vitioſum putabit, velim vt partim tribuat hanc veniam iuſto dolori, quo ſum mirabiliter elatus: partim exiſtimet id inſtituto noſtro minimè alienum fuiſſe. Cùm enim de Chriſtianæ claritatis ſplendore ſermonem inſtituiſſem, Etruſcus autem ille ſcriptor, eandem impuriſsimo genere orationis obſcurare conatus eſſet: non diſsimulandum putaui, præſertim cùm eorum numerum, qui vel ſcriptis illius incitati, vel ſponte ſua eiuſdem ſceleris, atque furoris affines ſunt, latè & variè diffuſum intelligerem.

* *
*

Scripſère

SCripſêre verò alij aduerſus Nicolaũ Machiauellũ, viri præſtãtes, atque Catholici, Ambroſiꝰ Catharinus, Politus Senẽſis Archiepiſcopus Cõpſanus, in Diſputationibus quibuſdam Romæ, anno huius ſæculi quinquageſimo ſecundo, editis apud Antonium Bladum: inter quas vna eſt, De libris à Christiano deteſtandis, & à Chriſtianiſimo penitus eliminandis.

Vbi mox ſubdit alterũ caput: Quàm execrandi Machiauelli Diſcurſus, & inſtitutio ſui principis.

Ioannes item Molanus, qui octogeſimo quarto anno huius ſæculi Coloniæ apud Godefridum Kempenſem eſt editus.

Ioannes Boterus, in libro de ratione ſtatus Italicè ſcripto, & Venetijs emiſſo ſuperioribus hiſce annis apud Iolitos.

Et alij plerique, quibus Christiana, & vera Politica sapientia plus sapit, quàm callida, & Atheismi plena versipellis hominis.

Sed & nouissimè aduersus Nuę militis Discursus politicos, & militares altera è Belgio Tractatio prodijt in lucem à Petro Coreto viro Ecclesiastico conscripta, quæ digna est, vt perlegatur.

ILLVSTRISSIMO

NOBILISSIMOQVE DOMINO, D. PHILIPPO DE CROY, COMITI Sorano, Domino de Moulembais, &c. Prætorianorum apud Regem Catholicum Præfecto, ac Neruiorum Gubernatori prudentisimo.

PETRVS CORETVS S.

VOD *Hannonia nostra, cuius Illustrißimus Comes insigne est columen, supra cæteras Belgij Prouincias religionem Christianam stabilem & inconcussam hactenus retinet, neque ad hæreses inclinat, secundùm Deum, Reuerendißimorum Antistitum, Sacerdotumque ei in partem solitudinis adiunctorum, ac deinde nobilium virorum religioso studio, non temerè ascribendum duco. Principum enim cùm Sacerdotibus ad communem salutem pia cura conspirans fortißimum ac inuictum Ecclesiæ Dei propugnaculum molitur: quemadmodum contrà facilè popularis fides nutat, quoties illi hæresim amplexantur, eiusque defensionem patrociniumque suscipiunt. An non est manifestum quanta incrementa Ecclesia Catholica Constantini Magni beneficio acceperit: ac simul*

mul quantam calamitatem eidem inuexerit Principum ad hæreſes defectio? Quæ res effecit, vt ingenti & importuno ſemper ſtudio, hæretici Principum fauorem ambierint, vt eorum potentia ſubnixi, & omni metu ſuperiorum poteſtatum vacui, faciliùs ad euertendam Eccleſiam, & labefactandam fidem, graſſarentur. Non enim eſt obſcurum, violentiſsimè tum Eccleſiam oppugnaſſe Lutherum, & impudentiſsima fronte quicquid ſacrum & ſanctum eſt proculcaſſe, cùm Saxonem aliòſque Principes nactus eſt defenſores. Proinde incredibile Eccleſiæ Dei beneficiũ attulerit, quiſquis nobilibus author erit, vt patrum ſuorum exemplo, ad fidei Chriſtianæ protectionem, omnem authoritatem, conſilium, fortũnas, viréſque conferant, certi rutilantes, inſtar ſtellarum in firmamento fulgentium, ſe conſecuturos coronas, ac mercedem Prophetis verbique Dei præconibus paratam recepturos, ſi Euangelij miniſtros honorent, Eccleſiamque tueantur: contrà verò grauiſsimis ſupplicijs obnoxios fore, ſi ſeſe hæreſibus inuoluant, eiſque prouehendis manum præbeant, earum miniſtros ament, defendant, inque familiaritatem admittant. Non enim fallit qui dixit: Qui recipit vos, me recipit. Et Qui recipit Prophetam, mercedem Prophetæ accipiet. Et, Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm ciuitati quæ vos non receperit, neque audierit ſermones veſtros. Prorſus igitur ab hæreticis abhorreant viri generis claritate ſpectabiles, ne dolis eorum & ſimulatione, pietatiſque prætextu peruertantur. Hanc enim ob cauſam Placilla, Theodoſij ſenioris vxor, cura & ſtudio omni hoc egit, ne Eunomius omnino cùm illo colloqueretur. Maximè quippe verita eſt, ne inſtitutorum vitæ illecebris, & verborum vi ac grauitate, Im-

Dan. 12.

Math. 10

Nicephorus lib. 18 cap. 8.

peratorem ille in suam sententiã abduceret. Huc accedit, quòd, si vitæ fortunisque suis cautum volunt esse Principes, hæreticis illos obniti sit necesse. Firmatis enim viribus, non tantùm illi Christi templa disturbant, ministrosque eius persequuntur, sed ad ciuitates etiam arcesque euertendas, & nobilitatem profligandam furijs suis acti, concurrunt, Regibus quoque sceptra extorquere conantur: vt stultũ sit, ijs saluis, sperare saluam esse posse Rempublicam. Quàm necesse verò sit Principibus, si incolumes se præstare volent, vt Sacerdotibus arctissimo vinculo colligentur, clarissimo exemplo docuit Ioas Rex Iuda, de quo sacræ literæ: Ioas (inquiunt) fecit quod bonum est coram Domino, omnibus diebus vitæ Ioiadæ Sacerdotis. Postquam autem ille mortuus est, ingressi sunt Principes Iuda, & adorauerunt Regem. Qui delinitus consilijs eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Dei patrum suorum, seruierúntque lucis & sculptilibus. Et facta est ira Dei contra Iudam & Hierusalem, propter hoc peccatum. Et non est recordatus misericordiæ quàm fecerat Ioiada secum, sed Zachariam filium eius interfecit. Vide quò dilabatur tandem bonus Princeps, à sacerdotibus ad impiorum consilium deficiens. At prætexent fortasse nonnulli, hæreticorum quorundam consilio, prudentia, & in rebus gerendis dexteritate, se plurimũ adiuuari. Cæterũ vt omittam, abundare in Ecclesia Catholica viros prudentes, omníque virtutũ genere excultos, à quibus neq; perfidia, neq; religionis iactura timeri debeat; meminisse oportet, monuisse Dominũ, vt si te dexter oculus scandalizet, eruas eum; & si dextera quoque te scandalizet, eam abs te proijcias: quòd melius sit debilem vel mancum ingredi in regnum cælorum, quàm duos oculos vel duas manus habentem,

2. Para. 24.

Mat. 10.

mitti

Hieron. *mitti in gehennam ignis. Quaſi dixerit: Si quis ita eſt tibi neceſſarius & coniunctus, vt manus & oculus; ſcandalum autem tibi facit, & propter morum diſſonantiam te pertrahit in gehennam? melius eſt vt eius emolumentis carnalibus careas, quàm cauſas habeas ruinarum.*

Porrò ſicuti ſubmouenda ſunt hæreticorum colloquia, ita & libros prorſus auerſari oportet. Quamuis enim perſpicua rerum fides doceat, incommodi plurimum Eccleſiæ Dei, ſermone ſuo & verborũ afflatu, hæreticos ſẽper intuliſſe: attamen æquè manifeſtum eſt, & libris editis incredibilem fidelibus inuexiſſe perniciẽ; neque minùs officere impietatem libris commiſſam, quàm verbis ipſis propoſitam. Tametſi enim ad perſuadendum magnam habeat energiam vox viua; hæreticorum tamen libros terens populus in promptu ſẽper habet, vnde, tacentibus etiã prophani verbi miniſtris, certiſſimam perniciem hauriat, & in animi receſſus admittat. Quod attendẽtes qui Chriſtianæ Reipublicæ habenas moderati ſunt, tam Eccleſiaſticis Leo epiſt. 93. ca. 15. *quàm Imperialibus legibus ſeuerè ſanxerunt, vt hæreticorũ & improbatæ lectionis libri, in nullo vſu lectionis habẽatur, & flammis obijciantur: exemplum eorũ ſecuti, qui* Act. 10. *curioſa aliquãdo ſectati (vt ĩ Apoſtolicis actis legitur) peruerſæ doctrinæ libros ſcribuntur ignibus abſumpſiſſe. Cæterùm magno ſtudio eſt ſatagendum, vt non tantùm qui apertè hæreſim profitentur codices damnatione feriantur, ſed etiam qui ſpecioſis titulis exornati, intra viſcera exitiale virus occultant: tanto nocentiores, quanto eſt aperto hoſte ſimulatus amicus pernicioſior. Quæ res effecit, vt nuper librum Domini de la Nouë, quem in delicijs à viris Catholicis, ijſque nobilibus, neque abs literarum ſtudijs abhorrentibus, haberi videbam, cenſuerim mihi non perfunctoriè*

ctoriè perlustandum, veritus vt aliud fronte profiteretur, aliud recessu contineret: quòd vir ille ab adolescentia Ecclesiæ Catholicę sit coniuratus hostis, & ad eam profligandã, multos iam annos, neruos omnes intẽdit. Et ecce statim conspicio nouum Theologum inter arma & buccinarum clãgorem, arrepta cathedra, de diuinis philosophari, pietatis doctrinam (si superis placet) instaurare, nouam Ecclesiam, Catholica antiquata, & regimen politicum, Christi regno subrogare. O veteratorẽ, & impostorẽ infidum! Res militares & politicas (quo nomine Politicus mihi hac in disputatione appellatur) speciosa frõte promittit: at verò in hoc vnicè incũbit, vt Principes ad hæreses vel fouendas, vel certè negligendas adducat, & religionẽ Catholicam per hęreticam doctrinã euertat, & ab ea infirmos absterreat, blasphemijs, mimico sacrarum rerũ contemptu, Pontificum, ac sacerdotum, monachorúmque scurrili irrisione, qua plurima toto libro est respersa. Et hoc perniciosior haberi debet, quòd insigni verborũ tinnitu ac lenocinio, nõ iam de plebe homines, quorũ palato non admodũ huiusmodi tractatus arrident; sed generosos præsertim viros, errorũ corruptelis, vel nõ sẽtiẽtes, inuoluat. Atqui monet Leo Magnus, vt si cui innotuerit vbi habitẽt Manichæi (ac de cæteris hæreticis idẽ est indictũ) vbi doceant, quos frequẽtent, & in quorũ societate requiescãt, publicentur: quòd magnæ sit pietatis, prodere latebras impiorũ, & ipsũ in eis, cui seruiũt, diabolum debellare. Proinde eius ego cõsilium secutus, in eam curã incubui, vt erroneam huius libri doctrinã in lucẽ productam, absque fuco & persona cõspiciendam, breuiter refellerem: vt hũc ex eorũ librorum numero esse constet, propter quorum lectionem vel retentionem, in excommunicationis sententiam, ipso iure quis incidere

Serm. 5. de ieiun. 10. mens. & serm. 4. de collect.

Pius 4. in confirm. Indicis librorum prohib.

dere

dere periclitetur: & qui voluptatem ex eo percipere geſtiunt, edocti iam anguem in herba latitare, reuocent pedem; neque tam exiguo lucro, tanti damni periculum compenſent.

Nunquam verò hoc animo à nobis labor hic eſt ſuſceptus, vt in lucē ederetur, non neſciis quàm docta & polita eſſe oporteat, quæ erudito huic ſeculo proponantur: neque me fugit, grauem eſſe ſapientibus viris & moleſtum ſcribendi pruritum ex quo orbi infertur temporariorum librorum prouentus vberrimus. Hinc mihi cōſtitutum erat, leui tantùm brachio perſtringere quę hic cum fide Catholica pugnarēt, vt amicis, quos hoc libro impenſiùs delectari videbam, pernicioſum eum eſſe perſuaderem. Perpulerumt me tamen pij quidam, ac graues, doctíque viri, vt in manus hominum fœtum etiam num immaturum paterer exire, lucémque aſpicere propterea quòd iam diu aduerſarij liber multorum manibus tereretur: magnum operæ facturum me pretium aſſerentes, ſi ſcripto hoc meo moniti plures diſcerent, in Chriſtianæ fidei perniciem eum eſſe perſcriptum. Peto itaque meo iudicio, non iniquè, vt tantam noſter hic conatus apud bonos ineat gratiam, quantam apud multos minùs circunſpectos aduerſarius promeruiſſe iam videtur.

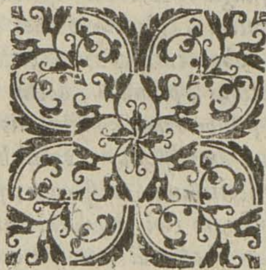
Porrò hunc laborem meum(vt propiùs ad te, Illuſtriſſime Comes, noſtra ſe conuertat oratio) cùm mecum ipſe diſpicerem, cuius potiſſimum nomini conſecrarem, vnus magno merito occurriſti. Cui enim potiùs nuncupetur, quàm nobiliſſimo Heroi, cuius indoles ab ineunte adoleſcentia, iam tum cùm Louanij bonis artibus ac diſciplinis imbueretur, magnum præſidium pietati

& re

& religioni Catholicæ copiose promittebat: cuius virtus & fides in Deum & Principem (quæ Croyorum peculiaris est gloria) adeò spectabilis extitit, vt nuper à Rege Catholico Prætorianorum clarissima præfectura cohonestatus, nouissimóque Neruijs datus sit moderator, vt eam gentem Deo Principíque suo fidam conseruet, religionem inclinatam fulciat & restauret. Tibi igitur in hac publica lætitia & gratulatione omnium Ordinum, lucubrationem meam inscribo: ac opto, vt, aspirante Deo, magno animo & sapienter Reipublicæ nostræ frænos regas, & splendorem à fide & religione acceptum, vicissim reddas: non nescius, cætera quæ à fortuna sunt, opes, diuitias, honores, imperia, fluxa esse & caduca: at à Principe Christiano defensæ fidei decus, esse sempiternum. Multa hic præstò sũt tibi præsidia, vt præclarè munere tuo perfungare. Habes Antistitem pietate & eruditione fulgentem, gloriæque Dei pro mouendæ cupidissimum: habes cathedralis Ecclesię nobile collegium, prudentibus, prouidis, doctis viris cumulatum, quorum saluberrimis consilijs niti semper licebit: est Senatus amplissimus, vrbis honoratis, & iuris officijque peritissimis conspicuus; quorum fidelissima opera numquam tibi desiderabitur: denique ciuium humanitas obediendi promptitudine, suscepti oneris grauitatem plurimum subleuabit, certo persuasa, moderato imperio tuo, temperantia, iustitiæ cultu, virtute, ductu, auspicio, felicem se fore & beatam. At frenãdus est calami mei impetus in tuas laudes alacriter excurrentis, ne vel ego ad gratiam hęc efferre videar, vel ex tuæ virtutis prædicatione in-

uidia tibi vlla conflari posit. Superest vt illustrissimam D. T. obnixè rogem, vt pro innata sibi humanitate, propensáque erga studiosos omnes voluntate, sereno vultu libellum nomini suo inscriptum suscipiat, eique calculo suo conciliet authoritatem, velitque super esse hoc perpetuum mei in se officij & obseruantiæ monumentum. Deus generosissimam D. T. omni prosperitate & gloria cumulet, Ecclesiæque Catholicæ diutissimè seruet incolumē. Tornaci, anno 1591. Calendis Martijs.

DE

DEFENSIO VERITATIS ADVERSVS ASSERTIONES CATHOLICÆ FIDEI REPVGNANTES, LIBRO Domini de LA NOVE De politicis & militaribus rebus, aspersas.

AVCTORE

PETRO CORETO, *S. Theologiæ Licenciato, Tornaci Canonico, & Pastore ad D. Virginem.*

PERVERSVM ESSE POLITICI cõsilium, quo, ad regnum Galliæ dissidijs liberandum, monet vt politicè primùm Respublica stabiliatur, quousque vacet Ecclesiasticis constitutionibus & componendæ religioni intendere.

CAPVT I.

ON sustulit politicum principatum Christus, qui Cæsari reddi iussit quę sunt Cæsaris, omniq; humanæ creaturæ subiacere subditos; siue Regi tanquam præcellenti; siue Ducibus, tanquam ab eo missis: attamen Sacerdotio (quod omniũ bonorũ apicem esse dixit Ignatius) multo *Mat.22.* *1.Petr.2.* *Epist.10. ad Smyrnen.*

magis omnes subiecit, à quo ad beatitudinem Respublica dirigitur. Qui igitur neglecta religione politicum Principatum stabilire conantur, Iudæis sunt persimiles, qui gloriæ commodorúmque temporalium studiosi, Christum, æternæ salutis authorem, occidendum censuerunt: & greges in pastores, in aurigã currum, carnem in spiritum, volunt exercere dominatum, naturæ repugnantes, & Legi diuinę, qua Christus Dei regnum primùm quæri iubet, vt cætera adijciãtur nobis. Quoniam enim quàm diu homo est in isto mortali corpore, peregrinatur à Domino, ac per fidẽ ambulat: omnem pacẽ corporis vel animæ, vel simul corporis & animæ, referre debet ad illã pacem quæ est homini mortali cum Deo immortali. Et quia iubetur proximum sicut seipsum diligere, est consequens, vt etiam proximo consulat ad diligendum Deum. Quòd si ad Dei dilectionem adduci se nõ patitur, certè non potest ita cum eo temporalem pacem quærere, vt cum eo communes habeat religionis leges, proque his ab eo dissentiat necesse est: neq; potest cùm eo quæ ad finem temporalis pacis referuntur, sectari, si religionem, qua vnus summus & verus Deus colendus docetur, impediunt. Nihil autem ad istam pertinet ciuitatem, quo habitu vel more viuendi, si non est contra diuina præcepta, Christianam fidem quisque sectetur: vnde Philosophos, cùm Christiani fiunt, non habitum vel victus consuetudinem, sed falsa dogmata mutare cõpellit. Qui autem infidelitatem in Ecclesia retineri non debere sentiunt, posse autem hæreses tolerari, errant grauiter, non intelligentes hære-

Mat.6. *Aug.lib. 14. de ciuit. c.14.* *Cap.17.* *Cap.18.*

sim

ſim infidelitate grauius eſſe peccatum : quando diſertè monet Chriſtus, ſeruum neſcientem domini ſui voluntatem, paucis plagis vapulaturum: multis verò luiturũ,qui,quàm cognouerit, facere neglexerit, vel etiam contempſerit: vt omittam grauiùs ab hæreſi,quàm ab infidelitate, periclitari Chriſtianos. Ac ſi verùm eſt quod author hîc aſſerit,vt eſt omnino,pietatem eſſe iuſtitiæ, prudentiæ, fortitudinis, & temperantiæ fundamentum, quibus virtutibus fulcitur Chriſtiana Reſpublica: quomodo pietate ea Reſpublica nitetur, quæ vera fide non eſt ſubnixa,ſed promiſcuè hęreſes omnes admittit? Propterea Auguſtinus ex verbis Scipionis,quibus apud Ciceronem,libris de Republica, Rempublicam eſſe definit, rem populi; populum autem,cœtum multitudinis,iuris conſenſu, & vtilitatis communione ſociatum; oſtendit non eſſe Rempublicã,niſi vbi populus vera iuſtitia(quàm Chriſtiani ſine fide nullam eſſe credunt) connectitur. Ad hæc iuſtitia virtus eſt ſua cuique diſtribuens.Quæ igitur iuſtitia eſt hominis, quæ ipſum hominem Deo vero tollit,& immundis ſpiritibus per hæreſim ſubijcit? Et ſi in homine tali non eſt vera iuſtitia, proculdubio nec in hominum cœtu, qui ex talibus hominibus conſtat. Et cùm dicat Propheta, iuſtum ex fide viuere : &, ſine fide impoſsibile eſt placere Deo: ſanctóſque teſtamenti veteris viros,per fidem operatos eſſe iuſtitiam:neceſſe eſt,& pietate, & iuſtitia, cæteríſque virtutibus deſtitutam eſſe Rempublicam, in qua non viget fides vera, ſicuti eruditè docet Auguſtinus, libro 4. contra Iulianum, cap. 3. Terrena igitur

Luc.12. *Fol.31.* *Li.19. de ciui.c.21.* *Abac.2.* *Hebr.11.* *Li.19. de ciui.c.17.*

ciuitas, quæ non viuit ex fide, terrenam pacem appetit, in eoque defigit imperandi obediendique concordiam ciuium, vt sit eis de rebus ad vitam mortalem pertinentibus, humanarũ quædam cõpositio voluntatum: soláque illi corporis mala perpeti timent, qualia sunt, fames, morbus, bellum, expoliatio, captiuitas, trucidatio, & si quæ similia, quæ non faciunt malos: nec erubescunt inter bona quæ sectantur ipsi esse mali, magísque stomachantur, si villam habeant malam, quàm si vitam: quasi hoc sit hominis maximum bonum, habere bona omnia præter seipsum. At ciuitas cælestis, vel potiùs pars eius quæ in hac mortalitate peregrinatur, & viuit ex fide, etiamsi vtatur hac pace sibi necessaria, donec mortalitas transeat; ad pacem tamẽ cælestem aspirat, & ad illam adipiscendam refert, quicquid bonarum actionum gerit erga Deum & proximum: & humanarum voluntatum compositionem duntaxat tuetur & appetit, quantum salua religione conceditur. Postremò definitionem amicitiæ admittens Augustinus, qua dixit Cicero, amicitiam esse rerum humanarum & diuinarum cum beneuolentia & charitate consensionem: docet res humanas rerum diuinarum cognitione esse pensandas, ne plus eis tribuamus quàm modus earum iustissimus postulat: atque ita fieri, vt, inter quos non est rerum diuinarum consensio, nec humanarum plena esse possit ac vera. Necesse est enim vt, aliter, quam oportet, humana æstimet, qui diuina cõtemnit: nec hominem rectè diligere nouerit, quisquis eum non diligit qui hominẽ fecit. Cùm igitur Deus nostræ beatitudinis,

De ciuit. lib. 3. c. 1.

Libr. 19. cap. 17.

Epist. 155.

Li. 10. de ciuit. c. 4.

& omnis

& omnis appetitionis sit finis; ad hoc debemus & à quibus diligimur duci, & quos diligimus ducere, si ei verè sacrificare, & eius tēpla esse velimus. Est igitur præposterum & iniquum, priùs de constituenda Republica & ciuili pace cogitare, quàm bene sit ordinata religio, pietatis, iustitiæ; cæterarúmque virtutum fundamentum: & cæco admodum iudicio feruntur, qui temporali paci ita consulendum putant, vt nihil aut parum sint de vera religione soliciti, susque deque habent, síntne homines Catholici, an Caluinistæ.

Malè existimari, permitti debere in Gallia sectarum in religione varietatem. *Fol. 34.*

CAPVT II.

MAlesuada hæc Politici opinio, manifestè confusionem Babylonicam inducit. At quæ est conuentio (inquit Apostolus) Christi cum Belial? Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? *2.Cor.6.* Quæ societas luci ad tenebras? Nolite iugum ducere cum infidelibus. Pacem quidem diligenter Christus nobis commendat, sed suam pacem. *Ioan. 14.* Non enim quomodo mundus dat pacem (ait) ego *Mat. 10.* do vobis. Non veni mittere pacem in terra, sed gladium. Pax mūdi inter eos existit, qui iniquitati cōsentiunt, vt quiete & commodis temporalibus fruantur: qualis est inter fures & latrones, & coniuratio veriùs appellatur. Non enim est pax impijs, dicit Dominus. Hanc soluere venit Chri- *Isaiæ 48.* stus, quando Dei & proximi charitatem fudit in cordibus nostris per Spiritum sanctum. Pacem verò diuinam commendat Apostolus, cùm

Philip.4. ait: Pax Dei custodiat corda vestra & intelligentias vestras: quod fit per sinceram proximi dilectionem, & in fide consensionem, quæ inter eos constare non potest, qui societate vnius Ecclesiæ non cohærent, & fide diuiduntur. Qui igitur spe concordiæ, & pacis gratia, promiscuam volunt esse religionem: præuaricatores sunt & fidei proditores, atque intra Ecclesiæ septa stant contra Ecclesiam, & ad Catholicæ religionis interitum, & stabiliendum hæresum regnum, aspirant. *2.Tim.2.* Sermo enim hæreticorũ vt cancer serpit: & *Genes.6.* zizania, si negligantur, facilè obruunt sementem. Cogitatio enim cordis humani intẽta est ad malũ omni tempore. Intellexit hoc qui scripsit, Docilis praui Romana iuuentus: & experiẽtia didicimus quanto Ecclesiæ detrimento iam annis sexaginta in Germania, & Gallia, Belgióque, fuerit hæresis tolerata. Nam & innumeræ hominum myriades ad eam defecerunt, & plerique Catholici (ita lædunt vicina contagia) tanta laborant ignorantia, & rerum spiritualium fastidio, vt exiguum sibi fecerint reliquum Christianissimi gustum. Nempè *1.Cor.5.* modicum fermentum totam massam corrumpit. Vna scintilla erat Arrius in Ecclesia Alexandrina: at quia ab initio extincta & oppressa non fuit, quantum conflauit incendium? Quod cùm magnam Orientis partem vastaret, audi vt ab eo Occidenti quoque metuerit Basilius. Ad Italiæ enim & Galliæ Episcopos scribit hunc in *Epist.70.* modum: Metuimus ne quandoque malum hoc, acceptis viribus, instar flammæ per accensam & ardentem materiam serpentis, seséque effundentis,

si quæ

ſi quæ vicina ſunt corripuerit & abſumpſerit, corripiat & remotiora. Hoc enim hæreſeos malum cuncta depaſcitur,& periculum eſt,ne vaſtatis noſtris Eccleſijs, & ad ſanam incolatus veſtri partem ſerpat. Ideóque diuus Hilarius metuens ne prætextu pacis & quietis,Epiſcopi Catholici cum Auxentio Ariano,regio fauore freto,aliquam concordiam inirent,monet eos, vt tamet ſi ſpecioſum eſſet pacis nomen,& pulchra vnitatis opinio,nullam tamen cum eo ſocietatem admitterent.Cauete(inquit)Antichriſtum. Malè enim vos parietum amor cepit. Malè Eccleſiã Dei in tectis ædificijſque veneramini: malè ſub his pacis,& nomen ingeritis.Montes mihi & ſiluæ,& lacus,& carceres, & voragines ſunt tutiores. Abſiſtite itaque ab Auxentio Satanæ Angelo,hoſte Chriſti vaſtatore perdito,fidei negatore. Mihi certè nunquam ille aliud quàm diabolus erit,quia Arrianus eſt. Neque pax aliquorum vnquam optabitur, niſi eorum qui ſecundùm patrum noſtrorum apud Nicæam tractatum, anathematizatis Arrianis, Chriſtum verum Deum prædicabunt.Mirũ ſi non diceret nunc ſi viueret,Hilarius:Mihi nunquam aliud erit quàm diabolus,qui Caluiniſta eſt vel Lutheranus.Neque mihi pax aliquorum vnquàm optabitur,niſi eorum qui ſecũdùm patrum noſtrorum in Synodis œcumenicis tractatam fidem, Lutheranos & Caluiniſtas anathematizabunt. Ex his efficitur, non licere pro retinenda concordia & ſtabilienda pace Reipublicæ,de his quæ fidei ſunt,aliquid aduerſarijs cedere, eam-ve imminuere, aut quouis modo immutare: quòd fides Chriſtum habeat autho-

Lib.cont. Arrianũ & Auxent.

rem, Paracletũ doctorem, Apostolos præcones & ministros. At si iniri pax quæpiã inter Catholicos & hęreticos debeat, necesse est istos integra illorũ dogmata abiectis erroribus amplexari. Propterea repreheditur Zeno Imperator, quòd per edictum, Pacificatorium appellatũ, id egerit aliquando, vt tum Catholici de fidei veritate, tũ hæretici Eutychiani de sua vanitate, nonnihil cedẽtes, vnitatem quandam & pacẽ imaginariã amplecterẽtur. Nam vt vnà cũ Catholicis Eutychi ille anathema indixit; sic decisionẽ Synodi Calcedonensis, vnà cum hæreticis, parui facere videbatur. At Felix Romanus, cum omnibus Occidẽtis, & plerisque Oriẽtis Episcopis, propter hoc edictum, Zenonis communionem repudiauerunt, & decretis in Calcedonẽsi Concilio editis, firmè & constanter adhęserunt, vt ne syllabam quidẽ de rebus in eo definitis remittere, imò verò ne literę mutationem admittere voluerint. Quin etiã ab illis, qui eiusdem decreta repudiabant, magna cum animi confidentia refugerunt, recusarúntque penitus cum illis communicare. Est quidem vt infirmiorum saluti cõsuleretur, & dispersi colligerentur, cessum aliquando de legum & canonũ aduersus peccantes seueritate, sed à fidei substantia & integritate nunquam vel latum vnguem discessum. Hinc diuus Basilius cùm à Valente rogaretur, vt propter exiguam dogmatis differentiam non sineret turbari pacem Ecclesiarũ, respondit: Qui diuinis nutriti sunt eloquijs, ne vnam quidẽ syllabam de diuinis dogmatibus corrumpi patiuntur. Et Chrysostomus tractans illud ad Romanos, Quod in vobis est, pacem cum omnibus haben

Euag. li. 3. cap. 30. 33.

Theod li. 7. cap. 6.

Cap. 12.

habẽtes; Nemini, ait, des ansã, seu belli, seu dissidij, siue Iudæo, siue Græco. Si verò alicubi pietatem labefactari videris, ne præponas concordiam veritati, sed generosè persistas ad mortem vsque. Propterea Christianum dogma conclamatũ fuisse scribit Hieronymus, & sublatam Nicænam fidem, cùm in Cõcilio Ariminẽsi Valentis & Vrsatij Arianorum Episcoporũ dolo, pacis conciliandę prætextu, sublatum fuit nomen Homousion: cùm alioquin Catholici Episcopi Nicęnis decretis syncerè adhærerent; & solius vocis omissione pacem retinendam censerent.

Falsò asseri, quietem, pacem, & cõcordiam stabilem inter religione dissidentes retineri posse. Fol. 34. 35. 36.

CAPVT III.

PErfũctoriè admodum & otiosè Scripturam legisse oportet, qui pacẽ firmamque concordiam credunt coire posse inter fide distractos. Omne enim regnum diuisum contra se, desolabitur, & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se, nõ stabit. Et Apostolus, Obsecro vos, ait, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: manifestè docens; procliuè admodum esse, inter eos enasci diuisionem, qui in eandem fidem non conspirant: tantoque magis voluntatibus dissidere, quanto religio rebus cæteris magis debet esse cordi. Quòd si verè dixit Cicero, Idem velle idemque nolle, stabilem firmamque esse amicitiam; quęnam hęreticis cum Ecclesia Catholica constare potest concordia, quàm summo piaculo dilaniant & discerpunt? Ad hæc, Si iustus ex fide viuit; & se pax & iustitia exosculantur: nihil est quod pacificorum

Mat. 12.

Psal. 84.

nomi

nomine glorientur, qui & fide & charitate fraternitatis ſunt deſtituti. Sed omiſsis rationibus ex Scriptura petitis, animaduertamus duntaxat hæreticorum tam veterum quàm nouorum res geſtas, vt aſſertionis huius inſipientiam detegamus. Non eſt ignotum, apud Heluetios, pagos Catholicos cùm Tigurinis & Bernatibus infeſtiſsimis ſignis concurriſſe, ac tandē anno Domini 1531. menſe Octobri, Zuinglium medio exercitu gladium vibrantem, & vociferantem, Euangelium ſitire ſãguinem lethalibus vulneribus acceptis, eſſe confectum. Quot cladibus per Anabaptiſtas, & prçſertim Lutheranos afflicta fuit Germania? Notũ eſt ex temporum noſtrorum hiſtoria, flagraſſe anno 1525. ruſticorum bellum libertatis Euangelicæ prætextu, clero, nobilitati, & magiſtratibus funeſtiſsimum: quo ex rebellibus tandem, duce Thoma Muncero, ad centum & triginta milia ceciderunt. Non eſt igitur quod Germanis & Heluetijs tantã inter hçreſes trãquillitatem Politicus gratuletur. Nã quòd illi nunc armis poſitis cõquieſcunt, propterea fieri exiſtimo, quòd diutinis calamitatibus tantùm non oppreſsi, vel certè pertinaciſsimo in religione diſsidio conflictati, vſque adeò errorum caligine ſunt offuſi, vt omnis penè apud eos extincta ſit religio. Neque perſtare, vel ſecura eſſe pax poteſt, vbi oppreſsis Lutheranis, Caluiniſtç conantur rapere principatum. Quanta autem ſit apud Anglos hçreticorũ cùm Catholicis concordia, illud cõuincit, quòd hæretica Regina multos iam annos nõ ceſſat in Catholicç fidei cultores ſũma crudelitate graſſari, vt impunè prædonẽ potiùs & ſacrilegum eſſe liceat

ceat

ceat,quàm Catholicũ.Pari furore in Scotia inſani-
tur.Ardet denique Gallia inteſtinis diſsidijs,& in
viſcera ſua crudeliſsimè ſæuit.Poſtremò Belgium
noſtrũ certam poſteris faciet fidem, quantæ furiæ,
quãtaque intemperies extiterit hæreticorũ in Ca-
tholicam Eccleſiam.Iam ſi libet ad ſuperiora tem-
pora recurrere,ſcribit Ioſephus, Iudã Gaulonitatẽ *Lib. 18.*
& Saddocum Phariſęum,nouę cuiuſdam philoſo- *Antiqui.*
phiæ,circa tempus terrenę Chriſti natiuitatis, in- *cap.1.*
troductores,quæſitis opinionũ ſuarũ amatoribus,
atrocibus ſeditionibus & tumultibus repleuiſſe
Rempublicam:& malorum futurorum, quibus &
templum exciſum eſt, & Iudæa Romanorum iu-
gum ſubijt,radices peſsimas plantauiſſe, per inſo-
lentiã inconſuetæ philoſophiæ.Politicus verò no-
ſter diſertè teſtatur;tumultus omnes,qui ſub Con-
ſtantini filijs in Oriente ferbuerunt,Arrianos exci-
taſſe,rariſsiméque contigiſſe,vt vera Eccleſia per-
ſecutionem commonuerit.Teſtimoniũ hoc ab ho-
ſte profectũ,veritate nititur,& aduerſꝰ omnes hę-
reticos valet:qui enim vnũ nouerit, omnes nouit.
Sanè Aſcholius Theſſalonicẽſis Epiſcopus, refer- *Lib. 12.*
tur apud Nicephorum,docuiſſe Theodoſiũ, prop- *cap.6.*
terea Occidentẽ ſub ea tempora à diſsidijs & per-
turbationibus fuiſſe liberũ,quòd Conſtantinus &
Cõſtans,Conſtantini Magni filij, ſucceſſoréſque
deinde eorũ Valentinianus & Gratianus,patriã fi-
dem integrã conſeruaſſent:in Orientẽ autem va-
rijs ex partibꝰhoc malũ perueniſſe dixit,quòd hę-
reſis author & dux Arrius,Alexandrię,blaſphemiæ
& maledicentię venenũ euomuerit:poſt hunc autẽ
ſectatores eiꝰProuincijs diuerſis ſurrexiſſe,qui ma-

lè iacta zizania, ſiniſtra irrigatione longo tẽpore fouerint, accedentibus & Cõſtantij fauore, & poſt modum extrema Valentis improbitate. De ijſdem hæreticis ſcribit Baſilius in hunc modũ: Perſecutio nos apprehẽdit, perſecutionum omnium grauiſsima. Abiguntur enim Paſtores, vt greges diſpergãtur; paternis ſedibus abigũtur pij, & ad ſolitudines migrare coguntur: Epiſcopi ſola intercedente calũnia damnantur, & ſupplicijs traduntur. Exilia preſbyterorum iſta comitãtur, totiúsque Cleri depopulationes: gemitus plebis, lachrymę continuæ, ſonitus lamentãtium in ciuitate, ſonitus in agris: in vijs, in ſolitudinibus: domus precationũ clauſę ſũt; altaria cultu ſpirituali vacant: nulli ampliùs Chriſtianorum cœtus, nulla ampliùs doctorũ prẹſidẽtia: ceſſarunt doctrinæ ſalutares. Diuus Ambroſius, crudeliſsimũ Euſebij Vercellenſis Epiſcopi martyrium ab Arrianis editum, prolixè recẽſet. At hęc Victor Vticenſis (vt cæteros omittamus) elegantiſsimis libris crudelia & ſacrilega Arrianorũ facinora perſcribit. Donatiſtarũ item in Catholicos ipſumque tremendum Sacrificiũ, rabiem, Optatus Mileuitanus contra Parmenianum, & Auguſtinus multis locis, in lucem proferũt diligenter. At verò Nicephor⁹ de quodã Timotheo Æluto, Eutychiano, ſcribit, quòd cùm monaſticam vitam egiſſet, & Alexandrinæ Eccleſiæ preſbyter eſſet & iam Epiſcopatus Alexandrini cupiditate perditiſsimè flagraret, per hæreſis ſuæ conſortes, Proteriũ virum ſanctiſsimũ, Alexãdrię Patriarcham, cùm in ſacroſanctum Baptiſterium cõfugiſſet, crudelem in modum ferro in viſcera eius adacto, iuſſerit trucidari.

Epiſt. 70.

Serm. 69

Li. 2. cõt. Parmen.

Li. 15. ca. 16.

Illi

Illi deinde ex fune ſuſpenſum, paſsim per publicam viam rapuerũt, cadaueri eius, vt homines furibundi, inſultantes. Et poſtquam id per omnem vrbem diſtraxêre, poſtremò igni etiam vſtularunt, cinere qui ſuperfuit in aërem diſiecto, viſceribúſque eius crudis (nam & ab hoc facto non abhorruerunt) deguſtatis. Cæterùm quia diuerſarum religionum conſentionem, Auguſtini authoritate confirmare molitur aduerſarius, refero hic apertam ſanctiſsimi doctoris ſententiam, ad Vincentium Rogatiſtam. Quod ad vos (inquit) attinet, mitiores quidem eſſe videmini, quia cùm Circuncellionum immaniſsimis gregibus non ſęuitis: ſed nulla beſtia, ſi neminẽ vulneret; propterea manſueta dicitur, quia dentes & vngues non habet. Ita enim eſtis numero exigui vt mouere vos contra aduerſarias vobis multitudines non audeatis, etſi cupiatis. Et contra literas Petiliani: Quia vel ipſas leges (ait) vel inuidiã formidatis, vel ad reſiſtẽdum impares eſtis, non dico aduerſus tot homines, ſed aduerſus tot catholicas Gentes, etiam de manſuetudine gloriamini, quòd ad veſtram partem neminem cogatis. Iſto modo etiam miluus, cùm pullos rapere territus non potuerit, columbam ſe nominat. Vbi enim potuiſtis & non feciſtis? Vnde oſtẽditis quòd plura faceretis, ſi poſſetis. Quãdo Iulian⁹, Chriſti inuidẽs paci, vobis baſilicas reddidit vnitatis, quę ſtrages à vobis factæ ſũt, quãdo vobiſcũ, apertis tẽplis ſuis, etiã dæmones exultabunt? &c. Et in Pſalmum 54. ad verſiculũ vltimũ: Circuncellio (inquit) fert fuſtem, fert fundibulã, fert ſecurim, fert lapides, fert lanceas. Et iſta portãtes, vbique quà poſſunt, euagãtur, ſangui

Epiſt. 48.

Li. 2. ca. 83.

ſanguinem innocentiũ ſitiunt. Quæro autẽ ego ab eis, quãdo Maximianiſtę (ſchiſmatici ex ſecta Donatiſtarũ) fuderũt corporis ſanguinẽ? non quia & ipſi non fũderent, ſi eſſet talis multitudo quę funderet; ſed propter timiditatẽ paucitatis ſuę, magis aliquid ab eis paſsi ſunt, quàm ipſi tale aliquid aliquãdo fecerunt. Deniq; Optatus, qui Auguſtinũ aliquot annis pręceſsit, diſertè docet in vniuerſum, quænam ſpes affulgere poſsit Catholicis, ineũdæ pacis & concordię cũ hęreticis, vbi de Catholicis
Lib.6. quos Donatiſtæ aut factione, aut ſubtilitate deceperant, & ſuos fecerant: Non ſolũ (ait) maſculi, ſed & feminæ, ex ouibus ſubitò facti ſunt vulpes, ex fidelibus perfidi, ex patiẽtibus rabidi, ex pacificis litigantes, ex ſimplicibus ſeductores, ex verecundis impudẽtes, feroces ex mitibus, ex innocẽtibus malitię artifices. Sẽſit igitur Optat⁹, neque ſexus infirmitatẽ, neque vllã ſanctitatis profeſsionem, hęreti-
2.Tim.3. corũ furori metam poſſe figere: idque Apoſtoli authoritate fretus, cõfidenter pronũciauit, apud quẽ eſt huiuſmodi hęreticorũ deſcriptio: Erunt in nouiſsimis diebus homines ſeipſos amãtes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, immites, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, habẽtes ſpeciẽ pietatis, virtutẽ autẽ eius
Matt.7. abnegãtes. Et Chriſtus Dñs, hæreticos ſpinas ap-
Ioan.10. pellat, & rapaces lupos, fures & latrones, Dauid e-
Pſal.90. tiã dracones: vt exactã eorum cognitionem aſſecuti, nullo eorũ aſtu, ſimulatione, pietatiſ ſpecie, concordię pollicitatione, nobis imponi patiamur. Sũt enim iſta ouiũ veſtimenta, quibus lupinã feritatem contegunt: ac meminiſſe oportet, terribiles illas

locu

locustas similes equis paratis ad prælium, hæreticorum in Apocalypsi typum gerentes, habere quidem facies tanquam facies hominum, & capillos sicut capillos mulierum (præferunt enim illi multam humanitatem, & splendidis promissis facilè Catholicos onerant) attamen dentes earum sunt sicut dentes leonum; statim enim deposito pietatis fuco, vbi numero & viribus conualuerint, absque persona lupos, & leones, & tyrannos agunt. An fortè securitatem præstabunt, si iuramẽtis nobis astringãtur? at tam probè illud priscorum hæreticorum, Iura, periura, secretum prodere noli, in praxim ab istis reuocatur, vt vulgaris sit eis ludus, rescindere iuramenta. Habentque præ manibus Michaëlem Machiauellum, huius consilij subministrum. Docet enim Principes (ac de cæteris hominibus facilè patitur idem haberi iudicium) leonis & vulpis agere personas; vtque sua consilia stabiliant, posse fidem & charitatem religionemque pessundare: vtilem frequenter esse perfidiam, satque esse foris probum videri. Atque vtinã plerique tepidè Catholici, his authoribus adducti, non existimarent, pro gradus fortunarúmque suarum defensione, posse non grauatè religionem in discrimen adduci: reluctante licet Christo, qui se indignum pronunciauit, qui sibi patrem & matrem vel vxorem, vel etiam animam suam, anteponit. Certè hæretici Belgæ, ducem secuti Principem Auriacum, ingeniosum admodum periuriorum & fraudum artificem, fœdere tam arcto se aliquando Catholicis obstrinxerunt, vt iurarent se eorum vitam, incolumitatem, fortunas, & Catho-

Apoc. 9.

Euseb. li 6. cap. 30

Libr. de Principe.

Mat. 10.

licam religioné, omnibus viribus ex animo defensuros. At quanta id fide præstiterunt? Antuerpia sanè (ne quid amplius adiiciam) vbi præclara hæc consilia agitabãtur, & solidæ inconuulsæq; pacis iaciebantur fundaméta, non multo pòst tempore, se nimium hæreticis fuisse credulam, ingemuit, & Ecclesijs omníq; cultu Christiano, necnó & temporaria pacę spoliatam, sera pœnitentia defleuit. An fortè quia acerrimis discordijs inter se laborant hæretici, quietem ex mutuis eorum dissidijs possumus expectare? Prouidit quidem Deus hæreticorum pugnam, vt imbecillior sit eorũ impetus aduersus Ecclesiam, & nõnihil à certamine respiret: attamen quemadmodum Herodes & Pilatus, licet hostiliter dissiderét, vna tamen voluntate in Christi necem conspirauerunt: ita illi coniunctissimis semper mentibus Ecclesiã oppugnant, eiusque diuexandæ pari flagrãt cupiditate. Significa-
Cap. 9. uit hoc Isaias cùm dixit: Vnusquisque carnem brachij sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen, & ipsi simul contra Iudam. Ac ne quid pacatius sperari ab eis in posterũ posse videatur,
Fol. 37. 38. 82. 101. 102. multis libri sui locis nobis minas intentat Politicus, ac velut classicum canit, vt ab hęreticis monasteria incendantur, diripiantur cleri opes, & ad laicos Ecclesiæ prædia traducantur, & subditi in dominos insurgant conatibus suis resistentes: palámque gloriatur, neque Papæ authoritatem, neq; Hispaniam potentiam, neque Catholicos omnes effecturos vnquam, vt non stabiliatur Hughenotorum imperium. Denique suo sibi iugulum mu-
Fol. 42. crone petens, fatetur ægrè admodũ ei cum hominibus

nibus cõuenire posse, qui aduersari Deo non verentur. At quis Deo magis aduersatur, quàm qui agrũ Ecclesiæ zizanijs opplet, & Dei sementę Apostolico labore terrę cõmissam, & vicaria succedentiũ sacerdotum opera rigatam, opprimere laborat?

Non posse Principes Christianos impunitatem hæreticis proponere, neque cum eis vnionem & pacem constituere: eísque incumbere ex officio, quantum in ipsis est, hæreses extinguere.

CAPVT IIII.

CVm iubet Apostolus fieri orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominib⁹, pro Regibus, & ijs qui in sublimitate constituti sunt, vt quietã & trãquillam vitam agamus; non vult intelligi, ciuili potestati non alium esse propositum scopum, quàm vt subditum sibi populum in pace & trãquillitate temporali tueatur; sed qualem tranquillitatem procurari velit, explicat, cùm ait: Vt trãquillam & quietam vitam agamus, in omni pietate & castitate. Tametsi igitur ciuilis potestatis immediatus finis, sit pax temporalis, & iustitiæ defensio; attamen Christiani Principis officium est, ita principatũ gerere, vt ad Dei gloriã, & pacem æternam fidelium dirigatur; ac proinde ea submoueat, quæ ab hac pace consequenda homines auertũt. Hanc ab eis seruitutẽ exigit Dauid, Et nunc, inquiẽs, Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Seruiunt autẽ Reges Domino in quantũ Reges sunt, cùm ea faciunt ad seruiendum illi, quæ non possunt facere nisi Reges;

1. Tim. 2. *Psal. 2.* *August. epist. 50.*

quæque contra Domini iussa sunt religiosa seueritate prohibẽdo. Aliter enim seruit Rex, quia homo est, aliter quia etiã Rex, est. Quia homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia verò etiam res est, seruit leges iusta præcipientes, & cõtraria prohibentes, conuenienti vigore sanciendo: sicut seruiuit Ezechias, lucos & templa idolorũ, & illa excelsa, quæ cõtra Dei præcepta fuerant constructa, destruẽdo: sicut seruiuit Iosias, talia & ipse faciẽdo: sicut seruiuit Rex Niniuitarũ, vniuersam ciuitatẽ ad placandũ Deũ cõpellendo. Postea enim quàm cœpit impleri quod scriptum est, Et adorabunt eum oẽs Reges terræ: quis mente sobrius Regibus dicat, Nolite curare in regno vestro, à quo tueatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri: non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse siue religiosus, siue sacrilegus: quibus dici nõ potest, nõ ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse pudicus, quis impudicus? Cur enim, cùm datũ sit diuinitus homini liberũ arbitriũ, adulteria legibus puniantur, & sacrilegia permittantur? Quis igitur sanæ mentis existimet, pacta & vniones Catholicorum cum hæreticis, cum Lege Dei cõsentire? Si enim grauiter à Domino corrept⁹ est angelus siue præpositus Ecclesiæ Thyatiræ, quòd permitteret Iezabel, quæ se dicebat Prophetã, cùm non esset, docere & seducere seruos suos: similiter & angelus Pergami, quòd tenẽtes doctrinã Nicolaitarũ, timore humano aut animi perturbatione ab Ecclesiæ corpore non separaret: quid iam Dei authoritate diceret Ioannes in eos qui non solùm tolerandas hæreses, sed etiam fœdera societatis cum hæreticis ineunda censent, cùm Dei Lege iubea-

4. Reg. 18. *4. Reg. 22.* *Ionæ 3.* *Psal. 71.* *Apoc. 2.*

mur peccantes arguere, & incorrigibiles Ecclesiæ denunciare, vt, si pergant esse refractarij, tanquam ethnici & publicani habeantur: & non sine causa iudex gladium portet, vindex in iram ijs qui malè operatur? An non est monstro & prodigio simile, Christũ cùm Satana, agnos cùm lupis, fideles cùm perfidis, iustos cùm furibus & latronibus, sanos cùm mortifera lue correptis, venire? An non est proditio Catholicorũ, cum ijs qui Ecclesiæ castra iugiter oppugnant, & expugnare etiam meditantur, cùm inferi portis, apostatis, & desertoribus, adeoque crucis inimicis, cõspiratio? Nónne Iosaphat à Propheta seuerè meruit increpari, quòd Ochoziæ & Achab idololatris præberet auxiliũ, & his qui oderunt Dominũ, amicitia iungeretur? Non est hoc à Domino consilium, sed à tenebrarum principe, qui per Iulianum apostatã, opportunum suæ impietatis instrumentũ, religionum omnium libertatem sanciuit, ad certissimã fidei Catholicæ perniciem & peruersionem. Quid autem, surgentibus hæresibus, Christianis Principibus sit agendum; non ex nostris somnijs, sed ex Dei lege colligamus. Si surrexerit (dicit Domin⁹) in medio tui prophetes, & dixerit tibi; Eamus & sequamur deos alienos quos ignoras, & seruiemus eis: propheta ille interficietur, quia locutus est, vt vos auerteret à Domino Deo vestro. Si tibi voluerit persuadere frater tuus, aut filius tuus, vel filia, siue vxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis vt animã tuam, clàm dicens; Eamus vt seruiamus dijs alienis, quos ignoras tu & patres tui: non acquiescas ei, nec audias, nec parcat ei oculus tuus, vt

Rom. 13.

2. Paral. 19. 2.

Deut. 13.

misereäris,& occultes eũ,sed statim interficies.Lapidib⁹ obrutus necabitur, quia voluit te abstrahe-
Hier. in Zachar. re à Domino Deo tuo.Et Zacharias,sic prævalituram in terra veritatem noui Testamẽti tẽpore vaticinatur,vt pater & mater obliuiscantur parentũ, vt Dei retineãt seruitutẽ; & proferant contra filiũ mortis sententiã;& nõ expectato publico iudicio, pereant qui falsa docent vel profitentur, sententia
Cap.13. propinquorum. Erit (inquit) cùm prophetauerit quispiã vltrà,dicent ei pater eius & mater eius,qui genuerunt eum: Non viues,quia mẽdacium locutus es in nomine Domini.Et configent eum pater eius & mater eius,genitores eius, cùm prophetauerit. Nulla igitur ratio patitur,vt à potestate gladij,quẽ gerũt Principes,præ alijs sceleratis hominibus hæretici eximantur, qui tanto sunt cæteris magis criminosi, quo occultiùs & grauiùs insidiantur,nõ modò terrenis bonis,sed etiã cælestibus & æternis. Ad hæc nunquã eos fore Principibus mo-
Epist. Iudæ. rigeros,fidem nobis Apostoli faciũt,cùm eos inobedientes appellant, & dominationem spernere, maiestatẽque, siue superiores potestates blasphemare,asseuerãt.Deniq; nostris inducijs aliud nihil efficietur, quàm vt vires suas confirment,& venenum colligant, quod postmodum violentiùs euomant. Id quod de Arriana sui tẽporis hæresi con-
Lib. de Synodis. queritur Hilarius:Antea,inquiẽs,in obscuro, & in angulis Christus secundùm naturã Dei esse Filius negabatur,& essentiæ inops paternæ:at verò nunc publicæ authoritatis professione hæresis prorumpens,id quod antea furtim mussitabat, nũc victrix gloriatur.Magnus igitur nũc nos animi stupor occupauit,

cupauit,vt,cùm ſcelera cætera vindicanda cenſeamus,ſolam hæreſim vigere velimus impunitam.

Cæterùm vt hæreſum incremẽtis efficaciùs occurramus,& eius impetum validioribus repagulis coërceamus, illud etiam ſtudiosè agendum eſt,vt errorum doctores,& auditores, eſſe non ſinantur. Eſt enim incredibilis in iſtis auriũ pruritus; & in illis linguæ petulantia:quo nomine in Apocalypſi refert Ioannes,ſe vidiſſe ex ore beſtiæ tres ſpiritus immundos exire, in modũ ranarum; hæreticos ſignificans,quòd è paludibus ſuis limoſis,incõditis & importunis clamoribus,fidelibus obſtrepãt, & non veram ſapientiam, ſed vanam & mendacem obtrudere nõ ceſſent. Illi ijdem & equis illi ſignificantur,qui dæmones habent inſeſſores & rectores, quorum ex ore procedens ignis, & fumus, & ſulphur,tertiam hominũ partem occidit. Poteſtas enim equorum eſt in ore eorum:quia peſtifero ſuo ſermone,innumeris hominibus ſunt exitio,& formidabilior eorum eſt lingua,quàm Principum armatorum potentia. Hinc Carolus Quintus, inuictiſsimus Imperator,potẽtiſsimos Principes pleriſque locis debellauit, ſed Lutherum vilem monachum,& abiectam nebulorum fæcem, quorum in ore erat poteſtas eorum, cùm tot regnis dominaretur,expugnare & ſuperare non potuit. Ideóque magna ex parte in Germania profligatam eſſe religionem Catholicam,etiamnum dolemus. Italia verò & Hiſpania,quòd magno ſtudio, & ſuperiorum poteſtatũ inſigni prouidentia, horũ terribilium equorum fremitus compeſcant, ranáſque vel non admittant,vel extinguant, florentem reti- *Cap.16.*

nent religionem,& non nisi paucos eósq; latentes habēt hæreticos: & à bellorū ciuilium incommodis liberæ,alta pace & quiete fruuntur. Rerū igitur euentus palàm testatur, verè à Leone Magno esse pronunciatū,aliter res humanas tutas esse non posse,nisi quæ ad diuinā confessionem pertinent, & Regia & Sacerdotalis defendat authoritas: & Principes quieto prouinciarum suarum iure potire,& imperia, Christi dextera defendi, cùm inconcussum tuentur Ecclesiæ statum.

Epist.37.

Epist.25. 26.

Deo placuisse Principes,& gloria opibúsque auctos fuisse, qui Ecclesiam & religionem defenderunt: displicuisse verò,& diuinam vltionem meruisse,qui eam aduersus hæreticos tueri neglexerunt,vel etiā ei sunt aduersati.

CAPVT V.

CHristianis Principibus gloriæ Dei & Ecclesiæ defensionem potiùs quàm temporalium Reipublicæ cōmodorum procurationem incumbere,etiam illud ostendit, quod ab Imperatore in eius cōsecratione à Pontifice petitur, imò & pręscribitur:Accipe(inquit)gladium,authoritate Dei omnipotentis,& beatorum Apostolorū consecratum, nostræ benedictionis officio tibi concessum, in defensionem sanctæ matris Ecclesiæ diuinitus ordinatum,vt per eum vim æquitatis exerceas, & sanctam Dei Ecclesiā, eiúsque fideles propugnes, atque protegas:neque minùs sub fide falsos,quàm Christiani nominis hostes extenues atque dispergas.Sed & illud Principis Christiani ostendit officiū, quod Deus in Deuteronomio lege cōstituit, vt Rex,quando sederet in regni sui solio in Israël, describeret sibi Deuteronomium in volumine,

Cap. 17.

accipiens

accipiés exemplar à Sacerdotibus Leuiticę tribus. & haberet ſecum, legeretque illud omnibus diebus vitæ ſuę, & diſceret timere Deum ſuum, & cuſtodire verba & cęremonias eius quę in Lege pręcepta ſunt: nō tantùm vt Rex ipſe verba Legis cęremoniasque cuſtodiret, ſed etiã vt eius imitatione & authoritate, populus religioſè Deũ coleret. Quo autem id fructu faceret, oſtendit quod ſequitur: Vt longo regnet tempore, ipſe, & filius eius ſuper Iſraël. Quanta ſanè potẽtia & gloria polluerint Dauid, Salomon, Ezechias, Ioſias, alique inſignes Legis huius cuſtodes, docent Regnum & Paralipomenon hiſtoriæ. Ac de Dauide, Sapiens quoque, Dauid, inquit, cum leonibus quaſi cum agnis: & in vrſis ſimiliter fecit, ſicut in agnis ouium in iuuentute ſua. Cõtriuit inimicos vndique, & extirpauit Philiſtijm contrarios, vſque in hodiernum diẽ. In omni opere dedit confeſsionem ſancto, & excelſo in verbo gloriæ. De omni corde ſuo laudauit Dominum, & dilexit Deũ qui fecit illum, & dedit illi contra inimicos potentiam. Et ſtare fecit cantores contra altare, & in ſono eorũ dulces fecit modos. Poſt ipſũ ſurrexit filius ſenſatus, & propter ipſum deiecit omnem potentiam inimicorũ. Et de Ioſia: Ipſe eſt directus diuinitus in pœnitentia gentis, & tulit abominationes impietatis, & ad Dominũ gubernauit cor eius, & in diebus peccatorũ corroborauit pietatẽ. De impijs verò Regibus Iuda vide quid ſequatur: Pręter Dauid, inquit, & Ezechiã, & Ioſiam, omnes Reges peccatũ commiſerunt: nã reliquerunt Legẽ altiſsimi Reges Iuda, & contempſerunt timorem Dei. Dederunt regnũ ſuum alijs,

Eccli. 47.

Cap. 48.

& gloriam suã alienigenæ genti. Incenderunt ele-
3.Reg.12. ctam ciuitatem sãctitatis, & desertas fecerunt vias ipsius in manu Hieremiæ. Ieroboam verò in tantam prolapsus est impietatem, vt decem tribus Israël à veri Dei cultu ad idololatriã his verbis abduxerit: Nolite vltrà ascendere in Hierusalem. Ecce dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Posuit vitulum aureum in Bethel, & alterũ in Dan, & factum est verbum hoc in peccatum. Ibat enim populus ad adorandum vitulum vsque in Dan. Et fecit phana in excelsis, & Sacerdotes de extremis populi, qui non erãt de filijs Leui. Propterea Ahiæ Prophetę verbis, durum hunc nunciũ accepit: Hęc
Cap. 14. dicit Dominus Deus Israel; Quia exaltaui te de medio populi, & dedi Ducem super populũ meum Israel, & non fuisti sicut seruus meus Dauid, sed operatus es malè super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos & conflatiles, vt me ad iracundiam prouocares, idcirco ecce ego inducam mala super domum Ieroboam, & percutiam de Ieroboam mingentem ad parietem. Qui mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, comedent eos canes qui auté mortui fuerint in agro, vorabunt eos volucres cæli. Et euersa est domus Ieroboam, & de-
Cap. 23. leta de superficie terræ. Vt autem & noui Testamẽti historias attingamus, quisquis Ecclesię Christianę res gestas diligenter considerabit, si nõ prę- iudicio fuerit occupatus, neque cæco partium studio rapietur, facilè perspiciet Græcum Imperium, cuius ne vestigium quidem vllum iam exstat funditus fuisse collapsum, propterea quòd Græci Imperatores, repudiata fidè Catholica, hæresum patronos

tronos se prębuerũt, sanctorum reliquias & sacras imagines prophanauerunt, tandemque à sede Apostolica & Catholica Ecclesia prorsus defecerũt: vt magno merito illud Imperium Turcicæ tyrannidis iugum iam pati videamus. Contrà, ad Gallos & Germanos transmissa esse augustissimi Imperij sceptra, propter religiosè defensam Ecclesiã, eiusque hostes viriliter debellatos, manifesta rerum fides cogit vt fateamur. Ecquid tandem hac tempestate, Germanos, Anglos Gallos, Belgasque, tot tẽpestates contriuere, nisi quòd Principes quidam quos Ecclesiæ nutritios esse oportebat, se hæreticorum exhibuerunt fautores & protectores? Vt *Isaia 49.* non miremur florentissimorum olim Imperiorum gloriam concidisse, cùm vaticinatus sit Isaias, peritura regna quæ non seruierint Ecclesiæ; & Gen- *Isaia 60.* tes solitudine vastandas, eiusdem sacrilegæ defectionis participes. Hinc meritò Cyrillus laudat *Niceph.* piẽtissimos & Dei amãtissimos Principes, Theo- *lib. 14.* dosium & Valentinianum, quòd rectam conserua- *ca. 35.* rent fidem, & præcipuam de sanctis Ecclesijs curam gererent, idque vt simul præclaram in æuum gloriam haberent, & celeberrimam Imperij sui administrationem redderent. Quibus etiam ipse virtutũ Dominus, manu liberali, hoc nomine bona tribuit: simulque dedit, vt & aduersarijs imperarent, & victoriam ab eis reportarent. Non enim fallit is qui dicit: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me, glorificabo.

Menda

Fol. 35. 36. *Mendacium est, Constantinum & Theodosium, sapientissimos & potentissimos Imperatores, Paganos, Iudæos, & Arrianos, suæ quęq; disciplinæ & cōscientiæ permisisse.*

CAPVT VI.

FRaudem legentibus facit Politicus, cùm, vt sibi authoritatem conciliet, sapientissimos Imperatores testes producit, desperans posse legi constitutas ab eis aduersꝰ hæreticos leges. Refellemus igitur & prodemus in lucem aduersarij vanitatem, si primùm ostenderimus, non esse parem infideliū & Iudæorum cum hæreticis causam. Infideles etsi seueris legibus idola colere, & blasphemare Deum vetentur, non tamē coguntur inseri Ecclesię Christianæ, neque fidem admittere, quæ non nisi voluntatis consensu suscipitur. Diligenter autem ab Ecclesia cum eis agitur doctrina, disputatione, & miraculorum vsu, vt Christianismum amplectantur. Quod priusquam faciant, citra periculum inter Christianos tolerantur, quibus iam non imminet ab idololatria & infidelitatis superstitione periculum, tenebris Euangelij luce dissipatis. Similiter Iudaicas obseruationes, reuelata iā fide, impletisque per Christum Legis Mosaicę figuris, noui Testamenti beneficio submotas & abolitas esse, satis superque Christianis persuasum, miniméque timeri debet ex eorum societate contagium. Ad hæc fidem nostram illi vel nolentes confirmant, dum veteris Testamenti Scripturas, quæ cum Euangelicis & Apostolicis summo consensu conspirant, & rerum nostrarum continent Prophetiam, Deum habere authorē asseuerant. Hęretici

tici verò, quia fraudi prætexunt Euangelij nomen, & ex professo à fide nos auocant (propter quod, Euangelium conuertere, siue peruertere, dicũtur) & Christianum nomen aliaque pleraque nobiscum habent communia: procliue est vt Catholicos ipso contagio conuersationis inficiant, vti experientia iam diuturna didicimus. Nunc ad Constantinum veniamus, quem cum hæreticis dissimulasse, iste tantopere conatur persuadere. Testis est Augustinus, pœnam decem librarum auri statuisse Constantinum in hæreticos: & loca congregationum Donatistarum, resque vnitati peruicaciter resistentiũ, fisco vendicasse. Extat & ista in hæreticos Cõstantini constitutio: Placitum nobis est Arrium & Arrij suffragatores, Porphyrianos nominari, vt quorum imitati sunt mores, eorum quoque obtineant appellationes. Si quod autẽ scriptum ab Arrio compositum reperiatur, vt igni id tradatur volumus: vt non modò improba eius doctrina abrogetur, verùm etiam ne monumẽtum quidẽ aliquod eius relinquatur. Illud equidẽ prædictum volo, si quis libellum aliquem ab Arrio scriptum celare, nec continuò igni comburere deprehensus fuerit, supplicium mortis esse constitutum. Quãto autem studio Theodosius aduersus hæreticos defenderit Catholicam fidem, ostendit eius, & Valentiniani Gratianique in hæc verba constitutio, Cunctos populos, quos clementiæ nostrę regit Imperium, in tali volumus religione versari, quàm diuinum Petrum Apostolũ tradidisse Romanis, religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat, quamque Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Ale

Galat. 1.

Epist. 48.

Niceph. li. 8. cap. 25.

Cod. de sum. Trinit.

xandriæ Episcopum, virum Apostolicæ sancti-
tatis:reliquos verò dementes vesanosque iudican-
tes, hæretici dogmatis infamiam sustinere:diuina
primùm vindicta,post etiam motus nostri, quem
Eodem Cod. ex cęlesti arbitrio sumpserimus, vltione plecten-
dos.Est eius & aliud edictum huiusmodi: Sanci-
mus;vt,quęcunque Porphyrius propria exagitatus
insania,aut quiuis alius aduersus piam Christiano-
rum religionem conscripsit, apud quęcunque in-
uenta fuerint,igni tradantur.Cuncta enim scripta
quæ Deum ad iracundiam prouocant, vel animas
violant,ne in hominum quidem aures venire vo-
lumus.Iubemus omnia istiusmodi scripta,siue ante
hac,siue nunc facta fuerint, potissimùm autem ea
quæ Nestorij sunt,incendi, ac perfectissimo inte-
ritu mancipari,ita vt in nullius lectionem veniāt,
ijs sanè qui talia scripta vel eiusmodi libros habe-
re & legere sustinuerint, vltimum supplicium su-
Eodem Cod.ti.5. bituris.Extat & hęc eius cōstitutio:Arriani & Ma-
cedoniani;& qui ad imam vsque scelerum nequi-
tiam peruenerunt Manichæi, nusquam in Roma-
num locum cōueniendi morandique habeant fa-
cultatem:Manichæis etiam de ciuitatibus pellen-
dis,& vltimo supplicio tradendis.Denique vt vi-
uentis pietati,vitæ exitum præclarè respōdisse in-
Orat.funeb.in Theod. telligas.scribit Ambrosius,Theodosium, cùm iam
corpore solueretur,magis de statu Ecclesiarū, quā
de suis periculis fuisse sollicitum:neque aliud filijs
Niceph. lib.13.ca.1. suis mandauit,quàm vt veram pietatem integram
seruarent, per quam & pacem essent habituri, &
victoriam à Deo consecuturi.Ex his manifestum
euadit, De Constantino & Theodosio menti-

tum

tum fuiſſe Politicũ, quos cõfuſaneam religionum permixtionem toleraſſe comminiſcitur. Quòd ſi his omnium calculo ſapientiſsimis Imperatoribus Caluiniſtæ (ſi parua magnis licet cõponere) nullo modo ſapiẽtiores cenſeri poſsint, meritò ad ineũdam cum eis fidei concordiam anhelare deberent, & eorum exemplo Apoſtolicam Eccleſiam & fidẽ venerari. Vide nunc quàm pręclarè Cõſtantini & Theodoſij ſententijs, de exturbandis hęreticis, conſenſerint Martianus & Valentinianus. Hoc enim pro Concilio Chalcedonenſi edictũ ille promulgauit: Verè impius atque ſacrileg⁹ eſt, qui poſt tot Sacerdotum ſententiam opinioni ſuæ aliquid tractandũ reliquit. Nemo itaque vel clericus, vel militaris, de fide Chriſtiana publicè terminata, coadunatis & audientibus tractare conetur in poſterum. Contemporibus autẽ huius legis, pœna non deerit. Igitur ſi clericus erit qui publicè tractare de religione auſus fuerit, à conſortio clericorum remouebitur. Si verò militia præditus fuerit, cingulo expoliabitur. Cæteri etiam huius criminis rei, de hac ſanctiſsima vrbe pellentur, pro vigore iudiciario etiam competẽtibus ſupplicijs ſubiugandi. Conſtat enim hæreticæ inſanię exordia fomitẽque nutriri, dum publicè quidam diſputant atque contendunt. In Codice habetur & lex iſta: Apollinariſtas vel Eutychianiſtas, Epiſcopos & preſbyteros alióſve clericos creare vel habere prohibemus, ſcientibus, tam ijs qui auſi fuerint cuiquam Epiſcopi, vel preſbyteri, vel clerici nomen imponere, quàm ijs qui paſsi fuerint impoſitũ ſibi nomẽ Sacerdotale retinere, pœnã exilij, cũ facultatum ſuarum

Cod. 1. *tit.* 5.

rum

rum amiſsione, ſe ſubituros. Vniuerſi etiam Apollinariſtæ vel Eutychianiſtæ, non Eccleſias, nõ monaſteria ſibi conſtruant: paraſynaxes cõuenticulaq́ue non contrahant. Quicunque verò eos in domum, vel poſſeſsionem, vel monaſterium receperint, ac paſsi fuerint illicitas paraſynaxes conuentusq́ue celebrari: ſi vilis & abiectæ ſint conditionis, fuſtibus publicè & in pœnam ſuam, & in aliorum coërceantur exemplum: ſi honeſtæ verò fuerint perſonę, decẽ libras auri mulctę nomine Fiſco noſtro cogantur inferre. Nulli etiam contra venerabilem Synodum Chalcedonẽſem liceat aliquid vel dictare vel ſcribere, vel edere atque emittere, aut aliorum dicta vel ſcripta ſuper eadem re proferre. Nemo huiuſmodi habere libros, & ſacrilega ſcriptorum audeat monumenta ſeruare. Quòd ſi in his criminibus fuerint deprehenſi, perpetua deportione damnẽtur. Vltimo etiam ſupplicio coërceantur, qui illicita docere tentauerint. Omnes verò huiuſmodi chartæ ac libri, qui funeſtum Eutycheris dogma fuerint complexi, incendio concrementur, vt facinoroſæ peruerſitatis veſtigia flãmis combuſta, depereãt. Æquum nãque eſt, vt immaniſsima ſacrilegia par pœnę magnitudo percellat. Religioſè iſta ſanxerũt iſti Imperatores, quia Nicęna Synodus Arrium antea, atque vnà omnes qui eius adhærebant ſententiæ, excommunicatos anathemati ſubiecerat: & Conſtantinus anathema cõſtituerat in voces quoque hęreſis eius, & librum quem ille contra pietatem compoſitum, Thaleiam inſcripſerat. Vide nunc mihi quàm inſipientes eſſe oporteat, qui hæreſes indulgenter fouendas eſſe cen

Niceph. li. 8. cap. 18.

censent, quando Imperatores isti, hæreticorum etiam iudicio sapientissimi, suarum esse partium existimauerunt, pro fidei Catholicæ incolumitate hæreticos seueris legibus coërcere.

Ostenditur ex D. Augustino aliisque Ecclesiæ doctoribus, non esse cum hæreticis dissimulandum, & magno commodo de eis coërcendis esse leges constitutas.

CAPVT VII.

POlitico quærēti qua iustitia & vtilitate publica hæretici legibus coërceantur, multis locis respondet Augustinus, quem insignem veritatis propugnatorē se simulat agnoscere, supplicijs eos esse dignissimos, cùm propter solam hæresis & schismatis culpam, tum quòd seducendo, incautorum animas perdunt; prodesse autē terribiles ciuilis potestatis leges, vt & illis territi Catholici hæreses detestentur, & ipsi hæretici ab hæresibus resipiscant, & ad Ecclesiæ Catholicæ gremiū reuertantur. Mea (inquit) primitus sententia erat, neminem ad vnitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum: ne fictos Catholicos haberemus quos apertos hæreticos noueram⁹: sed hæc opinio mea, non cōtradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Et ad illud quod vrgebant Donatistæ, & omnium penè hæreticorū ore nunc iactatur; Nemo credit inuitus, igitur nemo ad fidem est compellendus, sed vnusquisque suo arbitrio èst relinquendus; vt vel credat si velit; vel si nolit, non credat, his verbis respōdet: Cur non in homicidijs, & in stupris, & in quibuscunque alijs

Fol. 84.
August. epist. 167.
Epist. 48.
Li. 2. cōt. Lit. Petil. cap. 83. 84. Cōt. Cresc. li. 3. cap. 51.

N facino

facinoribus & flagitijs, libero te arbitrio dimittē-dum proclamas, quæ tamē omnia iustißimis legibus comprimi vtilißimum est & saluberrimum? Dedit quidem homini Deus liberam voluntatem, sed nec bonam, infructuosam; nec malā voluit esse impunitam. Nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores peßimi nō legis integritate puniūtur? Atqui generaliter dicit Apostolus, quòd Principes nō sint timori boni operis, sed mali. Quapropter vbi differitur, vtrùm hæretici & schismatici sint à Principibus puniendi, tota quæstio est (ait Augustinus) Vtrùm nihil mali agant? quia si malè agant, habēt vnde timeant eos, qui nō sine causa gladium portant. Vis autem non

Rom. 13. timere potestatem; (ait Apostolus) bonum fac, & habebis laudem ex illa. Si autē malè feceris, time: non enim sine causa gladiū portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malè agit. Quibus verbis Apostolus, nullum inter bona, nullum inter mala opera discrimen constituit: sed sicut omnia bona à ciuili potestate laudibus ac præmijs prosequenda præscribit; sic etiam vniuersa mala opera, digno afficienda supplicio, siue ad humanā societatem, siue etiam ad diuinam pertineant religionem. Quæris igitur quo merito supplicia in hæreticos decernantur? Pro sacrilegio hæretici erroris

Epi. 167. (ait Augustinus) dignißimas pœnas luerēt, etiamsi neminem violenta insania lædere auderent. Et,

Epis. 48. Impietas eorum qui contra veritatem sibi notißi-

Epi. 172. mam dimicant, etiam idololatriā forsitan superat;

li. 2. cont. Donatis. cap. 6. quod inde manifestum efficitur, quòd Core, Dathan, & Abiron, propter summi Sacerdotis popu-

líque

líque Dei desertionem, Dei indignātis ira percusserit. Sic nec fabricatum & adoratum à veteri populo idolum, nec à Rege contemptore, sacer liber exustus, meruit vindicari. Non autem vtroque puniretur atrociùs, nisi grauius penderetur. Neq; obscurum est veteri populo præcepisse Dominum, vt qui summi Sacerdotis non pareret imperio, & fideles ad deorum alienorum cultum traduceret, saxis opprimeretur. Si qui corporaliter sanguinē *Tract. 5.* fundunt, morte digni sunt, multo magis qui dolis *in Ioan.* Ecclesiam persequuntur. Illi grauiùs cor feriunt, *& lib. 2.* qui linguæ gladio feriunt: illi acerbiùs sanguinem *cont. Lit.* fundunt, qui Christum, quantum in ipsis est, in ho- *Peti. cap. 93.* mine occidunt, & cædes in hominum mentibus contra vitam æternam committunt. Sed neque carni etiam parcunt, semper in crudelissimas persecutiones abeuntes, numero & fauore multitudinis adiuti. Ac de Circuncellionibus scribit Augu- *Li. 3. cōt.* stinus, propter feritatem non dico latronibus, pi- *Cresc.* ratis, truculento alicui generi Barbarorum, sed ne- *cap. 48.* que ipsi omnium crudelitatū magistro, esse comparandos. Meritò igitur D. Leo pronunciat, nihil *Epis. 82.* vltionum non mereri subire hæreticos, qui audent & diuinis & humanis cōstitutionibus repugnare.

Nunc si roges quo fructu hæreticorū, exerceatur legum seueritas; respondemus, valere pœnarū metum, ad edomandā eorum peruicaciam, frangendámque ceruicem. Cùm enim durū & molestum quid homo patitur, admonetur vt cogitet quare patiatur; vt, si pro iustitia se pati perspexerit, id ipsum bonū eligat, pro iustitia talia sustinere: si autē viderit esse iniquitatē ꝑ qua patitur, se infructuo-

ſiſsimè laborare atque cruciari conſiderans, mutet in melius voluntatem, ſimúlque careat & moleſtia
Epiſ.167. ſterili, & ipſa iniquitate. Proinde meliùs edoctus Auguſtinus, rectiſsimè ſenſit ad ſanandos hæreticos adhibendam eſſe & doctrinam, & terrorem. Si enim terrerentur & non docerentur, improba quaſi dominatio videretur: ſed rurſus ſi docerētur & non terrerentur, vetuſtate conſuetudinis obdurati, ad capeſſendam viam ſalutis, aut non omnino, aut pigriùs mouerentur. Quãquam enim tam perſpicua veritas aures & corda hominum feriat, attamen tanta quoſdam malæ cõſuetudinis vorago ſubmerſit, vt omnibus authoritatibus rationibúſq; reſiſtere, quàm conſentire malint. Reſiſtunt autem duobus modis: aut ſæuiendo, aut pigreſcēdo. Quid igitur hîc faciat Eccleſiæ medicina, ſalutem omnium materna charitate cõquirens, tanquam inter phreneticos & lethargicos æſtuãs? Nunquid contemnere, nunquid deſiſtere vel debet, vel poteſt? Vtriſq; ſit neceſſe eſt moleſta, quia neutris eſt inimica. Nã & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari. Sed perſeueret diligētia charitatis phræneticum caſtigare, lethargicum ſtimulare, ambos amare. Ambo moleſtati, quãdiu ægri ſunt, indignantur; ſed ambo ſanati, gratulantur. Errore derelicto, ſeparationis prauitate correcta, ab hæreſi ad Eccleſiæ pacem trãſeunt quam non habebant. Sed ſi cùm tranſeunt ficti ſunt, non eſt hoc iam noſtrum, ſed Dei iudicium. Et tamen quidam cùm ficti putarentur, quoniam iuſsionis ad nos terrore tranſierunt, tales poſteriùs in nonnullis tentationibus inuenti ſunt, vt nonnullis veteribus

Catholi

Catholicis præferrentur. Temperata itaque seueritas adhibetur, vt coërcitione exiliorum, & damnorum tribulatione, admoneãtur cõsiderare, quid, & quare patiantur, & discant præponere rumoribus, & calumnijs hominũ Scripturas quas legunt. Quod ad hæreticorum conuersionem tantùm habet momentum, vt scribat, priorem suam opinionem, neminem scilicet ad vnitatẽ Christi esse cogendum, se demonstrantium exemplis superatum correxisse. Nam primò, inquit, opponebatur mihi ciuitas mea, quæ cùm tota esset in parte Donati, ad vnitatem Catholicã timore legum imperialium cõuersa est, quam nunc videmus ita huius vestræ animositatis perniciem detestari, vt in ea nunquam fuisse credatur. Ita multæ aliæ quæ mihi nominatim cõmemorabantur: vt etiam ipsis rebus agnoscerẽ in hac causa rectè intelligi posse quod scriptum est: Da sapienti occasionem, & sapiẽtior erit. Et illud: Verbis nõ emẽdabitur seruus durus: si enim & intellexerit, non obediet. Quàm multi, nihil interesse credentes in qua quisq; parte Christianus sit, ideo permanebãt in parte Donati, quia ibi nati erant, & eos inde discedere, atque ad Catholicam nemo transire cogebat. His omnibus ita harum legum terror, quibus promulgandis Reges Domino seruiunt in timore, ita profuit, vt nunc alij dicant: Iam hoc volebamus, sed Deo gratias, qui nobis occasionem præbuit iamque faciẽdi, & dilationũ morulas amputauit, alij dicant: Nesciebamus hîc esse veritatem, nec eam discere volebamus; sed nos ad eam cognoscendam metus fecit attentos, quo timuimus ne fortè sine vllis rerum

Epis. 48.

Prou. 9.

Prou. 29.

æternarum lucris, damno rerum temporalium ſe-tiremur. Gratias Deo, qui negligentiam noſtrā ſtimulo terroris excuſsit, vt ſaltem ſolliciti quæreremus, quòd ſecuri nunquam noſſe curauimus, alij dicant: Nos falſis rumoribus terrebamur intrare, quos falſos eſſe neſciremus, niſi intraremus; nec intraremus, niſi cogeremur. Gratias Domino, qui trepidationem noſtrā flagello abſtulit, expertos docuit quàm vana & inania de Eccleſia ſua mendax fama iactauerit, alij dicant: Putabamus quidem nihil intereſſe vbi Chriſti fidē teneremus: ſed gratias Domino, qui nos à diuiſione collegit, & hoc vni Deo congruere, vt in vnitatē colatur, oſtendit. Deinde poſt pauca ſubiungit: Terror temporalium poteſtatū, quando veritatem oppugnat, iuſtis fortibus glorioſa probatio eſt; infirmis periculoſa tentatio: quando autem veritatem prædicat errantibus & diſcordantibus, cordatis vtilis admonitio eſt; & inſenſatis inutilis afflictio. Non eſt autem poteſtas niſi à Deo. Qui autem poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Deinde epiſtola quinquageſima, Multi, ait, qui ſola in ſchiſmate à parentibus tradita cōſuetudine tenebantur, qualē verò cauſam ipſa hæreſis haberet, nunquam antea cogitauerant, nunquā quærere & conſiderare voluerant; mox vbi cœperūt aduertere, & nihil in ea dignum inuenire, propter quod tanta damna paterentur; ſine vlla difficultate Catholici facti ſunt. Docuit enim eos ſollicitudo, quos negligentes ſecuritas fecerat. Iſtorū autem omniū præcedētium authoritatem & perſuaſionē ſecuti ſunt multi, qui minùs idonei erant per ſeipſos intelligere, quid

diſtaret

distaret inter Donatistarũ errorem, & Catholicã veritaté. Iam verò quid hac de quæstione senserit Ambrosius (nam & hunc Politicus vanitatis suæ facit patronum) euidenter ostendit, cùm Syricio, Mediolanensibus vt Manichæos Ecclesiæ septis excluderent præcipienti, respondit, etiã ipsum Imperatorem, eorum impietatem execratũ esse, populúmque Catholicum eos tanquã contagia quædã refugisse, & Mediolanẽsi ex vrbe, quasi profugos, repulisse. Et cùm à Valẽtiniano Arriano, adhibita vi, basilicã sibi & Arrianis tradi ad impiæ religionis exercitium iuberetur: Episcopali cõstantia respondit, prius fore, vt animã sibi, quàm fidem eriperet, & patrum suorũ hæreditatem proderet. Cognouit & Nazianzenus legum imperialium vtilitatem, qui licet sciret diuinis authoritatibus atque rationibus fidem & intelligentiã mẽtis instrui; ad vrgendos tamen timore legum hæreticos, his verbis Imperatorem hortatur: Non tantas vires meus sermo habiturus est, pro sancta Trinitate bellũ gerens; quantas edictũ tuum, si peruersis dogmatibus imbutos cõpresseris, si persecutione oppressis auxilium tuleris, si grassatores cohibueris. Deniq; de his legibus, Etsi, ait Leo, Ecclesiastica lenitas, Sacerdotali contenta iudicio, cruentas refugit vltiones; seueris tamẽ Christianorum Principum constitutionibus adiuuatur, dum ad spiritale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium. Postremò emolumentum etiam hinc accipiunt Catholici (vt suprà insinuauimus) quibus illorũ sic vicinitas infesta est, vt contẽni à nobis nullo modo possit. Resecandę sunt (ait Hieronymus)

Ambros. epist. 80. & 81. li. 10.

Orat. in Auxent. & epist. 33. lib. 5.

In dictũ Euangelij: Cùm consummasset Iesus hos sermões. Mat. 19.

Epist. 93.

In c. 5. ad Galat.

nymus) putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus,maſſa,corpus,& pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant,intereant. Arrius in Alexandrina Eccleſia vna ſcintilla fuit: ſed quoniam non ſtatim oppreſſus eſt, totum orbem eius flamma populata eſt.

Fol.78. *Ad illud reſpondetur,quod obijcitur:Chriſtum & Apoſtolos cum Gentilibus,& Samaritanis, peccatoribúſque eſſe conuerſatos; vt propterea nefas ſit Imperatoribus Chriſtianis,hæreticos pœnis coërcere, vel à Catholicorum ſocietate ſeparare.*

CAPVT VIII.

Epiſt.50. & 48. HVic obiectioni reſpõdeat Auguſtinus aduerſarij ore laudatus. Quòd dicunt, inquit,qui cõtra ſuas impietates leges iuſtas cõſtitui nolunt, non petiſſe à Regibus terræ Apoſtolos talia, non cõſiderant aliud fuiſſe tunc tempus, & omnia ſuis temporibus agi. Quis enim tunc in Chriſtum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo ſeruiret, quando adhuc Pſal.2. illud Propheticum cõplebatur:Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum,aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Nondum autem agebatur quod paulo pòſt in eodem dicitur: Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Verumtamen ſi facta præterita in Propheticis libris figuræ fuerunt futurorum:in Rege illo qui appellabatur Nabuchodonozor, vtrumque tempus figuratum eſt,

eſt,& quod ſub Apoſtolis habuit,& quod nūc habet Eccleſia. Temporibus igitur Apoſtolorum & Martyrum illud implebatur, quod figuratum eſt quando Rex, memoratus pios & iuſtos cogebat adorare ſimulachra,& recuſantes in flammas mittebat:nunc autem illud impletur,quod paulo poſt in eodem Rege figuratū eſt, cùm cōuerſus ad honorandū Deum verum,decreuit in regno ſuo, vt quicunque blaſphemaret Deum Sidrach,Miſac,& Abdenago,pœnis debitis ſubiaceret. Prius ergo tempus illius Regis,ſignificabat tempora Regum infidelium,quos paſsi ſunt Chriſtiani pro impijs: poſterius verò tēpus illius Regis,ſignificauit tempora Regum poſteriorum,iam fidelium, quos patiuntur impij pro Chriſtianis. Hæc ipſa duo tēpora intelligi docet idē ſanctiſsimus doctor in verbis Domini apud Hieremiam: Ecce ego mittam piſcatores multos,dicit Dominus, & piſcabuntur eos.Et poſt hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte,& de omni colle, & de cauernis petrarum.Piſcatores,ait,fuerunt Apoſtoli:& Dominus dixit eis,Faciam vos fieri piſcatores hominum. Per Prophetam dicitur, quòd De⁹ primò piſcatores miſit,poſtea venatores mittit.Quare piſcatores,quare venatores? De abyſſo & profūdo maris ſuperſtitionis idololatrię,credētes piſcati ſunt retibus fidei.Venatores autem quò miſsi ſunt?Cùm illi vagarentur per mōtes & colles,id eſt,per ſuperbias hominum,per tumores terrarum.Mons vnus Donatus,alius mōs Arrius, alter mons Fotinus, alter mons Nouatus: per iſtos montes errabant; Venatoribus indigebat error

Dan.3.

Cap.16.

Serm.61. in nouis ſerm.

illorum. Ideo & distributa sunt officia piscatorum & venatorum, ne fortè isti dicant nobis: Quare Apostoli neminem coëgerunt, neminem impulerunt? Quia piscator est, retia mittit in mare: quod incurrerit, trahit. Venator autẽ syluas cingit, sẽtes excutit, terroribus vndique multiplicatis cogit in retia. Ne hac eat, ne illac eat; inde occurre, inde cęde, inde, terre, non exeat, nõ effugiat. Item epist. 48.

Luca.14. Putas, ait, neminẽ cogi debere ad iustitiã, cùm legas patrẽfamilias dixisse seruis: Quoscũque inueneritis, cogite intrare? Priùs ad magnam cœnam suam adduci iubet conuiuas, nimirum qui leniter, verbis & miraculis Apostolorum, ad Ecclesiam accesserũt: postmodum verò qui in vijs & sepibus, id est, in hęresibus & schismatibus, inuenti sũt, terrore religiosorum Regum compulsi sunt intrare:

Actor.9. Nónne legis etiam ipsum primò Saulum, postea Paulũ ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi cogẽtis esse cõpulsum? nisi fortè chariorem hominibus putas esse pecuniam, vel quamlibet possessionem, quàm lucem istam quæ oculis carpitur. Hanc ille, cælesti lumine prostratus, subitò amissam non recuperauit, nisi cùm sanctæ incorporaretur Ecclesiæ. Et putas nullam vim adhibendam esse homini, vt ab erroris pernicie liberetur? cùm ipsum Deum (quo: nemo nos vtiliùs diligit) certissimis exemplis hoc facere videas, & Christum audias dicẽtem, Nemo venit ad me, nisi quem Pater attraxerit: quod fit in cordibus omnium, qui se ad eum diuinæ iracundiæ timore conuertunt. Meliùs est quidem (quis dubitauerit?) ad Deum colendum doctrina homines duci, quàm

Pœnæ timore vel dolore compelli: ſed non quia iſti meliores ſunt, ideo illi, qui tales non ſunt, negligendi ſunt. Multis enim profuit (quod experimentis probauimus) priùs timore vel dolore cogi, vt poſtea poſsint doceri, aut, quod iam verbis didicerant, opere ſectari. Proponunt nobis quidam ſententiam cuiuſdam ſecularis authoris, qui dixit: Pudore & liberalitate liberos retinere ſatius eſſe credo quàm metu. Hoc quidem verũ eſt: ſed ſicut meliores ſũt quos diligit amor: ita plures ſũt quos corrigit timor. Cæterùm (vt hanc rem aliquando finiamus) etſi Apoſtoli neminem ad credendum ciuilis poteſtatis authoritate & terrore compulerint; tamen Paulus non tam tranſitoriæ vitæ ſuæ, quàm Eccleſiæ Dei cõſulens, armato milite ſe deduci Tribuni ope implorata curauit, cùm Iudęorũ pateretur inſidias. Itemque, ne Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cęſaris popoſcit auxilium. Romani quidem Principis, ſed non Chriſtiani. Vbi ſatis oſtendit quid facere deberent poſtea Chriſti diſpenſatores, quando Imperatores Chriſtianos, periclitante Eccleſia, reperirent. *Auguſt. epiſt. 50.* *Acto. 21.* *Acto. 25.*

Odiosè politicus Catholicos accuſat feritatis, crudelitatis immaniſsimæ ſæuitiæ, odij in fratres implacabilis: perſecutores appellat eorum quos acerbiſsimis ſupplicijs affligunt; quoſq́; proximorum loco æque atque Turcas non habent, cum pro inimicis potiùs ſit orandum, & laborandum vt ab erroribus conuertantur (poſſunt enim hæretici cõuerti, vt & qui Chriſtũ crucifixerunt vt benedictionem conſequantur à Chriſto promiam: Beati miſericordes, quoniã, &c. Pacati vbi fuerint, & pacem cũ hæreticis habuerint poterũt cholerã ſuã, & Fol. 58. 71. 72. 73. 74. 75. 79. 83. 84. 88. Matth. 5.

odium

odium in dæmones euomere. At Roma fatalis est officina gladiorum occisionis: Ecclesiastici, Episcopi, Abbates, Iesuitæ, persuaserunt Regibus, esse gratū Deo sacrificium, quòd hæretici regnis eorum exigantur; neque eis aliud commendant, quàm ignes & ferrum.

CAPVT IX.

HÆc dum odiosissimè & ad nauseam vsque aduersarij inculcant, Arrianorum & Donatistarum se amicos esse testantur, qui tyrrannis semper quā legitimis Principibus vsque adeò fuerunt æquiores, vt Donatistæ Iuliano apostatæ supplices facti, dum ab eo basilicas obtinere contendunt, apud eum solam iustitiam locum habere dicere nō erubuerint. Piorum verò Principum semper illis displicuit aduersus suam tyrannidem & impietatem zelus diuinus, proque Ecclesiæ defēsione sollicitudo & pia cura: cùm alioquin illi (sicut & modò Caluinistæ nulla authoritate freti, immaniter in Catholicos desæuirent. Proinde eis respondemus quomodo olim patres sui temporis hæreticis, proximum haberi nobis omnē hominem, cui misericordię officium sit exhibendum: nullum autem exceptum esse cui misericordia denegari possit, inde constare, quòd vsque ad inimicos exporrigi debeat, Domino dicente: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Cùm igitur solicita esse pro inuicem membra oporteat, & vnicuique Deus dederit curam de proximo suo; non possumus non Turcarum & hæreticorum salutem Deo commendare. Et si enim infidelitas & hære-

August. epist. 52.

Matth. 5.

hæreſis grauiſsima ſint crimina, nullum tamen irremiſsibile pœnitentibus eſſe peccatū, nulliusque quoad viuit, deſperandam eſſe conuerſionem, docuit Chriſtus, cùm eorum qui ſe in crucem egerunt peccatum, quod ſol & ſaxa aduerſata ſunt, & per antonomaſiam peccatum dicitur, indulgentiſsimè condonauit. At diabolo, neque orationis, neque doctrinæ, neque correptionis beneficio ſuccurri poteſt, vt qui in malo ſit cōfirmatus, & irreuocabili ſentētia damnationi addictus ſempiternæ. Propterea fraternam charitatem nō diabolo, ſed Turcis & hęreticis exhibemus, cùm pro eorum cōuerſione, & vt deterſis infidelitatis tenebris, & repudiato deteſtabili ſchiſmate, diuinæ lucis radijs illuſtrentur, iterumque Eccleſiæ corpori inſerantur propitiatorio ſacrificio, pijs gemitibus precibuſque à Deo contēdimus: cùm aduerſus hæreſes, veritatem verbo ſcriptoque tuemur, eoſque, ſi refractarij eſſe pergāt, legum terroribus, per legitimos Principes, qui non ſine cauſa gladium portāt, vindices in iram ijs qui malè operātur, coërcemus: vt timore admoniti, ad pœnitentiā adducantur, & ab eorum contagijs, qui in fide ſunt integri, immunes & illæſi permaneant. Quod cùm ſit inſigne miſericordiæ Chriſtianæ officium, confidenter expectamus, vt in die iudicij miſericordiā cōſequamur. Quòd ſi inflicta à legitimis poteſtatibus ſupplicia in peccantes, ex odio, maleuolentia, & vindictæ libidine proficiſcantur: iam & Deus nos odiſſe videbitur, cùm nos merito peccatorū affligit, de quo tamen dicit Apoſtolus: Deus flagellat omnem filium quem recipit: & pater quiſque, educans filios

Roman. 13. *Math. 5.* *Hebr. 12.* *Epheſ. 6.*

ſuos

ſuos in diſciplina & correptione Domini, ſicut idẽ docet Apoſtolus, filijs ſuis peruerſè affectus videbitur. Et ne odio in peccantes exulcerati videantur qui Reipublicæ habenas moderantur, neceſſe erit, vt licentioſę perditorum hominum vitæ fræna laxent, & impunitatem proponant. Atqui ne exiſtimemus ſuæ libertati malam voluntatem ſemper eſſe permittendam. Principes præſidere populis

1. Pet. 2. ſcribit Petrus, ad vindictam malefactorũ, laudem verò bonorum. Et Sapiens iubet filium durum à

Prouerb. 23. patre non ſolùm verbis corripi, ſed etiam latera tũdi; vt ad bonam diſciplinam coactus & domitus dirigatur. Et iterum dicit: Tu quidem virga percuties eum, animam autẽ eius à morte liberabis. Sed hæc ipſa vberiùs nobis ediſſeret Auguſtinus, cuius verbis magis quàm meis delector. Donatiſtas, in-

Epi. 48. quit, per ordinatas à Deo poteſtates cohiberi atque corrigi, mihi nõ videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus, qui tam veraciter vnitatem Catholicam tenent atque defendunt, & à priſtino errore ſe liberatos eſſe lætãtur, vt eos cum magna gratulatione miremur. Qui tamẽ, neſcio qua vi conſuetudinis, nullo modo in melius mutari cogitarent, niſi hoc terrore perculſi, ſolicitam mentem ad conſiderationem veritatis intenderent, ne fortè nõ pro iuſtitia, ſed pro peruerſitate & pręſumptione hominum, ipſas tẽporales moleſtias infructuoſa & vana tolerantia paterentur. Iſtos ergo atroces quondam inimicos noſtros pacẽ & quietem noſtram varijs violentiarum & inſidiarũ generibus grauiter infeſtantes, ſi ſic contẽneremus & toleraremus, vt nihil omnino quod ad

eos

eos terrẽdos & corrigendos valere poſſet, excogitaretur & ageretur à nobis; verè malum pro malo redderemus. Si enim quiſquã inimicũ ſuum, periculoſis febrib⁹ phreneticũ factũ, currere videret in prçceps, nõne tũc potiùs malũ pro malo redderet, ſi eum ſic currere permitteret, quam ſi corripiendum ligandúmque curaret; & tamen tunc ei moleſtiſsimus & aduerſiſsim⁹ videretur, quãdo vtiliſſimus & miſericordiſſimus extitiſſet; O ſi poſſẽ tibi oſtendere, ex ipſis Circũcellionibus quã multos iã Catholicos manifeſtos habeamus, dãnantes ſuã priſtinam vitam, & miſerabilem errorem, quo ſe arbitrabantur pro Eccleſia Dei facere, quicquid inquieta temeritate faciebãt; qui tamẽ ad hanc ſanitatẽ non perducerentur, niſi legum iſtarum quæ tibi diſplicẽt; vinculis, tãquã phrenetici, ligarẽtur. Sed & ex illis qui quadam vetuſta ſocordia premebantur, nónne ſalubriter regula temporalium moleſtiarum excutiendi erant, vt tãquam de ſomno lethargico emergerent, & in ſalutẽ vnitatis euigilarent? Quàm multi ex ipſis nũc nobiſcũ gaudẽtes priſtinum põdus pernicioſi ſui erroris accuſant, & fatentur nos ſibi moleſtos eſſe debuiſſe, ne tãquam mortifero ſomno, ita morbo veternoſæ conſuetudinis interirent! At enim quibuſdam iſta non proſunt. Nunquid ideo negligenda eſt medicina, quia nonnullorum inſanabilis eſt peſtilentia? de quibus ſcriptum eſt: Fruſtra flagellaui filios veſtros, diſciplinam non receperunt. Puto tamen quia dilectione, non odio flagellati ſunt. Non omnis qui parcit, amicus eſt, neç omnis qui verberat, inimicus. Hiere. 2.

Melio

Prouerb. 27. Meliora sunt vulnera amici, quàm volũtaria oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quàm cum lenitate decipere. Quis nos potest ampliùs amare quàm Deus? Et tamen nos non solùm docere suauiter, verùm etiam salubriter terrere nõ cessat. *Matth. 5.* Diligamus etiam inimicos nostros, vt simus filij Patris nostri, qui facit solẽ oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Sed sicut ista dona eius laudamus, ita & flagella eius in eos quos diligit, cogitemus. *Epist. 50.* Ad hæc legem promulgatam fuisse scribit, vt tantæ immanitatis hæresis Donatistarum, cui crudeliùs parci videbatur, quàm ipsa sæuiebat, non tantùm violenta esse, sed omnino esse non sineretur impunè, non tamẽ capitali supplicio constituto, propter seruandam etiam circa indignos mansuetudinem Christianã. Corripiuntur *Epi. 204.* negligentes pastores, & dicitur eis: Errantem ouem non reuocastis, perditam non inquisistis. Et vos oues Christi estis, characterem Dominicum portatis in Sacramento quod accepistis, sed erratis & peritis. Non ideo vobis displiceamus, quia reuocamus errantes, & quærimus perditos. Melius enim facimus voluntatem Domini monentis vt vos ad eius ouile redire cogamus; quàm consentiamus voluntati ouium errantiũ, vt perire vos permittamus. Nolite ergo dicere: Volum⁹ errare, volumus perire. Meliùs enim nos hoc omnino non *Epist. 50.* permittimus, quantum possumus. Nolite dicere: Si iniusti sumus, quare nos quæritis? Quærimus enim vos iniustos, ne permaneatis iniusti. Quærimus perditos, vt de inuentis gaudere possimus, dicentes: Mortuus erat frater, & reuixit; perierat, & in-

uentus est. Item sermone de ouibus: Dolor iste, admonitio est, nondum damnatio. Euigila ex dolore tuo, corrigere ex cruciatu tuo. Ligno malè curuo nosti calorẽ solere adhiberi: corrigat te dolor iste, nondũ est flamma ignis æterni, tanquã calor foci est admotus curuo cordi tuo, vt hinc admoneatur & corrigatur. Magno igitur merito Augustinus finem attendens, quò Imperatorum aduersus hæreticos leges dirigũtur, & tam Ecclesiæ quàm Principum piam intensionem, pœnas quibus illi affliguntur & exercentur, misericordissimam disciplinam appellat. Et Theodosium laudibus efferẽs, Ex ipso, ait, initio imperij sui, non quieuit iustis & misericordissimis legibus aduersus impios laboranti Ecclesiæ subuenire; quam Valens hæreticus, fauẽs Arrianis, vehemẽter afflixerat. Contrà, sacrilegus habetur Iulianus, quia tunc reddidit basilicas hæreticis, quãdo templa dæmonijs; eo modo putans Christianum nomen posse perire de terris, si vnitati Ecclesiæ, de qua lapsus fuerat, inuideret, & sacrilegas dissẽsiones liberas esse permitteret. Quo quid perniciosius excogitari potest? Quę est enim peior mors animæ, quàm libertas erroris? Nõ igitur quos Christus posuit pastores ad regẽdam Ecclesiam suam, & veritatis pabulo pascendas animas sanguine suo acquisitas, suæ quęque conscientiæ & disciplinæ permittere, & pereuntes negligere potuerũt. At eis incubuit ad verum Dei cultum sana doctrina populum exhortari, inque eo firmare, & cõtradicentes arguere: prophana & vaniloquia, quæ vt cancer serpunt, deuitare; impietatis authores, Ecclesiæ cõmunione priuare; & cauta

Cap. 13. *Epi. 167.* *Lib. 5. de ciuit. cap. 26.* *August. epis. 166.* *Tit. 1.* *Ambros. in Psal. 118.*

sollicitudine arcere à caulis feroces lupos; vulpésque intercipere quæ demoliuntur vineas, id est, fraudulentorũ dolos à vineis Dominicis exterminare. At verò potestate quam per religionẽ & fidem Regum, tẽpore quo debuit, accepit Ecclesia, secũdùm maiorẽ Dei misericordiã, qui sciret harum legum terror & medicinalis quædã molestia quàm multorũ esset prauis vel frigidis animis necessaria, & illi duritiæ quæ verbis emẽdari nõ potest, sed tamen aliquantula seueritate disciplinæ potest: auxiliũ petiuit ab Imperatoribus Christianis, vt hi qui inueniuntur in vijs & sepibus, id est, in hæresibus & schismatibus, cogantur intrare. Quod si preterisset, nõ eius fuisset laudãda patientia, sed negligentia meritò culpãda. Si enim hæretici priuata sua audacia tã violenter cogunt homines aut ire in errorem, aut permanere in errore; quãto magis nos debemus per ordinatissimas potestates (quas Deus secũdùm suam propheriã subdidit Christo) resistere furori eorũ, vt miseræ animæ, de eorũ dominatione liberatæ, eruãtur de vetustissima falsitate, & assuescant in apertissima veritate? Regum enim iussiones pertinere ad prædicandam religionem, & sacrilegia prohibẽda, ipse Nabuchodonozor ostendit, qui miraculo salutis trium puerorum cõmotus atque mutatus, pro veritate contra errorẽ edictũ proposuit, vt quicunque blasphemarẽt Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, in interitum irẽt, & domus illorũ disperderentur. Desinat igitur Politicus odiosè Catholicorum immanitatem criminari, & acerbissima oratione præfectorũ Ecclesiæ crudelitatem apud vulgus

August. epist. 50.

Epi. 166.

Dan. 3.

vulgus inſectari, vt rerũ imperitos ab eis auulſos, ad ſuũ ſchiſma pertrahat perituros: ſuámque potiùs & hæreticorum omnium in pientiſsimã matrem Eccleſiam Catholicã, quæ illis apertos pandit ſinus, ingratitudinem, ſuperbiã, cæcitatem, & peruicaciam accuſet. Ac ne facilè ſycophantarum iſtorũ impoſturis, & mentito Chriſtianæ manſuetudinis nomine, quam præ ſe verbis fallacibus ferunt, decipiamur; diſcamus à Gregorio Nanzianzeno, pio extra omnẽ controuerſiam, ac manſueto, & fraterna charitate flagrante Epiſcopo, quid profutura ſit Principũ lenitas, ad hęreticos à damnabili errore & ſchiſmate ad veritatis lucẽ, & Eccleſiæ gremium reuocandos. Is igitur ad Olympium ſcribit in hunc modum: Ego cùm omnium maximè Apolliniſtarum cogitationem impietatémque perſpectam haberem, nec ferendam eorum amentiam cernerem; exiſtimabam fore, vt lenitate mea mitiores efficerentur, ac paulatim emollirentur: atque hoc mihi ſæpè fingebam. Verùm per imprudentiam & ſceleratiores eos, vt apparet, reddidi; & intempeſtiua hac Philoſophia Eccleſiam detrimẽto affeci. Neque enim peruerſi homines lenitate atque humanitate flectuntur. *Epiſt. 77.*

Vanè gloriãtur hæretici, ſe à Catholicis perſecutionẽ pati, ideoq́; ſe ad verã Eccleſiam pertinere, propterea quòd præclarè ſcripſerit Auguſtinus, eum qui perſecutionem mouet, eſſe ex diabolo; qui verò patitur, ex Deo. *Fol. 35. 36.*

CAPVT X.

DE Donatiſtis ſcribit Auguſtinus, quòd cùm pro merito, imò longè minùs merito, pro ſui *Li. 1. cõt. Parmen. cap. 9.*

furoris audacia, secundùm diuinæ misericordiæ disciplinam, temporales molestias patiuntur, non peccata sua puniri cõfitentur, sed merita coronari
Epist.50. gloriãtur. Incredibili illi scilicet ardore animi sitierunt martyrum gloriam, vsque adeò vt se aliquando viatoribus armatis ingererẽt, percussuros eos se, nisi ab eis perimerentur, terribiliter cõminantes. Et si percussores nõ inuenirẽt, per abrupta præcipitia, per aquas & flãmas, occidere seipsos, quotidianus eis ludus fuit. Sed aduersus istos pseu-
Epis.48. domartyres audiamus Augustinum differentẽ. Si semper esset laudabile, inquit, persecutionem pati, sufficeret Domino dicere: Beati qui persecutionẽ patiuntur; nec adderet, propter iustitiam. Item si semper esset culpabile persecutionem facere, non
Psal.100. scriptum esset in libris sanctis: Detrahentẽ secretò proximo suo, hunc persequebar. Aliquando ergo & qui eam patitur, iniustus est; & qui eam facit, iustus est. Sed planè semper mali persecuti sunt bonos, & boni persecuti sunt malos. Illi nocẽdo, per iniustitiam; illi consulendo, per disciplinam: illi immaniter, illi temperanter: illi seruientes cupiditati, illi charitati. Occiderũt impij Prophetas, occiderunt impios & Prophetæ. Flagellauerunt Iu-
Ioan.2. dæi Christum, Iudęos flagellauit & Christus. Traditi sunt Apostoli ab hominibus potestati huma-
1. Cor.5. næ, tradiderunt & Apostoli homines potestati Satanæ. In his omnibus quid attenditur, nisi quis eorum pro veritate, quis pro iniquitate; quis nocendi
Epist. 50. causa, quis emendandi? Et alio loco: Qui diuidunt membra Christi, exufflant Sacramenta Christi; de persecutione gloriãtur, quia prohibẽtur ista facere

legibus Imperatorum, quas cõstituerunt pro vnitate Christi,& iactant fallaciter innocentiã suam; & quam nõ possunt à Domino accipere, ab hominibus quærunt martyrum gloriã. Veri autem martyres illi sunt, de quibus Dominus ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Non ergo propter iniquitatem, & propter Christianæ vnitatis impiam diuisionem, sed qui propter iustitiam patiũtur persecutionẽ, hi martyres veri sunt. Nam & Agar persecutionẽ passa est à Sara, & illa sancta erat quæ faciebat, & illa iniqua quæ patiebatur. Nunquid & huic persecutioni, quã passa est Agar, comparãdus est sanctus Dauid, quem persecutus est iniquus Saul? Valde vtique distat, nõ quia patiebatur, sed quia propter iustitiam patiebatur. Et ipse Dominus cũ latronibus crucifixus est: sed quos passio iũgebat, causa separabat. Potest enim esse impiorũ similis pœna, sed dissimilis est martyrum causa. Et aliàs frequenter asserit, non posse habere martyrum mortem, qui Christianorũ non habent vitam: cùm martyrem nõ faciat pœna, sed causa. Quid laudas pœnã,& non ostendis causam? Beati, ait Dominus, qui persecutionem patiũtur: adde, propter iustitiam: & separasti latrones, separasti maleficos, separasti adulteros, separasti impios, separasti sacrilegos, separasti hæreticos. Tales persecutionem patiuntur, sed non propter iustitiam. Patiuntur autem pro honoribus suis, patiuntur pro Donato, non pro Christo. Postremò audi quid de martyribus sentiat gloriosissimus martyr Cyprianus. An secum, inquit, esse Christum, cùm collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi Ec-

Matth.

Epist.61.

Tract. 6. in Ioan.

De vnit. Ecclesiæ.

clesiā colliguntur? Tales etiāsi occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sāguine abluitur. Inexpiabilis & grauis culpa discordiæ, nec passione purgatur. Esse martyr non potest, qui in Ecclesia non est: ad regnū peruenire non poterit, qui eā, quæ regnatura est, derelinquit. Exhibere se nō potest martyrem, qui fraternā non tenuit charitatē. Ex his perspicitur quàm impudenti fronte, & hæretico ingenio, dicat Politicus profectam ab Augustino præclaram hanc sententiam: Qui persecutionem facit, à diabolo est: qui autem patitur, à Deo est. Neq; enim suam agnoscit, sed Donatistarum esse affirmat, eamque ex professo vt erroneam
Epist. 50. cōfutat. Nos enim, ait, ideo Cæcilianum (Carthaginensem Episcopum Catholicum) ad veram Ecclesiam pertinuisse dicimus, non quia persecutionem patiebatur, sed quia propter iustitiā patiebatur: Donatistas autē illos fuisse alienatos ab Ecclesia, non quia persequebantur, sed quia iniustè persequebantur. Nos itaque hoc dicimus. Illi verò si non quærūt causas, quare quisque faciat persecutionē, vel quare patiatur: sine dubio Cæcilianū in ea definitione cōstituunt, qui non faciebat, sed patiebatur: maiores autē ab ea definitione foras mittunt, qui faciebāt, non patiebantur. Sed hoc omitto. Illud dico: Si vera Ecclesia ipsa est quæ persecutionem patitur, non quæ facit; quærant ab Apostolo, quam Ecclesiam Sara significabat, quando persecutionem faciebat ancillæ? Liberam quippe
Contra Donatist. post coll. cap. 31. matrem, nostram cælestem Hierusalem, id est, veram Dei Ecclesiam, in illa muliere dicit fuisse figuratam, quæ affligebat ancillam. Denique vt impostura

poſtura Politici manifeſtior euadat,& palàm falſi conuictus erubeſcere diſcat, de Donatiſtis adhuc ſcribens Auguſtinus, Vbi,inquit, eſt illa præclara laudatio,qua extollunt ſeparationem ſuam,dicentes,eam eſſe Eccleſiam veritatis,quæ perſecutionē patitur,nō quæ facit? Nempe eliſa eſt, nempe proſtrata. Leguntur perſecutiones eorum,negare non poſſunt, quia leguntur ſcriptiones eorum. Tenemus eos confitentes,profitentes,gloriantes,maiores ſuos Cæcilianum apud Imperatorem grauiter perſecutos. Non ergo iam clament ſegregationem ſuam ideo eſſe Eccleſiam veritatis, quia perſecutionem non facit, ſed patitur: aut fateantur non eam fuiſſe Eccleſiam veritatis, quando à maioribus eorum Cæcilianus patiebatur.

Doceamus & alia ratione non habere Caluiniſtas veram Eccleſiam, idque ex verbis Auguſtini aduerſus Donatiſtas, cum quibus eſt Caluiniſtis par ſimiliſque cauſa. Libro igitur ſecundo contra Gaudentij epiſtolam, reſpondet illis epiſtolæ eius verbis: Noſtram fidem, quam Dominus Apoſtolis reliquit, ſolæ nobis iſtæ perſecutiones grauiſsimā reddunt. Rectè iſta dicerentur à vobis quærentibus martyrum gloriam, ſi haberetis martyrū cauſam. Non enim felices ait Dominus qui iſta patiuntur, ſed qui propter Filium hominis patiuntur,qui eſt Chriſtus Ieſus. Vos autem non propter ipſum patimini, ſed contra ipſum. Patimini enim ideo,quia non ei creditis;& toleratis ideo,ne credatis. Quomodo ergo vos eam tenere fidem iactatis, quam Dominus Apoſtolis dereliquit? An vſque adeò cæcos & ſurdos vultis eſſe homines, *Cap. 12.*

vt non legant, non audiant Euãgelium, vbi nouerint quam fidẽ de sua Ecclesia Dominus Christus Apostolis dereliquit, ex qua diuisi & separati nihil aliud facitis, quàm cõtra verba capitis & corporis rebellatis, & tamen propter Filiũ hominis, & fidẽ quam reliquit Apostolis, vos persecutionem sustinere iactatis? Omittamus alia, & nouissima verba eius in terris audiamus, vbi videamus quam fidem de Ecclesia Apostolis dereliquit, quale testamentũ quodammodo fecerit, nõ vitam finiturus, sed sine fine victurus; non mittẽdus in sepulchrum, sed ascensurus in cælum. Surgens enim à mortuis, postquam apparuit discipulis suis, Oportebit, inquit, pati Christũ, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius pœnitentiam per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Itémque in monte Oliueti, postquam nihil vlteriùs in terris positus dixit, sed quod fuerat maximè necessariũ, hoc cõmendauit extremum. Multi quippe erant futuri per vniuersas partes terræ, vendicaturi sibi nomen Ecclesiæ, & contra vniuersam domum, quæ per vniuersam terram, cantat canticum nouum, de quo scriptum est; Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terris; de suarum quisque ruinarum angulis latraturi: Accipietis, ait, virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Hierusalem, & in totam Iudæam & Samariam, & vsque ad terminos terræ. Hanc sponsam suis amicis sponsus abiens cõmendauit. Huic hominis Filio, qui Ecclesiam suam incipientem ab Hierusalem, & per omnes gentes crescentem & fructificantem, tanta diligentia commendauit,

Luc. 24.

Psal. 95.

Actor. 1.

uit, mira cæcitatis impudentia cõtradicitis, & propter hominis Filium vos mala sustinere clamatis. An hoc fortaßis ideo dicitis, quia vobis alium filiũ hominis inuenistis, cuius nomine vocitemini, de cuius parte dicamini? Erratis. Quando propter Filium hominis persecutionẽ pati, felicitatis esse dicebat; seipsum ille sponsus; non adulterum prædicabat. Et ad Bonifacium Comitem scribens de Donastitarum errore: Innumerabilia, ait, sunt testimonia diuinorum librorum, in quibus sicut apparet Dominus Christus, siue secũdùm diuinitatem, siue secũdùm susceptæ carnis humilitatem; sic apparet etiam eius Ecclesia non in sola Africa, sicut isti impudẽtißima vanitate delirãt, sed toto terrarum orbe diffusa. Hanc Ecclesiã, cui non cõmunicat pars Donati, vniuersarũ Scripturarũ testimonia consona voce proclamant. In semine tuo benedicẽtur omnes gẽtes, Lex Dei dicit. Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsq; ad terminos orbis terrarum, per Psalmũ Dominus dixit. Viderit nunc ęquus rerum ęstimator, damnaueritne Augustinus Caluinistas in Donatistis, reijciẽtes Ecclesiam per omnes gentes crescentẽ & fructificantem, & non hominis Filiũ Ecclesięque spõsum sed adulterum colentes Caluinũ, nuncupationem ex nomine eius, & efficta ab eo doctrinã, sortiti: quasi vel diuisus sit Christus, vel pro Ecclesia crucifixus sit Caluinus. Cũ igitur in Ecclesia Catholica non sint Hughenoti, quam oderunt impensißimè, & crudelißimè, quoties religiosorũ Principũ maiori potestate nõ coërcentur, persequũtur; & in super recta fide sint destituti, quam eadẽ Eccle-

Epist. 50.

Gen. 26.

Psal. 71.

sia, duce & inspiratore Spiritu sancto, prędicat: relinquitur non esse eos martyres, neque pro iustitia pati persecutionem, si verum est quod scripsit Cyprianus; Esse martyr nō potest, qui in Ecclesia non est. Ac si iustitiam suam, pro qua se pati volūt, vllo modo prædicandam putabant, eis ego verbis Augustini ad Gaudentium Donatistam, respōdebo: Si ad vos putatis hæc iustorum verba pertinere; Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt: priùs, an iusti sitis, ostēdite. Habetis enim res magnas quas inter vestras iustitias vētiletis, diuisionem Christi, recisionē Sacramentorum Christi, desertionem pacis Christi, Criminationes in coniugem Christi, negationem promissorum Christi. Hæ sunt iustitiæ vestræ, propter quas videlicet stabitis in magna constantia aduersus eos qui vos angustiauerunt. Certè Caluinus à Catholica Ecclesia, in cuius sinu multis annis acquieuerat, in qua Christo per Baptismū fuerat insertus, sacrilegè defecit, & multas hominū myriades ad schisma suū pertraxit, eq; cerebri sui incude, inter cęteras blasphemias, hāc quoque protulit, vt augustissimū Eucharistię sacramentum, idolum appellare non dubitarit: in quo multis modis Donatistarum improbitatē superauit. Constat igitur, nulla ratione propter iustitiam, quæ sine vera fide nulla esse potest, pati Caluinistas persecutionem.

Lib. 2. ca. 27.

Sapiēt 5.

Catholicam Ecclesiam semper ab hæreticis grauissimam pati persecutionem.

CAPVT XI.

NIhil nunc dico de Catholicorū cædibus, nullo iuris ordine, nulla legitimarū potestatum autho

authoritate, ab eis crudeliter patratis. illud profe-
ro, vt nos persecutionem pati conuincam, quod ex
Genesi citat Apostolus in epistola ad Galatas: Si- *Cap. 21.* *Cap. 4.*
cut tunc ille qui secundùm carnem natus erat, per-
sequebatur eum qui secũdùm spiritum: ita & nunc
Et ad Timotheum: Omnes qui piè volunt viuere *2. cap. 3.*
in Christo, persecutionem patientur. Qui sunt se- *August.*
cundùm carnem nati? Dilectores mundi, amatores *tra. 11. in*
sæculi? Qui sunt secundum spiritum nati? Amato- *Ioa.*
res regni cælorum, dilectores Christi, desiderantes
vitam æternam. Ludunt pueri Ismael atque Isaac,
& dicit Apostolus persecutionem. Plus ergo vos
persequuntur, qui vos illudendo seducunt. Si Do-
natistæ afflictionem corporis aliquãdo passi sunt;
persecutio, quàm faciunt, grauior est. Caue quando
vult ludere Ismael cum Isaac, quandò tibi blandi-
tur, quando offert alterum Baptismum. Caue ani-
mæ persecutorem. Nam si à Principibus Catholi-
cis aliquid passa est, pars Donati aliquando; secun-
dũ corpus passa est, nõ secũdùm illusionẽ spiritus.
Quòd si illi non commouerẽtur aduersus detestã-
dos dissipatores Ecclesiæ; ecquo modo redderent
rationem de Imperio suo Deo? Omnino pertinet
ad Reges seculi Christianos, vt tẽporibus suis pa-
catam velint matrem suam Ecclesiam habere, vn-
de spiritaliter nati sunt. De hac spiritali persecu-
tione, productis Apostoli verbis ad Timotheum,
Sanctus Marcus Papa, Non in eo, inquit, tantùm
computanda est persecutio, quòd cõtra Christia-
nam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur, aut qui-
buscunque supplicijs: sed dissimilitudines mo-
rum, & contumaciæ inobedientium, & mali-
gna

gnarum tela linguarum. Atque hoc grauiorem & periculosiorem esse hæreticorum persecutionem, scribit Basilius, quòd non ex aperto oppugnēt, sed occultas insidias struant, consilium suum per nomen Christianum, quod prętexunt, obtegentes. In transuersum, inquit, rapiuntur simplicium aures; ac deinceps transeunt in consuetudinē hæreticæ impietatis. In istiusmodi sermonibus doctrinæ plusquam impiæ educantur Ecclesiæ infantes. Nam quid aliud etiam facient? Baptismata sunt apud hęreticos: illi inuisunt infirmos, solantur mœstos, adiuuant laborantes & pressos, mysteriorum communionem administrant. Quòd omnia per ipsos dispensantur & perficiuntur; quasi retinaculum quoddam est plebi, quo ad illorum concordiā astringuntur. Arriani, ait Ambrosius, quibus multa nobiscum paria sunt, facilè possunt innoxias mētes & soli Deo dedicas, fraudulenter societate percutere, dum malorum suorum virus per bona nostra defendunt. Vnde vehementer nobis cauēdum est, ne se vel sensibus, vel auribus nostris huiusmodi aliquid latēter insinuet: quia nihil tā cogit in mortem, quàm sub obtētu fidei, fidem violare. Vt enim gypsum aqua permixtum, lac colore mētitur: ita hîc per verisimilem confessionem traditio inimica suggeritur: Aliter enim commenta erroris commendare nō possūt, nisi interposito Saluatoris nomine prędicēt, vt res contrarias & absurdas, nominis dignitas faciat acceptabiles. Quoniam igitur hęretici habent nomen Christianum, & Sacramenta Christiana, & Scripturas, & professionem: non possunt non facere magnum dolorem in cordibus

Epist. 70. 71.

Li. de fide, cap. 1.

In cap. 3. 1. ad Corint.

dibus piorum: quia & multi volẽtes esse Christiani, propter eorum dissentiones hæsitare coguntur, & multi maledici etiam in his inueniunt materiã blasphemandi Christianum nomẽ: quia & ipsi quoquo modo Christiani appellantur. His atque huiusmodi prauis moribus, & erroribus hominum persecutionem patiuntur qui volunt piè in Christo viuere, etiã nullo infestante, neque vexãte corpus illorũ. Patiuntur quippe hanc persecutionem nõ in corporibus, sed in cordibus, eoque grauiorẽ quo eis est charius Christi nomen. Accedit huc quod scripsit Tertullianus. Hæreses non minùs doctrinarum peruersitate Ecclesiam lacessere, quàm Antichristus persecutionum atrocitate persequetur: nisi quod persecutio & martyres facit, hæreses apostatas tantùm. *Lib. de præscr. hæret.*

Vitari hæreticos à Catholicis oportere, ne eorum contagione offendantur.

CAPVT XII.

NOn flagrãt odio Catholici in hęreticos, à quibus cõuersatione separãtur, sed charitate potiùs vrgentur: hoc enim agunt, vt hęretici dũ se vitari vident; pudore suffundantur, & tandem ab errore liberentur. Iussit enim Apostolus, tolli de medio Corinthium fornicarium, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi. Sed & sibi prudenter Catholici consulunt, hæreticorum fuga, ne pestifero eorum spiritu afflati, perniciẽ & noxam cõtrahant. Ne commisceamini fornicarijs, ait Apostolus: Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut male- *1. Cor. 5.*

dicus,

dicus, aut ebriosus, aut rapax; scripsi vobis cum hu-
1.Cor.15. iusmodi nec cibũ sumere. Nolite seduci: Corrum-
2.Tim.2. punt mores bonos colloquia mala. Et Prophana &
vaniloquia deuita, multum enim proficiunt ad im-
pietatem, & sermo eorũ vt cancer serpit: ex quibus
est Hymenæus & Philetus, qui à veritate excide-
runt. Item de ijs qui pietatis quidem speciem ha-
bẽt, sed abnegant eius veritatem: Et hos, ait, deuita.
1.cap.2. Et Ioannes: Si quis ad vos venit, & hanc doctrinam
non adfert, nolite recipere eum in domum, nec aue
Ioan. 10. ei dixeritis. Christus quoque: Pastor, inquit, ante o-
ues vadit, & oues eum sequũtur, quia sciunt vocem
eius: Alienum autem nõ sequuntur, sed fugiunt ab
eo: quia non nouerũt vocem alienorum. Fur enim
non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat. In-
ter fures autem & latrones, hæretici vel primo lo-
co habẽdi sunt, etiamsi Christi nomine, tanquam
ouina pelle glorientur. Prædicant enim Christum
qualem sibi fingunt, nõ qualem Veritas dicit. No-
men habent, rem non habent: vel certè Ecclesiam
Christi ipsius ore prædicatam & demonstratam
non agnoscunt, neque in eius fide & religione in-
Lib.1.ca. tegrè acquiescunt. Hinc ait Irenæus, hæreticos vti
30. nomine Dei, tanquam irritamento quodam, quo
Iren.li.3 faciliùs impietatem suam introducant. Propterea
cap.3. diuus Ioannes Euãgelista legitur exilijsse è balneo,
in quo viderat Cerinthum, veritatis inimicum, ve-
ritus ne balneum condiceret. Tantùm Apostoli &
eorum discipuli habuerunt terrorem, vt neque
verbotenus cõmunicarent alicui eorum qui adul-
Tit.3. terauerant veritatem, quemadmodum & Paulus
ait: Hæreticum hominem post vnam correptionem
deui

deuita: ſciens quoniam peruerſus eſt qui eſt talis. Cyprianus etiam monet Cornelium, vt euitẽt fratres colloquia & verba eorum, quorum ſermo vt cancer ſerpit, nulla cum talibus commercia copulẽtur, nulla cum malis conuiuia vol colloquia miſceantur, ſimuſque ab eis tam ſeparati, quàm ſunt illi de Eccleſia profugi. Nulla enim ſocietas fidei & perfidiæ poteſt eſſe: qui vnitati & paci Chriſti inimicus eſt, nobiſcum non poteſt cohærere. Et libro de vnitate Eccleſiæ, Vitate quæſo vos, ait, eiuſmodi homines, & à latere atque auribus veſtris pernicioſa colloquia velut contagium mortis arcete, ſicut ſcriptũ eſt: Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. Docet Dominus & admonet à talibus recedendum. Cæci ſunt, inquit; & duces cæcorum. Cæcus autem cæcum ducens, ambo in foueam cadunt. Auerſandus talis atque fugiendus, quiſquis fuerit ab Eccleſia ſeparatus. An eſſe ſibi cum Chriſto videtur, qui aduerſus Sacerdotes Chriſti facit, qui ſe à cleri eius vel plebi ſocietate ſecernit? Arma ille contra Eccleſiã portat, hoſtis altaris, aduerſus ſacrificiũ Chriſti rebellis, pro religione ſacrilegus, filius impi⁹, frater inimicus. Denique Nanzianzenus, Eos, inquit, qui aliud quiddam ſentiunt aut profitentur, aut diuerſis naturarum gradibus atque menſuris vnitatem Dei euertunt aut dirimunt, quaſi peſtem & corruptelam Eccleſiæ, veritatiſque virus, abiicite, non odio eorum flagrantes, ſed eorum caſum miſerantes. Ideoque Leo Pontifex Leonem Imperatorem rogat, vt hanc Eccleſiæ medicinam præſtare dignetur, vt clericos Conſtantinopolitanos, hæretico-

Lib. 1. Epiſt. 3.

Eccl. 28.

Matt. 15.

Oratione de ſeipſo.

Epi. 75.

rum sensui consonantes, nō solùm ab ordine clericatus, sed etiam ab vrbis habitatione pellat, ne vlteriùs sanctus Dei populus peruersorum hominum contagio polluatur.

Fol. 79. *Stultè admodum & irreligiosè velle Politicum, quæri iam viam quæ ducit ad salutem, post tot secula humanæ redemptionis.*

CAPVT XIII.

QVi de fidei doctrina volunt suspēdere iudicium, nullamque sectam sub Christi nomine emergentem damnari, sunt Rhetorio non absimiles, qui omnes hæreticos rectè ambulare, & vera dicere affirmauit; vel certè Academicis, quibus incerta sunt omnia: sed ciuitas Dei talem dubitationem (ait Augustinus) tamquam dementiam detestatur: habens de rebus quas mēte & ratione comprehendit, etiam si paruam propter corpus corruptibile, quod aggrauat animam, tamen certissimam scientiam, creditque sensibus in rei cuiusque euidentia, quibus per corpus vtitur. Credit etiam Scripturis sanctis, & veteribus & nouis, quas Canonicas appellamus, vnde fides ipsa concepta est, ex qua iustus viuit, per quā sine dubio ambulamus quādiu peregrinamur à Domino. Cùm verò iam vult inquiri viam ad salutem perducentem, cum Porphyrio sapit, qui scripsit nondum receptam vnam quādam sectam, quæ vniuersam viam animæ liberandæ contineat, vel à verissima Philosophia aliqua, vel ab Indorum moribus, ac disciplina aut inductione Chaldæorum, aut alia qualibet via. Ac Porphyrius quidem hîc aliquam veniam mere-

Aug. hæres. 72.

Li. 16. de ciuit. ca. 18.

An. 264. Lib. 10. de ciuit. cap. vlt.

tur,

tur, vt qui fuerit infidelis ac dæmonum cultor: at inexcuſabiles ſunt omnino Chriſtianiſmum profitentes, iam in omnibus gentibus rutilante Euangelio, qui ſalutis viam non agnoſcunt, de qua Propheta perſpicuè vaticinatus, cùm dixit: Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis, illuminet vultum ſuum ſuper nos: vt cognoſcamus in terra viã tuam, in omnibus gẽtibus ſalutare tuum. Et ſi vera Eccleſia, magiſtra & colũna firmamentúmque veritatis, noui Teſtamenti tempore nondũ innotuit, quomodo de eius clariſsima manifeſtatione vaticinatus eſt Iſaias: Et erit, inquiens, in nouiſsimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gẽtes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite, aſcendamus ad montẽ Domini, & ad domũ Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius, quia de Siõ exibit Lex, & verbum Domini de Hieruſalem. Abſit igitur à miſericordia Dei, vt obſcuram per tot annorum centurias voluerit eſſe ſuam Eccleſiam, quam iam inde ab initio pronunciauit eſſe ciuitatẽ in monte poſitam quæ abſcondi non poſsit, cuius iudicium quiſquis non audierit, iubet Euangelium, vt ſicut Ethnicus & Publicanus habeatur. Huic Eccleſiæ miſſurum ſe Paracletum promiſit, à quo omnem veritatem doceretur, inque ea ad finem vſque ſeculi dirigeretur: Et ecce, inquit, ego vobiſcũ ſum vſque ad conſummationem ſeculi. Hanc ita protegit & firmat, vt nunquam aduerſus eam præualituræ ſint inferorũ portæ. Atque vt certiùs ab hæreticorũ conuenticulis diſcernatur, eam aſſeruit in

Pſal. 66. *Cap. 2.* *Mat. 5.* *Mat. 18.* *Ioan. 16.* *Matth. vlt.*

vniuersum orbem terrarum, ramos suos diffusurã, iuxta quod in Psalmo Pater Filio condixit: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditaté tuam, & possessionem tuã terminos terræ. Et, Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes seruient ei. Est igitur perquã mirum, tam impudentes, tam cæcos, tam arrogãtes esse hæreticos, vt intrepidè asserere audeant, adhuc sub iudice litem pendere, cùm de Ecclesia, tum de veritatis doctrina: imò hactenus tot seculis errasse Christianos à via veritatis, vt iã via salutis inquirenda sit: vel certè ab hæreticis, Ecclesiæq; dissipatoribus, doctrina pietatis expetenda. Cùm Apollinarius nouã de Christi humanitate fidem inueheret, ei his verbis respõdit Nazianzenus: Absconditam post Christum sapientiã nobis annunciant. Res lachrymis digna. Si enim triginta his annis fides originé habuit, cum quadringenti fermè anni ab eo tempore fluxerint, quo Christus palàm conspectus est; inane tanto tépore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra. Et martyres quidem frustra subierunt martyrium, frustra etiam tales tantíque antistites populo præfuerunt. Pari modo Eunomio superbè à discipulis suis exigenti, ne maiori parti plus tribuerent, néve his qui præoccuparunt deferendo, posterioribus aures obserarent, Basilius hoc modo respondet. Quid tu narras? Non dabimus plus antiquitati? Non reuerebimur Christianorum multitudinem, tam eorum qui sunt, quàm eorum qui fuerunt, ex quo Euangelium prædicatum est? Nullam rationem dignitatis eorum faciemus, qui omni spirituali gratia claruerunt, sed claudentes semel oculos animi,

Psal. 2.

Epist. 2. ad Cledonium.

Libr. 1. contra Eunom.

animi, exterminata cuiuslibet sancti viri memoria, vacuam deceptionibus tuis mentem nostram supponemus? Omnes tibi persuasi, traditionem fidei, quæ præterito tempore omni, sub sanctissimis viris euicit, cogitationibus vestris impijs postponemus? Manichæorum quoque insolentiam, Manem suum iactantium esse promissum Apostolis Paracletum, Leo hac oratione repressit: Manichæus eo tempore innotuit, cùm post resurrectionem Domini ducentesimus & sexagesimus annus impletus est. Non ergo potuit promissio Domini, tanta per ætatis interualla differri. Nec ille Spiritus veritatis ita septiformem donorum suorum cõtinuit largitatem, vt tot Ecclesiæ generationes, sapientia & intellectu, scientia & pietate, consilio & fortitudine, atq; ipso Dei timore fraudaret, donec prodigiosus turpium mendaciorum signifer nasceretur. Vt nunc indignarentur sancti & eruditi illi antistites, Basilius, Nazianzenus, & Leo, si Caluinistas audirent vniuersam retrò antiquitatem & Catholicam Ecclesiam tot seculorum lapsu, ignorantiæ & agendorum & credendorum accersere, sibíque solis veritatem vendicare?

Serm. 2. de Pent.

Ostenditur aduersus assertionem Politici, Caluinistas & Lutheranos esse hæreticos conuictos. *Fol. 63. 78.*

CAPVT XIIII.

SI Lutherani & Caluinistæ propterea hæreticorum catalogo ascribi nõ debeant, quia Christi nomen præferunt, & Christianã religionem profitentur; nullus omnino iudicari poterit hæreticus, cùm Christi nomen nemo neget. Nam & *Iren. li. 1. cap. 30.*

Simoniani, Christi Iesu nomen tanquã irritamentum præferentes, per dulcedinem & decorem nominis, amarum & malignum Principis apostasiæ serpentis venenũ porrigebant. Cæterùm hæreticum definit Augustinus, qui morbidũ prauúmque quid in Ecclesia Christi sapit, & correpti vt rectũ sapiat, resistit contumaciter, suáque pestifera dogmata defendere persistit: non autem qui sententiã suam, quamuis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate tuetur, paratus corrigi cùm inuenerit veritatẽ. Iste quippe animus etiã in dictis per ignorantiã non Catholicis, ipsa est correctionis præmeditatione ac præparatione Catholicus. Et libro de vera religione, asserit in Ecclesia cuiuslibet errorẽ sustineri, donec prauã opinionem pertinaci animositate defendat. Hinc Paulus non simpliciter errãtes pro hæreticis habet, sed qui resistunt veritati, sanámque doctrinã non sustinent, & à veritate auditum auertunt, & veritati contradicunt: quæ manifestè rebellionẽ & pertinaciam designant. Pertinacem autẽ rectè dixeris, cui nulla rationabilis causa suffragatur; qualis est qui veritati sufficienter demonstratæ resistit. Sufficiens porrò demonstratio est, vniuersalis Ecclesiæ definitio, aut publica & perpetua eius obseruatio. Vnde Irenæus vnius & viuificatricis fidei plenissimã ostensionem esse dicit, traditionem quæ est in Ecclesia, ab Apostolis continua successione vsque nunc cõseruatã. Qui ergo se tum credituros pollicentur, cùm sibi fuerit ostensum, Romanam Ecclesiam, verã & Apostolicam esse Ecclesiã; & Ecclesiæ publicã professionem, nõ satis sibi demonstratam

Lib. 18. cap. 51. *Lib. 3. de orig. animæ, c. 15.* *Cap. 6.* *2. Tim. 3. & 4. Tit. 1.* *Li. 3. c. 3.*

ſtratã eſſe dicunt;claudunt oculos vt non videant, & aures vt nõ audiant,inque illos dicit Iſaias:Filij mendaces ſunt,nolunt audire Legem Dei, qui dicunt videntibus:Nolite aſpicere nobis quæ recta ſunt,videte nobis errores,auferte à me viã. Væ filij deſertores. Inter pertinaces quoque cenſentur,qui ad ſingulas ferè quæſtiones proteſtantur ſe œcumenicæ Synodi fidem ſecuturos; cùm & nullam Synodum admittant, & non niſi damnatos olim errores ſectentur. His in vniuerſum reſpõdet Gelaſius in epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ, vbi Achatio Eutychis ſectatori,cõquerenti ſe in communionem non recipi,nulla ſententia damnatum, reſpondit: Achatium non fuiſſe inuentorem noui erroris, ſed veteris imitatorem: atque ideo non opus fuiſſe vt aduerſus eum noua ſententia prodiret,ſed antiqua tãtummodò renouaretur. Factus ſum,inquit, executor veteris conſtituti, non promulgator noui:quicunque enim in damnatam ſemel hæreſim labitur, eius damnationi ſeipſum inuoluit. Vnde maiores noſtri ſancti & docti Pontifices,in vnaquaque hæreſi quolibet tempore ſuſcitatã, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione Catholica atque Apoſtolica, ſecundùm Scripturarũ tramitem prædicationémque maiorum,ſemel facta congregatione ſanxerunt, inconuulſum voluerunt deinceps firmúmque conſtare, neque in eadem cauſa quæ præfixa fuerant retractari,qualibet recenti prǽſumptione permiſerunt: ſapientiſsimè prouidentes, quoniam ſi decreta ſalubriter cuiquam liceret iterare, nullum contrà ſingulos quoque prorſus errores, ſtabile conſi-

Cap. 30.

ſteret Eccleſiæ conſtitutum.

Cùm igitur Lutherani & Caluiniſtæ ignorare non poſsint, quæ ſit Eccleſia in cõmunione omnium gentium poſita, quæque religio per manus Epiſcoporum continua ſerie ſuccedentiũ ad nos ſit tranſmiſſa: & tamen proprio iudicio atque electione ſe damnantes, & illi Eccleſiæ cohærere nolint, & potiùs vitam patiantur ſibi, quàm errores auferri; manifeſtè & ſchiſmatici & hæretici eſſe conuincuntur. Primùm enim quod hæreticis proprium eſſe docuerũt Apoſtoli, vt exeant ex nobis, & ſegregent ſemetipſos, & noſtram deſerant collectionem, in iſtos ad amuſsim quadrat. Etenim ex Eccleſia Catholica exierunt, in qua regenerati & inſiti ſunt Chriſto. Sic enim Parmeniani factionẽ ſchiſmaticam eſſe probauit Optatus: Videndũ eſt, inquiens, quis in radice cum toto orbe manſerit, quis foras exierit, quis ordinationem fecerit ſaluo altero ordinato. Nõ Cæcilianus exiuit à Maiorino auo tuo, ſed Maiorinus à Cæciliano. Nec Cæcilianus exiuit à cathedra Petri vel Cypriani, ſed Maiorinus, cuius tu cathedram ſedes, quæ ante ipſum Maiorinum originem non habebat. Similiter dixerimus, Lutherum & Caluinum à cõmunione & radice Catholicæ Eccleſiæ exiuiſſe, non autẽ Catholicam Eccleſiã à Lutheri & Caluini ſocietate. Adhæc monent Apoſtoli, vt in accepta doctrina, in ijs quæ didicimus, atque in eadem regula permaneamus, vt quod audiuimus ab initio, in nobis maneat, & prophanas vocũ nouitates deuitemus, obſeruemúſque eos qui diſſenſiones & offendicula faciunt, præter doctrinam quam didicimus, ab

1. Ioã. 2. Iudas in epiſt. Hebr. 10. — *Li. 1. cõt. Parm.* — *1. Ioan. 2. Ioan. 2. Coloſ. 2. Rom. 16.*

eíſque

eíſque declinemus. Ideóque doctrinam omnem, nouitatis ſuſtinentes infamiam, Patres ſemper reiecerũt. Et Tertullianus Praxeæ improperat, quòd ſit heſternus; & aduerſus omnes hæreticos præiudicatum docet, id verum eſſe quodcunque primũ, id eſſe adulterinum quodcunque poſterius: eámq; (vt ita dicam) prioritatem, teſtimonium eſſe veritatis vbique occupantis principatũ, & illi pronunciandam eſſe regulæ interuerſionem, vbi poſteritas inuenitur. Palàm igitur eſt, Caluiniſtas eſſe hæreticos, vt qui antiquitate reiecta, noua figmẽta tueantur, & opiniones Eccleſiæ ante ſuam diuiſionem ignotas, vel ſemper improbatas. Poſtremò hæreticos quouis tempore habuit Eccleſia, eos qui authorum ſuorum nominibus appellantur, vt vel imperiti certò ſciant, Chriſtianos eſſe deſijſſe, qui Chriſti nomine amiſſo, humana, & externa vocabula induerunt. Sunt & fuerunt multi, ait Iuſtinus, qui docent dicere & facere res impias, & contumelioſas in Deum, cùm tamen in nomine Ieſu veniant. Et ſunt inter nos diſtincti cognominibus, denominati à quibuſdam viris, vt quiſque fuit author alicuius nouæ doctrinæ & ſententiæ. Ex ijs alij vocantur Marciani, alij Valentiniani, alij alio vocabulo, quiſq; à primo inuentore ſui dogmatis. Et Athanaſius: Noſcat, ait, oĩs homo qui ad Chriſti fidem volens venit, quòd omnis fides quę in terra ab homine nomen accepit, vt à Simone, inquã, Simoniani, ab Arrio, Arriani: hæ omnes & reliquæ, à nominibus hominũ, & propter ipſos ſic nominatæ, non ſunt fides Dei. Si enim Dei ſunt, quare ſic nominantur? Sicubi audieris, inquit Hieronymus, eos

De præſcri. hær.

Lactan. lib. 4. de verâ ſap. cap. 30.

Cont. Tryph.

Quæſt. 44. ad Antioch.

Cõt. Luciſer.

eos qui dicuntur Christi, nõ à Domino Iesu Christo, sed à quopiam alio nuncupari, vtputa Marcionitas, Valentinianos: scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogã. Hæresiarchæ enim, vt Christi se hostes esse demonstrent, discipulis
Apoc.12. sua indunt nomina, tanquam bestiæ & Antichristi characterem: vt eorum sectatoribus in Iudæorum
Ioan.5. persona illud exprobrasse Saluator videatur: Si alius venerit in nomine suo, illum audietis. Vt igitur omittamus, iusto examine & iudicio, tanquam schismaticam & hæreticam, damnatã esse Lutheranorum & Caluinistarum sectam: certè quo iudicio Patres Simonianos, Marcionitas, Arrianos damnarunt, quòd authorum suorum nominibus insigniantur; eodem etiam Caluinistas, post multa secula nascituros, hæreticos pronunciauerũt. Non igitur deinceps nobis succenseant, quòd hæretici nobis habeantur; neque se nondum cõuictos glorientur, tot sanctorum iudicijs, antequam nascerentur, prædamnati.

Fol.79. *Multa in Ecclesia credenda & obseruanda, ex traditione pendere: astutè verò hæreticos solam Scripturam admittere, vt soli sint iudices veritatis.*

CAPVT XV.

2. Tim.3. QVæ scripta sũt, sufficiũt omnino vt perfectus sit homo Dei, quia in eis sunt omnia credendorũ fundamenta, & Ecclesiã nobis commendant
1. Tim.3. columnã & firmamentũ veritatis. Ab hac cognosci prõptũ est quæ sit Scriptura Canonica, quæ notha & apocrypha; & quid sit Apostolicæ doctrinæ consentaneum, quid repugnans. Hinc Augustinus osten

oſtendens nō debere rebaptizari ab hæreticis venientes, Nos inquit, in hac re ſequimur etiam canonicarum authoritatem certiſsimam Scripturarū, cùm hoc facimus quod vniuerſæ iā placuit Eccleſiæ, quàm ipſarum Scripturarum commēdat authoritas: vt quoniam ſacra Scriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit huius obſcuritate quęſtionis, eandem Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine vlla ambiguitate ſancta Scriptura cōmendat. *Lib.1.cōtraCreſcon. cap. 31.32.34.*

Propterea Paulus diligenter diſcipulos ſuos hortatur, non tā vt doctrinam literarum monumentis cōmiſſam, quàm verbis prædicatam, attēdant, State, ait, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram. Et cùm ipſe comiteſque eius tranſirent ciuitates, tradebant eis cuſtodire dogmata quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus. Et ad Timotheū, Quæ inquit, audiſti à me per multos teſtes, hæc cōmenda fidelibus, qui idonei erunt & alios docere. *2.Theſ.* *Acto.16.* *2.Ti. 2.*

Neque Irenæus occupatur, vt ad Scripturam, ſed ad traditionem conſiderandam fideles adducat. Quæ enim ſunt Eccleſiæ, inquit, oportet cum magna diligentia diligere, & apprehēdere veritatis traditionem. Quid enim ſi de aliqua modica quęſtione diſceptatio eſſet, nónne oporteret in antiquiſsimas Eccleſias recurrere, in quibus Apoſtoli cōuerſati ſūt, & ab eis de pręſenti quęſtione ſumere, quod certū & reliquidum eſt? Quid enim, ſi neque Apoſtoli quidem Scripturas nobis reliquiſſent; nónne oportebat ordinem ſequi traditionis, quàm tradiderunt eis quibus committebant Eccleſias? cui ordinationi aſſentiunt multæ gentes Barbarorum *Li.3.cap. 4.*

eorum qui in Christum credunt sine charactere vel atramento, scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes. Quibus si annunciet aliquis ea quæ ab hæreticis adinuenta sunt, statim concludentes aures suas, longo lõgiùs fugiunt, ne audire quidem sustinentes blasphemum colloquium. Apostolorum traditionem recenté memoria semper gerebat Clemens Romanus, & ortam aliquando non modicam dissensionem inter Corinthios, traditionis cõmendatione compescuit & sedauit. Ignatius quoque singulas Ecclesias monebat, vt diligentiùs ac tenaciùs Apostolorum traditionibus inhęrerent, quas cautelę gratia, & ne quid apud posteros remaneret incerti, etiam scriptas se asserit reliquisse. Tertullianus multa recẽset Scripturis non expressa, quæ tamẽ fide recipere & obseruare Christianus sit necesse. Idem facit Basilius: Dogmata, inquiens, quæ in Ecclesia prædicantur, quędam habemus è doctrina scripto prodita; quędam rursus ex Apostolorum traditione in mysterio, id est, in occulto tradita recepimus. Quorũ vtraque parem vim habent ad pietatẽ. nec his quisquam cõtradicit, quisquis sanè vel tenuiter expertus est, quæ sint iura Ecclesiastica, &c. Ex his decreuit Concilium Tridentinum, diuinam veritatem contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quas se recipere fatetur, tanquam ore tenus à Christo & Spiritu sancto dictatæ fuissent, parique cum Scripturis reuerentia & affectu.

Euseb. li. Eccles. hist. ca. 6.

Euseb. li. 3. Eccles. hist. cap. 36.

Li. de præse. hæret. & de corona militis. Lib. de Spiritu sanct. cap. 27. Sess. 6.

Sycophãtas igitur & illusores mihi agnosce, qui solã Scripturam volunt esse iudicem veritatis. Hæc enim

enim assertione nihil agunt aliud quàm vt figmẽtis suis per Scripturã apud omnes sacrosanctam concilient authoritatem. quod pulchrũ est enim momus imitatur, ait Clemens Alexãdrinus: vtque clamosis & interminatis disceptationibus, vel de Scripturarum canone, vel earũ interpretatione, dũ pro sua libidine partes altercantur, in incerto semper maneat ad quos sit deferenda palma victoriæ. Quæ enim poterit hæresis exoriri, quæ non audiat sibi coaptare, quòd habeat Spiritũ sãctũ, quod fecerũt Manichæi & Cataphryges? Nunquid enim est hæresis, quæ nõ veritatem se nominet; & quãto est superbior, tanto magis se etiã perfectam nominet veritatẽ, vt & in omnem veritatem se polliceatur introducere? Lutherus certus est habere se è cælo sua dogmata: Nõ minùs effrons Caluinus, momẽtis omnibus pręsentissimũ sibi Spiritus sancti numen esse gloriatur: eumque Beza, in cœnæ intelligẽtia Apostolis vel exequat, vel etiã anteponit. Mihi igitur prudenter Tertullianus scripsisse videtur, nihil proficere Scripturarum congressionem, nisi planè vt stomachi quis ineat versionem aut cerebri. Ista enim hæresis non recipit quasdam Scripturas; & si quas recipit, adiectionib⁹ & detractionibus, ad dispositionẽ sui instituti interuertit; & si recipit, nõ recipit integras; & si aliquaten⁹ integras pręstat, nihilominus diuersas interpretationes cõmentata, cõuertit. Proinde non admittendos hęreticos censet ad ineundam de Scripturis congressionem, cùm in ipso congressu firmos fatigent, infirmos capiant medios cum scrupulo dimittant. De intelligentia igitur est hæresis, non de Scriptura: &

Stromatum li. 7.

In vita Cal. & præf. in Iosua.

De præs. hæretic.

Hilar. li. 2. de Tri.

& sensus,non sermo fit crimen, dum quod legitur sensui potiùs coaptatur,quàm lectioni sensus obtemperat.Neque enim hæeeticis propositum est, veritatem ex Scriptura vel elicere,vel confirmare; sed arrogantiæ œstro acti,cõceptis sibi opinionibus Scripturas seruire volunt, contenti imperitis eas aliqua specie veritatis reddere commendabiles.Extiterunt quidam,ait Hilarius,qui cælestium verborum simplicitatem pro voluntatis suæ sẽsu, non pro veritatis ipsius absolutione susciperent,aliter interpretantes,quàm dictorũ virtus postularet:assertionibus enim suis quædã ex diuinis voluminibus testimonia subdiderũt,quæ corrupto intelligẽtiæ sensu solis ignorantibus blandiantur, speciemque veritatis secũdùm prauitaté interpretantium præstent.Eruditè igitur scripsit Augustinus,hoc agere hæreticos dũ ad Scripturas prouocant,vt omnis de medio Scripturarum auferatur authoritas; & suus cuique animus author sit, quid in quaque Scriptura probet vel improbet,id est,vt non authoritati Scripturarum subiiciatur, sed sibi Scripturas ipse subiiciat: non vt ideo illi aliquid placeat,quia hoc in sublimi authoritate scriptũ legitur,sed ideo rectè scriptum videatur, quia hoc illi placuit.Non igitur ex Scriptura pro cuiusque iudicio explicata,vel detorta, sed ex Ecclesiæ sẽsu interpretata,in quã Apostoli, quasi in depositoriũ diues,omnia quę fidei sunt,contulerunt, quęramus veritatem:neque Dei Legem secundùm propriam ingenij intelligentiam legamus vel doceamus, sensum extrinsecus afferentes alienum; sed maiorum vestigia secuti, eam competenter interpretemur:

Lib.1. de Trinitate.

Lib. 22. cont. Faust.ca.

Iren.li.3. cap.4.

Clem.epist.ad Eccles. Hierosl.

mur. Quod quia facere contempserunt qui ab hinc annis sexaginta fidei regulam peruerterũt, in errores intricatissimos abierunt ipsi, aliosque in errores pertraxerunt: meritò peccatorum suorũ cæcitate percussi. Significauit hoc in Psalmis Dauid; Fiat, inquiens, mensa eorũ coram ipsis in laqueum, *Psal. 68.* & in retributionem & scandalum. Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. Fiant viæ illorum tenebræ & lubricum. Mensa enim Scripturarum sacrarum, quibus pas- *Psal. 34.* cuntur & reficiuntur fidelium intelligentiæ, laqueus est illis quo irretiuntur & inuoluuntur in suum exitium, mole suę incredulitatis in Christum oppressi. Ecquid existimabimus nisi hoc Dei flagello percussum Politicum, dum Catholicos om- *Fol. 101. 102.* nes Scripturę tã imperitos facit, vt si ab Hughenotis scripturæ aculeo siue argumento è Scriptura petito, vel Sorbona pungatur, non ei aliud consilij suppetat, quàm vt eos correptos, ad inquisitionem Hispanicam vel Romanam pertrahat, flammis absumẽdos, vel cruci suffigendos? Sed valeat Thraso gloriosus, sanguine Catholico potiùs madens & diffluẽs, quàm Scripturæ sacræ cognitione imbutus: valeat, inquam, cũ profligata hac sua arrogantia, Romanæ Ecclesiæ, totiusque Hispaniæ, ac celeberrimi Theologorum Lutetiæ collegij, ex quo tot Episcopi, & verbi Dei præclarissimi præcones in omnes orbis prouincias emittuntur, superbus & impudens contemptor.

Fol. 100. *Non esse expectandum ab aliqua prouinciali Synodo, authoritate Regis Galliæ vel cuiusquam Principis coacta, de fidei & Scripturarum veritate iudicium: sed ab Apostolica Sede & Ecclesia Catholica, cuius est summa in terra & irrefragabilis authoritas.*

CAPVT XVI.

MAnifestum est quid moliantur qui regia authoritate in Gallia Synodũ nationalem celebrari volũt, in qua sedeãt honore multo, fulgentes Theologi, pacis & cõcordiæ studiosi, id est Beza similesque Caluinistæ, scelerũ suorum meritò exilijs dãnati, patriç perturbatores, ac noui Circũcelliones, momentoque exorti Theologi. Dubio enim procul meditantur hæresum semel regnum stabilire, cõclamare Catholicam fidem, Ecclesiam proterere, euertere Ecclesiasticam hierarchiam, introducere ethnicum ac gentile sacerdotiũ. Sed absit à nobis vt hçreditatem, Christi sanguine coëmptam, prodamus, & aduersus vulpium astutiam, aprorumque ferociam, non se muros opponãt, quibus est Ecclesiæ cura demandata. Non est ciuilis potestatis modus, sibi vt authoritatem vsurpet de ijs statuendi quç propriè ad institutionẽ & gubernationem regni Dei pertinent, cuiusmodi sunt, Euangelij prædicatio, oblatio sacrificij, ordinatio & institutio ministrorum Ecclesiæ, rebellium excommunicatio, & constitutio legum, quibus Ecclesia Christi moderanda est & dirigenda. Est enim magistratus ciuilis, Christianus factus, nõ doctor, sed discipulus; non pastor sed ouis. Pertinent
Ioan. 10. autem ista ad eos quibus dictum est: Sicut misit me

viuens

viuens Pater,ita & ego mitto vos.Et, Constitues eos principes super omnem terram. quod & ad eorum successores pertinere certum est,quorũ vni dixit Apostolus:Reliqui te Cretę,vt ea quę desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros. In eos igitur magistratus sibi tale quid arrogantes, existimandum est dictum esse, quod Oziæ in superbiam erecto,& volenti adolere incensum, dixit Azarias sacerdos:Non est hoc officij tui, sed sacerdotum,qui cõsecrati sunt ad huiusmodi ministerium.Egredere ne contempseris,quia nõ reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino statimque orta est lepra in frõte eius,corã sacerdotibus.Hinc Ambrosi⁹ Imperatori; basilicã Arrianis tradi pręcipienti,constanter respõdit:Noli te grauare Imperator,vt putes te in ea,quæ diuina sunt,imperiale ius habere.Noli te extollere:sed si vis diuti⁹imperare,esto Deo subditus.Scriptum est: Quæ Dei, Deo;quæ Cæsaris,Cęsari.Publicorũ mœnium tibi ius est cõcessum,non sacrorum. Et Nazianzenus, Quid autem,inquit, de vobis dicemus Principes, & in potestate constituti? Iam enim ad vos sermo noster se vertit.Num sermonẽ suscipitis liberum Lex Christi vos meæ subiecit potestati, meoque subiecit tribunali, imperamus enim & ipsi; addo, maiori imperio & perfectiori.Aut oportet potiùs vt spiritus subsit carni, cælestiaque terrestribus? Suscipe igitur vocem liberiorẽ: scito te esse ouem gregis mei.Vis igitur nosse quorum si muneris de fidei veritate ferre iudicium? His profectò hoc incumbit, cui è medio populi segregati; & tanquã Aaron ad sacerdotiũ assumpti,noua & vetera, id

Tit.1. *2.Paral. 26.* *Epist.33.* *Orat.ad Imperatorem irascentem.* *Hebr. 5.* *Mat.13.*

id eſt, vtriuſque Teſtamenti ſcientiã, è theſauro ſuo proferre, & Domini ſui peregrè profecti taléta cibariáq; conſeruis ſuis miniſtrare, cæleſtibus monitis iubentur. Labia ſacerdotũ (ait Malachias) cuſtodiunt ſcientiam, & legem ex ore eius requirét, quia Angelus Domini exercituum eſt. Et legẽ Domini tradidit Moyſes ſacerdotib⁹ filijs Leui, præcepítque eis, dicẽs: Leges verba legis huius coram omni Iſraël, audientibus eis: vt audiẽtes diſcãt, & timeant Dominum. Eiuſdem legis præſcripto ad ſacerdotes ſpectabat lepræ iudicium, vt intelligamus ad noui Teſtamenti ſacerdotes veræ falſæque doctrinæ pertinere diſcrimen. Chriſtus Dominus non omnibus fidelibus, ſed Apoſtolis, inque eis, omnibus vicaria ordinatione ſuccedẽtibus, dixit: Euntes in mundũ vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Et quoſdam, ait Paulus, dedit Chriſtus Apoſtolos, quoſdã Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem paſtores & doctores, in ædificationem corporis Chriſti, quos oportet exhortari doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere. Ab Eccleſia igitur quã regit illuſtre & copioſũ corpus ſacerdotũ, quam Apoſtolus columnam & firmamentũ eſſe veritatis affirmat, cui promiſit Chriſtus, quòd portæ inferi, ſiue à diabolo errores exorti, aduerſus eam non præualebunt, petenda eſt doctrina veritatis, non à pſeudoprophetis, non à Principibus, ſi non fluctuare ſemper velis, & exiguo momento modò huc, modò illuc impelli, inque diuerſa trahi, prout diuerſa erunt Principum iudicia, vel quiſque etiam Princeps religionem mutandam cenſuerit. Neque iam au-

Mala. 2. *Deut. 31.* *Leu. 14.* *Marc. vlt.* *Ephe. 4.* *1. Tim. 3.* *Tit. 1.* *1. Tim. 3.*

diendi sunt, qui incertũ esse volunt in quam Christianorum collectionem Christianæ Ecclesiæ nomen competat, nam quo modo de Christo non licet suspendere sententiam, vt non eum verum esse credas Christum, qui natus de virgine Maria, sub Pontio Pilato crucifixus & mortuus, tertia die resurrexit; ita nefas est, aliam Ecclesiam agnoscere, quàm quæ ab vniuerso orbe, Propheticis & Apostolicis literis edocto, Catholicę nomen inter tam multas hæreses sola meruit obtinere. Quicunque igitur de ipso capite Scripturis sanctis cõsentiunt, & vnitati Ecclesiæ non communicant, nõ sunt in Ecclesia, quia de Christi corpore, quod est Ecclesia, ab ipsius Christi testificatione dissentiũt. Hæc Ecclesia inter omnes hæreses & hostium persecutiones diuinitus protecta, eadẽ perseuerat; ex hac omnes olim & etiamnum habiti hæretici exierũt, vt eã Petri reticulo, multitudine pisciũ descripto, significatam intelligas. Hæc eundem doctrinæ saporem non interruptum retinet, eámque per varios omnium temporum scriptores demonstrat: ac ne illi aliquando præcipitium timeas, ab ea, misericordia Domini, iuxta Isaiæ vaticinium, non recedet. Postremò (quod primò dictum oportuit) vt Christum etiam in hoc à Patre exauditum manifestè videamus, quod rogauit, vt omnes in se credituri sint vnum; hæc Ecclesia vna est, quia vni visibili pastori à Christo subiecta, cui multi pastores & doctores in partem sollicitudinis adiuncti sunt à Domino ad Patrem abeunte, vt non circumferamur omni vento doctrinæ, neque sint in nobis schismata, sed idipsum dicamus omnes &

Aug. de vera relig. cap. 7. & Epist. 166.

De vnit. Eccl. c. 4.

Luc. 5.

Cap. 54.

Ioan. 17.

Ephes. 4.

1. Cor. 1.

credamus. Quæ Ecclesiæ forma in nullis omnino hæresibus inuenitur, vt quæ vel nō vnū agnoscāt, vel certè statim in particulas & concisiones dissipentur, vt in Arrianismo, & Lutheranismo, & Sacramentariorū hæresi, manifestum est. Sunt enim hæretici (Apostolo teste, 1. Tim. 3.) seipsos amātes, & gloriæ cupidi, non hoc agentes vt Christo credatur, sed vt ipsi alijs præcellant, & magistri habeantur. Hinc Paulus Act. 20. Exurgent, ait, ex vobis viri loquentes peruersa, vt abducāt discipulos post se, & sectas introducāt. Intellexit hoc Irenæus, *Libr. 1. cap. 30.* A Simonia, inquiens, multæ propagines multarū hæresum factæ sunt, eo quòd multi ex ipsis, imò omnes volunt esse doctores, semetipsos adinuentores sententiæ: quamcunque compegerint, enarrantes. Quod autem de vno pastore, vniuersæ Ecclesiæ præposito, iam diximus, cachinno nō exciperent hæretici, si posita peruicacia perpenderent Synagogæ, quæ Catholicæ Ecclesiæ propheticè subseruiuit, ad decori, ordinísque, & concordiæ conseruationem, summum sanctorum præsidem fuisse constitutum, penes quē regendi & sanciendi suprema authoritas resideret. Si difficile (inquit *Deut. 17.* Dominus) & ambiguum apud te iudiciū esse perspexeris, & iudicum intra portas tuas videris verba variari: surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus; veniésq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quærésque ab eis: qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcunque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, sequerísq; sententiam eorum. Qui autem superbierit, nolens

obedire

obedire sacerdotis imperio, qui eo tẽpore ministrat Domino Deo tuo; ex iudicis decreto morietur homo ille, & auferes malũ de Israël: cunctúsq; populus timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Ita prorsus diuinę religionis cultũ, quem in omnes gentes, Dei voluit gratia coruscare, sic Domin⁹ noster Iesus Christus instituit, vt veritas per Apostolicã tubã in salutẽ vniuersitatis exiret. Sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omniũ Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro, Apostolorũ summo, principaliter collocaret; vt ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velut in corp⁹ omne diffunderet; vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc summum Ecclesiæ Pontificatũ Petro promisit Christus, Tu es, Petrus, inquiens, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meã: Et tibi dabo claues regni cælorũ: & quodcunque ligaueris super terram, ligatũ erit & in cælis; & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in cælis. Tradidit verò cùm dixit: Pasce agnos meos, pasce oues meas. Vt autẽ petræ huic securè incumbamus & inhæreamus; Ego, ait, pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando cõuersus, confirma fratres tuos. Ex quibus efficitur, neque oues esse gregis Christi, neque in æternũ Dei templum ædificari, neq; solui peccatorum vinculis, neque in fide firmari posse, qui Petrum pastorem, gregísque Christi moderatorem non agnoscunt, eiúsque cathedræ immobiliter non cohærent: vnde necesse est, eos esse schismaticos, à promissis Christi alienos, & per erro-

Leo epist. 89.

Mat. 16.

Ioan. 21.

Luce 22.

rum deuia præcipites agi. Porrò Ecclesiasticũ Petri principatũ in sedis eius successores Romanos Pōtifices deriuari, quemadmodũ & Aaronis Pontificatus ad posteros per generationis tramitẽ cu-
Mat. 16. currit, cōuincit Christi promissio: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Cùm enim tantisper ædificetur Ecclesia, dum numerus electorũ impleatur; intelligendum est, huius petræ ministe-
Ephes. 4. rio, cura, & authoritate, in Christo angulari lapide omnem ædificationem cōstructam crescere, & facere corporis augmentum: & aduersus inferi portas Ecclesiam præualere, Pontificiæ Petri Cathedræ, quæ nō est alia quàm Romana, in qua Petrus sedit, firmitate subnixam. Non enim Ecclesiæ quę tunc erat tantummodo, quod cōmodum & necessarium erat, prouidebat Saluator, sed futuræ etiā. Proinde cùm orauit Christus ne Petri fides deficeret, propriè orasse cēsendus est, ne capitis Ecclesiæ fides deficeret, cuius ministerio Apostoli, & eorũ successores Episcopi, cum plebibus suis, perpetuis tēporibus in religione cōfirmarentur. Pari modo quoniã regni cælorum claues, quibus peccata soluuntur & ligantur, non antè vsum amittēt,
Ioan. 6. quàm cùm erunt omnes docibiles Dei, & erit
Iere. 31. Deus propitius cunctis iniquitatibus nostris; consequens est, ad eosdem Petri successores, clauium regni trãsire possessionem, sicut & cætera quibus ex Euãgelio stabilitus est Petri primatus: quia Ecclesiæ suæ ad finem vsque seculi voluit esse cōsultum. Quod quamuis omnibus sanctissimis Ecclesiæ Catholicæ Patribus sit persuasissimũ, quorum proferendi testimonijs iam nobis est supersedendum;

dum; quia tamen ab aduersarijs non admittitur, vnius Nicænæ Synodi testimonio, cui Synodorũ omnium facilè Politicus tribuit principatum, Sedis Romanæ primatum operæpretium est vt confirmemus. Ea igitur sic habet: Sciendũ est sanè ab omnibus Catholicis, quoniam sancta Romana Ecclesia nullis Synodicis decretis prælata est: sed Euangelica Domini voce, & Saluatoris nostri, primatum obtinuit, vbi dixit beato Petro Apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claues regni cælorum. Et post pauca: Prima ergo sedes, cælesti beneficio, Romanæ est Ecclesiæ, quam beatissimi Petrus & Paulus martyrio dedicarũt. Primæ igitur œcumenicæ Synodi testimonio, accedẽte etiam omnium Ecclesiæ Doctorum suffragio, Ecclesia Romana omnium Ecclesiarũ mater, caput, matrix, & princeps est: & indulta Petro prærogatiua, ad ei⁹ quoque successores spectat, vt, quod Apostolis dictum est, impleatur: Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consummationẽ seculi. Et illud apud Isaiam: Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedunt de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit Dominus. Cùm igitur vniuersalis Ecclesiæ pastor sit Romanus Pontifex, & cõfirmandorum fratrum mandatum & potestatem acceperit in Petro: quoties in religione controuersia exoritur, summi Sacerdotis est, maturo iudicio adunato nunc quorundam, nunc omnium Sacerdotum cœtu, consultísque Scripturis sacris, & veteris Ecclesiæ traditionibus, errores notare, & rectam, quam sequi omnes

Fol. 66.

Matth. vlt.

Cap. 59.

Christiani securè debeāt, aperire de fide sententiā, & tanquā diuina oracula venerari. Hinc, enascentibus nouis hæresibus, Romanus Pōtifex vel cum paucis communicato cōsilio, vel etiam coacta generali Synodo vbi tempus oportunum affulsit, rebus maturè libratis, semper canones fidei pronunciauit, de quibus iam promulgatis nefarium sit vel dubitare: quod & nostra memoria fecit, cùm ad conficiendam Lutheri & Caluini impiam doctrinam, Tridentinā Synodū indixit, absoluit, & confirmauit. Quo clarum euadit, mendaciter scripsisse
Fol. 100. Politicum, Papam Romanum, Concilia generalia fulguris instar reformidare. Quamuis enim certa
Leo epis. 63. & irrefragabilis sit Sedis Apostolicæ de fide definitio: attamen cùm Apostolicæ Sedis ministerio definita, vniuersæ fraternitatis irretractabili firmantur assensu, & totius Christiani orbis iudicio recipiuntur, meritò à Deo prodijsse creduntur: ipsaq; veritas, & clariùs renitescit, & fortiùs retinetur, dum quę fides priùs docuit, hæc postea examinatio confirmat: vt verè impius & sacrilegus sit, qui, post tot Sacerdotum sentētiam, opinioni suæ aliquid tractandū relinquit. Porrò quanta sit Apostolicæ Sedis & Conciliorum generaliū authoritas, ostēdit Leo, ad Synodū Chalcedonēsem scri-
Epis. 47. bēs his verbis: Reiecta penitus audacia disputādi contra fidem diuinitus inspiratam, vana errantiū infidelitas conquiescat; nec liceat defendi, quod non liceat credi, cùm secundùm Euangelicas authoritates, secundùm Propheticas voces, Apostolicámque doctrinam, plenissimè & lucidissimè per literas, quas ad beatissimæ memoriæ Flauia-

num

num Episcopum misimus,fuerit declaratũ,quæ sit de Sacraméto incarnationis Domini nostri Iesu Christi,pia & sincera confesßio. Et ad Martianum Augustũ,Obsecro,inquit; vt in præsenti Synodo; *Epist. 43.* fidem quã beati Patres nostri ab Apostolis traditam prædicarunt,non patiamini quasi dubiam retractari; & quæ olim maiorum sunt authoritate damnata, rediuiuis nõ permittatis conatibus excitari:illúdque potiùs iubeatis; vt antiquæ Nicænæ Synodi constituta, remota hæreticorũ interpretatione,permaneãt. Vnde si qui sunt,qui ab his quæ *Epist. 78.* cælitus sunt constituta dissentiunt; suis opinionibus relinquantur, & ab vnitate Ecclesiæ, cum ea quam elegere peruersitate,discedant. Ac ne inquirendi studio quis audeat aduersus Pontificiam & Synodicam censuram disputare,audi vt ille disputatoris huiusmodi temeritaté reprimat. Cùm, in- *Epist. 75.* quit,vniuersalis Ecclesia per illius principalis petræ ædificationem facta sit petra, & primus Apostolorum beatißimus Petrus voce Domini audierit; Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam:quis est,nisi aut Antichristus,aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilé veritatem, qui in malitia sua inconuertibilis perseuerans,per vasa iræ, aut suæ apta fallaciæ, falso diligentiæ nomine,dum veritatem se mentitur inquirere,mẽdacia desiderat seminare? Ea propter cùm *Libr. 9.* aliquãdo Arrianorum, Eunomianorum, & Mace- *Trip. c. 9.* donianorũ præsidentes, hæreseos manifestè damnati,ad disputandũ cum Catholicis Episcopis cõfidenter prosilirent; prudenter admodũ Theodosius,vt inutiles disputationes amoueret, eos interrogauit,

rogauit, velléntne sermonē facere de antiquis Ecclesiæ doctoribus, qui ante diuisionē floruissent; an verò illos velut alienos à Christianismo respuerent. Si verò de Principis non offenderentur doctoribus; Nostrum, inquit, est præbere veterum libros, per quos nostrum dogma, illorū testimonio roboretur. Atque ita & ab Ecclesiæ Patribus dissentire cōuicti sunt, & inter seipsos in noua commentitiáque sua fide dissidere. Eius prudentiam imitatus Martianus Imperator, petiuit in Concilio Chalcedonensi sic fidem nostram effulgere, vt Patrum doctrina declarauit.

In Conc. Calced. act. 1.

Cæterùm ne quis existimet ex Imperatorū pro Ecclesia Catholica sollicitudine & legibus, cōtrà quàm scripsimus huius capitis initio, Principes sacra tractasse, ac de fidei dogmatibus decernendi sibi authoritatem vendicasse; animaduertendum eos in Synodis non egisse doctores aut iudices, sed legum suarū terrore aduersus hæreticos constitisse: & Sedem Apostolicam omni ope iuuisse, vt Synodos cogeret; & coactas propugnasse, ne vlla hostili violentia infestarentur, vtque Synodica decreta omni veneratione, toto Romano imperio probarētur. Constantinus enim quo in Nicęna Synodo fuerit gradu, ostēdit, his verbis Episcopos allocutus. Deus vos cōstituit sacerdotes, & potestatē vobis dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à vobis rectè iudicamur. Et in quadam epistola: Quicquid in sacris Episcoporum Concilijs constitutum fuerit, id ad diuinam est voluntatem referendum. Eximiam quoque laudem promeruit Valentinianus, quòd cùm de Spiritu

Euseb. li. 10. Eccl. hist. c. 2. Theodo. li. 1. Eccl. hist. c. 11. Niceph. li. 11. c. 30.

ritu ſácto diſputaretur ab hęreticis,eſſétne Patri & Filio homouſios profitendus, nihil ſiue meliꝰ,ſiue deterius,præter ea quæ ſemel Nicęæ conſtituta eſſent,ſibi inducendum duxerit. Excedere namque talia exploratioñe ſiue cognitioñe ſuam putauit, quamuis Princeps longè optimus eſſet, & rebus ipſis imperio ſe idoneũ declararit.Extat & Theodoſij ſuperiùs citata lex,qua aduerſus Arrianos,iubet cunctos populos Damaſi Romani Pontificis fidẽ de Trinitatę ſectari.Denique Martianus;Nos inquit,ad confirmandam fidem,non ad oſtendendam virtutem,exemplo Imperatoris Conſtantini adeſſe Synodo excogitauimus, ne in poſterũ populi multitudo,inſtitutionibus prauis attracta, inueniatur diſſentiens.E diuerſis prouincijs religioſiſsimi Sacerdotes Chalcedonam venerunt iuxta noſtra præcepta:& quid obſeruari in religione debeat,perpiſcua definitione docuerunt. Ceſſet igitur iam profana contentio. Nam verè impius atque ſacrilegus eſt,qui,poſt tot Sacerdotum ſétentiam,opinioni ſuæ aliquid tractandum relinquit. Poſtremò quæ ſint primæ partes officij Imperatoris Chriſtiani,exprimit D.Leo ad Leonem Auguſtum,Debes,inquiens incunctanter aduertere, regiam poteſtatem tibi nõ ſolùm ad mundi regimen,ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam,vt auſus nefarios comprimendo,& quæ bene ſunt ſtatuta defendas,& veram pacem his, quæ ſunt turbata,reſtituas.

Cod. de ſum.Tri. & fide Cath.

In syn. Chalced.act.1.

act.3.

Epiſt.75.

His ita conſtitutis, nullo modo mirum videri debet,cõſtantiſsimè à nobis aſſeri, Eccleſiã & religionem Catholicam Romanam non poſſe in du-

bium reuocari, quæ super immobilem petram fundata, aduersus inferorũ portas ad finem vsque seculi insuperabilis consistet. Nõ est ergo nobis cum hęreticis de Ecclesia & religione verbis cõfligendum, neque expectãdum prouinciale Galliæ concilium, ad sarciendam Christianæ Ecclesię vnitatem; quod etiamsi maximè Catholicum foret, vniuersæ tamen Ecclesiæ præscribere non posset: sed si aliquando sibi, & Ecclesiæ totius paci consulere meditabuntur, acquiescant Sedis Apostolicæ decretis; traditionis Ecclesiasticæ authoritatem, ac Conciliorum generalium censuram sequantur: ac quoniam omnis ferè hęresis ex Scriptura perperã interpretata trahit originẽ; ab Ecclesia legitimam genuinamque eius intelligentiam quærat à qua & Scripturarum canonem accepit. Nullam certè mutationem, adiectionem, detractionẽ ve fides Christiana suscipit: sed ab Apostolis integrè & sincerè prædicata, & hucusque in nos incorruptè transfusa, perseueranter ac religiosè in finẽ vsque est retinenda. In hac Ecclesia quiuis assequi facilè potest quid de Trinitatis & Incarnationis Christi ineffabili mysterio, de numero natura, effectuque Sacramentorum, iustificatione, cæterisque religionis Christianæ membris, sit credendum: quid de his ipsis patres nostri non dico proximè ante Lutheri & Caluini tempora, sed ab Apostolicis temporibus continua ætatum serie, senserint & crediderint: vt nihil opus sit mirifica illa Galliæ Synodo, quàm tantis votis Politicus expectat, ad stabiliendam religionis concordiam, & inuestigandam salutis viam, quando ne latum quidem

vnguem ab Ecclesiæ Romanæ iudicio discedi liceat, neque timendum vt vlla generalis Synodus iota vel apicē vnum, in eius fide inuertere vel immutare possit. Quod igitur dixit Leo, nimis iniquū esse, vt perpaucorum insipientiam, ad coniecturas opinionum, & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit, vtrùm Eutyches impiè senserit: totidem verbis repetere possumus, nimis iniquum esse, vt tanquā reparata disceptatione tractandum sit, cuiusmodi sit fides, & vtrùm Lutherus & Caluinus impiè senserint; in quos iustissimam damnationis sententiam Ecclesia Catholica iam diu pronunciauit. Epi. 42.

Omnes sectarij, prophani sūt & improbi, etiamsi cum Catholicis eundem habeant Deum, animamq́ immortalem, & rationis participem, atque idem Baptismi sigillum: non autem rectè dicuntur & hi & illi inserti esse eidem radici vel trunco, qui est Christus Iesus. Fol 32. 69. Fol. 77. 99. 100. 456.

CAPVT XVII.

ETiamsi scientiæ præsumptione plurimum intumescant, magna tamen cæcitate premuntur, qui nō intelligunt, Ecclesiam vnam esse, quo modo vnū est ouile sub eodem pastore cōstitutū, & vnū corpus, diuersis quidem constans mēbris, sed vni capiti cōnexis; vnoque ac eodē spiritu viuificatis; & vna ciuitas, ciuibus cōposita sub vno rectore positis, & charitate ciuica sese cōplectentibus, & ijsdē legibus placitisque directis. Sicut corp' vnū est, ait Apostolus, & mēbra habet multa, vnum tamen corpus sūt: ita & Christus, scilicet cū corpore 1. Cor. 12.

suo

ſuo, vnum eſt. Etenim in vno ſpiritu omnes nos in vnũ corpus baptizati ſumus: vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed in idipſum pro inuicem ſollicita ſint membra. Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro: quia inuicem eſtis connexi, ſicut in corpore membra cum capite & inter ſe cõnectuntur. Et: Vnus panis, & vnum corpus, multi ſumus. Propterea monet idem Apoſtolus, vt ſuportemus inuicem in charitate, ſolliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis: Et charitatem fraternitatis diligamus, neque deſeramus collectionẽ noſtram ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, quibus maledicit Sapiens: Væ, inquiens, illis, qui perdiderunt ſuſtinentiam. Cùm igitur (teſte Auguſtino) ſchiſma faciat communionis diſrupta ſocietas; quomodo nõ ſunt ſchiſmatici, qui Chriſtianitatis totius collectioni, dilectione non cohęrent: qui Catholicorum ſocietatem oderunt, Eccleſięque concordiam demoliri conantur, vel ab eo rectore, quẽ ſuæ domui paterfamilias præpoſuit, peruicaci rebellione ſeparãtur? Eſt enim Eccleſia (teſte Cypriano) plebs Sacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens. Audi vt Ioannes ad hanc ſocietatẽ & concordiam nos inuitet: Annunciamus, ait, vobis, vt ſocietatem habeatis nobiſcum. Ac, vt ſocietatis huius ſũmam intelligas dignitatem, ſubiicit: Et ſocietas noſtra ſit cum Patre, & Filio eius Ieſu Chriſto. Quiſquis igitur ab Eccleſia ſegregatus, adulteræ iungitur, à promiſsis Eccleſiæ ſeparatur: nec pertinet ad Chriſti præmia, qui relinquit Eccleſiam Chriſti alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt. Habere iam non poteſt Deum Patrem, qui Eccleſiam non habet

1.Cor.10. *Epheſ.4.* *Hebr.10.* *Eccli.2.* *Quæſt. 11. ex Matth.* *Lib.4. epiſt.9.* *1.Ioan.1.* *Cypr. de vnit. Eccleſ.*

bet

bet matrem. Extra hoc corpus neminem viuificat Spiritus ſanctus neque particeps diuinitatis eſſe poteſt, qui hoſtis eſt vnitatis. Si quis enim (ait Christus) in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittēt. Atqui in Christo capite nō manere perſpicuū eſt, qui ab eius corpore diuellitur. Neque gloriari poſſūt ſe Deū & Christum habere caput, qui vniuerſalis Eccleſię paſtori, quem ille abiens in cęlū præfecit, & vicaria ſucceſsionis ordinatione ad finē vſq; ſeculi gregis ſui curā gerere iuſsit, nō cohærent. Quis autē eſt ſupremus Eccleſię ſub Christo vertex, niſi Romanus Pōtifex, cuius Eccleſiam, Petri cathedram, & Petri locum, & Eccleſiam principalem, vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt, Cyprianus appellat? cui ſi ſecundùm diuina magiſteria obtemperaret fraternitas vniuerſa, nemo diſsidio vnitatis Christi Eccleſiam ſcinderet; nemo ſibi placens ac tumens, ſeorſum foris nouam hæreſim conderet. Adhæc quæ deſiderentur in Eccleſiæ Christianæ membris vno verbo abſoluit Apoſtolus: Vnum corpus, inquiens, & vnus ſpiritus: Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma. Cùm igitur ſectarij ab hominum nominibus appellationem ſortiti, non ſint eiuſdem corporis Eccleſiaſtici membra nobiſcum, neque eandem habeant fidem, ex qua iuſtus viuit, quæ accedentibus ad Deum eſt primo in loco neceſſaria: incipienter admodum dicit Politicus, hæreticos cum Catholicis, quibuſcum non habent charitatis neque fidei communionem, eidem radici & trunco, qui eſt Christus Ieſus, eſſe conſortes. Et cùm diuiſus non ſit

Auguſt. epiſt. 50.

Ioan. 15.

Li. 2. epi. 8.

Lib. 4. epiſt. 2.

Lib. 1. epiſt. 3.

Abac. 2.

Ephes.6. sit Christus, & vnicam habeat Ecclesiam quàm sanctificat; vt exhibeat illam gloriosam, non habentem maculam aut rugam: efficitur, neque remissionem peccatorum, neque iustificantem gratiam consequi posse hæreticos, extraque omnem spem esse cælestis hæreditatis adeundæ. Proinde non existimet ille, extra Ecclesiam Catholicam posse quempiam esse bonum virum ac probū, minimeque profanum. Nō est enim vera sāctitas, nisi *Psal.132.* in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius, in quo mandauit Dominus benedictionem, & vitam vsque in seculum. Etsi enim potest esse visibilis forma palmitis pręter vitem; sed inuisibilis forma radicis haberi nō potest, nisi in vite: sic virtus pietatis inuisibilis & spiritualis, ita in eis non potest esse quemadmodū sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur à corpore, etiamsi figuram membri teneat, quam sumpsit in corpore. *Aug. ser. 11. de verb. Domini.*

Fol. 501. *Ostenditur Politicus cum Caluinistarum cōciliabulo non esse in Ecclesia Christiana, ex eo quòd veterum Galliæ Regum pietatem & deuotionem commendat; & Ireneum, cum Policarpo, & Athanasio asserit fuisse duces animarum ad salutem, sub ignorantiæ & peccati dominio captiuarum.* *Fol.100.*

CAPVT XVIII.

DEuotio (inquit ille) ac pietas Patrum nostrorū (Galliæ Reges & Principes intelligit) supra centū Archiepiscopatus & Episcopatus erexit, sexcentas Abbatias S. Benedicti & Bernardi; duo millia Prioratuum & quingētos, Ecclesias & Capel

pellanias extra omnem numerum;hisque omnibus amplissimos prouentus adiecit: eratque tum præcipuæ sanctitatis,opes liberaliter in Clerum conferre.Si verè Deo deuoti,religiosi,Christique cultores fuêre Galliæ Principes cum sibi cohærente populo,qui Ecclesias & altaria erexerũt, Sacerdotes ad sacrificandum Deo,& gregem fidelẽ verbo Dei pascẽdũ fouerũt & monasteria cõdiderũt:necesse est igitur, Caluinistas & Hughenotos à verę Ecclesię gremio,& sincera religione excidisse,qui bus magnæcuræ est Ecclesias nostras prophanare, altaria suffodere,sacrificium corporis & sanguinis Domini proculcare,Ecclesiarũ & monasteriorum opes diripere;& quotidianus lud⁹ persequi ad necem,& monachos & sacerdotes. At si,vt schismatis & hæresis probrum & inuidiam humeris suis excutiant , Reges illos orthodoxos , infideles fuisse & superstitiosos asserere audebunt, dicant à qua tandem Ecclesia Christiana, quæ ante mille annos,vel certè ante Lutherum extiterit, quibúsve progenitoribus,ipsi profluxerint,à quibus religionem & Dei colendi ritum acceperint, quem profitentur. At quia nihil cum ratione comminisci possunt,nihilque præter suæ nouitatis infamiam præ se ferunt,vt non immeritò velut fungi momẽto è terra manifestati ab Ireneo dicantur;nimisque blasphemum est dicere,Gallicanam Ecclesiam, in qua Dionysij Areopagitę,Irenęi,Hilarij,aliorumque sine numero sanctissimorum Antistitum,& Caroli Magni ac Ludouici Pij, religiosissimorum Imperatorum , mirificè fides pietasque fulsit, nunquam verè Christianismo fuisse imbutam: *Li.1.cap. 33.*

super

superest vt illos sine Deo, sine fide & Ecclesia, esse dicamus, & Antichristo præcurrere, qui sub seculi finem iuge sacrificium est impijssimè sublaturus. Quoniam enim in perpetuā Christi memoriam, in salutis tesserā, & ad nos Deo conciliandos, hoc sacrificium est institutum; Diabolus, cuius studiū est animis nostris Christū eripere, & à mutua nos charitate distrahere, & à salute excludere, quos hactenus per hæresim (vt nihil iā de infidelibus dicam) contra Ecclesiam armauit, ferè in Eucharistiā aut legitimum eius ministerium fecit aliquid tentare, idque semper faciet vsque ad Antichristum. Donatistæ certè in hoc sacrilegij genere insigniter impietatem suam exercuerunt. Quid enim (ait Optatus Mileuitanus, grauissimus author) tam nefariū, quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frāgere, radere, remouere? in quibus vota populi, & membra Christi portata sunt? quò postulatus descendit Spiritus sanctus? Altaria, inquā, in quibus fraternitatis munera non iussit Saluator poni, nisi quæ essent de pace condita. Quid est altare, nisi sedes corporis & sanguinis Christi? Quid vos offēderat Christus, cuius corpus & sanguis ibi habitabat? Hoc modo Iudæos estis imitati. Illi iniecerunt manus Christo in cruce; à vobis percussus est in altari. Emerūt calices in vsus suos sordidæ mulieres, &c. Basilius quoque Arrianorū impietatē hoc modo luget: In luctum mutatæ sunt solennitates, domus precationum clausæ, altaria cultu spiritali vacant: nulli Christianorū cœtus & doctorū præsidentia: cessarunt doctrinæ salutares, festiui cōuētus, hymnodiæ nocturnæ: nec superest beata

Lib. 6. Epist. 70. 71. 72.

beata illa exultatio, qua Domino credentiũ animæ in Synaxi exhilarantur. Eadem videre est & apud Nazianzenum, & quidem paulo antea sanctum Antonium Eremitã in visu docuerat Spiritus sanctus, quàm infensi Ecclesijs & sacrosancto sacrificio futuri essent Arriani, & insigniorum sectarum hæretici. Priusquam enim sub Constantio Arriani Ecclesijs regendis primas obtinerent, in somnis sibi visus est videre, mulos cum impetu in sanctius sacrariũ inferri, atque ibi salientes, calcibúsque se petentes, sacram mensam euertere. Cùm autẽ euigilasset, somnium id retulit & exposuit: futurum scilicet, vt adulterinorum mõstrosorúmque dogmatum cõfusio Ecclesiam Dei occuparet, & alienæ doctrinæ assertorum insultus sacram pessundaret mensam. Neque aliunde de sui temporis hæreticis cõqueri videtur Helias: Domine, inquiens, altaria tua suffoderunt, dereliquerunt pactum Domini Dei Israël, & Prophetas tuos occiderũt gladio. Implent ergo Caluinistæ mensuram patrum suorum, seque Arrianorum & Donatistarum filios & hæredes agnoscunt, dum euertendo semel sacrificio tam gnauiter incumbunt: tanto illis sceleratiores, quòd cum ipso sacrificio omnem quoque sacrificij fidem conantur abrogare: neque enim illi sacrificij & corporis Christi in Eucharistia veritatem negauerunt. Proinde si sacrificij tollendi in his Europæ regionibus à Deo irato facultas aliquando concedetur hæreticis, auferri tum à nobis regnum Dei certò nobis persuadeamus necesse est, quando sine Sacerdotio & sacrificio constare Ecclesia non potest.

Orat. de Arrianis & seipso.

Niceph. li.10. cap. vlt.

3. Reg. 19.

Iam verò & inde cõuincuntur isti Ecclesiæ sanctæ septis exclusi, quòd fatentur Polycarpum, Irenæum, & Athanasium, duces fuisse animarum ad salutem, sub ignorantię & peccati dominio captiuarũ. Isti enim sanctissimi Episcopi, gregi Christi in Ecclesia Catholica præsederũt, & cum Romano Pontifice arctissimam cõmunionem retinuerunt, eiúsque sedem honore debito sunt prosecuti. Polycarpus enim Smyrnæ Episcopus, & totius Asiæ Princeps, & Apostolorum auditor, Aniceto Episcopatum administrãte Romam venit, & tum de alijs rebus, de quibus inter se discrepabant, tum de festo Paschatis cum eo cõtulit. Sui enim officij esse existimauit, aut Põtifici Romano obedire, aut illi satisfacere, vt cum eo cõmunionem retineret. Irenæus verò ad Ecclesiam Romanã propter potentiorem principalitatem omnẽ Ecclesiam conuenire iubet in qua semper conseruata est ea quæ est ab Apostolis traditio: & eius authoritate confundit omnes qui quoquo modo colligunt præterquam oportet. Deinde à Petro deducens Pontificum Romanorum seriem vsque ad duodecimũ ætatis suæ Eleutherium: Hac, inquit, ordinatione & successione, ea quæ est ab Apostolis traditio, veritatísque prædicatio, peruenit vsque ad nos: & est plenissima hæc ostensio, vnam & eandem viuificatricem fidẽ esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis vsque nunc est conseruata & tradita in veritate. Adhæc Athanasij & Catholicorum in Ægypto Episcoporũ est huiusmodi ad Marcum Papã oratio: Domino sancto, & Apostolici culminis venerãdo Marco, sãctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, atque

Hiero. in Catal. Euseb. li. 5. c. 24.

Libr. 3. c. 3. & 4.

atq; vniuersalis Ecclesiæ Papæ: Optamus vt à vestræ sanctæ sedis authoritate, quæ est caput & mater omnium Ecclesiarũ, Nicæni Concilij capitula, ad correctionem & recreationem fidelium orthodoxorũ, percipere mereamur. Marcus eis respondens, eundem epistolæ suæ titulum præfixit, adiecítque, sanctam & Apostolicã Ecclesiam, omniũ Ecclesiarum matrẽ, à tramite Apostolicæ traditionis errasse nunquam, neque hæreticorũ nouitatibus succubuisse; sed vt in exordio normam Christianæ fidei percepit, ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, manere illibatã, secundùm diuinã Saluatoris pollicitationem, qui Apostolorũ principi dixit: Petre, ecce Satan expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua: & tu aliquãdo conuersus, confirma fratres tuos. Quoniã igitur diuina authoritate, totius Ecclesiæ fundamentum factus est Petrus, & fratrum confirmator institutus; propterea, ne in posterum quidem vnquam Romana Ecclesia à tramite Apostolicæ traditionis aberrabit, neque hæreticorum nouitatibus succumbet: quia sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. Instituit autẽ quid aliud, quàm in eius cathedra perpetuũ Ecclesiæ Catholicæ principatum. Doleant igitur isti, se in eandẽ cum Irenæo, Polycarpo, Athanasioq; Ecclesiam non concurrere, in qua illi duces animarũ ad salutẽ extitere, vt ignorantiæ vincula, & peccati dominium ceruicibus suis excutiant: & cum sanctis Galliæ Regibus, qui incredibili fidei feruore Ecclesiã mirabiliter

Luca 22.

Leo ser. 2. de anniuer.

propagauerũt, déque re Christiana præclarissimè sunt meriti, in religione consentientes, in Catholicæ Ecclesiæ sinum postliminio reuertantur, pares cum illis in cælo coronas adepturi.

Fol. 89. *Impiè suaderi, opes Ecclesiarũ in regium fiscum redigi, ad subleuãdum populum tributis immoderatiùs grauatũ.*

CAPVT XIX.

INgeniosi admodũ sunt hæretici, ad exaggerandum opum Ecclesiasticarum abusum; & vt Ecclesijs adimantur, vehementer contendunt: quasi verò vel propter nonnullorum intemperantiam aut cupiditatem, quæ sanctissimè concessæ sunt, inque sacrosanctum Ecclesiæ ministeriũ impenduntur, perire par sit: vel si in eorum potestatẽ venirent, eis religiosiùs vterentur. Insigne porrò sacrilegæ libidini suæ pietatis velamen obtendunt, cùm suadent Ecclesiarum opes in fiscum & rationes regias reuocari, ad leuãdum populi ex immoderatioribus tributis grauamen. Ita etiam Iudam
Ioan. 12. Iscariotem offendebat vnguẽti in caput Dominicum effusi iactura, maluissetque illud trecentis denarijs venire, & dari pauperibus, cùm alioqui nulla eum angeret pauperum cura, sed Domini loculos gestans fur esset & latro. Perinde hæretici de populo subleuãdo non laborant, quorum maleficijs improbísque consilijs sibi in dies calamitatem accersit: sed immodicè Ecclesiarũ & monasteriorum sitiunt opes, & quoties opportunum est, expilant, xenodochijs etiam non parcentes; vt testatissimum omnibus faciant, quantam gerant pauperum curam, & miserorum calamitatibus indoleãt

Vellem

Vellent prætereа ad extremam inopiam redactas Ecclesias: vt hac ratione ministris destitutæ, faciliùs suæ tyrãnidi pateant, & rerum, quod ambiunt vnicè, soli potiantur. Cæterùm aduersus rapaces istos fures nobis patrocinatur Apostolus, docens Ecclesiæ ministris deberi vitæ subsidia, vnde decorè ac pro dignitate viuant; ac duplici quidem honore, id est, amplioribus stipendijs dignos dicit presbyteros, qui laborant in verbo & doctrina. *1. Tim. 5.* Quis, inquit, militat suis stipendijs vnquam? Quis *1. Cor. 9.* plantat vineam, & de fructibus eius nõ edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Scriptum est enim in Lege: Non alligabis os boui trituranti. Quæ propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare. Si nos vobis spiritalia seminauimus, magnum est si carnalia vestra metamus? Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? & qui altario seruiunt, cum altario participant? Ita & Dominus ordinauit ijs qui Euangelium annunciant, de Euangelio *Vrbanus* viuere. Hanc legem secuti Apostolorum tempori- *Ep. de* bus primi Christiani, quotquot possessores agro- *rerum* rum aut domorũ erant, vendentes afferebant pre- *communione.* tia eorum quæ vendebantur, & ponebant ante pe- *Act. 4.* des Apostolorũ. Diuidebatur autẽ singulis prout *& 2.* cuique opus erat. Vidẽtes autẽ summi Sacerdotes & reliqui confideles, plus vtilitatis posse offerre, si hæreditates & agros quos vendebant, Ecclesijs, quibus præsidebant Episcopi, traderẽt, eo quòd ex sumptibus eorũ, tã præsentibus quàm futuris temporibus, plura & elegãtoria possent ministrare fidelibus, cõmunem vitam agentibus, quàm ex pre-

tio eorũ: cœperunt prædia & agros, quos vendere solebãt, matricibus Ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorũ viuere. Ipsæ enim res fideliũ oblationes appellãtur, quia Domino offeruntur. Nõ ergo debent in alijs vsibus quàm Ecclesiasticis, & prædictorum Christianorũ fratrũ, vel indigentiũ, conuerti: quia vota sunt fideliũ, & pretia peccatorũ, ac patrimonia pauperum. Si quis autem secus egerit,
Actor. 5. videat ne damnationẽ Ananiæ & Saphiræ percipiat, vt reus sacrilegij efficiatur, sicut illi fuerunt, qui pretia prædictarũ rerum fraudabant. Hæc fratres valde timẽda sunt & cauenda, quia res Ecclesiæ non quasi propriæ, sed vt cõmunes & Domino oblatæ, cum summo timore nõ in alios quàm præfatos vsus sunt fideliter dispensandæ, ne sacrilegij reatum incurrant qui eas inde abstrahunt, quò traditæ sunt, ne pœnã & mortẽ Saphiræ incurrãt; &, quod peius est, anathema fiant, & in profundũ barathri labantur. Vnde attendendũ & fideliter custodiendum, & illius vsurpationis cõtumelia depellenda, ne prædia vsibus decretorum cælestium dicata, à quibusquam irruentibus vexentur. Cæterùm prædones isti, nec Ananiæ & Saphiræ supplicio, nec anathematis aut barathri metu mouentur, vt non inuolẽt, quoties res tulerit, in Ecclesiarum opes, malíntque aleæ, ganeæve, imò & hæresi suæ promouendæ eas consecrare, quàm quò decretis
Niceph. cælestibus sunt destinatæ. At verò Constantinus
li. 10. c. 5. Magnus, Christianismo initiatus, cùm Ecclesias cõstitueret, Ecclesijs prædia attribuit, & ex cuiusque vrbis prouentibus, toti clero quantum ad vitã tolerandam satis esset, rerũ necessariarum cõtulit,

eámque

eámque rem ſanctione legis confirmauit. Et deinceps viri religioſiſsimi poſſeſsiones & prædia Domino cōſecrarunt, ædificantes baſilicas in ſuis fundis in honorem ſanctorum martyrum per ciuitates ac monaſteria innumera, in quib⁹ cœtus Domino ſeruientium conueniret. Denique Reges & præſides ac magiſtratus propria largiti ſunt per vniuerſa regna terrarum, vnde alerentur egentes, Eccleſiæque fabricarentur atque reſtaurarentur, Deoque & Eccleſiæ eius ritè famulantibus ſeruíſque illius ſuppleméta (vt abſq; neceſsitate eſſent) tribuerentur: vt hæc accipiétes poſſent ſecundùm monita Apoſtoli, facere orationes, obſecrationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & qui in ſublimitate ſunt, vt quietam & tranquillam vitam habeant. Cæterùm Iulianus vt ſuum in Eccleſiam odium ad excidium eius conuerteret, & cum Sacerdotio ſacrificium etiam ſemel abrogaret, annonam & immunitatem quam Conſtantinus pro ſua erga Deum obſeruantia clericis conceſſerat, ademit, & in publicos prouentus retulit. Iouinianus verò eius ſucceſſor, experientia edoctus diuina vindicta Iulianū grauibus eſſe malis afflictū, iura priſtina Eccleſijs reddidit: & quæcunque clero, viduis & virginibus dudum à Conſtantino, & filijs eius diuini cultus augendi gratia conceſſa, legibúſque firmata, à Iuliano autē peſsimo conſilio adempta & acciſa fuerant, priuilegia & beneficia reſtituit. Quòd ſi decimę, primitiæ, aliáq; eiuſmodi, veteri Sacerdotio debebãtur; quanto magis Chriſtiano, quod tãto eſt illo ſublimius, quanto vmbræ veritas antecellit? Hinc Ori-

1. Tim. 2.

Niceph. lib. 10. cap. 39.

Hom. 11. *in Num.* genes, Indecens, inquit, & indignum existimo & impium, vt is qui Deũ colit, & ingreditur Ecclesiam Dei; qui scit Sacerdotes & ministros assistere altari, & aut verbo Dei, aut ministerio Ecclesiæ deseruire, vt de fructibus quos dat Deus, solem suum producendo, & pluuias suas ministrãdo, non offerat primitias Sacerdotibus. Non enim videtur huiusmodi anima habere memoriam Dei, nec cogitare, nec credere, quia Deus dederit fructus quos *Ser.* 219. *de temp.* cepit. Et Augustinus, Decimæ, ait, ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit. *Hom.* 43. In eandem sententiam scribit & Chrysostomus, in priorem ad Corinthios epistolam. Scribit etiã *Lib.* 2. *de vita cõt. cap.* 9. Prosper Aquitanicus, Paulinum Nolanum Episcopum, qui ingentia prædia sua pauperibus erogauerat, non contempsisse tamen Ecclesiæ facultates: Et Hilarium Arelatensem antistitem, qui & ipse omnia bona sua aut parentibus reliquerat, aut vendita pauperibus contulerat, quod illa tunc habebat Ecclesia non solùm possedisse, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliasse. Isti ergo tam sancti, tam perfecti Pontifices, factis euidentibus clamãt, posse & debere fieri, quod fecerunt. Palàm est itaque in Harpyias istas Caluinisticas, libidini militari, & hæreticorum inexplebili cupiditati committentes Ecclesiarum facultates, transfusum esse Iuliani apostatæ sacrilegi spiritum; vt non minori atque illum, odij & maleuolentiæ œstro in Christi & Ecclesiæ gloriam, agitari eas existimemus.

Religiosa

Religiosæ pietatis magniq́ apud Deum meriti opus esse, Ecclesiarum decori & ornamento studere. *Fol.128.*

CAPVT XX.

NAtura duce videntur gentiles inducti, vt deos suos eisque dicata templa exornarét, omnique magnificentia, excolerét. Et Romani quidem cùm Apollini Delphico excellés munus communi consilio consecrandum censuissent; matronæ Romanæ omnem mundum suum aureum in illud contulerunt. Neque hîc alia admissa est impietas quàm quòd non vero Deo, sed diabolo sacrificarunt. Alioquin quanto sumptu, tabernaculi veteris instrumentum, Moysi præceperit Deus instrui, docet Exodus: & quàm fuerit accepta Deo Dauidis deuotio, in templi ædificationem necessaria quæque præparantis; & Salomonis pietas indefessusque labor, quo in hoc opus etiã ex remotissimis orbis plagis ligna, aurum, gemmas iussit conuehi; historia Regum sacra luculentè testatur. Multo igitur impensiore cura, testamento nouo affulgente, in quo Dei charismata in nos vberiùs exuberant basilicas diuino nomini cultuique consecratas, par est vt exornemus & veneremur. Non pluris quidem facit Deus aurum quàm lutum, (bonorum enim nostrorum non eget) at pietate nostra delectatur, vultque de nostra substãtia honorari, ac prõptitudine & liberalitate volũtatis coli, qui à Mose nõ nisi à voluntarijs quibusque voluit accipi, quę ad tabernaculi structurã pertinerent. Qui igitur in basilicas sua largiuntur, Deo omniũ authori & largitori dãt grati animi significationẽ, dicentes. Quę *Psal.15.* *Proue.3.* *Exod.35.* *1. Paral. 29.*

de manu tua accepimus, dedimus tibi Domine, rerumque præstantium oblatione, agnoscere se testãtur, creatoris magnitudinem, claritaté, potentiã, in rebus conditis relucenté. Atque ita quæ per sese Deo sunt vilia, fides efficit pretiosa. Oculi enim Domini respiciunt fidé. Adhęc Apostolus tabernaculum dicit exéplar esse cęlestiũ: multo auté perfectiùs regni cęlorũ figuram gerũt Ecclesiæ Christianorũ, in quibus est Christus corporaliter & sãctorũ reliquiæ cũ Domino regnantiũ. Atqui Christus, ad dexterã Patris residens, in cælo beatis spiritibus propalã gloriã suam manifestat, & eosdem ineffabili modo glorię suę efficit participes, gloriaque & honore coronat. Est igitur æquissimum, Christi Domini & sanctorũ eius, gloriã, claritatem virtutem, sapientiam, auro & argento, gemmisque pretiosis repræsentari, quando virtutes sanctorum, quibus ęternę glorię merces reponitur, aurũ & argentũ, lapidesque pretiosos dicere disertis verbis nõ dubitauit Apostolus. Et hęc dũ faciunt fideles, & ornatas basilicas contéplantur, subit eos gloriæ Christi & sãctorũ eius memoria, inque eius laudes alacriùs assurgũt, orãt feruentiùs, & ad Dei & beatorũ spirituũ consortium ardentiori impetu mentis concitantur. Est sanè humanæ infirmitatis modus, vt quia corporea mole pręgrauatur, neq; diuinitatis luce perfectè collustratur, externa rerũ specie ad veritaté perspiciédã, Deóque charitate cohærendũ, veheméter adiuuetur. Intellexit hoc septima Synodus œcumenica, in qua actione sexta, sub finem hæc leguntur: Sancta Dei Catholica Ecclesia, ad pœnitentiam & cognitionem obseruationis

Leo ser. 6. de Quadra. *Ierem. 5.* *Hebr. 9.* *1. Cor. 9.*

tionis mandatorum Dei, omnes sẽsus nostros trahit, & ad gloriam Dei agnoscẽdam studet nos deducere; non modò per auditũ, sed & per visum, morum correctionem moliri cupiẽs. Hinc D. Leo rationabile, & quodammodo religiosum scribit videri, per diem festum in vestitu nitidiore prodire, & habitu corporis hilaritatẽ mentis ostẽdere, ipsam quoque orationis domum propensiore tunc cura, & ampliore cultu, quantum possumus, adornare, vt anima Christiana, quę verũ viuumque Dei templum est, speciem suã prudenter exornare moneatur, & prouidere ne interiora hominis aliquorũ sordeant contaminatione vitiorum. Locus iam postulat vt inueteratæ huius consuetudinis vsum fuisse celeberrimum, calumniatoribus confirmemus. Tantã fuisse pietatẽ & largitionem fidelium, etiam dum atrox in Christianos persecutio ferueret, vt etiam pretiosissima supellectilia Ecclesijs ex ea acquirerentur, historiæ, omnes testantur: & Augustinus scribit, Diocletiani tempore qui grauissimè Christianos afflixit, fuisse in Ecclesijs Africanis, lucernas argenteas, aliaque vasa, eodem metallo conflata. Est & apud Prudentium huiusmodi ad diuum Laurentium vrbis præfecti oratio.

Serm. 3. in Quadrag.

Epi. 165.

In hymno de S. Laurentio.

Hunc esse vestris Orgijs
Moremque & artem proditum est
Hanc disciplinam fœderis
Libent vt auro Antistites.
Argenteis sciphis ferunt
Fumare sacrum sanguinem.

Au

Auróque nocturnis sacris
Astare fixos cereos.
Tunc summa cura est fratribus,
Vt sermo testatur loquax,
Offerre fundis venditis
Sestertiorum millia.

Li.1. cõt. Parm. Erant, inquit Optatus Mileuitanus, Ecclesiæ Carthaginensi ex auro & argento quàm plurima *In edict.* ornamenta. Construximus, ait Cõstantinus Magnus, Ecclesias beatorum Petri & Pauli primorum Apostolorum, quas auro & argento locupletauimus, vbi & sacratissima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electro construximus, & crucem ex auro purissimo & gemmis pretiosissimis, per singulas eorum thecas posuimus, & clauis aureis confiximus. D. Hieronymus Vigilantium acriter arguit, Christianos irridentem, quod sanctorum reliquias auro & argẽto exornarent: Dolet, inquit, Vigilantius, martyrum reliquias pretioso operiri velamine. Ergo sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei transtulit Constantinopolim, apud quas dæmones rugiunt. Sacrilegus & nunc Arcadius, qui ossa sancti Samuelis lõgo post tẽpore de Iudęa trãstulit in Thraciam. Omnes Episcopi nõn solùm sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui cineres dissolutos in serico & *Ad Heliodorũ.* vase aureo portauerũt. Idem præclarè Nepotianũ cõmendat, quòd Ecclesiarum nitori totus incumberet, & basilicas martyrumque conciliabula diuersis floribus & arborum comis, vitiúmque pampinis, adumbraret. Ne quis verò parum solida

pieta

pietate niti hunc colendi Dei ritum existimet; obseruandum, Theodorum quendam presbyterum, sacrorum donariorum custodem in Ecclesia Antiochena, elegisse crudeles cruciatus, ac postremò mortem ipsã perpeti, potiùs quàm permagni pretij mũdum atque ornatum eius Ecclesiæ tradere, & imperialibus thesauris inferre. Auctor est Victor Vticensis, eadem supplicia passos in Africa Domini Sacerdotes, quod ministeria diuina, librosque sacros, impijs prodere recusarent. Habent autem Caluinistæ nostri Ecclesiarum profanatores, & sacrorũ thesaurorũ prædones, impietatis suæ patres, Nabuchodonozor, & Antiochũ Epiphanem, Hierosolymitani templi violatores; ac deinde Iulianum apostatam, qui Christi Domini acerbissimus persecutor, sacrilegijs suis blasphemã hanc vocem adiecit: En qualibus vasis sacrificant Nazaræi Mariæ filio: & Arrianos, de quibus Nicephorus & Victor luculentam texunt historiã: ac postremò Donatistas, teste D. Augustino epistola quinquagesima, & lib. 3. contra Crescon. ca. 27. Cęterùm prætermittendum non est, quòd si sacrilegorũ impietatẽ subinde tolerauit Deus, expectans patienter vt pœnitentiæ beneficio salutẽ perditã repararent exeruisse tamen nonnunquam iustæ vindictæ flagella in eos qui suo cultui dicata violassẽt. Balthazar enim cum temulentus in vasis quæ pater eius è tẽplo Hierosolymitano asportauerat. cum amicis & concubinis suis petulanter bibisset, ipsa nocte Angeli manu percussus, crudeli morte occubuit. Heliodorus quoque angelorum manibus acerrimè flagellatus, docuit nõ impunè abire irrogatã templis

Nicepho. li. 10. cap. 7. *Li. 1. per-secut. Vandal.* *4. Reg. 25.* *1. Mach. 1.* *Theodo. li. 3. cap. 12.* *Li. 10. ca. 5. 7.* *Victor li. 1.* *Danie. 5.* *Ambr. ad virg. laps. ca 8.* *2. Mac. 3.*

Li.10. ca. 7. & 29. plis contumeliam. Refert Nicephorus, Iulianum, Iuliani apostatę auunculum, cum Felice & Elpidio Imperialium pecuniarum quæstoribus, propterea quòd sacra vasa longè pretiosissima Ecclesiæ magnæ, quàm Cōstantinus Magnus construxerat, in fiscum Imperatoris intulissent & solo illisa per ludibrium irrisissēt, diuersis modis, pergraues horrendasquę tanti flagitij tulisse pœnas. Quin & Victor Vticēsis scribit. Proculum quendam, quòd Li.1. persec. Vandal. iussu Geiserici Vandali tyrāni, rapaci manu Ecclesias depopulat⁹ esset atq; de pallijs altaris camisias sibi & femoralia fecisset; Deo vindice impulsū, linguā sibi frustatim concisā comedisse, ac turpissima esse morte consumptum. Vestem insuper auro textam, Ecclesiæ à Constātino Magno donatam, cùm Cyrillus Hierosolymitanus pia ex causa aliquando vendidisset, & deinceps à mercatore Thymelicus saltator emisset, atque induisset, ipsa saltatione eum exanimatum concidisse, refert Theodore- Li.2. ca. 47. tus. Caluinistis hæc diuinæ vltionis exempla fidem facere debent, si cum eis in hac vitā dissimulet Deus, longanimiter eos ad pœnitentiam expectās, quàm acerbis cruciatibus apud inferos excipiendi sint, nisi in Deum & sanctas Ecclesias contumeliosi esse desinant, & de admissis sceleribus corde contrito, & humili luctu, Dei clementiā exorent. Scio sacrarum ædium thesauros maleuolis hominibus, & vndecūque maledicendi materiam captantibus, occasionem Ecclesiæ potentiam inuidiosè criminandi suppeditare: at prę animi cæcitate non vident, aut certè videre se dissimulāt, non seruire ambitioni sacerdotum, Ecclesiarū magnificen

ficentiam, at Dei gloriæ & honori, cuius maiestatem nullum humanæ deuotionis ornamentum satis adumbrare potest. Adhæc, vt Iscariothis nostris aliquo modo satisfaciamus, & eos placatiores, si fieri potest, habeam⁹, qui nihil sibi pauperũ cura potius esse, videri volunt; cõsiderandum venit vbi pia causa, & pauperum grãdis egestas postulat, Ecclesiam thesauros suos, & vasa pretiosa non grauatè distrahere & conflare, vti prolixè ostẽdit Ambrosius libro 2. Officiorum, cap. 28. Ita Cyrillus Hierosolymitanus, cùm neque pecunias, neque frumenta haberet, donaria templi, & sacra aulæa vendidit, vt populi penuriã solaretur. Et Posidonius in vita D. Augustini scribit, eum ad populum solere referre, quando deficiebat quod pauperibus erogaretur, & de vasis Dominicis, propter captiuos & plurimos indigentes, frangi quædam & cõflari iubebat, & egentibus dispẽsari. Ex his omnibus constare potest, nõ stultè ac sine mente existimare nos misericordiã Dei promereri, & repositam sibi in cælo mercedem iure exspectare, qui diligunt decorem domus Dei, & locum habitationis gloriæ eius, & pro facultatum suarum modo, Ecclesijs exornandis, magna religione & pietate incumbunt.

Niceph. li. 9. cap. 46.

Cap. 24.

Psal. 25.

Solere hæreticos Ecclesiasticorum vitam & mores insectari, vt simpliciores abducant à fide Christiana.

CAPVT XXI.

MAgnum causæ suæ præsidium positum censet Politicus in depingendis quã potest artificiosissimè Pontificũ, & sacerdotum, monacho-

rum

rumque vitijs: eosque crudeles, sanguinarios, dissolutos, ignauos, hypocritas, auaros, populi seductores, & intemperantes appellat. His emblematis exornari nos non mouemur: hæreticis enim hoc proprium est, cùm non habeant quod cum ratione pro causa dicant, deserta causa, & relicto negotio quodammodo publico priuata quadam simultate contumeliosis criminationibus & opprobrijs; hominũ vitam insectari, quasi homo sit causa quæ inquiritur. Et valet hoc non mediocriter, ad fouendã vanorum hominũ leuitatem, qui libenter audiunt lites nugantium disertorũ: vt cùm attendunt quàm scurriliter & eloquenter conuicientur. simul non intueantur quàm veraciter conuincantur. Et hoc consilio sacerdotum crimina apud imperitos insectantur, partim vt quisquis Episcopus, vel sacerdos, vel monachus, vel sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, sed nõ omnes posse manifestari: partim vt vitam à doctrina nõ secernentes, cum eorum flagitijs simul doctrinam quoque detestentur. Et tamen etiam ipsi, cùm aliqua maritata inuenitur adultera, nec proiiciũt vxores suas, nec accusant matres suas. Nobis certè non vacat, nec libet maledicta maledictis reponere; sed potius veritatem defendendo, esse salubriores. Quòd si quippiam aduersarijs obiiciendum est vt caueri poſsint, nõ aliud quàm schismatis crimẽ, & quòd Catholici non sunt, obiiciendũ putamus. Nihil enim, ait Augustinus, obiiciatis hæreticis, nisi quia non sunt Catholici; ne similes illis sitis, non habendo quod in causa suæ diuisionis defendant, non nisi hominum crimina colligere affectant, & ea

August. li.3. cõtr. lit. Petil. cap.1.

August. epist.137.

Epi. 137.

& ea ipsa plura falsissimè iactant, vt quia ipsam diuinæ Scripturæ veritatē, qua vbique diffusa Ecclesia Christi cōmendatur, criminari & obscurare non possunt, homines, per quos prædicatur adducant in odium, de quibus & fingere quicquid in mentē venerit, possunt. Quod certè ad nos attinet, agnoscimus huiusmodi esse peccatorum nostrorū sarcinā, vt egeamus gloria Dei, & humiliari oporteat sub potēti manu Dei: fatemúrque multam tritico paleā esse permixtā, quā tolerari iussit Christus, tantisper dum messores Angeli in mandatis habeāt eam à tritico separare, & in fasciculos colligere ad comburendum. Interea de præpositis malis securam fecit Dominus plebem suam, ne propter illos doctrinæ salutaris cathedra deseratur, in qua coguntur etiam mali bona dicere. Neque enim sua sunt quæ dicunt; sed Dei, qui in cathedra vnitatis, doctrinam posuit veritatis. In cathedra Moysis, cui successit cathedra Christi, videmus, ait Augustinus, sedere bonos & malos: quare propter malos cathedram ipsam dimittitis? Si bona loquuntur, & bona faciunt, eos imitamini: Si autem non faciunt quod loquuntur, habetis consilium Domini, dicentis: Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere: tamen à Catholica cathedra nolite discedere. Aduersus istos maledicos & lacerātes mendacijs gloriam seruorum Dei: Cùm scriptum sit (inquit Cyprianus) Maledici regnū Dei non consequentur: &, Qui dixerit fratri suo, Fatue, reus erit gehēnæ ignis: quomodò possunt censuram Dei vltoris euadere, qui talia ingerunt non tantùm fratribus, sed & sacerdotibus,

Rom. 3. *Mat. 13.* *August. epis. 166.* *Cōcione 3. in Psal. 36.* *Mat. 23.* *Libr. 1. epist. 3.* *Mat. 5.*

quibus honor tantus de Dei dignatione conceditur, vt quisquis sacerdoti eius, & ad tempus iudicanti, non obtemperaret, statim necaretur?

Fol. 707. *Non esse idololatriam in Ecclesia Catholica, neque in Eucharistiæ Sacramento, neque in sanctorũ inuocatione, neque in sacrarum imaginum veneratione.*

CAPVT XXII.

Ex his quæ deinceps confutantur, facilè est perspicere non hoc ex professo agere Politicum, vt politica scribat, & rebus militiæ gestis Lectorem oblectet: sed vt Ecclesiam oppugnet, fidémque Christianam subuertat, hoc perniciosiùs, quo occultiùs, externa ista impijs dogmatibus, tanquam mel veneno aspergit. Non igitur egent ista confutatione operosa, quando vel prima fronte ad apertam hæresim pertinere cognoscuntur.

ALienam esse ab Ecclesia Catholica idololatriam, testantur Prophetæ, qui per aduentũ Domini nostri Iesu Christi in carne, omnia idola & cultus honorésque illis adhiberi solitos, delēda
Cap. 2. esse prophetauerũt. Sophonias enim, Manifestus, ait, erit Dominus super eos, & disperdet omnes deos Gentium terrę: & adorabunt singuli de loco
Cap. 13. suo. Et Zacharias, In illa die, ait, erit fons patens domui Dauid, & habitãtibus Hierusalem in ablutionem peccatoris & mẽstruatæ. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum, Disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur vltrà. Qui igitur in Ecclesia Dei, in qua apertus est fons Baptismi, adhuc cultus idolorum esse dicunt, negant impletas esse noui Testamẽti promissiones, & Christi crucem euacuant, per quam toto orbe terrarum

terrarum idolorum templa ſubuerſa ſunt, & ſubtracta ſuperſtitioſa ſacrificia, & ſacrilegi mendacij Prophetas accuſant.

Papiſtas autem eſſe idololatras, aſſerit Beza in ſua cõfeſsione fidei Chriſtianæ, & ex eo Politicus, quòd cœnã Domini in execrãdum idolum, quod ipſum altaris Sacramẽtum vocant, cõmutauerint. Sed viderint Sacramentarij, quàm rectè ita de auguſto altaris Sacramento ſentiant: certè Catholici verum in eo & naturale Chriſti corpus & ſanguinem adorant & agnoſcunt, eius verbis adducti, quibus panem & vinum in corpus & ſanguinem ſuum conſecratione conuertit. Cœnantibus enim Apoſtolis accepit Ieſus panẽ, & benedixit, ac fregit, dedítque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite: hoc eſt corpus meũ. Hoc facite in meam cõmemorationẽ. Et accipiens calicẽ, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic eſt enim ſanguis meus noui Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſsionẽ peccatorũ. His enim verbis quid iubet Chriſtus, per quem gratia & veritas facta eſt, niſi vt ſacrificio Melchiſedech, & agno paſchali, cæteríſq; huius Sacramẽti prænuncijs figuris, ſubſtitutam eſſe corporis ſanguiníſq; ſui veritatem, credamus? Quòd ſi luculentis hiſce verbis, figuram tantùm corporis ſui voluiſſet intelligi, nónne ſua ipſe verba interpretari debuiſſet? Chryſoſtomus illa Domini verba enarrãs, Vnde ememus nobis panes, vt manducent hi? Euangeliſta, inquit, ne quid his verbis abſurdũ de Chriſto ſuſpicareris, & in magnum prolabereris errorem: Ipſe, inquit, ſciebat quid eſſet facturus. Cæterùm

Cap. 7.

Mat. 26.
Luca 22.

Ioan. 6.

rùm illud maximè obſeruādum eſt, quòd, quando praua ſubeſt ſuſpicio, illā protinus ſtudiosè Euangeliſta amolitur. Vt igitur hoc loco, ne quid tale ſuſpicarentur auditores, correctionem addidit, dicens; Ipſe autē ſciebat quid eſſet facturus: ſic & illic, cùm inquit; Propterea magis quærebant Iudæi illum interficere, quia patrē ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo; niſi ea eſſet Chriſti operibus cōfirmata ſententia, eam quoque correxiſſet ſuſpicionē. Nam ſi in Ieſu verbis timet Euangeliſta, ne quid perperam ſuſpicemur, multò magis in aliorum ſermonibus, ſi non verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit: Norat enim eam eſſe Chriſti ſentētiam, quòd eſſet æqualis Deo, nec eos perperā opinatos. Adhibuiſſet igitur Chriſtus & conſecrationis corporis ſui verbis aliquam interpretationem, qua ſiniſtrā opinionem amoliretur, niſi Euchariſtiam verè & ſubſtantialiter corporis ſuum eſſe, certiſsimè credi voluiſſet. Id quod vſqueadeo orbi perſuaſum eſt, vt iam inde ab ipſis Apoſtolis ad hunc vſque diem, Eccleſia Catholica vbique gentiū diffuſa, inter cōmunis fidei Sacramēta, nihil ferè illuſtrius profiteatur, quàm corporis & ſanguinis Dominici, cōuerſione panis & vini, in Euchariſtia veritatē. Quin etiā adeò confirmata ſemper fuit hæc fides, quæ ante Berēgarium, Sacramentariorum parentem, nunquam reuocata fuit in controuerſiā, vt ex hac ſurgētes olim hæreſes, Eccleſiæ proceres confutarint. Irenæus enim corporum reſurrectionem inde cōprobauit. Hilarius naturalem Patris & Filij vnitatē euicit, ex eo quòd nos carnis Chriſti in Sacramento naturam adepti,

Libr. 4. cap. 34.
Lib. 8. de Trinit.

adepti, per eius participationem corporaliter illi coniungamur. Prima Synodus Epheſina Ieſum *Epi.Cõc. ad Neſt.* Chriſtũ verum Deum ſimul & hominẽ eſſe conuincit, propterea quòd Euchariſtia nos viuificare non poſsit, niſi diuinitati Chriſti humanitas coniungatur. Et Leo Magnus, vt aſſereret Incarnationis *Ser.6. de ieiunio 7. menſis.* Dominicæ veritatẽ, hoc dixit ore ſumi, quod creditur fide. Porrò non aliunde ferè hæc Sacramentariorum hæreſis originẽ habet, quàm quòd ſuo iudicio ſenſibúſque corporeis nimiũ addicti, intra notas naturæ leges, temere Deum coarctare volunt, quaſi verũ eſſe nõ poſsit, quod aſſequi ipſi non queunt. Cæterùm de rerum natura exiguã ad- *Auguſt. Enchir. cap.9.* modum cognitionem habemus, de omnipotentia verò Dei, nullã: & quæ portenta dicimus, non ſunt *Li.21. de ciuit.c.8.* contra naturam, ſed contra quam eſt nota natura. Proinde apud Catholicos fidei ſimplicitas, ratio- *Baſil. Hom.1. Hexam.* nalibus demonſtrationibus, plus ſemper obtinuit: & omni temeraria cura remota, Deo facile quid- *Cyr.li.4. in Ioan. cap.13.* uis eſſe, credere debemus, neque imbecillitate noſtra diuinas vires metiri.

Quod ad ſanctorũ inuocationem attinet, & in *Aug.lib. 20. cõtr. Fau.c.5.* hac parte ab idololatriæ crimine ſumus alieni, vt qui ſciamus ſolum verum Deum eſſe colendũ, quo ſolo fruens, beatus fit cultor eius: & quó ſolo non fruẽs, oĩs mens eſt miſera, qualibet re alia perfruatur. Neq; aliũ mediatorẽ agnoſcimus, quàm vnũ, eúmque Ieſum Chriſtum; qui cùm Deus ſimul & homo ſit, mortis ſuę ſacrificio omnia ad ſalutẽ bona nobis à Deo largitur, hominéſq; cũ Deo arcto vinculo coniungit: at ſanctos in cælo iam beatos tanquã inſignes Dei amicos veneramur, eorúmq;

orationes nostris adiunctas Deo offerimus, vt illæ
Lib. 8. de impetrent quod nostræ non merentur. Neque nos
ciu. c. 27. martyribus templa, sacerdotia, & sacrificia constituimus. Quis enim audiuit aliquādo fideliū stantem ad altare, etiam super corpus martyris ad Dei honorem cultúmque constructum, dicere in precibus; Offero tibi Petre sacrificium, vel Paule: cùm apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos
Cap. 7. & homines, & martyres fecit? Audi sextā vniuersalem Synodum, & ab ea Ecclesiæ doctrinā & intentionem edisce: Solo, inquit, creatore adorato, inuocet Christian⁹ sāctos, vt pro se intercedere ad
Act. 6. maiestatē diuinā dignentur. Et Synodus septima: Cum Dei timore, ait, omnia agamus, postulantes intercessiones incontaminatæ Deiparæ sempérq; virginis, dominæ nostræ Mariæ: itē sanctorū Angelorum, omniúmq; sanctorum, salutantes ac venerantes eorum reliquias, vt nos sanctitatis eorum fiamus participes: sunt enim salutares fontes, multis modis beneficia fundētes, per Christum qui in
Act. 3. ipsis habitat. Et sanctus Leo: Sanctorum, inquit,
Ser. 5. de Epipha. diuitias cōcupiscite, & per bonam æmulationem
Ser. 5. de ieiun. 10. ipsorū ambite suffragia. Ac ne vanè id fieri dicas:
mēsis. Et Petrus, ait: sicut experimur, pro commendatis sibi
ser. 1. de à Domino ouibus indesinenter pastorales prætendit excubias, exoraturus deprecationibus suis, vt
Petro & Paulo. Ecclesia Dei, quæ ipsius est prædicationibus insti-
Lib. Meditata, ab omni errore sit libera. Est & Augustini huiusmodi ad sanctos oratio: Orate Dominū omnia
dit. c. 24. agmina sanctorum, vt vestris precibus meritísque adiuti, salua naue, integrísque mercibus, peruenire mereamur ad portum perpetuæ salutis & quietis.

Postremò

Postremò vulgatissimæ frequentissimæque sunt Catholicæ Ecclesiæ sanctorum inuocationes, quæ omnes, vt superstitionis & idololatriæ suspicio tollatur, per Christum Dominum nostrum finiuntur, vt sanctos quidem comprecatores nostros faciamus, at solum Christum, redemptorem agnoscamus, qui morte sua nobis peperit salutem, nósq; cum Patre simul exaudit.

Superest nunc vt & in cultu, quē Ecclesia imaginibus defert, abesse superstitionem doceamus. Idololatræ qui omnium stupidissimè errauerunt imagines ipsas, adeoque opera hominum, vel res à Deo conditas deos habuerunt; Babylonij serpentem, Ægyptij Apim, Romani anserem. Alij non creaturas sensibus subiectas, sed numina in eis latentia colere se dixerunt, quæ tamen nō erant nisi dæmonia. Omnes enim dij Gentium dæmonia. Alij verò physicis interpretationibus conati sunt errorem popularem mitigare. Neque tamen illi excusant sua sacrilega sacra & simulachra, quòd eleganter interpretentur, quid quæque significent. Omnis quippe illa interpretatio ad creaturā refertur, nō ad creatorem, cui vni debetur seruitus religionis illa, quę vno nomine latria Græcè appellatur. At verò iam inde ab Apostolorum temporibus, Christiani sacras imagines coluerunt, non vt res quasdā, sed propter res significatas, quæ cultū & honorem mererentur: & vt rei cuiusque significatæ est dignitas & cōditio, ita etiam circa imaginem congruentem ei cultum exhibuerunt, latriam, inquā, vel duliam, quæ cultum sanctis debitum designat. Itaque honor qui sacris imaginibus

August. libr. 8. de ciuit. cap. 23. 24.

August. epist. 49. quæst. 3.

exhibetur,nō propter ipſas exhibetur,ſed propter res ſignificatas,neque abſolutè,ſed relatè tantùm, ſiue quatenus ad prototypon referũtur, & cum eo habitudinem quandam habēt: prototypon enim, & eius imago,habitudine ſunt vnũ:ac proinde ad prototypon propriè honor ſpectat, quò refertur honorantis intenſio. Quòd ſi etiam ipſi hæretici verba Euangelij auditu percepta, propter res nominatas, quæ à ſuis nominibus non diuelluntur (ſunt enim voces animi cōceptuum,& rerũ, notæ ac imagines quædam) apertis capitibus honorant; cur hoc ipſum expreſsis ſanctorũ imaginibus non faciunt,cum vtriſque ſit idem faciendi cauſa? Hic igitur eſt, in ſacrarum imaginum cultu, Eccleſiæ Catholicæ ſenſus, nō malè his verſibus expreſſus:

Non Deus eſt,ſed picta Deum præſentat imago:
Quæ viſa,tu mente colas quod cernis in illa.

Vt verò firmior ſit fides noſtra,nullàque penes nos dubietas reſideat, Nicæna Synodus ſecunda, pro ſacrarum imaginũ veneratione coacta, docet eam Eccleſiæ ſine Scriptura ab Apoſtolis eſſe cōtraditam,ac ſanctos Patres cōmemorat, qui ſacras imagines omnibus ſæculis ſunt venerati,ac ſubiicit; Sed quid hos nominatim citauimus? Omnes enim ſancti Patres noſtri imagines receperunt. Quam ob cauſam mendaces deprehenduntur, in hoc quod dicunt, non eſſe Patrum traditionem. Reſpondet etiam argumentis Iconomachorũ, & doctrinam de imaginibus ſic explicat: Chriſti, & Deiparæ, & ſanctorum imagines colimus,non in materia,aut in coloribus honorem ſtatuentes, ſed ipſis, quorum typum imagines geſtant, honorem

impar

impartimur, cùm sciamus, iuxta Magni Basilij sententiam, quòd imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypon referatur. Quemadmodũ enim despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quàm si ipsum Imperatorem contumelia affecisset, cùm tamen illa imago præter lignum & colores nihil sit: eodem modo qui typum siue figuram alicuius ignominia afficit, in illum ipsum, quem typus repræsentat, est iniurius. Denique in calce Concilij sic habetur: Sancta Synodus exclamauit, Omnes sic credimus, omnes idem sapimus. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides Patrum, hæc est fides Orthodoxorum. Credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Quicunque Scripturæ sententias de idolis, contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerãdas imagines idola appellant, anathema. Qui dicunt quòd Christiani imagines vt deos adorant, anathema. Qui audet dicere, Ecclesiam Catholicam idola aliquando suscepisse, anathema. Si quis ex Iconoclastarum hæresi aliquem existentem defendat, anathema. Hactenus Synodus vniuersalis, imaginem vsum esse legitimum, & ex Apostolica traditione profluxisse, luculentè declarauit.

Ad Amphil. c. 18.

Damasc. li. 4. c. 17.

Qui verò venerandas imagines contempsit, & suam authoritatẽ ad eas deturbãdas primus interposuit, fuit Leo Imperator, propterea dictus Iconomachus: quẽ secutus est Constãtinus Copronymus, qui & Germanũ Constãtinopoleos Patriarcham solio eiecit, & Oecumenicũ cœnobij Constantinopolitani professorẽ, cum alijs sanctissimis

Zonaras tom. 3.

clericis, errori suo cōstanter resistentes, crudelissimè interfecit. Quo nomine Gregorius secundus Leonē anathemate obstrinxit, ac tributo Romę & Italię prohibuit: Copronym⁹ verò, rapta ex Ecclesia Cōstātinopolitana aurea corona gēmis exornata, capitíq; suo imposita, subitò ardēti febre correptus est, & infelicem animā exhalauit. Extant passim apud Ecclesiasticæ historiæ scriptores miracula, per imagines, vel certè ad earum venerationem edita; ac plerisque Belgij locis hodiéque innumera eduntur, quibus legitimum ac sanctum esse imaginum vsum, qui non mentitur Deus palàm ostendit.

Euseb. li. 7. Eccles. hist. cap. 18. Niceph. lib. 18. ca. 4.

Respondetur Politici calumnijs quibus Pontifices grauat, nimirum, quòd sint Alchymistæ: & Germaniam olim ab Imperatoribus distraxerint: Phocam, extincto Mauritio, donauerint Imperio, vt ab eo fierent totius Ecclesiæ Principes.

CAPVT XXIII.

QVemadmodum se miserè euiscerat aranea vt labore summo fragilissimam telam contexat: Ita politicus magnū tractatum, de Alchymia edidit, vt Papę Romani potentiam & inexhaustā auaritiā, turpibus quęstibus accrescētem, criminetur. Cùm enim latè demōstrasset Alchymistas omnes, multo ære, magnisque ac diuturnis sudorib⁹, nihil præter pauperiem retulisse, vnicū se nosse adiecit, qui in sola Gallia, quadraginta plūbi pōdo, in sexcenta coronatorum milia, quotannis conuertat, Romamque pertrahat. Egregiam verò laudem & spolia ampla refers Politice, ex tā prolixa & graui dispu

Tract. 23.

diſputatione ad hanc concluſionem deſtinata. Cæterùm facilè reſpondemus, Chriſtũ & Apoſtolos, primos Euangelij præcones, pauperes & humiles extitiſſe, cum vt homines ad amore mundi abducerent, tum ne tyrannide, terrore, & potentia orbẽ ad ſe pertraxiſſe viderentur, nunquam tamen iugo paupertatis Deum ſacerdotes oneraſſe. Ac quidem cùm Chriſti ſanguis in cordibus credentium adhuc ferueret, ſola humilitas, & rerũ omnium contemptus, ad commendãdam hominibus pietatem ſatis valebat: at deploratiſsimis hiſce ſeculis, quibus & charitas refrixit, & abũdauit iniquitas, fragilitati noſtræ, qua præſides Eccleſiæ propter carnis infirmitatem & peccata, ſine quibus etiam iuſtorum vita non ducitur (vt ſunt corrupta noſtra iudicia) facilè contẽneremus: ſapienter conſuluit Deus cùm prouidit vt ſplendore & potentia, Eccleſiæ Catholicæ monarcha exornaretur, ad authoritatem tuendam, & cõprimendã improborum audaciam, & ſupremæ authoritatis contemptum. Propterea Cõſtantinus Magnus, & qui poſteris tẽporibus ſecuti ſunt religioſi Principes, regia dignitate ſedem Apoſtolicam exornarunt, opibusque cumularunt, eique faſces ſuos & ſceptra ſubmiſerunt, ad ſummũ Eccleſię & religionis Chriſtianæ commodum & vtilitatem. Adhæc cùm Pontifici incũbat, prouincias ſuas aduerſ⁹ hoſtilia molimina tueri, & viros vndequaque doctiſsimos, in partẽ ſollicitudinis & miniſterij ſui, accerſere, variiſque legationibus prouincias Chriſtianas luſtrare, fouere Academias, & omnes boni paſtoris partes peragere: æquis rerum æſtimatoribus abſurdum non videbi

debitur, sedem Apostolicã potentia esse firmatam & à subditis Ecclesijs, quarum saluti inuigilat, eã percipere, citra quorum opem suo munere commodè perfungi non potest.

Fol. 57. Porrò calumnia est; Romanos Pontifices Germaniam ab Imperatoribus distraxisse. At quemadmodum Imperatores Græcos propter Iconomachiam aliaque scelera, aliquando excommunicauerunt, & tandem Occidentis Imperio mulctauerunt: ita Germanos Imperatores, Henricos, Fridericos; aliosque, suæ potestatis limites in religionis iniuriam transgressos, & Sedis Apostolicę cõtemptores, censuris Ecclesiasticis subiecerunt, & ijsdẽ insordescentes, & pœnitentiæ remedium contẽnentes, Imperio deturbarũt: ea potestate freti, qua rebelles excommunicare, & Ecclesiæ perturbatoribus adimere sceptra debuerunt.

Fol. 390. Illud quoque quod ait Politicus, coituros facilè cum Pontifice Christianos Principes ad bellum sacrum Turcis inferendum, si non eis cõtinuò obstreperent, eosque vrgerẽt ad iugulandos sibi subiectos, Põtificię Maiestatis contemptores; vanum est & ridiculum: ac suo more agit, vt Pontifices odio populari subiiciat; & Principes extimulat, vt vel foueãt hęreticos, vel certè nullo eos terrore pœnisque coërceãt. Põtifices enim suis diplomatibus ac mandatis Principes non fatigãt, vt plebes suas cõtrudicent, aut in cruces agant: at pro pastorali suo munere, gregis curã gerũt, fratres in fide confirmant, errantes reuocant, & subinde Principes commouent, vt, Deo in timore seruiẽtes, Ecclesię cõprimãt inimicos. Quod autẽ ad cõterendos,

dos Turcas, Reges nõ cõcurrunt, peccatis nostris ascribẽdũ reor: dum enim ambitioni luxuique, vel vicinis vlciscẽdis, vacamus, nõ compatimur super cõtritione Sion, & religionis exitiũ non deflemus. Huc accedit, quòd hæretici ita Christianismum perturbãt, vt sollicitos nos magis esse oporteat de religione Catholica aduersus eos tuẽda, quàm de infidelibus profligandis. Et hæreticorũ rebellio ita Principes exagitat, vt de suis tantũ limitibus tuẽdis, non etiã de exteris inuadendis, cogitare vacet.

Grauatur iniquè & hac calumnia Põtifex, quòd in Mauricij necem Phocam impulerit eíque detulerit Imperium, vt summus Ecclesiæ Pastor diceretur, qui antea non nisi Metropolitanus esset. Cęterum Sedis Apostolicæ supereminentem dignitatẽ, à Christo Petro esse collatam, inque Episcopatus eius hæredes transfundi, hactenus satis est confirmatum. Contendit autem à Phoca Bonifacius, vt sua authoritate, datum diuinitus Ecclesiæ Romanæ primatum firmaret, quem vellicari à Græcis, & apertè à Ioanne Constantinopolitano rapi videbat. Fecit itaque hac in causa Phocas, quod sciebat edixisse ante multa secula Constantinum Magnum, vt Romanæ Ecclesiæ Sedes, omnium Ecclesiarum caput esset: quam appellationẽ ei quoque tribuit Optatus libro 2. & Chalcedonense Cõcilium act. 3. ante Phocæ tempora. Mauricium verò impiè multa in Deum & homines, ipsumque Gregorium Papam admisisse constat, & vetuisse milites licentiosæ vitæ pertæsos, monachos effici: Ioanni Constantinopolitano opem attulisse, vt Catholicæ Ecclesiæ primatũ inuade

Fol. 219.

Paul. Diaco. li. 8. in vita Phocæ. Andoen. in Chronico an. 604.

uaderet:ac cælesti prænuncio significatũ, gladium vlturum Mauricij inquitatem, ac Phocam percussorem designatum. Non igitur Mauricianæ cædis inuidia Põtificem Romanum grauari oportet, quã fieri nũquam imperauit: at Dei iustitia potiùs prędicanda venit, qui & peccatis hominum supplicia iustè rependit, & Imperia Principatusque, sapientisimo iudicio transfert & distribuit.

Refellitur blasphemia Politici, inter multas stultitiæ species quas dicit ab Ecclesia Catholica profluxisse, recen-
Fol. 94. *sentis Confeßionem auricularem.*

Capvt XXIIII.

MIrum nõ est stultitiæ haberi loco, quæ maximopere ad salutẽ sempiternã spectare sciũt legitimi Christiani, quãdo verbum crucis (teste Apostolo (pereuntibus quidẽ stultitia est, iis autem
1. Cor. 1. qui salui fiũt, id est, nobis, Dei virtus est. Nos prædicam⁹, Christũ crucifixũ, Iudæis quidẽ scãdalum, Gẽtibus autem stultitiam. At quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Neque absurdum cuipiam videri debet, hæc à nobis ex Apostolo produci in eos, qui in Christo regenerati sunt, & ab eo nominantur: nam & in Christianos professione, di
1. Ioa. 4. cit Ioannes, omnem spiritum qui soluit Iesum, ex Deo non esse, sed esse Antichristum. Soluit autem Iesum, non tantùm infidelis, & qui eius diuinitatem vel humanitatem pernegat, sed & quisquis in aliqua parte religionẽ improbat Christianã. Quónam verò modo Confesionis Sacramentalis irri-

for,

ſor, non ſe Chriſti voluntati & inſtituto opponit? cuius eſt huiuſmodi ad Apoſtolos oratio: Quęcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlis. Et, Accipite Spiritũ ſanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt. His verbis manifeſtè Chriſtus Apoſtolis, eorũque ſucceſſoribus peccatorũ relaxandorum facit poteſtatẽ: quã ſi quis extra neceſsitatem cõtemnit, ſibi ad miſericordiam Dei aditum præcludit, à quo poſt lapſum à Baptiſmo, non aliam legimus in Euangelio viã ad indulgentiam conſequẽdam eſſe conſtitutã. Cùm igitur non ſit homo qui non peccet, & naturæ lege quiſque ſeipſũ diligere iubeatur, ac proinde hoc agere, vt peccatorũ ſuorum ſarcinam ceruicibus ſuis excutiat, ne eorũ vinculis pertrahatur in gehennã: neceſſe eſt vt ad ſacerdotum confugiat authoritatem, quibus eſt relaxãdorum peccatorum poteſtas concredita: quæ nihilominus vſum nullum habere poteſt, niſi peccatoris præuia confeſsione, & noxarũ exacta enumeratione, qua quid ſoluere, quid ligare debeant, valeãt cognoſcere. Hinc Hieronymus, Sacerdos, inquit, pro officio ſuo cũ peccatorũ audierit varietates, ſcit quis ligãdus ſit, quíſve ſoluendus: ſicut tẽpore veteris Legis non pronũciabat quis mundus, quíſve eſſet immũdus, niſi inſpecta ſignorũ varietate. Cùm enim iudex de occultis non iudicet, non poteſt Sacerdos vel abſoluere vel ligare, niſi eum cuius geſta & merita cognouit: quod ei contingere non poteſt, niſi rei ipſius confeſsione, quia in hoc ſecreto, & quod remotis arbitris

Mat. 18.
Ioan. 20.
3. Reg. 8.
In. Mat. cap. 16.

bitris peragitur iudicio, reus ipse sui esse debet accusator. Hoc Sacerdotũ iudicium, ne sine Scriptura afferi videatur à nobis, significat Ioannes in Apocalypsi, cùm ait: Et vidi sedes: & sederunt super eas, & iudicium datum est illis. Non enim hoc putãdum est, inquit Augustinus, de vltimo iudicio dici; sed sedes præpositorum, & ipsi præpositi sunt intelligendi, per quos Ecclesia nunc gubernatur. Iudicium autem datum, nullum melius accipiendum videtur, quàm id quod dictũ est: Quę ligaueritis in terra, ligata erũt & in cælo: & quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cælo. Tametsi enim omne iudiciũ dederit Filio Pater, dixit tamẽ Apostolis suis Filius: Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos. Ex quo audet hũc in modum scribere Chrysostomus: Pater omnifariam potestatẽ Filio dedit: cæterùm video ipsã omnifariam potestatẽ à Filio illis traditam. Et Ambrosius, Vult, inquit, Domin⁹ ea à seruis suis fieri, quę ipse fecit in terris. Ac vt intelligas quãta cura enumeratio peccatorũ apud Sacerdotẽ fieri debeat, docet Cyprianus, etiam in quas cogitationes apud Dei Sacerdotes dolenter & simpliciter esse confitendas, & faciendam conscientiæ exomologesin, animique põdus exponendum. Ac deinde: Confiteãtur, ait, singuli delictum suum, dum adhuc qui deliquit, in seculo est, dum admitti, confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotẽ, apud Dominũ grata est. Vidésne Sacerdotis censurã & iudicium, ratam habere Deum? Porrò exomologesis (quæ peccatorum confessionẽ non cordis tantùm sed verbis forinsecus expressam, significat) præter

Pag. 20.

Li. 20. de ciuit. ca. 9.

Lib. 3. de dignit. Sacerd.

Ser. de lapsis. & li. 3. epist. 14.

Ter-

Tertullianum(à quo præter confeſsionem,cæteri quoque actus pœnitentiæ hoc nomine aliquando cõprehenduntur)meminit etiam Euſebius,qui refert Fabianum Papam nõ priùs Philippum Imperatorem Chriſtianum ad cõmunionem Eccleſiaſticam admiſiſſe,quàm ſe confeſſus fuiſſet,& inter eos qui peccatorum vinculis adhuc tenebantur aſtricti,locúmque pœnitentiam agentibus præſtitutum occupabãt,ſe ſua ſponte collocauiſſet, propter multa delicta,quæ ab ipſo ferebãtur admiſſa. His accedit Origenes, Fit,inquiens,per pœnitentiam peccatorũ remiſsio, cùm non erubeſcit peccator Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam. Denique Cypriani tempore ab Eccleſia proſcriptus, & hæreſeos damnatus fuit Nouatianus;quòd pœnitentiæ Sacramentum per peccatorum coram Sacerdote confeſsionem,& poteſtatem remittendorum peccatorum,à Chriſto Sacerdotibus cõmunicatã,negaret. Hinc Lactãtius Firmianus, Cùm Nouatiani aut Arriani, ait,nominantur,Chriſtiani eſſe deſierũt,qui,Chriſti nomine amiſſo, humana & externa vocabula induerunt. Quia ergo ſinguli quique cœtus hæreticorum ſe potiſsimùm Chriſtianos, & ſuam eſſe Catholicam Eccleſiam putant:ſciendum eſt,illam eſſe veram Eccleſiam,in qua Confeſsio, & Pœnitentia,quæ peccata & vulnera, quibus ſubiecta eſt imbecillitas carnis,ſalubriter curat. Fuiſſe inſuper Decij temporibus in Eccleſijs,presbyteros pœnitentiarios, qui peccatorum confeſsionem audirent, nec negant qui hoſtes ſunt pœnitentiæ, Socrates & Zozomenus, Nouatiani ſectatores. Clariſsimè

De præſ. hæretic.
Libr. de orat. c. 6.
De pœn. cap. 8. 9.
Libr. 5. Eccl. hiſt. cap. 27.
In Leuit. hom. 2.
Lib. 4. de vera ſap. cap. 30.
Lib. 5. cap. 19.

Lib. 7. cap. 16. Epi. 69. riſsimè verò Leo Magnus, ſoluendorum peccatorum per Sacerdotes authoritatem exprimit epiſtola ad Theodorum Foroliuienſem Epiſcopum: Multiplex, inquit, miſericordia Dei ita lapſibus ſubuenit humanis, vt nō ſolùm per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per pœnitentiæ medicinam, ſpes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis dona violaſſent, proprio ſe iudicio condemnantes, ad remiſsionem criminum peruenirēt, ſic diuinæ bonitatis præſidijs ordinatis, vt indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum, per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtique operi ipſe Saluator interuenit; nec vnquam ab his abeſt, quæ miniſtris exequenda commiſit. Nihil hîc attinet prolixè docere, peccatorum ſecretam coram Sacerdotibus confeſsionem vſu frequentiſsimo fuiſſe receptam poſteris Eccleſiæ temporibus, quando iam inde ab ipſis Apoſtolis, toto veteris Eccleſiæ decurſu, cùm incontaminata, etiam hæreticorum noſtrorum aſſertione, fides & religio Chriſtiana perſtitit, eam diſciplinam viguiſſe, neque intermiſſam eſſe in Eccleſia Catholica, certiſsimis documentis eſt demonſtratum. Si ergo cum aduerſarijs peccata cōfitendi ritum inter ſtultitias conſtituemus; neceſſe eſt, ſapientiæ ſedem, Eccleſiam Catholicam, ſapientia quouis tempore fuiſſe deſtitutam.

Non

Non esse vanam & stultam peccatorum in mortalia & venialia diuisionem, & singulorum capitalium in multas species, ac velut membra, distributionem. Fol. 94.

CAPUT XXV.

DIuus Augustin⁹ diuina luce singulariter collustratus, multum diuque sudauit, vt peccata venialia (quibus æternã mortem Dei iustitia non retribuit, quæque citra pœnitentiæ Sacramentum indulgentur, ac de quibus dicit Ioannes, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus) à mortalibus certò internosceret: at quid consecutus sit, ex verbis eius intellige: Quæ sint, inquit, ista peccata, difficillimum est inuenire, periculosissimum definire. Ego certè vsque ad hoc tempus cùm inde satagerem, ad eorum indaginem peruenire nõ potui. Et fortassis propterea latent, ne studium proficiendi ad omnia peccata cauẽda pigrescat. Sit igitur stulta & ridicula hæreticis peccatorũ mortalium & venialium assertio: nobis certè in ijs prudenter cognoscendis & dijudicandis, studium languescere non debet. Mihi igitur mortalium & venialium discrimen cõstituere videtur Christus, cùm iræ parũ deliberatè surrepentis, & eius quæ pleno voluntatis iudicio cõmissa, vsque ad iaciendam in fratrem cõtumeliam assurgit, diuersos gradus proponit, cùm ait: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue; reus erit gehennæ ignis. Deinde blasphemiam in Spiritum sanctum asserit hominibus non remitti, neque in hac vita, neque in futura.

1. Ioan. 1. *Libr. 21. de ciuit. cap. 27.* *Aug. lib. 1. de ser. Dom. in monte, cap. 19.* *Bern. de precept. & dispẽ.* *Mat. 5.* *Mat. 12.*

tura. Remitti ergo oportet peccata post mortem, quæ nos venialia nuncupamus: at non quæ cum charitate pugnant, quæque periculo amittendæ amicitiæ diuinæ, lege Decalogi prohibentur, si in ijs ad finem vsque vitæ perseueretur, neque laboriosæ pœnitentiæ beneficio relaxentur. In inferno enim nulla est redemptio, & vbi ceciderit lignũ, ibi manebit. Ad hæc cùm fidelibus coniugatis dixisset Paulus; Nolite fraudare inuicẽ, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipsum; adiecit: Ego autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperiũ. Atqui vbi venia est & indulgentia, ibi necessariò peccatum cogitari debet. De mortalibus verò, id est, quæ in mortem æternã præcipitant, sic loquitur: Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorũ concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei consequentur. Nunquam id dicturus, de peccatis quæ secundùm indulgentiam permittit, & sine quibus etiam iustorum vita non transigitur, quæque oratione Dominica, & largitione eleemosynarum expiãtur. Iam verò multos ramos ex vna peccati radice pendere, non negauerit, qui peccata primaria propterea capitalia dici intellexerit, quòd sicut à capite multa membra in corpore dependent, ita hæc peccata, in multa alia velut membra diuiduntur, suntque velut fontes & capita reliquorum, & è quibus velut è corrupta radice pestiferi planè fructus & omnis generis vitia & corruptelæ profluũt & nascuntur. Paulus insuper cùm loco iam citato, tum

Eccl. 11.
1. Cor. 7.
Aug. li. 1. de nupt. & con. cap. 4. & li. 3. cont. Iul. c. 21.
1. Cor. 6.

tum

tum in epistola ad Galatas & Colossenses, cùm re- Cap. 5.
censet adulteros, molles, masculorũ concubitores, fornicationem, immunditiam, impudicitiã manifestè multos vnius radicis, luxuriæ videlicet, ramos ac species eiusdẽ generis enumerat. Aut igitur intolerabili Legis Dei ignoratiõe laborat Politicus, nesciens peccatorum discrimina & varietatem: aut forsitan cum Stoicis, & hæreticis, omnium peccatorum paritatem agnoscit.

Malè inter stultitias & vana phãtasmata recenseri Pur- *Fol. 228.*
gatorium, neque verè dici pro vno mortali peccato acerbissimas pœnas luendas esse in Purgatorio septem annorum spatio; à quibus tamen homines possint multitudine Missarum & orationum liberari.

CAPVT XXVI.

PVrgatorium inter fabulas nõ recenset, qui scit culpa remissa plerunque superesse temporarias pœnas post mortem luẽdas, de quibus in hac vita per condignam pœnitentiam, iustitiæ diuinę non est satisfactum. Si enim nos ipsos dijudicaremus, 1. Cor. 11.
non vtique iudicaremur à Domino. Et cùm peccata venialia non puniantur æterno supplicio (vti superiori capite docuimus) necesse est temporaliter puniri, siue in hac vita, siue post mortem. In Dei 2. Pet. 3.
enim regnum in quo iustitia habitat, neque coinquinatum, neque impunitum quippiam inuehetur. Vis clariùs intueri, remisso per Dei indulgentiam æterno supplicio, superesse temporarias pœnas perferendas? Considera mihi Dauidem, qui adulterij homicidiique indulgentiam propter pœnitentiam à Domino cõsecutus, & morte filij recens Libr. 2. Reg. cap. 12.

nati afflictus est, & belli incommodis ad vsque
Psal.6. vitæ exitum est diuexatus. Hinc sunt lamentabiles
illæ pœnitentis voces: Laboraui in gemitu meo,
lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meũ rigabo. Ad doctrinæ huius cõfirmationem est Apostolica traditio Catholicæ Ecclesiæ vsu recepta, & Patrum testimonio firmata. Nam orationibus Ecclesię, & sacrificio salutari, & eleemosynis, mortuos adiuuari, vt cum eis misericordiùs agatur à Domino; quàm eorũ peccata meruerunt, scribit Augustinus. Et à Patribus traditum vniuersá obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cùm ad ipsum sacrificiũ suo loco commemorantur, oretur, ac pro illis quoque offerri commemoretur. Quod autem vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica authoritate traditum, rectissimè creditur. Clemẽs Petri auditor, ex præcepto Apostolorũ, iubet celebrari exequias mortuorum, hymnis & precibus, & tribui pauperibus ex bonis defuncti in memoriam ipsius; & in cemeterijs offerri Eucharistiam, & orari pro fratribus qui in Christo quieuerunt, vt Deus dimittat eis omne peccatũ. Dionysius Areopagita, & ipse Pauli discipulus, hac de re differit, libro de Ecclesiastica hierarchia, toto capite, de piè defunctis; vbi inter cætera ea leguntur quæ ferè ad verbũ in Officio defunctorum decantantur. Accedens, inquit, diuinus Antistes, ipsi mortuo sanctè precatur: & precibus à diuina benignitate cõtendit, vt & omnia peccata quæ humana fragilitate imbecillitatéque admissa

Ser. 32. de verb. Apost.

Ser. pen. de verb. Apost.

Aug. de bap. cont. Donat. cap. 24.

Libr. 6. Const. Apost. cap. 29. lib. 8. cap. 41. 42.

admiſſa ſunt, ei, qui exceſsit è vita, remittat, & eum in lucem ac regionem viuorum, in ſinu Abrahæ, Iſaac, & Iacob deducat, in locũ à quo fugit dolor, triſtitia & gemitus. Tertullianus oblationes pro defunctis docet nõ niſi ex traditione prouenisse; vt per eas defuncti anima refrigerium à Deo conſequatur. Pro anima mariti, inquit, oret vxor, & refrigeriũ interim adpoſtulet ei, & in prima reſurrectione cõſortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Cyprianus pro magno ſupplicio dicit à Concilio Africano cõſtitutũ, vt pro eo, qui clericũ ad tutelã fratris nominaret, non offerretur, nec ſacrificium pro eius dormitione celebraretur. Origenes verò, Memorias, ait, parentũ facim⁹, vel amicorum noſtrorum, in fide morientium, tam illorum refrigerio gaudentes, quàm etiam nobis piam conſummationẽ in fide poſtulãtes. Et paulo pòſt: Celebramus religioſos cum Sacerdotibus cõuocantes, fideles vnà cum clero, inuitãtes adhuc egenos & pauperes, pupillos & viduas ſaturantes; vt fiat feſtiuitas noſtra in memoriam requiei, defunctis animabus, quarũ memoriam celebramus. Huc accedit quòd cùm Epiſcopi & Sacerdotes Afri ab Hunnerico Vandalo agerẽtur in exilium, Catholicus populus mœrore confectus, eis occurrens, flebili voce inclamabat: Qui hos baptizaturi ſunt paruulos fontibus aquæ perẽnis? Qui reconciliationis indulgentia obſtrictos peccatorũ vinculis ſoluturi? Qui nos ſolennibus orationibus ſepulturi ſunt morientes? A quibus diuini ſacrificij ritus exhibendus eſt conſuetus? Non ſunt ergo vana commenta & fabulæ ad Principum dece-

De coro. mil. c. 3. De exhort. ad caſt. & De mon.

Libr. 1. epiſt. 9.

Homil. 3. in Iob.

Victor Vticen. libr. 2. de perſ. Vand.

ptionem & explẽdam Sacerdotũ cupiditatem excogitatæ, ſed Patrum traditiones ab Apoſtolicis temporibus ſumma fide & religione cõſeruatæ, vt pro fidelibus defunctis oretur, & Miſſæ ſacrificiũ offeratur, vt eis benignè & indulgenter remittat Deus, quicquid humana imbecillitate deliquerũt, de quo ante conſummationem dignis pœnitentiæ fructibus diuinæ iuſtitiæ non ſatisfecerunt.

At mendacium nobis impoſtor iſte impudenter affingit, dum ait doceri à nobis peccatum mortale acerbiſsimo ſeptem annorũ ſupplicio caſtigari ac vindicari. De criminibus enim ſiue peccatis mortalibus, ſera eſt poſt mortem pœnitẽtia, ſicuti contra Aërium docet Epiphanius. Dicebat enim ille: Si eorũ qui in hac vita ſunt oratio aut cultus œconomiæ (quam nos Miſſam dicimus) mortuis eſt vtilis; ergo nemo ſit pius, ſed ſibi potiùs paret amicos in morte, pecunia, aut amicitiæ conciliatione, & orent pro eo. Non igitur criminoſis opera viuentium ſuffragantur, ſed iuſtis. Cui enim viuo, ait Clemens, inimicus fuit Deus, haud dubium quin etiam ſit defuncto. Et Areopagita ijs prodeſſe docet viuorum preces poſt mortem, qui digni ſunt ſanctis precibus. Omne enim meritum hîc comparatur, quo poſsit poſt hanc vitam releuari quiſpiam vel grauari. Nemo autem ſe ſperet quod hîc neglexit, cùm obierit, apud Deum poſſe promereri. Venit nox in qua nemo poteſt operari. Hinc ex Niſſeno Damaſcenus: Nundinis, inquit, diſſolutis, ceſſat negotiationis commercium. Atque aduerſus eos qui impiorum damnationem aliquando finem habituram exiſtimarunt, erudite

Hær. 77. *Libr. 8. Conſt. Apoſt. cap. 43.* *De Eccl. Hierarc.* *Aug. lib. de cura pro mor. capit. 11. & Ench. cap. 110.* *Ioan. 9.* *Oratione pro defunctis.*

ditè pro veritate disputat Augustinus lib.21.de ciuitate Dei,cap.13.& sequētibus.Denique post Augustinum Cæsarius Arelatensis doctissimus Episcopus:Falsa,ait,securitate dicipiuntur,qui credunt quòd supra fundamentum Christi criminalia peccata ædificata,per ignem trāsitorium pòssint purgari,& ipsi pòstea ad vitam ęternam peruenire.Intellectus iste corrigendus est:quia ipsi se seducunt, qui sibi blandiuntur.Illo enim trāsitorio igne non mortalia,sed minuta peccata purgantur. De grauitate autem & acerbitate ignis illius (quia & hoc inter stultitias fabulosas refert hic noster)his verbis scribit idē Cæsarius:Ille purgatorius ignis durior erit,quàm quod potest pœnarum in hoc seculo aut videri,aut sentiri.Et Augustinus:Grauior,erit ille ignis, quàm quicquid pati potest homo in hac vita.Valeāt igitur cum impietate sua hęretici, qui,quæ de Dei iustitia & vindicta in hominum peccata à Scripturis sacris, sanctisque viris asseruntur,instar fabularum eleuant & irrident. *Homil.7.* *1.Cor.3.* *In Psal. 37.*

Blasphemū est asserere, bonos viros non debere iudicij Dei & inferorum recordatione terreri:& salutis securitatem credentibus polliceri.

CAPVT XXVII.

POstremo loco notamus,quod tanquam impietatis suæ coronidem scriptis suis inserere Politicum non puduit.Boni,inquit,viri inferorum recordatione non terrentur,certi nihil esse damnationis ijs qui sunt in Christo Iesu, qui non ambulant secundùm carnem,id est,qui non viuunt Epi- *Fol. 515.* *Roman. 8.*

rum more. Sciunt enim infernum, & omnes eius potestates, captiuos & in triumphū esse abductos in Christi resurrectione: neque posse inferos eos absorbere, qui victoriæ Christi beneficio participant. Hinc non timent sibi ab inferis, sed miserentur eorum qui pereunt.

Lutheri & Caluini dogma est à veteribus hęreticis, teste Tertulliano, libro de præscriptionibus hæreticorum, acceptum, non debere timeri Deum iudicem, & iudiciorum Dei æternorumque suppliciorum meditationem, esse conscientiæ carnificinas & cruces. Quo constituto & in animos hominum admisso, nihil mirum homines ad omnem impietatem grassari, & ad atheismum accedere, vt dicant etiam, Nō est Deus. Qui enim Dei
Psal. 52. timorem præ oculis non habet, neque iudiciorum eius recordatur, iam securè, omniq́ue fræno ceruicibus excusso, in omnem peccati corruptelam pręceps abit. At Scriptura sacra impium hoc commentum manifestè insectatur. Contendimus (ait
2. Cor. 5. Apostolus) siue absētes, siue pręsentes, placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gesit, siue bonum, siue malum, hoc metu
Psal. 118. perculsus dicebat Dauid: Confige timore tuo car-
Cap. 9. nes meas, à iudicijs enim tuis timui. Et Iob: Verebar
Eccli. 27. omnia opera mea, sciens quòd nō parceres delin-
Prouer. 28. quenti. Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subuertetur domus tua. Beatus homo qui semper est pauidus: qui verò mentis est duræ, corruet in malum. Sapiens timet, & declinat à malo. Qui sine timore est, non potest iustificari. Et

Petrus:

Petrus: Si Patrē inuocetis eū qui ſine perſonarum acceptione iudicat, ſecūdùm vniuſcuiuſque opus; in timore incolatus veſtri tempore conuerſamini. Et Paulus: Noli altum ſapere, ſed time. Et, Cum timore & tremore veſtrā ſalutem operamini. Et, Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutē redigo, ne fortè, cùm alijs prædicauero, ipſe reprobus efficiar. Denique Chriſtus Dominus, Oſtendam, ait, vobis, quem timeatis: Timete eum, qui, poſtquā occiderit habet poteſtatē mittere in gehennam. Valet enim plurimum Dei timor, & iudiciorum metus, ad cohibendam voluntatem ne proruat in malum, ac paulatim, adiuuante Dei gratia, aſſuefaciendam ad amandam iuſtitiam, iuxta quod ait Iſaias: A facie tua Domine concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum ſalutis. Rariſsimè ſiquidem, imò nunquam accidit, vt quiſquam veniat volens fieri Chriſtianus, qui non ſit aliquo Dei timore perculſus. Sed & Hieronymus, licet in vita Chriſtiana magnos progreſſus feciſſet, attamen ita ſemper animo iudicij repræſentabat imaginem, vt ſiue comederet, ſiue biberet, ſiue quid aliud faceret, ſibi videretur audire terrificam illam Angeli tubam, continuò ſuis auribus inſonātem: Surge Hieronymè, veni ad iudicium. Ea propter Baſilius, illa Pſalmi verba interpretans; Timorem Domini docebo vos: Si, inquit, te ſenſeris ad vnum aliquod cieri & proſilire peccatum, mihi ad mentem reuoca formidabile illud iudicium. Et deſcriptis ijs quæ meritò formidinem ingerunt, ſubiicit: Hæc tu time, & eiuſmodi terrore eruditus, quaſi fræno quodam abarce animam, & inhibe ad vitio-

1. Per. 1. *Philip. 2.* *1. Cor. 9.* *Lucæ 12.* *Cap. 26.* *Aug. de catechiz. rudib. cap. 5.* *Pſal. 33.*

sam concupiscentiam proruentē. At de eo qui nul-
Psal. 15. lo timore concutitur, ait Propheta: Dixit, sine ele-
ctione certa voluntatis, ac destinato consilio con
stituit in corde suo, iniustus, vt delinquat, & quo-
cunque prauata libido impulerit, aut etiam inuita-
uerit, eò intrepidus feratur: idque propterea quòd
nō est timor Dei ante oculos eius, quasi non habe-
eat De⁹ humanorum actuum rationem, vel in pec-
cata non sit vindicaturus. Quisquis igitur Dei iu-
dicium non veretur, vel illud omnino non credit;
si enim certa sit fides necesse est vt cert⁹ sit & me-
tus: aut certè iniustitia perseuerantiam, & sempi-
ternæ salutis veternosam illam ac perniciosam hę-
reticorum securitatem, stultissime, ac contra aper-
tam Scripturarū fidem, sibi promittit. Qualem si-
Iren li.1. c.1. bi promittebāt Valētiniani, iactantes se perire nō
posse: quapropter & omnia, quę vetantur, intimo-
Aug. lib. de hæres. hæ. 54. ratè operabantur. Qualem & Eunomius, qui vsque
adeò bonis operib⁹ fuisse fertur inimicus, vt asse-
ueraret, quòd nihil cuiquam obesset quorumlibet
perpetratio ac perseuerantia peccatorum, si huius,
quæ ab illo docebatur, fidei particeps esset. Ha-
bemus quidem Dominum nostrum Iesum Chri-
stum apud Patrem aduocatum: sed quia idem,
1. Epist. 2. teste Euangelista Ioanne, iustus est aduocatus;
propterea iniquæ causæ patrocinari non potest.
Rom. 3. Alioquin si iniquus est Deus, quomodo iudica-
bit hunc mundum; Atqui non est æquum vt Chri-
stus, cui omne iudicium dedit Pater, hominem
iustitiam studiosè proterentem, & in peccatis ad
mortem vsque perseuerantem, in iudicio suo pa-
trocinio tueatur. Illud verò quod ex Apostolo
ad

ad erroris confirmationem est productum; Nihil *Rom. 8.*
dānatiōis est ijs qui sunt in Christo Iesu:non cō-
uincit Christo per baptismū insitos perire alquā-
do non posse:perseuerantibus enim tantū insince
ro Dei cultu,salus æterna promittitur;& è nuptiali *Mat.22.*
cōuiuio in tenebras exteriores eiicitur nō habens
vestem nuptialem,at Apostoli locus ille docet per *Rom. 7.*
baptismū renouatos,& secūdum carnem non am-
bulantes,id est,non obtemperātes carnalibus de-
sideriis,non effici inuolūtariiscarnis motibus reos
quibus nō cōsentiunt,sed mente seruiūt legi Dei.
Falsū est &illud:Inferos & eorū potestates,àChri-
sto resurgente esse in triumphū abductos: neque
enim diabolus & angeli apostatæ in cælum tran-
slati sunt;at sancti Patres dumtaxat,in limbo Sal-
uatorem expectantes,redemptionis primitiæ cum
Christo in cælū ascenderunt, Christus enim in iu-
dicio à sinistris constitutis dicturus est: Ite maledi *Mat. 25.*
cti in ignem æternum,qui paratus est diabolo, &
angelis eius.Et de eorum in malo consortibus ho-
minibus dicit Propheta:Qui confidunt in virtute
sua, & in multitudine diuitiarum suarum glo- *Psal.48.*
riantur : sicut oues in inferno positi sunt, mors de-
pascet eos.

Hactenus ex diuinæ Scripturæ dogmatis hæc
mihi decurrit oratio, in qua tritam Patrum viam
vestigiatim secutus,neutrobi declino,siue ad dex-
tram : siue ad sinistram. Ab illorum siquidem
laboribus,quasi ex prædiuite vena cuiuspiam fon-
tis, modicus hic humor scaturiuit, & ex perenni
fluuio tenuis hic defluxus exsiliuit.Tu igitur,Chri-
stiane Lector, his quoque semitis insiste, & Apo-
stoli

ſtolicum depoſitum illæſus conſerua: lachrymis verò proſequere, tantùm ſycophantis & nouatoribus noſtris licere, vt impudentibus mendaciis incautis hominibus illudant; & dum aliud agere videri volunt, à fide Catholica ad hæreſim, & omnimodam diuinæ legis ignorantiã, imperitos traducant: operarij planè ſubdoli, ſe in Apoſtolos
2.Cor.11. Chriſti (vt ſcribit Paulus) transfigurantes: verè alioqui, ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, piorum ſenſus corrumpẽtes, dum eos abducunt à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto Ieſu. Et hæc cùm ita ſe habeant, adeò tamen mentis ſumus emotæ, vt maioribus in deliciis habeamus rerum diuinarum hiſtrionicè irriſores, quàm propugnatores fidei Catholicæ; & diligentiùs manibus terantur ſcurrarum impiæ nugæ, & ſales ſacra quæque ingenioſè diſcretéque perfricantes, ac hæreticorum ſcripta contra ſanctum Domini oblatrantium, quàm ad pietatem & Dei cultum efformantes ſermones: Interim audiuntur iſti, & ſuauiter imbibuntur, ſerpitque tandem ad pios contagio, & quaſi in vaſcula quædam laxata, influens hæreſis admittitur. Hinc iure verendum exiſtimo, vt Deus non ferens hanc contumeliam, & ſacrilegum religionis contemptum, auferat à nobis regnum ſuum, detque il-
Mat. 21. lud genti facienti fructus eius: & talentum ab eo
Mat. 25. qui non habet, id eſt; non pro merito ducit, neque legitimè vtitur, in gentem transferat, domino ſuo illud multo cum fœnore refuſuram.

EIVS

EIVSDEM ANTONII POSSEVINI, E SOCIETATE IESV, IVDICIVM DE AVGVSTANA Confeſsione, cuius variatio, & penè antequam prodijt in apertum, interitus examinantur.

Num vlla fidei Confeßio Auguſtana vnquam reipſa fuerit, ac ſi fuit, quænam illa cenſenda ſit.

Capvt I.

TSI nomine Confeſsionis Auguſtanæ aures ſeptemtrionaliũ ita perſonant, vt nemini ferè venire poſsit in dubium, ea ne fuerit aliquid, rectiſsimè tamen ambigi, ac quæri poteſt, an quidquam re vera fuerit. Primùm enim, ſi qua fidei Auguſtana Confeſsio vnquam fuiſſe dicenda ſit, eam fuiſſe, ac dicendam eſſe, quæ Catholica fuerit, neceſſe eſt: quam quidem, ij, qui chriſtianum in Germania promulgarunt Euangelium, initio inuexere: quamuè adhuc & Auguſtanus Epiſcopatus, & Eccleſiæ Catholicæ prædicationis certiſsima veſtigia teſtantur. Sin verò eam accipimus, quam hæretici anno huius ſeculi trigeſimo, Auguſtæ, Carolo Quinto, & ordinibus obtulerunt, ea non vna, ſed plures fuerunt, & quidem diſsidentes inter ſeſe, nec ab ijſdem auctoribus profectæ, vt planè quid iſta ſit ignoretur. Et Principum quidem quorundam confeſsioni ſubſcripſêre Norimbergenſes, ac Reutligenſes: verùm quæ ab alijs quatuor Imperij ciuitatibus oblata

Argētina. Kostnitz. Memingen. Lindau. Vide Cochleū de viis præparatorijs ad cō cordiā. Luth. cont. Ambr. Catharinum, de Pōtificatu, & de imperio, de potestate seculari. De Cap. Baby. De confess. ad Franciscū cōtra duo. Cæsarea mandata. In lib. cont. epi. Regis.

oblata est, alia erat, nec illæ inter sese conuenire potuerunt. Zuingliani enim nomine earum ipsarū quatuor, suam & ipsi Augustæ confessionem eodem tempore per Gasparem Hædionem proposuerunt, quæ à reliquis erat alienissima: sed & cùm triplex non verbis solùm, verùm etiam sententiis, variatio exemplarium vnius & eiusdem cōfessionis Protestantium prodiisset, incertum est ex quibus linteamentis certa ipsius facies agnosci possit. Eadem quidem omnibus erat inscriptio, qualis procurantibus Luthero, & Melanchthone Carolo Quinto tradita fuerat. At exemplaria nec eadem erant, & inter sese pugnabant, vt diximus. At cùm prior decem & septem, secunda viginti octo articulos comprehenderit, Lutherus autem plures alios sub eiusdem pallij nomine texerit, & quasi aliud agens multa insinuauerit, quibus religionis & Imperij publicę pacis iugulum petebat, mirificè nutarunt, qui in re tam lubrica, pedem figere voluerunt. Accedit quod statim enata, plures annos delituit, vt vbinam gentium esset, ac quibus in archiuiis iaceret, nesciri quidem posset. Quò verò tota res altius occuleretur, varia supposita sunt, vt Apologia Melanchthonis, & alia. Quamobrem non confessio, sed inficiatio, atque negatio Euangelicæ, auitæ, christianæ, ac veræ Augustanæ fidei iure optimo vocanda est.

Angliæ. De iud. *Christiana congre. Contra falsò nominatum statum Ecclesiast. De humanis traditionibus. De abrogan. missa priuata sermo de S. Cruce.*

Variationem eiusdem Confeßionis Augustanæ ab ipsismet hæreticis agnitam, atque ab eorum plerisque eandem confeßionem fuisse reiectam.

CAPVT II.

ET plures quidem protestantium Diuino iudicio cogente non vno loco fasſi sunt eandem confesſionem sæpè fuisse mutatam, renouatam, ac redditam incertã. Et Melanchthon anno trigesimo huius seculi die 22. Maij, Luthero in hęc verba scripsit. Quotidie multa mutamus: Articuli enim fidei subinde mutandi sunt atquè ad occasionem accommodandi. Itane verò? certè, quoniam calcei vestri ad pedes vestrorum, non vestri pedes ad calceos Ecclesiæ aptandi erant. Sed ea mutatio cùm euidentior fieret, quàm vt posset abscondi, eminentiores quidam Augustanis alijs comitijs, ne quasi per nasum abducti ab vno, vel altero Apostata fuissent, prorsus erubescerent, dixerunt, sese Augustanã anno trigesimo editam confesſionem (quam videlicet sapientisſimi nec viderant, nec quo astu conscripta fuisset cognouerant) nunquam sese deserturos. Ac Geneuenses, Magdeburgenses, Mansfeldenses, Ratisbonẽses, vnà cum Flaccianis odio acti àduersus Melanchthonem, & Vittembergenses idem testati sunt. Quamobrem articulos Schmacaldicos, Catechismum Lutheri, & Saxonicarum Ecclesiarum confesſionem in vnũ colligẽtes, corpus (quod rectius dixissent cadauer) doctrinæ nominarunt, & Philippum Melanchthonem accusarunt, tanquam im-

Chytræ fol. 30. 115. 222. 227. in histor. de confeß. Aug. Nota Protestantium originem Euangelij.

Nota Schmidelini de Melanchthone testimonium. pium,& proditorem, qui confeſsionem Auguſtanam mutilauerit,auxerit,mutauerit. Inter eos verò Ioannes Sturmius eſt,de quo Schmidelinus ſic loquitur. Sturmius librum edidit, ne cócordiæ conſentiretur. Quare? quod Philippus ea damnetur. Fateor, & perſpectum eſt omnibus noſtram de Sacramentis doctrinam farciminis loco duxiſſe, & quod grauiùs eſt,condemnaſſe. Fatendum quidem non eſſet,at negare non poſſum. Doleo certè, ſed dicere cogor. Philippum noſtram doctrinam artolatricam iudicaſſe. Hæc Schmidelinus. Qui cùm intereſſet colloquio Confeſsioniſtarum non multos ante annos manifeſtiſsimo teſtimōio Melanchthonem fuiſſe ſacramentarium cóprobauit: eo inter alia nimirum argumento,quòd Philippus ad Fridericum Rheni Principem literas dediſſet, quibus Lutheri doctrinam reſpuebat, affirmans nec in pane Chriſti corpus, neque ſub panis ſpeciebus cótineri,ſed nuda eſſe corporis ſigna. Quæ vt vera eſſe conſtaret ipſas literas Schmidelinus deprompſit,& ijs,qui aderant oſtendit.

Doctrina Lutheranorum de ſacramentis loco farciminis habēda.

Sturmius autem, Philippus (inquit) ad Caluinum frequentes literas miſit, quarum initijs Reuerendiſs. ſemper Dominum & fratrem compellat: quibus verbis monſtrauit,quàm ſibi confeſsionis Auguſtanæ præcipuus artifex conſtitit.

Peucerus item, cui poſtea ob nouam hæreſim vita eſt à Lutheranis adempta, ab nullo ſe vnquam homine ita in Caluiniſmo, quemadmodum à ſocero ſuo Philippo confirmatum fuiſſe teſtatus eſt.

Heſſuſius quoque, & Vigandus, ac Kirchamer

Luthe

Lutheranæ hæreſeos buccinatores librum edide-runt, quo Philippum propria epiſtola verbis eius Altemburgi exaratis Caluinianæ prauitatis con-demnant. Sed vt id, quod veriſsimum eſt, dicam, non tantùm Caluinianus fuit Melanchthon, quàm regula quædam Lesbia, ſiue potiùs obliquitas im-pia, quæ dum ſeſe ad omnes hæreſes ſtudebat ap-tare, ſæpè item Catholicam fidem iterũ amplecti velle indicabat, & dum omnes ſuſpenſos tenebat, ab omnibus interim haberi ſingularis mediator, ſiue potiùs arbiter, artificioſa & latente ſuperbia ſedulò curabat, ſpargens interim proprium virus, & libros, ac ſcholas quaquauerſum in ſeptentrio-ne excitans, vt in ijs nil penè aliud, quàm eius libri prælegerentur. Vt verò ad confeſsionem Augu-ſtanam reuertamur, Flacciani (vt ſemper in dete-rius labuntur hæreſes) eam reiicere cœperunt, quippè quam ab vno Luthero, & Philippo con-ſarcinatam, ac prætereà mutatã atque corruptam, indignam eſſe dixerunt, quæ nominaretur Forma veræ religionis: quare & diſertè proteſtati ſunt, ſeſe illam non recipere, & ſua illa proteſtatione vi-ginti rationes, cur id non facerent, attulerunt.

Neque enim Illiricus tacuerat, cùm aduerſus Melanchthonem ſcriberet, articulos confeſsionis Auguſtanæ, ab eo, non tam oppugnatos, quàm omnes penè fuiſſe delatos.

Bohemi quoque, qui vocantur Fratres, inter alias cauſas, cur Auguſtanam confeſsionem, quæ anno quadrageſimo primo edita eſt, haud reci-piunt, eam adſcribunt, quod eius articuli tanta 1541.
arte ſcripti ſunt, vt quilibet ad ſuum ſenſum illos

facile detorqueat, si velit.

Sed Heidelbergenses contra Schmidelinianæ concordiæ librum, Lutherum nec fuisse Prophetam, nec Apostolum, nec vlla miracula edidisse, dicentes, ostendunt etiam pluribus in rebus eiusdem confeßionis Augustanæ eundem ipsum Lutherum sibi contradixisse. Id quod paucißimos ante mẽses fecit, vt edicto omnes ministri Lutherani, ex Palatinatu Rhenano solum vertere coacti sint. Quod eò dicere velim, ne Daniel Tusanus hæreticus nescio quis effrons Caluinianus multum glorietur, quòd in eo solùm substantiam cõfeßionis Augustanæ sitam potißimum esse dixerit, vt Pontificia (quemadmodum ille blasphemat) abominatio tollatur. Eodem scilicet argumento dixisset, & Turcas, & perfidos quosque, quoniam Catholicam religionem non admittant, pallio confeßionis Augustanæ contegi posse.

Lib. suæ cõsolationis. Item de Augustana.

Iam de corpore doctrinæ Lutheranæ idẽ paulò pòst accidit, quod de confeßione Augustana contigerat. Nam cùm alterum corpus primò Vittembergæ editum fuisset, mox alterum prorsus diuersum prodijt. Vnde inter Lutheranos crudæ illæ controuersiæ, atq; ad rauim vsque clamores excitari fecerunt, vt Mansfeldensis quidã concionator tentauerit, num duobus istis cadaueribus informans aliquis spiritus inspirari posset, quo fierent in aliquam animam viuẽtem: sed ociosè & frustrà omnia. Qui enim simul cohæreant duo sibi contradicentia? Aut ecquid monstrosum non erit, cui cùm duo aduersæ speciei capita, & corpora fuerint, id ab vna tantum anima regatur? Sed hæc

Otho bucinator Mãsfeldensis.

structores

ſtructores illi egregij deſtruentes ſe, & hæ illius tam reformatæ religionis fuere priores formæ, ac ſymbola incertiſsima. Quæ tamen pro ſua videlicet ſapientia vel hæretici, vel politici quidam exiſtimarunt in ſummam Chriſti iniuriam, pacandis animis eſſe poſſe remedia.

Auguſtanam, quam vocant confeßionem, cùm vniuerſæ antiquitati repugnauerit, nec Euangelicum aliquod ſapere, nec verò aliquid re vera fuiſſe, vt ad eam Chriſtianus aliquis prouocare debeat.

CAPVT III.

ILlud verò euidentiſsimum eſt aduerſus Auguſtanam confeſsionem argumentum, atque iudicium, quod cũ vniuerſæ antiquitati repugnauerit, nihil eam veritatis, aut Euãgelicum ſapere certiſſimum ſit. Vt enim mittam, nuſquã terrarum eiuſcemodi dogmata habita fuiſſe, aut prædicata pro veris, atque Catholicis. Nullam nationem, nullam ciuitatem, nullum doctorem, ſcriptorem nullum, nullum Principem, aut Imperatorem, vel Regem, nullum omninò hominẽ fuiſſe, qui anteà vnquam omnia illa crediderit, vel docuerit, quæ iſta malè conciliata chymæra prodidit, nullum denique vſpiam templum, nullum ſacellum extare, vbi antequam Lutherus aduerſus Chriſti Eccleſiam irrumpere conaretur, eius doctrina propoſita fuerit: certè & illius, & Melanchthonis, & proteſtantium omnium teſtimonium nimis apertè contra eam clamat, quæ omnium ſeculorum Patribus non minus impiè, quàm impudenter detraxit. Et

a *Lib. de colloq. mensalibus apud aurifab.*
Nota modestiam Lutheri.
b *Lutherus in Genes. c. 22. p. 319.*
c *Lib. de seruo. arbitrio.*
d *In respons. ad arti. Bauar. & in 1. ad Cor. 3.*
e *Cal. l. 4. instit. cap. 12. sect. 9. Magdeburgen. capit. 4. circa fin.*
f *Chytra li. de Theol. studio inchoando. Vide Auctoris Librũ vlt. contra Chytraum. Lutherus in Compendiaria confessione sacramenti.*

poterat verò quicquam arrogantiùs, aut magis blaſphemum quiſquam proloqui, quàm quod fecit Lutherus, cùm D. Hieronymum [a] inquit, fidei, & veræ religionis, ne ſemel quidem in ſuis ſcriptis meminiſſe: Origenem iam olim abs ſe fuiſſe excommunicatum: Chryſoſtomum nullo ſe loco habere: Nihil eſſe, niſi loquaculum: Baſilium nihil planè valere, totum eſſe monachum, ſe ne pili illum facere: Apologiam Philippi ſuperare omnes Doctores Eccleſiæ & ipſum Auguſtinum? Quin te Hieronyme [b] (alibi ait) conculcamus cum tua Bethleem, cucullo, & deſerto. Ac preter alia peſtilentiſsima dicere [c] audet, Patres tot ſeculorum planè cæcutijſſe, imperitiſsimos fuiſſe ſacrarum literarum, tota vita erraſſe, & niſi ante mortem reducti fuerint, neque ſanctos fuiſſe, neque ad Eccleſiam pertinere. Quæ quidē conuitia, & à [d] Melanchthone, & ab [e] alijs, atque [f] vt tanquam aſpides è viperis illis venenum exuxiſſe viderentur, aduerſus Antiquitatem, & (vt ſic loquar) venerandam Eccleſiæ caniciem iacta ſunt. Quamobrem aut nunquam vllam Eccleſiam fuiſſe dicendum eſt, aut quod eſt veriſsimum, nec Catholicam, neque Apoſtolicam, nec Chriſtianam fuiſſe confeſſionem iſtam Auguſtanam pleniſsimum eſt. Sed & oſtenſum eſt alibi Synodos ſanctiſsimas pari impudentia ab iſtis carpi ſolitas fuiſſe. Quamobrem efficitur confeſsionem iſtam meritò eſſe dicendam nouam, (vti nec diffitetur ipſe Lutherus) ac proinde quæ à fugitiuo monacho temerè eſt excogitata, hanc ſapienter à cordatis Catholicis

eſſe

esse reijciendam: tantum abest, vt ad eam sic prouocandum.

Damnationem eiusdem Confessionis Augustanæ ab omnibus Synodis, & seculis: ab omnibus legitimis Imperatoribus, & Regibus: ab omnibus Academijs: ac denique à seipsa, quæ de seipsa incerta prouocauit ad futurum Concilium: quamuis posteà ne ad ipsum quidem hæretici iuerint, aut promißis steterint, validißimum esse argumentum, eandem Confeßionem nihil esse præter impiam fraudum & mendaciorum farraginem, ac ideò esse abijciendam.

CAPVT IIII.

ET ipsa orbis Christiani penè omni seculo lata sententia aduersus eosdem errores Augustanę Confessionis validissimum argumentum est, eam esse omnium veterum hæresum, atque impietatum farraginem De Synodis, & aliorum seculorum iudicibus iam constat. De hoc seculo age ostendant hæretici, an Synodus œcumenica Tridentina, ad quam visi prouocare, postea pedem receperunt, an inquam reliquæ Prouinciales Synodi, quæ à Christianis Episcopis celebratæ sunt, an Academiæ vllæ Catholicæ illā admiserint. Imo verò an ijdem ipsi hæretici ipsam admiserint: Certè in præfatione eiusdē confessionis, cùm, quo primum tempore, in Augustanis comitijs ea de re actum est, omne desiderium pacis, & beneuolentiæ Catholicis, antesignani protestantiū polliciti essent, ac verò nisi concordia de omnibus fuisset consecuta ad Concilium generale liberè prouocassent, apud quòd sese ipsos doctrinæ suæ rationem reddituros pro-

Chytræ⁹ histor. de cõfe. August. mittebant, id conſilij Carolo V. & ordinibus vehementer probatum eſt, & delecti ſunt vtrinque, qui eam rem agerent, qui & cum noſtris penè de omnibus conſenſerunt. Extat verò de vijs præparatorijs ad concordiam, Ioannis Cochlæi (qui ex Catholicis Carolo V. mandante diſputationi interfuit) ad Norimbergenſes liber, in quo hæc inter alia continentur.

Etenim (ait Cochlæus) ſciunt Reuerendæ & Magnificæ D. V. ante annos decem in celeberrimo conuentu imperiali Auguſtæ habito, factum fuiſſe delectum ſeptenarum ex vtraque parte perſonarum, quæ amico tractatu, & colloquio quærerent piam & Chriſtianam ſuper exhibita proteſtantium Principum & Ciuitatum confeſsione redintegrandæ vnitatis, pacíſque & concordiæ viam. *Via V. præparatoria ad cõcordiã.* Id quod ab illis ſatis diligenter eſt factum, adeò vt ſedula partium diſquiſitione, & amica interpretatione dictorum ad multorum cõfeſsionis articulorum vnanimem ſenſum, & concordiam partium peruentum fuerit. *Vt cõcordata Augustæ habeantur.* Petimus igitur, vt nunc quoque placeat parti aduerſæ, quod tunc ei placuiſſe conſtat. Eſt enim antiqua, & trita honeſtatis regula, vt quod ſemel placuit, amplius diſplicere non debeat, & quod tunc pro vero habuerunt, nunc quoq; pro vero habeãt. Nõ enim à caſu, aut fortuna, neque ab auctoritate, aut voluntate hominum, neque à longitudine, aut mutatione temporum, ſed ab eo, quòd res eſt, vel non eſt, oratio vera aut falſa dicitur. Si ergo hanc, à parte aduerſa petitionem (quæ non niſi æqua & honeſta, atque etiam pro tẽporis breuitate neceſſaria videri poteſt)

test) nunc obtinebimus (licet eam Serenifs. Rex Romanorum, &c. Hagenoiæ à Legatis & Oratoribus aduersæ partis nuper obtinere non potuerit) optatum habebimus ex vtraque parte compendium, breuioremque metho dum ad inueniendam diu iam ab omnibus viris desideratam concordiam. Nam cùm sint tantùm 28. articuli confeßionis in eo tractatu super 16. articulis plenè, in multis verò alijs semiplenè (vt sic loquamur) concordatum fuisse constat. Hæc Cochlæus, qui postea pergit.

Articuli concordiæ Augustensis colloquij.

Etenim in primo articulo, qui est de Trinitate personarum, & vnitate essentiæ Diuinæ, per omnia concordatum est, similiter & in tertio, qui est de duabus naturis, & vna persona in Christo, & quidem absque omni disputatione, aut contradictione. In secundo autem, qui est de peccato Originali, post nonnullam disceptationem in hæc verba concordatum est, quod peccatum Originale sit carentia originalis iustitiæ, quæ exigit fidem fiduciamque & timorem Dei, quodque concupiscentia ex peccato originali orta, remaneat in homine: Culpa verò originalis peccati per baptismum tollatur, idest, quod peccatum originale tollatur, quoad formale, sed maneat quoad materiale. In quarto deinde quintoque & sexto articulis ita concordatum est, vt omitti debeat hæc vox sola, quando de fidei iustificatione loquimur, ne de cætero dicatur, nos solâ fide iustificari. In septimo postea, & octauo articulis iterum con-

Concordata de peccato originali.

De fide iustificante.

cordatum eſt, per declarationem huius verbi ſanctorum, quod vtraque pars fateri debeat: In Ecclesia in hac vita eſſe etiam malos & peccatores. In nono, qui de Baptiſmo eſt; & in decimo, qui eſt de Euchariſtia, plenè concordatum eſt. Adiecto vno verbo, Realiter, quãdo dicitur in Euchariſtia corpus & ſanguinem Chriſti verè adeſſe. Additũ eſt, contra Sacramentariorum fraudulentias, Realiter, Teutonicè Vveſendtlich. Sic & in 13.14.16. 17.18. & 19. piè ac benignè concordatum fuit, ita vt nullus in eiuſmodi articulis remaneret inter nos diſſenſionis ſcrupulus. In cæteris verò, etſi non per omnia concordare potuerimus, operæ tamen pretium videtur nobis, Reuerendis & Magnificis D. V. cõmemorare, quibuſnam in punctis ipſi ſuis proprijs ſcriptis, & atteſtationibus conſenſerint nobis.

De tribus partibus pœnitentiæ. Etenim circa xij. articuli examen, hanc nobis dederunt ſuam in hæc verba ſcripturam, & ſententiam. Non recuſamus tres partes Pœnitentiæ ponere, ſcilicet contritionem, quæ ſignificat terrores incuſſos conſcientiæ, agnito peccato. Confeſsionem, ſed in hoc oportet reſpicere ad abſolutionem, & illi credere. Non enim remittitur peccatum, niſi credatur, quod propter meritum paſſionis Chriſti remittatur. Tertia pars eſt ſatisfactio, videlicet digni fructus pœnitentiæ. Sed propter ſatisfactiones concorditer ſentimus, non remitti peccatum, quò ad culpam. Verùm de hoc nondum conuenit: vtrum neceſſariæ ſint ſatisfactiones ad remiſsionem peccati, quò ad pœnam.

De cultu ſanctorũ. Et circa articulum 21. admiſerunt nobis, quòd

omnes

omnes Angeli, & Sanĉti Dei, in cœlo orant, & intercedunt pro nobis, quodq́ue vſus Eccleſiæ, quo ſanĉtorum commemorationes, & feſta celebrat, Deumq́ue orat, vt ſanĉtorum nos interceſsio adiuuet, piè Chriſtianè, & reĉtè ſeruatur. Et circa ſequentes articulos in ſcripto quodã ſuo Teuthonico confeſsi ſunt, & admiſerunt, vt ſequitur.

Nempè circa articulum xxij. qui eſt de vtraque ſpecie Sacramenti Euchariſtiæ, conſentientes nobiſcum, dixerunt, Sacramentum illud non debere ſumi abſque confeſsione præuia. Et rurſus in ſcripto quodam ſuo amplius mentem ſuam nobis declarantes, ita dixerunt: Indicauimus vobis, non eſſe partis noſtræ opinionem aut ſentẽtiam, quòd prædeceſſores noſtri defunĉti, aut alij Chriſtiani in alijs terris, & nationibus degentes, qui ſub vna tantum ſpecie vniuerſale Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ſumpſerunt, aut ſumunt, ſint damnandi. Hanc enim nobis (inquiunt) informationem in ſcheda quadam fecimus, quod inſtitutio quidem Chriſti & ad ſacerdotes, & ad laicos pertineat, verùm tamen ſit ceremoniale præceptum, diſpenſabile in quibuſdam caſibus neceſsitatis. Idcircò exiſtimatur, ac minimè dubitatur, quòd multi defunĉti, & viuẽtes in Chriſtianitate, qui ſic ſub vna tantùm ſpecie ſumpſerũt, & adhuc ſumunt, non ſint propterea damnandi, ſicut & nos ob id eos nequaquam damnamus. Hæc ibi. Sed & in hoc concordarunt, quod nobiſcum credant, verùm Chriſtum, verùm Deum & hominem cùm corpore & ſanguine eſſe ſub vtraque ſpecie, & ſub qualibet. Imò & hoc in amica illa diſ-

De vtraque ſpecie.

putatione

putatione admiserunt nobis, quod non existiment eos, qui sub vna tantùm specie communicant, peccare. Hactenus Cochlæus.

Sed videamus: an fidē datā vel in cōsensu retinēdo, vel in alijs promissis præstiterint. Lutherus enim ista inaudiēs, Nec placet (inquit) nec placere potest pacis cōditio, ira serueo, ira penè dirūpor. Philippum deinde monuit vt domum rediret inquam celerrimè, siue clàm, siue palàm effugeret. Vide furentis & omnem compositionem auersantis cacodæmonis rabiem. Sic itaque illi abierunt retrorsum, & Norimbergenses conquesti Melanchthonem nimium descēdisse, ad eum scripserunt, Monasteria & ceremonias admittere, quid aliud est, quàm missam tolerare? Pœnitētiam trium partium tolerasti, & confirmasti: intercessionem Angelorum, & Sanctorum, quod non oportebat, admisisti. si ista Episcopis concedis, Lutheri dogma destruis. Præterea commonefecere Lutherum, caueret diligentissimè ne sua doctrina euerteretur. Ex quo vides quem vitulum Samaritæ sibi conflarunt, conflatū excitarūt, excitatum adorauerunt, & Christi loco adorant adhuc. Atqui astum quoque Satanæ, ac Lutheri eius in eo perspice, quòd hic ad Generale Concilium prouocans, nihil minùs quàm hoc cogitabat: Epistolam enim Thomus Germanicus Ienensis continet, quæ est quinta ad Philippum Melanchthonem scripta, anno 30. die S. Margaritæ sacra scripta. Verumtamen posteaquàm (ait) isthæc mendacissima diabolorum capita ludunt in permittendo Concilium liberum sic volo & ego cum eis ludere, volóque ab eorum

Notate ô viri quibus est cor.

Zughē-safrige Teufels topffe.

som

ſomnijs appellare ad illud ipſum Concilium, quod tamen nunquam futurum eſt, vt ego intereà in pace agam. Hæc ille. In quibus vides, quorſum ſpectauerit. Nempè vt latiores progreſſus hæreſes ſuæ impunè facerent. Coacta eſt enim œcumenica Synodus Tridenti, in libera ciuitate. Interfuêre Principum penè omnium Chriſtianorum Legati: fides publica data; Iudices ijdem, & aſſeſsores fuêre, qui ab Apoſtolorum ſeculo & ſemper fuerunt, & quos ipſi hæretici Auguſtæ legitimos eſſe confeſsi fuerant. Si quis Tridentinum aduenit ex Proteſtantibus, impunè abiit, licet perſtiterit in ſua pertinacia. Ex omnibus interim partibus concurrerunt intrepidi Epiſcopi per media maria, & Regna, quæ non minus bellis, quàm illa fluctibus, & pyratis excurrentibus feruebant. Soli Apoſtatæ demorãtes cùm ſuis monialibus nõ venêre: ſed interim mouerunt bella, ciuitates ademerunt imperio: cœnobia eraſere: fœtus hæreſum multiplices pepererunt, viã ad atheiſmos ſpacioſam, & latam, complanarunt: & ecce confeſsionis Auguſtanæ, atque Euangelicæ iſtius doctrinæ præclariſsima trophea.

Auff das ich die vueil friede hette.

An verò Academiæ vllæ Gallicæ, Hiſpanicæ, Italicæ, Germanicæ, Belgicæ, eandem confeſsionem approbauerint: nemo non neſcit. Confutatam enim, & damnatam vnanimes, & oculatiſsimi omnes Theologi reiecerunt, & anathemate confoderunt.

Carolus autem Quintus, ad quem tanquam ad iudicem viſi ſunt confeſsionis artifices primò prouocaſſe, ſi quo modo ad ſuas partes Chriſtianiſsimum

nisſimum Principem illicere potuiſſent, ne illam quidem, cùm ſibi fuiſſet oblata, attingere voluit. Teſtati ſunt id Saxonici ipſi miniſtri in colloquio Altenburgenſi 22. Decembris, *fol. 143.* cum ſcripta reliquerunt hęc verba. Ita inuictiſsimo Imperatori Carolo Auguſtana confeſsio diſplicuit, vt neque nomen illius audire æquo animo poſſet Germanicè illi ſic. Nach dem, dem groſz mechtigen Keyſer Carolo V. die Auſpurgſche Confuſion ſo verleidet vnd zu vuider geueſen, das er auch dieſelbe nicht hatt nennen horen mogen.

Lib. 1. epiſ. à Peucero editarum Vitēber. 1570. pa. 408.

Et Melanchthon ad Ioānem Obernburgerum, qui erat à ſecretis Caroli V. In Comitiis Auguſtanis (inquit) triſti, ac atroci ſententia damnati ſumus.

Sed & in receſſu Imperiali Auguſtæ, Carolus Quint⁹ hęc ipſa verba ſcribi iuſsit. Et licet doctiſſimorum diuerſarum nationum virorum ea (confeſsio Auguſtana) fortiſsimis ſacri Euangelij, & ſanctæ ſcripturæ argumentis refutata ſit, & reiecta, non tamen hoc ab illis obtinere potuimus, vt cum noſtris Principibus, aliiſque ciuitatum multarum ordinibus de omnibus articulis fidei conſentirent. Germanicè ille ſic.

Vnd vuie vuol vuir nach gehalten vnd beſtēdigen rath fruteflicher gelerter Theologen aus vielen Nationem, ſolch ir Augſpurgiſche Confeſsion mit dem S. Euangelion, vnnd der S. ſchrifft gutten grundt vuider

vuider legem vnd ableinen lassen, so hatt, doch solchs bey tnen so viel nicht vermocht, das sie sich mit vns iursten, vnd andern gemeinen stenden in allen articteln vergleichen hetten.

Quæ cùm ita sint, an ne adhuc intelligunt rem vndique damnatam haud esse legitimũ tribunal, ac ne aliquid quidem ex quo sententiam vllam meritò pro se ferant, aut hæreses suas fulcire possint? Certè putidissimum est, & magni defectus fidei indicium euidens, cùm eam coniungendam esse cum religione Catholica aliqui putent.

Ex Lutheri mißione, qui confeßionem Augustanam primus texuit, effici hanc à Diabolo fuisse, ac proindè ad illam non esse confugiendum.

Capvt v.

Sed & ipsa Lutheri aduersus Ecclesiam irruptio (non missio) cùm de cœlo non fuerit, etsi isti, qui sunt extra omnem ordinem, extraordinariam illam esse olim comminiscebantur, certissimum est signum, cur confessio ista vndique vnà cum aliis hæresibus explodenda sit. Licet (vt ipsimet Deo vrgente, sese in dies magis produnt) & hanc & Caluinianã deinceps, mox plerasque alias explodunt, dum apud eos tragicæ istius fabulæ scæna non solùm quinto (vt iubet ille) verùm & centesimo fit productior actu. At quod nõ à Deo, sed à cacodæmone Lutherus in istã palestram descenderit, certa quidem, quæ hactenus scripsi, testantur, verumtamen & quæ sequuntur liquidiùs *Hora. in Pœ.*

adhuc

adhuc rem ipſam ob oculos ponunt. Primum igitur eſto diabolicæ miſsionis ſignum blaſphemiæ ſpiritus, qui aliquot annos hominem peſsimè habuit, dum ſatanas illius ſic volentis ingenium formabat ad Chriſti ſcindēdā Eccleſiam. Ego autem (inquit) qui me, vtcunque monachus irreprehenſibilis viuebam, ſentirem coram Deo eſſe peccatorem inquietiſsimæ conſcientiæ, nec mea ſatisfactione placatum confidere poſſem, non amabam, imo odibam iuſtum, & punientem peccatores Deum: tacitáque ſi non blaſphema, certè ingenti murmuratione indignabar, Deo dicēs: Quaſi verò non ſatis ſit miſeros peccatores & æternaliter perditos peccato originali, omni genere calamitatis oppreſſos eſſe per legem Decalogi, niſi Deus per Euangelium dolorem dolori adderet, & etiam per Euangelium nobis iuſtitiam, & iram ſuam intentaret: furebam itaque ſæua, & perturbata conſcientia. Ac nō ita multò pòſt. Igitur quanto odio vocabulum, (Iuſtitia Dei) oderam ante, tanto amore dulciſsimum mihi vocabulum extollebam: ita mihi iſte locus Pauli fuit verè porta paradiſi: poſtea legebam Auguſtinum de ſpiritu & litera, vbi præter ſpem offendi quod & ipſe Iuſtitiā Dei ſimiliter interpretatur, qua nos Deus induit, dum nos iuſtificat. Et quanquam imperfectè hoc adhuc dictū ſit, ac de imputatione non clarè omnia explicet, placuit tamen iuſtitiam Dei docere, qua nos iuſtificemur. Hæc Lutherus.

In præf. Tom. 1.

Ex quibus dum nutantem hominis animum, & ſæuam ac perturbatam (vt ille ſuam vocat) conſcientiam intelligimus, non difficili negotio quiſque

que ſpiritualis vir cernit, Satanæ vias, Apoſtatæ illius præcipitem mentem, omnium hæreticorum lapſus. Dum enim Lutherus in Catholica Eccleſia nimia trepidatione Diuinæ iuſtitiæ, ac ſcrupulis ageretur (nempè quòd latebat aliquis ſerpens in herba) à ſeniore quodam monacho (qui putabat hominem ad ſpem meliorem erigere poſſe) perſuaſus, vt non ſolùm remiſsionem peccatorum in genere datam iuxta ſymboli tenorē, verùm etiam firmiſsimè crederet ſibi eſſe remiſſa peccata, atque hunc eſſe illius articuli ſenſum; excepit lutulentum vas quæ ſibi à Dæmone infundebatur, atque illicò ad alterum extremum præcipitatus monſtroſa illa dogmata euomuit de ſola & ſpeciali fide iuſtificante, de imputata iuſtitia, de Chriſtiana quadam inaudita libertate, ac de pluribus alijs quondam damnatis hæreſibus, ſeque in cœnum omnium voluptatum prouoluit. Qui ſanè ſi perpendiſſet, dum timore diuinæ iuſtitiæ (licet nimis ſeruili) tenebatur, vixiſſe ſe tamen & monachum, & (vt ipſemet ait) irreprehenſibilem, profectò agnouiſſet aſtutias ſatanæ amantis extrema, ſcrupulóſque & culices hominibus proponentis, vt eos primò colantes, tædio denique virtutis afficiantur, ſicque in omnem licentiam effuſi, camelos deglutiant. De iuſtitia verò Diuina ſic in bonitate ſenſiſſet, vt & illam vnà cum Diuina miſericordia poſſe ſtare crediſſet, nec detorſiſſet Apoſtolum ad inſanos mentis ſuæ fluctus, in quibus fidei naufragium fecit, neque Dei verbo ſenſum ademiſſet, vt impia cuiuſdā ſolius fidei voce ſuppoſita conſtantem Eccleſiæ, ac quidem etiam

Melanchthon in præfat. in to. 2. operum Lutheri.

Aug. de natura & gratia cap. 1. ipsius Augustini doctrinam euerteret. Qui vnus inter alios pluribus locis euidentissimè, quænam iustitia fidei sit, exposuit. Et hanc (inquit ille) iustitiam (nempè nō qua Deus iustus est, sed qua iustos nos facit) non in præcepto legis, quo timor incutitur, sed in adiutorio gratiæ Christi, ad quam solam vtiliter legis veluti pædagogi timor ducit, constitutam esse qui intelligit, ipse intelligit, quare sit Christianus.

Sed alterum fuit satanicæ Lutheri missionis indicium: *Libr. de missa priuata.* Priuatæ nempè missæ diabolico (vt ipsemet ait) instinctu abs se procurata abrogatio. Neque enim si Missa res mala fuisset, eam satanas omnium malorum cupidissimus Lutherum abrogare docuisset.

Tertium est: finis, quò totam istam tragædiam excitans præcipuè spectauit. Non enim ob Deum id agere testatus est idem Lutherus, & in disputatione Lipsica monitus ab optimi Georgij Ducis Consiliarijs, nihil vt per iram, sed omnia modestè ageret: Non propter Deum (inquit) hæc res cœpta est, nec propter Deum finitur. *Hierony. Empserus, & Cochlæ⁹ in actis Lutheri.*

Quartum: Perturbatio animi, tum ex odio, erga Pontificem Maximum, quamobrem vel Carolstadio in veritate Eucharistiæ pernegan da assentire extensis (inquit) omnibus neruis cupiebat. Perspiciebā enim (ait) hac de re Papatui cum primis me valdè incommodare posse. Tum ex inuidia, qua contra Indulgentias disputauit, iniquè ferens earum promulgationē à suis Augustinianis ad Tetzelium Dominicanum fuisse delatam. Orta tamen controuersia fatetur se non fuisse progressurum longiùs, *Luth. To. 7. epi. ad Argen. c. Et in cōfess. parua testibus ad monit ad lib. cōcor. In præfa. to. 1. circa finem.*

longiùs, ſi aduerſarium ſuum Tetzelium compreſsiſſent.

Ad odium verò, & inuidiam acceſsit falſæ gloriæ cupiditas, qua ſe incenſum fuiſſe in controuerſia de indulgentijs perſequenda teſtatur. Et fouebat me vtcunque (inquit) aura iſta popularis, quod inuiſæ iam eſſent omnibus artes, & Romanationes illæ. Quod ſanè ſuperbiæ ſignum vel ipſi hæretici Tigurini in eo notârunt, cùm pro Zuinglio ſcribentes dixerunt: Prophetæ & Apoſtoli Dei gloriæ non priuato honori, non ſuæ pertinaciæ & ſuperbiæ ſtudebant. Lutherus autem ſua quærit, pertinax eſt, inſolentia nimia effertur, & in omnibus correptionibus ſuis plurimũ habet maligni ſpiritus, quàm vt eum amici, & paterni animi habere deprehendatur. Hæc ille.

In præfa. Tom. I.

Tigurini in reſpõ. ad Lutherũ pro Zuinglio.

Quintum: animi impotentia, æſtúſq; philautiæ, qua vniuerſam Eccleſiæ vnitatẽ ſcindere maluit, quàm vel minimum de ſententia ſua decedere, licet de ſua doctrina dubitaret. Ego verò, ait, tam confidens, & certus non fui: multa enim ignorabam, quę nunc ſcio. Denique de indulgentijs quid eſſent, prorſus nihil ſciebam.

In præfa. Tom. I.

Sextam: Irruptio temeraria & caſu, non voluntate, nec ſtudio (quãtò minus afflatu Diuino) facta, ad grauiſsimas de rebus fidei controuerſias pertractandas. Solus (inquit) primo eram, & certè ad tãtas res tractãdas ineptiſsimus, & indoctiſsimus: caſu enim non voluntate, nec ſtudio in has turbas incidi, Deum ipſum teſtor, hæc ille. Quod ſi ſolus initio fuerat. Lutherus, ergo tunc in nulla erat Eccleſia Ethnic⁹ igitur & publican⁹ Chriſto ipſo iudice,

Præfa. to. I. & præfati. ad propoſitiões ſuas de viribus hominis.

Notate Proteſtãtes & erubeſcite.

dice, ac ſuo ipſius iudicio condemnatus fuit.

Septimum: Apoſtaſiæ ipſius initium eodem ſigno conſignatum, quo hæreticos conſignatum iri Apoſtolus docuit, inquiens. Et captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs deſiderijs. Nam & ipſe ſacra virgine inceſto ſibi connubio copulata, ac bello virginitati, ac omnis continentiæ votis indicto, Euangelici pudoris ſepta reſerauit, & infernalis impudicitiæ gurgitem ſceleratiſsimus oppleuit. Nam & inde pronunciauit illud infœlix verbum. Ideò es conditus à Deo, vt ſis maritus aut vxor, & alibi. Si non vult vxor, veniat ancilla.

In cap. 30. Gen. pa. 55.

Octauum: Perpetua in articulis fidei dubitatio. Id quod cum de illius Atheiſmis liquidò alibi monſtrauimus, tum paſsim ipſe ſuis ſcriptis oſtendit. De Noë enim diſſerens. Ac profectò inſignis (inquit) fuit Noach fides, qui huic Dei voci potuit credere. Ego profectò (ait) non crediſſem. Et alibi. Ego (inquit) circiter triginta annos legi Biblia ſummo ſtudio, & diligentia, tamen nondum ita ſanatus ſum, vt plena fiducia acquieſcere queã remedijs diuinitus oſtenſis.

In commen. in Geneſ.

Luth. c. 7. in Gen. to. 6. pag. 105. & in c. 45. pa. 664.

Nonum: Quod reclamante conſcientia decennium (vt ipſe de ſe fatetur) aduerſus Eccleſiam pugnauerit, ac proinde in hæreſi perſtiterit. Vltra decennium (inquit) auctoritate, conſcientia, multitudine martyrum, Epiſcoporum, Pontificum, Conciliorum & Academiarum ſic motus ſum, vt incredibile eſſet hanc Troiam tanto tempore tot bellis inuictam poſſe aliquando capi. Et alio loco: Cum omnia argumẽta ſuperaſſem per ſcripturas, hoc

To 2. lib. de ſeruo. arbitrio, & in præfat. ad propoſitiões ſuas de viribus hominis Tomo 1.

hoc vnum cùm ſumma difficultate, & anguſtia tandē (Chriſto fauente,)(imò diabolo inſtigante) vix ſuperaui: Eccleſiam eſſe audiendam.

Reliqua ſunt. In primis: Maledicentiſsima illa inſolentia, qua & ſeipſum Euangeliſtam paſsim vocat, & omnes alios præ ſe deſpicit, cùm & ſcripſerit, Certus ſum me habere mea dogmata de cœlo. Neque ego, ait, quæro quid Ambroſius, Auguſtinus, Concilia, & vſus ſeculorum dicunt.

Deinde ſordidiſsima verba, quæ vbique vel dixit, vel ſuis ſcriptis inſperſit, de quibus cùm libellus cuiuſdā Flaſcij nomine paucos ante annos euulgatus fuiſſet, Lutherani quidam ex operibus Lutheri eaſdem ſordes magno labore elidere conati ſunt, quæ etſi ita detonſa in lucem ediderunt, tantò tamen impudentiùs mendacium apparuit, quantò pleniora ſunt omnia Germaniæ loca librorum Lutheri ſæpius emiſſorum, quibus illa continentur.

Præterea ceſſatio penè ſubita ipſius doctrinæ Lutheranæ. Quæ enim cœpit anno huius ſeculi decimo ſeptimo, ea vigeſimo quinto à Zuinglianis ita labefactata eſt, atque diuulſa, vt omnes ipſius ſectarij vel ad Zuinglij ſordes, vel ad Carolſtadij fæces, vel ad Caluinianas fraudes ſeſe aggregauerint, vel alijs hæreſum variarū aut denique (quod nunc inter iſtos paſsim fit) Atheiſmorū magiſtris ſeſe totos addixerint: Quare hæreticos D. Petrus vocat Magiſtros mendaces, inducentes ſibi celerē perditionem, & Apoſtolus vltra non profecturos dicit. Et S. Cyprianus eos ait ſemper inter initia feruere, incrementa verò habere non poſſe, ſed

Li. cōtrā Henricū Angliæ Regem, epiſt. ad Argent. Lib. admonitor. ad lib. 1. concor. Bergen. In Poſtilla minore ſuper Domi. 1. Aduent. p. 1. &c. b. epi. ad Galatas. & c. 23. in Gene. p. 327. & Schmidelinus concione quadam ſua.

2. Pet. 2. 2. Tim. 3. Cyp. li. 4. epiſt. 2. Aug. in Pſal. 57. Athana. ſermone cōtra oēs hæreſes.

ſtatim cum praua ſua æmulatione deficere. Ac B. Auguſtinus monet, ne nos terreant fluuij, qui dicuntur torrentes: decurrit(inquit)aqua ad tempus,perſtrepit,mox ceſſabit,diu ſtare non poſſunt.

Mitto verò deprauationem ſacrarū literarum, quodq; hæreſes omnes Lutheri tùm omniū Conciliorum,& Patrum cōſenſione damnatæ, tum per illum ab inferis excitatæ fuerint.Deniq; quod ille non ad Ethnicos vel Indos ad Chriſti Eccleſiam adiungēdos,ſed ad Chriſtianos ſolùm peruertendos omnem conatum adhibuit.Nimirum Deo ſapientiſsimè prouidente, vt & illud Euangelicum agnoſceretur. A fructibus eorum cognoſcetis eos (homines enim ex Lutheri prædicatione) vel ipſo teſtante (peſsimi effecti ſunt) & vt veriſsimum id eſſe cōſtaret, quod tot ante ſecula Tertullianus de hæreticis adnotauit. Quibus(ait)negotium eſt nō Ethnicos conuertendi,ſed noſtra euertendi,noſtra (inquit)effodiunt, vt ſua ædificent. Cernitis, qui confeſsionem Auguſtanā pro Chriſtiana eſtis amplexi,quodnā par idolorum vel vitulorum,Lutherum nēpè & Melanchthonē, quos coleretis vobis excitaſtis. Qui ſi quid ſapitis,& iuſtū Dei iudiciū, quod eſt præ foribus, exhorreſcitis, ſanè ad Catholicam Eccleſiam properè feſtinabitis.

Tertull. de præſc. hæret.

Hiſtorici & Theologici huius ſeculi, qui confeſſionis Auguſtanæ variationes & impoſturas vel retexerunt, vel euidētiſſimis rationibus ex Dei verbo petitis refutarūt.

CAPVT VI.

CÆterum ne hîc longum faciam,quòd huius loci nō eſt proprium: & verò vt bonis mentibus

tibus Septentrionalium pateat, vnde confeßionis Augustanæ articuli omnes cognosci, & refutari poßint, addamus hæc pauca. Legant igitur primò librum non adeò magnum, cuius hæc est in fronte inscriptio.

De quadruplici cōcordiæ ratione, & consideratione, super confeßione Augustana Protestantium quorundam Romani Imperij Principum, ac Statuū Cæsareæ Maiestati Augustæ exhibita, quo libro Ingolstadij quadragesimo tertio huius seculi anno edito authore Ioāne Cochlæo, & ex parte Arnoldo Vesaliensi hæc continentur.

Breuis ad singula puncta confeßionis responsio Augustæ priuatim scripta Anno trigesimo. I.

Compendiosa explicatio actorum Augustæ in septenorum tractatu Hagenoiæ, Sereniſsimo Regi Romanorum, &c. tradita, Anno quadragesimo. II.

Septem viæ præparatoriæ ad ineundam per colloquium concordiam Vormaciæ ad Præsidentes colloquij scriptæ Anno 40. III.

Discußio omnium confeßionis, & Apologiæ Augustanæ articulorum, quidnam in eis poßit, & quid non poßit à Catholicis approbari, ac recipi, Ratisbonæ elucubrata, Anno 41. IIII.

Deinde legant Fridericum Staphylum de Trimembri Theologia, & succeßione dißipulorum Lutheri. Qui vnus Staphylus pro sexcentis sufficit.

Georgium Craderum Olomucensem.

Harmoniam confeßionis Augustanæ ab Andrea Fabricio Leodio editā, in qua & iudicium, &

condemnatio à Carolo V. Cæſare, & omnium in ea articulorum confutatio collecta eſt, tum ex ipſo Fabricio, tum ex Ioanne Cochlæo, Alphonſo Virueſio Epiſcopo Canarienſi, Ioanne à Dauentria, Ioanne Hoffmeiſtero Theologis doctrina, & morum honeſtate præſtantibus.

Ruardum Tapperum, & Iacobum Latomum, Theologos Louanieſes, Ioannem Fabrum, qui & libellum conſcripſit de Antilogijs Lutheri.

Ioannem Cochlæum, Fontanum, Surium, Genebrardum, Lutheranorum actorum hiſtorias ſcribentes.

Guilielmum Damaſi Lindanum Ruremundenſem Epiſcopum, tam in Apologetico ad Germanos pro religionis Catholicæ pace, atque ſolida Eccleſiarum in verò Chriſti Ieſu Euangelio concordia quàm de concordia diſcordi Saxonica.

Fœlicianum Ninguardam.

Georgium Ederum Cæſaris Conſiliarium.

Thomæ Stapletoni ſecundam editionem librorum de principijs demonſtrabilibus & de iuſtificatione.

Laurentium Faunteum Arturum, qui aduerſus quendam hæreticum Antonium Sadeelem ſcripſit præter alia pereruditum, ac vtiliſsimum librum de Chriſti in terris Eccleſia, varijs in locis, ſed potiſſimum cap. 30.

Et ipſam inprimis ſacroſanctam Tridentinam Synodum.

Etſi autem quicunque de fidei dogmatibus ſcripſerunt, huc referendi ſunt, ex his tamen præcipua fundamenta peti poſſunt, quæ aduerſus confeſsionem

nem

nem Augustanam faciunt.

Interea Roberti Bellarmini Theologi nostri volumina doctißima aduersus omnes hæreses expectamus, quæ sunt sub prælo Lutheranis, Caluinianis, & qualiumcunque aliorum fraudibus aperiendis, & euertendis futura tanquam fidelissimæ eruditionis, & doctrinæ vberrimum penu.

Caroli Quinti Imperatoris Edicta duo aduersus doctrinam omnem Lutheri.

EIVSDEM TRACTATIO,

NVM EXPEDIAT PACANDÆ REIPVB. ADMITTERE HÆRETICOS ad colloquium publicum de Religione, coram seculari Principe, aut ex omnibus sectis solam confeßionem (vt vocant) Augustanam tolerare vnà cum Catholica religione.

AD STEPHANVM POLONIAE regem Sereniβimum.

I is quem V. R. Maiestas nouit, aliquo veri desiderio permotus vrgeat amplius, vt colloquio de religione instituendo intersit, hęc respondere.

Primò, velitne Maiest. vestræ iudicio stare, vbi quæ hæretici proposuerint, audierit. Quod si consentiat, tum dici posset scire quidem vest. M. quæ illorum sectariorum dogmata sunt, ac quibus fundamentis nituntur, ac proinde frustra terendum non esse tempus, aut responden-

dum,cùm omnia illa & antiquitus, & noſtro ſeculo diligentiſsimè excuſſa, exploſaque ſint, atque adeò anathema in eos latum, qui eadem ſentirent, aut crederent. Sin autem neget,ac ad verbum Dei ſcriptum, tanquam ad iudicem totum illud colloquium referat: ſcio reſponſurum ſapientiſsimum Regem,quod D. Conſtantinus Magnus in Concilio Nicæno reſpondit,ſibi Imperij, non religionis habenas eſſe commiſſas, neque ſe iudicem Eccleſiæ eſſe conſtitutum, qui eius filius ſit, ac(quod ad religionē attinet) eidem debeat eſſe ſubiectus.

Si verò idē adhuc vrgeat,pertinere ad Regem, vt tot populorum ſaluti, atque adeò ſuæ conſulat, fieríque poſſe, vt hæreticorum rationibus auditis melius ſapiat, eos certè non putet amplius hæreticos,aut de ijs ſecus quā hactenus fecit, ſentiat:dici ad hæc poterit,pertinere ad Regem, qui Chriſtianus ſit, nec omni vento doctrinæ circumfertur, quíq; antiquas hiſtorias perlegerit, & velit iuſiurandū ſeruare, quo Regni cura ſuſcepta ſeſe Catholicæ Eccleſiæ tutandæ obſtrinxit, vt quòd Dei eſt,ſibi nō vſurpet,neque Eccleſiæ claues ſibi vendicet,ne iuſto Dei iudicio fieret, vt ijs vendicatis & claues Eccleſiæ, & clauum huius Reip. ſimul perderet. Porrò ſcire Maieſt. Regiam,quænā depromant ſectarij pro ſuis erroribus tutādis, quæq; pro illis damnandis,& cōuincendis Eccleſia Catholica reſponderit, cui niſi fidem habeant, quid Regiæ Maieſt. crederent? Vidiſſe denique in ipſa huius Regni adminiſtratione, quam ſuæ ſaluti, & Reipub. bono aduerſarentur ij, pro quibus omni dignitate ornandis, & Regni propagatione muniendis,

niendis,pecuniam,Hungaros ſuos, & quæcunque poterat,ac tantum non vitam ipſam prodegerit,vt vix in animũ inducere queat,hominem illum, N. quíque eius vel aſſeclæ ſunt, vel cliẽtes haberi volunt, velle in re fidei nunc aures patientes adhibere eis,quæ à Theologis Catholicis mandante Regia M. proponerentur.

Præterea Chriſtianos Imperatores, & Reges, quorũ nomen ob rerum geſtarũ amplitudinem,& propter pietatis præſtantiam eſt adhuc poſt tot ſecula celeberrimum, quotieſcunq; à ſectarijs ea de re,id eſt,de colloquio inter Catholicos,& hæreticos inſtituẽdo,actũ eſt,omnia ad id tribunal,quod in Eccleſia Catholica à Chriſto Domino inſtitutũ eſt,retuliſſe.Itaq; Synodos legitimè coactas fuiſſe, deque ijſdem hæreſibus ſentẽtiam prorſus eandẽ, quæ à S.Synodo Tridẽtina lata eſt,fuiſſe promulgatam. Quæ ſi quis quantuſcunque Rex videatur in dubium vellet reuocare, intelligere ſe primùm quidem ſalutis ſuæ iacturam, quæ vix vnquam ſarciri poſsit eſſe paſſuram; ſed & eodem momento orbi Chriſtiano teſtaturum, ſe Imperatorum illorum, & Regum Chriſtianorum celeberrimorum fidem,cõſilia,pietatem improbare:probare autem eorũ, qui illis diſsimillimi fuêre,ac propterea Imperia,& Regna peſſundedere, impietatem, temeritatem, perfidiã:quales habiti ſunt Conſtantinus, Iulianus Apoſtata,Valẽs,Copronymus,& reliqui, quorum memoria in maledictione eſt, & animæ æternis cruciatibus afficiuntur.

Eoſdem porrò Chriſtianos Imperatores & Reges pſeudoepiſcopis eadem arte vtentibus,qua hæretici

hæretici nostrates vtuntur, respondisse, an in verbi Dei explanatione iudicio tantùm suo, vel vnanimi Patrum, & eorum qui Apostolorum discipuli fuêre, credere voluissent? Qua responsione sic fuisse perculsos aliquando pseudoepiscopos, vt amplius hiscere non auderent. Cur enim (aiebant viri illi Imperatores, & qui regnabāt ex Deo Reges) non creditis Synodis legitimè habitis? cur, si Patres à vobis stant, & antiqua ipsa Ecclesia, ad hanc non prouocatis? cur illorum scripta non editis, ac profertis?

Præterea euidentissimum est, non ita multos ante annos, vel cùm (Sigismundo imperante) Boëmi defecerunt à fide Catholica: vel cùm Vormatiæ, & Augustæ eiusmodi colloquia institui Lutherani petijssent, vel Carolo nono Galliæ Rege cum in conuentu Posiaco idem actum fuisset, nihil denique aliud consecutum fuisse, quàm vbique funestissimas clades. Atqui hæreticos initio tanquam cuneum sese inserere, in causam religionis conatos fuisse, quòd vbi aliquorum oscitātia, & fide nimis imbecilla, (sed nescio quo politico prætextu) permissum est, tum miras scissuras extitisse, ac postea ab vno, & ab altero apostata pependisse Principes illos, qui salua religione Catholica, Deum ipsum propitium: Pontificem Maximum Patrem amantissimum: Reges, ac alios Principes fratres: subditos denique obsequentissimos habituri fuissent.

Sed & cùm eadem colloquia haberi cœpta sunt, erupisse quæ hæretici antea cōceperant, non vinculum pacis, non erga Reges obedientiam,

sed

ſed teterrimas coniurationes, quibus non tantùm diademata de eorundem Regum capitibus decurrerent, verùm etiam ipſa capita ſi potuiſſent, ac Deus permiſiſſet, à corporibus Regũ detrũcaſſent.

Quod ſi tam ſtupidos exiſtiment eſſe Catholicos, vt neq; præſenti Belgica defectione, nec diſſentientibus inter ſeſe alijs hæreticis, neque confæderatione iſta Polonica ex Arianiſmo, Iudaiſmo, Mahometiſmo, Caluiniſmo, Anabaptiſmo, Lutheraniſmo, Picardiſmo, ſchiſmatéque conflata excitentur ad ipſum, quòd iſti, qui V. Maieſt. aures obtundunt, elatis ſupercilijs moliuntur, ſaltem hunc Regio nomini, & capiti honorem habeant, ne in iſtud quatuor vel ſex Miniſtrorum Apoſtatarum (ſi Deo placet) conſiſtorium, tanquam ad tribunal, Regiam Maieſt. audeãt iſto fallaciſsimo aſtu accerſere. Neque enim tam citò aliquid controuerſum in diſputationem veniret, quin ſtatim audiretur prouocari non ad Dei, ſed ad Caluini, ad Lutheri, & eiuſmodi reliquæ fæcis verbum, atque iudicium.

Neque porrò ij ſunt omnes, qui eiuſmodi conuentui, quem petunt intereſſent, quibus datum à Deo ſit, vt dogmata ipſa percipiant, cùm cæteroquin populus ſenſu magis quàm fide ducatur, ſi in fide nutare inceperit. Quamobrem hæc publicè coram ijs agi, qui Theologica non tractarunt accuratè, iiſque adiudicare aliquid in Eccleſia iuris, quæ putrida membra ſunt; ab ijs autem ferri iudicium, quos nemo vnquam iudices conſtituit, iudicet cui vel mica ſalis ſit in pectore, quid denique hinc commodi vel dignitatis cõſequi poſſet. Cæterùm

terùm vt iſti erubeſcant, amplius Regiæ Maieſt. negotium faceſſere, vel certè vt aperiant oculos, aut acutiùs inſpecta veritate eam amplexantur, hæc ipſe adiicerem.

Num ad verbum Dei rectè exponendum Synodos aliquas velint ſaltem antiquas, quibus ſanctiſsimi, doctiſsimi, ijdémque fortiſsimi martyres interfuêre. Num itē admittere velint Patres eos, qui aut in Oriente primas tenuere: aut in occidente, cùm vocati ſint, & eſſent reuera Doctores, eaſdem, quæ nunc vigent, hæreſes cõfutârunt. Si hoc probent, cur loco tot hæreticarum fabularum edi, doceri, & ex eis verbum Dei exponi non curant? Si eos erraſſe, & homines fuiſſe dixerint, cur idem de ſuis miniſtris potiùs non ſentiant?

Deinde, ſi ſibi concedi cupiant publicum de religione colloquium, cur primi non ſinunt à Catholicis idem ijs in locis inſtitui, vbi auita fides floruit, & Euangelij ſparſa per Catholicos ſemina ſunt, ac miraculis, & populorum, ac Regum conſenſione religio conſeruata, & aucta fuit?

Præterea prodant ſuæ confeſsionis ſymbolum tot diuerſarum ſectarum ſectarij, vt intelligatur, num id Caluinianorum, an Lutheranorum, an aliorum nomine vrgeāt. Ac forſan V. Maieſtas Regia illicò videbit, id accidere, quod Vormatiæ contigiſſe cùm omnibus notiſsimum eſt, tum mihi, qui ei colloquio interfuit Emanuel Sabaudiæ Dux Sereniſs. dixit, nempè ipſos inter ſeſe Lutheranos, vbi eorum fidei profeſsio à Catholicis petita eſt, alterum poſt alterum receſsiſſe fœdiſsimo illo ſuo Euangelij, & nouorum de cœlo videlicet deſcendentium

dentium commento, dum inter ſeſe ea de profeſſione mirificè diſſentirent.

Cùm verò colloquium iſtud petunt: aut de ſua, quam vocant, religione ſunt certi, aut ambigunt adhuc. Si certi ſunt, quorſum id, niſi ad audiẽtium ſubuerſionem, ad ſuam ſuperbiam fouendam, ad Regiam, & rectam (ſi vnquam poſſent) mentem dimouendam, vtque eam Eccleſiæ caput conſtituant, ſpectant? At ab hæreticis caput conſtitui, ecquid aliud eſt, quàm ſi quis à prædonibus, & plagiarijs Dux conſtituatur? Sin autem incerti ſunt, cur templa Catholicorum identidem prophanant? Deo dicata in alienos vſus auertunt? de ipſa re quaſi iudices, qui tamẽ iudices nunquam fuêre, ſententiam ferunt? Regijs ciuitatibus ius ipſum Catholicæ religionis adimunt, quod in ſuis prædijs & pagis ne attingi quidem volunt? Scilicet, hoc eſſet ſubdola fraude ſceptrum Chriſti, Regiæ manui imponere, & ſpinea non Regia corona caput Regium afficere, ac ſtatim quaſi ſedenti pro tribunali illudẽdo dicere: Prophetiza quis te percuſsit, quis tibi tributa aliò detorquet: quis omnẽ religionem auferre, quis denique perpetuã Regno tuo ac Regi tibi perniciẽ parere ſedulò conatur.

At & illa maximi ponderis ſunt, de quibus interrogari poſſunt: Num aliquo vnquam ſeculo putant hęretici apud Chriſtianos integram Eccleſiæ fuiſſe formam. Quod ſi confeſsi fuerint, iam igitur illam promant, per eos, quos habent teſtes antiquitatis: nam ijs teſtibus non detrectabitur à Catholicis fides. Sin nullam poſt Apoſtolos fuiſſe aſſerant, putidiſsimum mendacium, ac

Christi Domini sapientissima prouidentia indignissimum, Regio iudicio explodendum est. Et aut deniq; necesse fuerit, vt putēt à Regia Maiest. nouam instituendam esse Ecclesiam, aut à seipsis ex proprio capite post sexdecim denique secula aliquam effingendam, cui an alij hæretici dexterās daturi sint, Regiæ Maiest. Vestræ iudicium esto.

Interea si quid ex illegitimis Synodis citauerint, vnde fucum simplicioribus facere studeant, viderint ij, quæ in calce responsionum ad septentrionalem nobilissimum virum ea de re scripsi. Ipsorum autem hæreticorum falsis citationibus si quis cordatus Theologus ita vtatur, vt eorũ fraudes ex ipsis fontibus aperiat, facilè conuincentur sese semper mentiri, nisi sanari voluerint.

Ad extremum, interrogentur, num vllam vnquam hæresim fuisset perspectum habeant ex annalibus antiquissimis, aut ex ipsismet Patribus, quos interdum magnoperè extollunt, vt simplices decipiāt. Num inquam abusam fuisse ipsa Diuina scriptura aliquam sectam possint (non callidè, sed syncerè allatis eorum Patrum libris, non suis detorsionibus) ostendere. Quòd si ita sit, quemadmodum ex D. Augustino, D. Hieronymo, Theodoreto, Epiphanio, Damasceno, & alijs, præter ipsas legitimas & vetustissimas Synodos constat, hæreses eædem inde illis obijciantur, vbi tanquam in speculo suas fœditates aspicient. Et aut erubescent, vt sanentur, aut si pergant, esse insanabiles, sanè laruas istas hypocritarum Catholici facilius agnoscent.

Quoniam verò R. Maiest. V. nouit, non semel à quibus

quibuſdam fuiſſe dictitatum, nullũ aliud præſentius adhiberi poſſe remedium graſſantibus tot hæreſibus, quam ſi intra quaſdam metas furor iſte coërceretur. Quod tum effici poſſe exiſtimabant, ſi tantũ Catholica religio, & confeſsio Auguſtana in Regno fouerentur. Ideò hîc mihi liceret adſcribere, quæ pernicioſiſsimum iſtud conſilium labefactarent, niſi ſatius ducerem, probatiſsimi Senatoris iſtius Reipub. reſponſum ea de re, licet alio tempore, & alia occaſione conſcriptum afferre. Is autem fuit Cardinalis Hoſius, qui Remp. Chriſtianam diu, ſumma cum ſanctitatis, diligentiæ, atque conſtantiæ laude, & in hoc Regno, ac in varijs legationibus adminiſtrauit, cuius (vt aliorũ meliorum qui iam è viuis exceſsêre) conſilia & ſententias repetere, prudentibúſque quibuſdam obiicere, vtiliſsimum eſſet.

Quærenti igitur Paulo III. Pontifici Maximo ipſius ſententiam, ſic reſpondit. Quare cõiungere cum Chriſtiana confeſsionem Auguſtanã, eodem vtramque loco habere, ex æquo propugnationem vtriuſq; ſuſcipere, quid eſt aliud, quàm eodẽ loco mendacium habere quo veritatem, & ſimul colere velle Chriſtum, & Antichriſtum? quo quid abſurdius? quid non iam dicam pietati Chriſtianæ, verũ vel ipſi minus conſentaneum eſt rationi humanæ? Rectè dictũ eſt à Propheta: Si Dominus eſt Deus, ſequimini illum, ſi autem Baal, ſequimini illum. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, dicit veritas. Et erit aliquis, qui cõtrà veritatẽ hanc ſe poſſe Chriſto putet, & ſatanæ ſtipendia facere? Quæ ſocietas luci ad tenebras? quæ participatio iuſtitiæ

ad iniquitatem? quæ conuentio Christi ad Belial? Præclarè dixit ille, coangustatum est stratū, ita vt alter decidat, & pallium breue vtrumque operire non potest. Aut Augustana confesſio decidat necesse est, aut Christiana; stratum humani cordis angustius est, quàm vt vtrumque capere posſit; pallium breuius est, quàm vt vtrumque posſit operire. Quàm autem terribilis est illa vox Dei: Scio opera tua, quod neque frigidus es, neque calidus: vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, neque frigidus, neque calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Non alio loco tepidum habet Deus, quàm quò frigidum, totum sibi vendicat hominem, neque ferre potest, vt ex dimidia parte Satanæ, ex altera dimidia sit addictus. Qui cum Christo non est, Christi aduersarius est, sicut ipse dixit Christus, qui non colligit mecum, dispergit. Nulla societas fidei & perfidiæ esse potest. Fides non est, nisi vna, nec dici fides potest, si nō sit vna: cùm per quàm scitè scriptū sit ab Hilario: Quidquid præter vnam fidem est, perfidiam esse, non fidem. Non possunt duæ fides ab vno defendi, nisi perfidiam simul defendendam suscipiat, quòd à Rege Catholico Christiano, & orthodoxo cum primis alienum esse debet, qui sicut fidem pro virili sua tueri, sic perfidiam omni ratione persequi tenetur. Iam quod in ea constitutione scribitur, liberum esse cuique debere integra fama fideque sua, se ab Ecclesia Dei separare, quid hoc est aliud, quàm sacrilegium schismatis approbare? Atqui, si congerantur in vnum hominem omnia quotquot excogitari possunt crimina, quālibet ea sint enormia,

mia, cùm hoc tamen schismatis crimine collata, festuca sunt cum trabe comparata, vt esse integra fama fidéque post factam ab Ecclesia Dei sacrilegam separationē, nihil aliud sit, quàm vacare crimine, post omnia quotquot sunt in orbe flagitia designata. An huc nō rectè quadrat illa Prophetæ cōminatio? Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, ponentes dulce in amarum, & amarum in dulce. Non ignorat S. V. quod N. agnouerit, quàm absurda, quámque impia multa decretū hoc in se contineret, quodque multum restitans, multis prius profusis lachrymis inuitus subscripserit, cùm à nulla re magis, quàm à tali subscriptione mens illius abhorreret. Est hoc adhuc piæ mentis indicium, quam non potest S. V. non laudare. Sed quæ necessitas adegit N. vt subscriberet? nunquid illi facere non licuit, quod à Catholicis Regibus in causa non dissimili factitatum esse meminerat? vt saltem de certis capitibus ad sanctam sedem Apostolicam referret? Nihil est necesse longius abire, priscorúmque seculorū exempla proferre. Quæ Vormatiæ ante triginta & octo, quæ Augustę ante viginti octo annos à Serenissimo Carolo. V. Imperatore fuerint postulata, tenet procul dubio memoria. Num autem statim assensus is est ad ea, quæ petebātur? minimè gentium, verùm ad sanctā sedem retulit, cuius proprium esse de rebus eiusmodi cognoscere testificatus est. An aliquid simile in ista re factum est? fuit in eo vel verbo saltem vno facta mētio sanctæ sedis Apostolicæ? scilicet, vbi de confirmatione Regis agitur, vbi Roma-

nus Pontifex agnoſcitur, vbi de religione agitur, ibi vel verbo illius meminiſſe fas non eſſe ducitur. Quale eſt hoc per Deum immortalem? an alienus à religione Chriſtiana Pontifex eſſe cenſetur? Videat autem N. num ſe tam dura ſeruitute premi deceat? Priuſquam coronam acceperit, iureiurando ſe N. obſtringet, quod ſanctam ſedem Apoſtolicam, & ſanctitatem ſuum rectorem illius exaltare velit ſecundum ſuum poſſe. Quæ poterit autem eſſe ſpes facturum id N. ſi vel ipſum Papæ nomen inter hereticos edere non audet? Quod ardentiſsimis votis expetunt omnes, vt vna ſit Electorum fides, etiamſi colloquia millies fuerint inſtituta. Nihil eſt autem quod ſperet aliquis euenturum id vnquam, niſi prius ad vnum hunc vnde diſceſſerunt, cui clauum, & claues Eccleſiæ ſuæ Chriſtus tradidit, redierint ij, qui diſceſſerunt: clamat hoc res ipſa. Quid nam eſſe cauſæ putamus, quod qui diſceſſerunt ab hoc vno, nullum à ſe quoque diſcedendi finem faciunt, & ſuæ voluntatis inclinatione nunc in hãc, nunc in illã ſectam propendent, niſi quod retineri fidei non poteſt vnitas, vbi non præeſt vnus Eccleſiæ. Documento nobis eſſe poſſunt vel ipſi noſtri tẽporis ſectarij. Inter quos cùm nemo ſit, qui cæteris excellere nõ cupiat, nec vt vnum aliquem ſuperiorem agnoſcant, animum inducere queant, quanta ſit inter eos opinionum varietas, quanta & animorum diſiunctio, quantò flagrent ipſi inter ſe odio mutuo, non ignorat N. Nec Philippo Schneppius, aut Illyricus, nec Schneppio Philippus, nec vtrique cedunt ij, qui de iuſtificatione dogma ſequuntur Oſiandri: ne quid

interim

interim dicatur de Caluino, de Schuenkfeldio, déque hæreticorum reliquis portentis, quæ non modò nulli mortalium, sed ne Deo quidem cesserint immortali, cuius honorem ad se translatum cupiunt, dum quamlibet ipsi dissideant inter se, suum tamen verbum eorum quisque Dei verbum vocari vult. Vel ex hoc itaque perspicuum cunctis esse potest, quàm sit ad vnitatem fidei retinendam necessarium, vt vnus aliquis Ecclesiæ Dei præsit vniuersæ, ex quo salutem etiam illius pendere scribit D. Hieronymus, vt si non exors quædã & eminens ab omnibus ei detur potestas, tot in Ecclesijs effici schismata necesse sit, quot sacerdotes, vt quantùm quisque salutem amet Ecclesiæ, tantùm illius auctoritatem saluam esse cupere debeat. Sed excusabit N. se fortasse, quòd cùm ingẽs telum sit necessitas huc adacta fuerit, vt nonnihil ab officij sui religione declinaret, ac à quibus animus illius plurimum abhorrebat, ab ea suum assensum præstaret. Etenim pręsens à NN. periculũ imminebat, aduersus quos vt auxilia per ordines decernerentur, aliter illis persuaderi non potuit, quàm si quorundam importunæ petitioni nonnulla prius per eum concessa fuissent. Quid autem? An in eos, qui talia suggesserunt ei consilia, non rectè dici poterit illud à Propheta quondam dictum: Nunquid non est Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Itane fuerunt à Beelzebub auxilia petenda, potius quàm à Deo Israël? Scilicet, nisi cõtrà NN. nobis Deus Accaron succurreret, nihil erat, quod in Christo, qui verus Deus est Israël, præsidium vllum haberemus. An

Christus, prius negandus, & ita demũ victoria de Christi perduellibus est expectanda? Certè cõcedere qualia fuerũt in comitijs illis postulata, nihil aliud fuit, quàm Christũ negare. Quam autẽ fœliciter hactenus illi cesserũt expeditiones istæ, irato Deo susceptæ. Lõgè præstabat quaslibet etiã duris conditionibus inducias cum illis facere, quàm ad has cum ijs, qui se præciderunt à Christi corpore, tam iniquas, & indignas pactiones descendere. Porrò corrigendi quæ sunt errata, ratio hæc esse potest, vt quod peccatũ est hactenus conniuentia, pensetur deinceps tanto maiore diligentia, suas in eo vires N. cõtendat oẽs, quò sibi subiectos Principes, & populos ad vnitatẽ Ecclesiæ, vnde aberrârunt, reuocare posit, quod ita demùm effectum iri spes est, si quibus rationibus adduci queant, vt more maiorũ suorũ Sanctæ sedi Apostolicæ subiecti esse velint, & ei se filios præstent obediẽtes. Quod eo rerũ statu, qui nũc est, fortasse minùs difficilè foret illis persuadere, quandoquidẽ & oculis ipsi suis vident, & modò nõ manibus contrectant, quàm varia, quámq; multa, & horrenda schismata nullo non & impietatis, & blasphemiarũ genere scatentia ex eo tẽpore nata sunt, ex quo separationis ab hac sancta sede consilia sacrilega sunt suscepta. Vnus igitur Pastor, vnũ vt sit ouile necesse est, si volumus, vt id ipsum sentiant, id ipsum dicant, idem sapiant, vnã & eandẽ fidem vnanimes retineant oẽs: Absq; hoc, si millies habeant colloquia, nunquam inter eos, & ab Ecclesia Dei, & à seipsis dissentiẽtes vnitas cõstabit. Sed si maius id quoddã ac difficili⁹ esse videtur, quàm vt ab N. præstari posit,

posſit, nõ exigit Sanctitas V. quæ ſupra vires ſunt.

Eſt aliquâ prodire tenus, ſi non datur vltra.

Saltem conatum hac in re ſuum oſtendat, quod ſi facultate deſtitutam illam eſſe cognouerit, facilè vel in eo ſolùm Veſtra Serenitas acquieſcet. Non poteſt ijs, qui minus illi cõiuncti ſunt, quoſque ſibi minus arctis vinculis obſtrictos habet: perſuadeat illis, in quos plus aliquid ſibi iuris & poteſtatis à Deo conceſſum eſt: ſaltem in illis terris quæ ſibi hæreditario iure deuenerunt, hæreticis receptum dari nõ permittat, ac procul ab illis arceat Satanæ miniſtros, qui ſe trãsfigurãt in Apoſtolos Chriſti, ſuumque verbum imperitæ multitudini pro Dei verbo venditant. In primis autem ſi quid habet apud ſe ex N N. eos ſenſim ableget. Iſta certè, qua N. hactenus vſus eſt cõniuentia nihil aliud, quàm illecebra quædam hæreſeon fuiſſe videtur: & eſt illud longè veriſsimũ quod error, cui non reſiſtitur approbatur. Fieri non poteſt quin pertrahantur in errorem plurimi, cùm in oculis illius, eadem illa, quæ vel Vittembergæ, vel in media Saxonia nemine prohibẽte prædicari audiunt. Quod ſi nõ putat N. ita ſubitò ſe cunctos exterminare poſſe, qui ſunt prauis hæreticorum opinionibus imbuti, ſaltem operarios illos ſubdolos, qui prædicatores Euangelici videri volunt, è terris ſuis primo quoque tempore faceſſere iubeat. Neque cõmittat vnquam vt aliquem ſubiecti ſibi populi metũ præſeferat, à quibus eũ Deus metui voluit, ibi præſertim vbi Chriſti cauſa agitur, vbi ſacroſancti corporis eius myſtici laceratio prohibetur. Nunquã deerit Diuinæ Maieſtatis auxilium Principi cauſam

illius fideliter agenti. Quod si maximè tanta vis, tantus etiam esset furor multitudinis, vt sine discrimine Christiani Regis officio ipse fungi non posit, si cuique alteri, sibi præcipuè dictum esse Principes existimare debent. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest & corpus & animam perdere in gehennam. Hunc qui timet, mortalium timet neminem, nam & defensum iri se illius protectione non dubitat, si sic illi visum fuerit expedire. Hac si fortè minus defendatur, vt effugiat supplicia maiora, non grauatim perferet minora, cùm præsertim certò persuasum habeat, illa tantis æternæ gloriæ præmijs iri compensatum, vt eorum contemplatione suus cuique spiritus vilis esse debeat. Hoc igitur in primis esse curæ debebit illi, etiamsi fractus illabatur orbis, vt nullius tamen neque hominis, neque dæmonis metu terreatur, quò minus impuros illos non Dei, sed sui verbi ministros si nō potest ex alijs, saltem è suis hæreditarijs terris protinus exigat. Deinde quæ sunt in comitijs malè vel promissa, vel constituta, mutare studeat. Quod interdixit N. iudicibus, vt ne vel in ius vocent eos, qui per summam iniuriam suis bonis Ecclesiasticis, pios sacerdotes auerterent, vel ea repetētibus ius dicant, quandoquidem id contra ius & fas omne fecit, rectè mutare potest, cum præsertim in coronatione sua iureiurando se prius obstrinxerit, quòd quę sunt Ecclesijs collata & reddita, inuiolabiliter velit obseruare. Contra quòd iusiurandum suum venire postea nunquam potuit. Iam verò quod parum

consideratè promisit æquè se defensurum eos, qui sunt hæreticæ, atque eos, qui sunt Christianæ & Catholicæ confessionis, & eodem vtrosque loco habiturum, est in eo grauius erratum, quam vt vno sermone satis explicari queat. Sed est ingens Dei misericordia, qui præclaram nunc dedit occasionem, per quam inuitare ipsum videtur, quæ tam turpiter & perniciosa promissa sunt, vt ea summa cum honestate rescindat. Cōfudit enim Dominus linguas eorum, qui sunt Augustanæ confessionis, vt non audiat vnusquisque vocem proximi sui, vt se mutuò nō intelligant, vt capitalibus odijs inter se certent, sibíque sint inuicem contrarij (id quòd re vera sunt omnes hæretici) vt penes quos cōfessio sit Augustana, satis liquere non possit. Quare si nulla iam est Augustana confessio, aut qui pertineant ad illam, sciri nō potest, etiamsi rem licitam ipse promisisset, non tamen iam promisso tenetur, cùm & hoc facilè quiuis non prorsus hebes intelligat, nihil esse nunc aliud confessionem Augustanam, quàm credere, quod quisque vult, vt posteàquam ab vna fide ad aliam atque aliam prosilierit aliquis, nihilominus Augustanæ confessionis esse iactet, vel ob hāc solam causam, ne ab hoc fœdere sit exclusus. Hîc itaque nodus quò ad propugnationem Augustanæ cōfessionis attinet, solutus iam est, vt nullo modo ipse ad eam obstrictus esse videatur. Cæterùm est quiddā in illa deliberatione, & iuri, & æquitati maximè cōsentaneum, cùm ne quis audeat famosis libellis famam cuiusque proscindere prohibetur. Atqui si cuius alterius existimatio maledicis hoc genus libellis lædenda non

est, tum eius præcipuè de quo scriptũ est; Principi populi tui non maledices. Interea verò quid est, quod maiore cum impunitate fiat, quàm quod fama Romani Pontificis laceratur, & omni maledictorum genere proscinditur; in quo conuitijs incessendo quantò quisque fuerit petulantior, tantò maiori cum plausu oratio eius excipitur. Quid autem in causa est, quod huius tam iusti decreti nulla fit executio, quòd nec in eos, qui scribunt vlla fit animaduersio, nec eorum libri prohibentur, quin publicè prostant etiam in ijs terris, quæ iure quodam hæreditario sunt illi subiectæ? Sed insciente se factũ esse dicet. Credat Serenitas Vestra si iam admonita, deinceps hæc nõ tulerit, & pesti huic si minus ex omnibus terris, saltẽ ex hæreditarijs suis proscriptæ aqua & igni interdixerit. Ad hunc modum si errores suos nõ agnouerit modo, verùm & correxerit, si sui magis quàm verbi Dei ministros improbos, & seditiosos à suis ditionib⁹ omnibus exterminandos curauerit, si de ijs, qui Pontifices maledictis incessunt, quæ iuxta leges debentur pœnas expetiuerit, si denique fecerit oĩa, vt omnes intelligant, ex animo sibi dolere, quod suo, hoc est Christiani Regis officio parũ nauiter hacten⁹ aduersus hereticos functa fuerit, nec vllã pro peccato suo satisfactionẽ recusauerit, ad hunc modum si se gesserit, nihil est, quod obsequens filius de patre plena viscera charitatis habente sibi nõ rectè possit polliceri: Quantum citra Diuinam offensionem facere Serenitas Vestra poterit, libenter in omnibus illi gratificabitur, nec vllum in se beneuolentissimi Patris officium re quiui patitur.

EIVS-

EIVSDEM ALTERVM IVDICIVM DE DESIDERIO ERASMO, AD QVEM noui Arriani prouocant.

PRIMVM dicam, quis nam fuerit Erasmus, deinde cur in varios errores deciderit, postremò, quam meritò damnatus sit. Hoc enim & oculis nouorũ Arrianorũ aperiendis, qui ad eum prouocant, fortassis proderit: & alijs, ne plus nimio fides ijs adhibeatur, retegendis conducet, qui quoniam neque solidis Theologiæ fundamentis innixi sunt, nec vlla auctoritate publica muniti, censores esse voluerunt Ecclesiæ, meritò ab ea ipsa explosi sunt, ac tanquã vapor euanuerũt.

Erasmus igitur Batauus ex ciuitatis Gondanæ Roterodamo vicinæ Parocho genitus est, qui eum ex famula suscepit, quam prægnãtem, quò crimen celaretur, in proximam ciuitatem ablegauit, natus autem anno superioris seculi sexagesimo nono, obijt huius trigesimo sexto Basileæ. Adolescens Ecclesiasticæ disciplinæ se dedens professus est monasticen Canonicorum D. Augustini regulariũ in Monasterio Stein propè eandem Gondam Bataniæ oppidum. Nouennio pòst sacris initiatus, & votorum susceptorum pertæsus monachatum deseruit, vagúsque per Europæ Academias obambulans, cùm æstu humanæ gloriæ ferueret, ingenióq; & memoria abundaret, plurima concepit, quæ *Vide in catalogo Illustriũ Germaniæ scriptorum.*

quoniam vnus ipſe concoquere non poterat, neq; verò iudicium aliorum adhibebat ad limam ſuorum ſcriptorum, quantò plures edidit libros, tãtò crebriores cumulauit errores, maior futurus (vt Scaliger dixit appoſitè) ſi minor eſſe voluiſſet. Siniſtro igitur (vt ita dicam) omne inter prima illa, vnde ſibi nominis famam conciliauit, Moriam edidit, Lucianum & Satyricos imitatus, ſacerdotij dignitatem, & decorum oblitus. Inde, vt ſolemne eſt equis fręno ſolutis, atque furentibus, vt quò licentiùs currunt, eò grauiùs huc illuc paſsim impingant ex cenſura Patrum antiquorũ, quam nulla fultus auctoritate legitima, (nec certè vera Theologia) ſibi temerè vſurpauerat, eodem ſuperbiæ typho lutulentos pedes in diuinos codices inſeruit, ac feneſtram patefecit nouis Arianis ingentem, quemadmodum Tranſſyluani miniſtri, vti alibi oſtendimus, teſtati ſunt. Cúmq; hinc ſalibus & iocis amarulentis, illinc mordaci væſania bibliothecas ſuis partubus referſiſſet, inuecta eſt in animos multorum noua quædam eius ſceptica doctrina, qua plures de Chriſto Deo, déque alijs omnibus articulis fidei, (ſicut illi primò contigerat) dubitarent. Has fæces cum pleriq; lamberent, Lutherus quoque hauſit, vt non immeritò poſtea illud prodijt in vulgus: Eraſmus innuit, Lutherus irruit: Eraſmus parit oua, Lutherus excludit pullos: Eraſmus dubitat, Lutherus aſſeuerat? idque aliud: Ἠ' Ἐρασμος Λουθερίζει, ἢ Λουθέρος Ἐρασμίζει. hoc eſt, vel Eraſmus Lutherizat, vel Lutherus Eraſmizat. Sic & Lutherus Sanctiſsimam Trinitatem, & cum hoc Caluinus Chriſtum verbum & Deum,

Iul. Cæſ. Scaliger in fine li. Poëtices.

Vide librũ Authoris de Atheiſmis hæreticorum huius ſeculi.

Vide librum de Atheiſmis.

Deum, & alij diuinas omnes personas impetere, reliqui audacter & blasphemè pernegare sunt ausi. Ac quum Erasmus addubitasset de Euangelij D. Marci auctore, atque inscriptione, erupit clanculum Musculus, qui postremum D. Marci caput arrodēs abscidit. Ac cum Lutherus Apocalypsim D. Ioannis impiè damnasset, Erasmus eandem à nouo Testamento truncauit, & vterque celeberrimum de sanctisima Trinitatis vnitate testimoniū ex priore D. Ioan. Epist. erasit, non inanem apud Arianos gratiam sibi conciliantes, ac si ascitium, & aliundè, (vt Ariani quondam dicebant) ab homousianis fuisset intrusum. Paraphrases itē Erasmus in Euangelia edidit, quæ magnis scatent erroribus; quos qui nosse velit, Natalem Bedā Theologum Parisiensem præter alios consulat, qui de ijs, vti & de Iacobi Stapulensis erroribus librum ante aliquot annos conscripsit. Vt verò Satanas perpræceps Erasmi ingenium viam sibi patefaceret ad infirmandam Apostolici symboli fidem, initio Præfationis eiusdē Paraphrasis in D. Matthæum Erasmus constanter fatetur, nescire se, num Symbolum illud ab Apostolis manauerit. Id quòd tamen affirmāt veteres Ruffinus, D. August. & alij. De Patribus autem, cùm sibi eandem censoriam notam sumpsisset, & extra fines humaniorum literarum exiliret, mirum est, quàm multus fuit in lapsibus, dum præter Diuos Cyprianum, Hilarium, & reliquos Beatos quoque Hieronymum, & Augustinum, quasi ab ijsmetipsos auellit. Extant Mariani Victorini Reatini scholia in D. Hieronymum, quibus sexcentos, & adeò plures Erasmi in eius

Andreas Musculus.

Ruffinus expositione in symbolū Apostolorum. Aug. sermo. 2. domi. Palmarum.

eius patris epistolis commissos lapsus redarguit: quæ postea restitutæ à Paulo Manutio prodierunt in lucem. Percenset Hieronymus Torrensis Societatis nostræ Theologus plures locos ex Diui Augustini operibus, in quibus Erasmus non tam videtur hallucinatus fuisse, quàm malignè iudicasse. Nam & quod duos de cõmuni vita, & moribus clericorum tractatus vtiles originem, & instituta vitæ monasticæ cõtinentes sustulerit, quos inter illius Patris opera Posidonius, qui quadraginta annos cum B. Augustino (vsque ad eius nëpè mortem) vixit, suo adscripsit indiculo, non adeò mirandum est, cùm vix vllus vnquam Apostata, & qui cucullã excusit, potuerit eiusmodi scripta æquo animo ferre. Videat Catholicus Lector, quæ scripsit Ricardus Cenomanus Theologus Parisiensis, contra censuram Erasmi aduersus regulam Monachorum à Diuo Augustino cõscriptam. Nec verò Erasmus intra istos limites sese continuit, sed modò aiens, modò negans, infernũ cœlo miscuit, ac Socratem, Tullium, atque alios tum Græcos, tum Latinos tantum non ab inferis exclusit: per dilucida tamen interualla (cùm antea de Beata virgine indignissima garriuisset) in se rediẽs, votum nuncupatũ ei Laureti persoluit, & hymnos Latinè ac Germanicè à se conscriptos in eius laudem, & inuocationem edidit, & Ioanni Iung Canonico, atque in spiritualibus (vt aiunt) vicario Frisingẽsi dicauit. Hæreticis autem modò blandiens, modò stylum aduersus Lutherum acuens, de eo scripsit hæc verba: Hîc homo nihil crepat nisi Satanas, diabolos, laruas, lamias, megeras, aliásque voces

Hieronymus Torrensis in præfat. in confessionẽ Augustinianam.

To. 1. operum D. Aug. in fine impres. Parisiis. Erasmus in Purg. aduers. Luther. In Collegio naufragij nomine Adolphi. Vide Petri Canisij opus Marianum, vbi de Erasmo plura.

plus

plus quam Tragicas. Quæ cum Erasmus scriberet, data interim Catholicis (licet callidè) spe resipiscentiæ, iudicium Ecclesiæ aduersus se non semel declinauit. Sed interim dum bona de se polliceretur siue Bedæ Natali, siue Thomæ Moro Anglo martyri, à quibus admonitus fuerat, vt exemplum D. August. secutus, quæ minus orthodoxè scripserat, ea retractaret, nec tamen vnquam promissum præstitisset, tandem acerbum diem obijt, relicto quidem nomine, sed pleno crimine: quare & pleraque ipsius scripta, vt erat cõmeritus, proscripta sunt, & vtinam eius anima requiem inuenerit.

Hæc cum ita sint, intelligunt isti, qui putant maximum nescio quem, & tanquam oraculum fuisse habitum, vel habendum Erasmum, num meritò siue alij, siue ipse meis scriptis Rhetorem illum plusquam Theologum vocauerimus: quámve cauendum sit istorum iudicium sequi, quorum audacia, & à nominis claritate profecta confidentia præcipites illos egit cum plurimarum animarum dispendio, atque pernicie. Quod si quis (postquam huc deuenimus) velit aliorum nostri temporis Theologorum sobriè sapientium iudicia, & labores in Patribus susceptos pacatè perpendere, istósque semicatholicos (vel item aliquos prorsus hæreticos) Paraphrastes cum ijs conferre, optima quæque de eo sperare auderem. Ecquis enim si Iacobi Pamelij edita scholia in Tertullianũ, cum ijs, quæ B. Rhenanus scripserat, aut eiusdem Pamelij de operibus D. Cypriani, vel Victorij Reatini, quem paulò superius nominaui, iudicium de Epistolis D. Hieron. cum eo, quod tulit Erasmus, contulerit,

tulerit, clarissimam lucem in ijs, præ istorum densissima caligine, non videat? Extant duorum Torrensium Theologorum nostræ Societatis, alterius cui nomen Hieron. in libros D. Augustini, alterius autem cui nomen Franciscus in veterũ Pontificum Epistolas vtilissimi labores. Prodierunt item confessiones collectæ ex Sanctis Ambrosio, atque Hieron. B. verò Irenæum emendatum, & cùm declarationibus eruditis Franciscus Feuardentius: D. Gregorium Nazianzenum, Bilius: alij alios edidêre purgatos à mendis, si quæ in eos ex antiquorũ amanuensium errore, vel ex recentium Typographorum lapsu, irrepserant, & alij quoque alia præstitêre. Qui labores vt acre ingenium & Christianum pectus redolent, sic contra facilè monstrant, quam detestanda rabie, vti & crassissima rerum antiquarum ignoratione hæretici glossemata, censuras, argumenta, coronides, falsatos indices, appendices, corollaria, castigationes, Antidota, sexcentáque alia ad auertendas à veritate hominum mentes contexuerunt.

EIVS-

EIVSDEM EXAMEN PICARDICÆ SECTÆ, QVÆ MIXTA EST EX LVTHERANIS, Caluinianis, & Anabaptisticis hæresibus.

ETSI Picardia Secta radices in Boëmiæ Regno, atque in Morauia satis altas egit, non erat tamen ita omnibus (ne ipsis quidem Boëmis) cognita sed Venceslaus Sturmius Societatis nostræ Theologus, cùm ante quadrienniū Litomislij, quæ Boëmiæ ciuitas est, patria lingua *Anno* librum de illa satis grandem, atque eruditum, edi *1582.* curasset, inconstantiam, & impietatem eius sectæ patefecit, ac mirificè perstrinxit. Ex eo igitur potissimum, deinde & ex ipsis Regum Boëmiæ edictis, quorum authographa vidimus, ea quæ huc spectant paucis attingam.

Picardici Valdenses, quos in Boëmia Boleslauienses fratres appellant, de suis dogmatibus persæpè secū ipsi pugnarunt: quæ vna res satis ostendit à Deo qui vnus, & cuius vna Ecclesia, & vna fides est, Picardicam sectam haud esse profectam.

Etenim cū scriptis, & confessionibus quasi supplices continenter rogēt, vt sibi certior, & magis salutaris doctrina ostēdatur, quam libenter (vt inquiūt) sint amplexuri, cōuincuntur & ad sanā doctrinam nunquā peruenisse: & ista hypocrisi Catholicam fidem tanquā iugum excutere, atque hæreses alias omnes (id ꝙ faciunt) præ sua despicere.

Porrò inter Picardos ij doctiores habētur, qui

Lubanczium (ſic vocant opp idum Morauiæ incolunt, quos conſtat ne Latinè quidem nouiſſe, atque originem ſuã, vt ab hominibus à fide Catholica, ſic ab omni pietate alienis duxiſſe. Neque enim ipſimet diffitentur ſe initio à Rokizana Boëmo Parocho, atque ab eius aſſeclis ſacerdotibus grauiſsimis erroribus, de quibus ſollicitã (vt aiunt, ſi Deo placet) cõſcientiam gerebant, fuiſſe liberatos: népè cùm ex ipſius Rokizanæ conſilio libros, & ſcripta Petri Kelſicenſis attentè legiſſent.

Vide pag. 70. & 71. Sturmij.

Sturmi⁹ pag. 44. Atqui poſtea Rokizanam hoc ornant elogio, quòd homo ſuperbus ſibi in doctrina non conſtiterit, ne propter veritatem Dei perſecutionem pateretur, eiuſque opera factum eſſe aiunt, vt fraudulenter Taboritæ homines ſancti & pij (ſic eos vocant) funditùs extirpati fuerint. *Fol. 81.*

Præterea & ipſe Petrus Kelſicenſis quem Ducem in religione conſtituerunt, ſequentes errores immanes docuit.

Notate Principes

I. Nullos Chriſtianis Magiſtratus eſſe gerendos in Republica.

II. Non eſſe ad prophanos Magiſtratus ob ſui defenſionem confugiendum.

III. Nec fures, neque latrones in vincula coniiciendos, aut plectendos eſſe.

IIII. A Chriſtianis nec pendenda tributa, neque operas Dominis eſſe præſtandas.

Præterea damnauit omnes leges humanas, Imperatorũ, Regum, Prouinciarũ, & Ciuitatũ. Denique ſpreuit oẽs ordines Patricios, & Equeſtres, ac quoſcũque nobiles, quorũ etiã imagines cõtẽptim varijs additis ludibrijs, qui eũ ſecuti ſunt, pingunt.

Perni

Perniciosissimè verò ijdem cum illo docent infantes ad futuram fidem, & futuram remissionem peccatorũ esse baptizandos, quasi dum baptismus confertur non conferatur eodem tempore & peccatorum remissio,& fidei donum.

Præterea blasphemant, Baptismum infantibus illis,quibus fides propria & aliena ferre nõ potest auxilium, nequaquam prodesse. Ex quo per istos efficitur, infantes licet baptizatos; reuera tamen per baptismum nec esse participes Christi, neque ex sãcto Spiritu renasci,nec peccati originalis culpæ,siue reatus remissionem assequi. Quare ecqua istis sine baptismo erit via salutis?sed & ipsimet Picardi non negant Baptismo verum Christianum non effici:quamobrem eos,qui ante vsum rationis atque(vt ipsi loquuntur)ante annum duodecimũ moriuntur,dãnari putant. Item infantem credunt in hæresi natũ,esse rebaptizandũ. Et ad eas redacti insanias,vt neque baptismum, nec alia sacramenta quidquã in homine existiment operari, opus esse aiunt,vt ante baptismũ,atque ante alia sacramẽta, per propriam fidem quis iustificetur. Hinc igitur Christi & sapientiæ,& instituto,& merito passionis,maxima infertur iniuria.

Quod si quis de ijs quærat,cur igitur ipsi baptizent infantes?Respõdent,Vt obligentur parẽtes, & adsciscantur susceptores,qui baptizatos in fide, & bonis moribus ad annos vsque discretionis instituant,donec propriam fidem, per quam iustificentur,profiteri queant.Sic isti nouã susceptorum & baptismi adhibitionem pepererunt, non ad regenerationem,sicut Christus instituit.

Fol. Ec. 7. & 4. & 5. & clarius fol. K & 7. & ad 2. K 4. K 6. Sturmi⁹ pa. 201. & 203. 211.

Sturm. pag. 19. 206. 310. 313. Illud autem aduertendum eſt (vt ſibi nunquam falſitas conſtat) plures iam fateri ſeſe ab illorum ſuorum Apoſtolorum orbita, ſeu potius cœcitate deflexiſſe. Recenti enim confeſsione edita errorem de Baptiſmo retractarunt. Fatentur enim ſe *Ann. 157 art. 12.* ex ſcripturis denique intellexiſſe iterationem Baptiſmi in Eccleſia non eſſe neceſſariã. At ſanè potuiſſent ante 1500. annos ab Eccleſia Catholica hanc veritatem doceri. Et vt poterant edoceri, ita corrigere apertè deberent, iuſtũ de Baptiſmo infantum errorem, niſi cum iam illum non doceant, & tamen callidè occultent) ſubdolè alios in ſuorum maiorum pedicas incautos trahunt.

Quod verò adhuc in eodem errore verſentur, *Confeſsio Anno 1574. edita, pa. 6* teſtatur præfatio eiuſdem nouæ illorum cõfeſsionis, cùm ſuæ ſectæ originem ſcribũt. Hi enim ſunt (inquiũt) noſtri Principes, Auctores, & maiores, quorum doctrinam, & pia ſtudia hactenus imitamur. Hæc illi.

Et liquidiùs in confeſsione Regi Ladiſlao obla- *Anno 1507 pa.* ta affirmant, Baptiſmum maiore cum certitudine eſſe in hominibus ratione vtentibus. Verum enimuerò Eccleſia & credit & credendum præcipit omnes infantes in nomine Patris, Filij, & Spiritus S. aqua ſalutari ablutos, ſi in illa innocentia, antequam mortaliter peccare poſsint, ex hac vita deceſſerint, certiſsimè vitam conſequi æternam.

Præterea eadem confeſsione Piçardi omnes *Anno 1574. art. 4. pa. 12. & 13.* homines in peccato concipi, & naſci & natura filios iræ fieri dicunt, & eius peccati fructum eſſe æternam damnationem.

Quòd autem Sacramenta nihil vt blaſphemant) in

in hominibus operentur, ac propterea opus sit ante baptiſma iuſtificari, extat eorum ſcriptum, quod ita habet. Fratres noſtri ita docent, quod Sancramta per ſe, & ſeipſis, ſeu externo illo opere, porrectione videlicet, & acceptione, vel vſu) nulli, qui non ſit prius per Spiritum S. viuificatus, & qui(vt dicũt) bonos motus in ſe nõ habeat prębeant gratiam, neque iuſtificãtem neque viuificantem fidem atque ita non iuſtificetur in ſpiritu, neque regeneretur. Itaque & hunc ſi diſceſſerit ante annos diſcretionis eſſe damnandum opinantur. *De hoc vide art. 11. de ſacram. in communi pag. 55.*

Addunt impium, & peſtilentiſsimum errorem aduerſus Sãctiſsimam Trinitatem. Dei enim opera ita ad extrà ſecundum diſtinctas perſonas diuidunt, & opus creationis autumant adeo peculiare eſſe Dei Patris, vt id neque ad Filium Dei, neque ad Spiritum S. vllatenus ſpectet: Ex quo efficitur tribus Sanctiſs. Trinitatis perſonis, non eandem eſſe Deitatem, non eandem naturam, non eandem poteſtatem, non eandem ſapientiam, non eandem coæternam Maieſtatem, ſi quidem diſtinctas formas, & naturas habeant neceſſe eſt, quorum operationes & actus diuerſi ſunt. Ecquid autem iſti aliud agunt, quàm quod filium Dei & Spiritum ſanctum ſua Diuinitate ſpoliant, atque ita latiſsimè viam ad Arianiſmum ſternunt? Cæterum Picardi ſua confeſsione de fide Sanctiſs. Trinitatis apertè hoc, quod diximus, enunciant.

Negant item verum corpus, & ſanguinem Christi eſſe in ſanctiſs. Sacramento altaris. *Pag. 170. Anni 1574. art. 3. fol. 9. pag. 351.*

Accedit eorum dubitatio in fide, ipſaque ignoratio neceſſariorum ad ſalutem articulorum. Et-

nim respondentes ad tertium Lelicensium scriptum, narrant inter sese ortum esse dissidium, in primis: Num iuramentum à fratribus exigendum sit. Deinde: Num qui Magistratum gerit, locum in Ecclesia, & salutem consequi possit? Neque enim multò antea existimabant barbaros esse, idololatras, ac paganos, qui Rempub. administrant. Quos errores reliquorum suorum fratrum agnoscit Lucas quidam, respondens scripto alterius, quem sua lingua vocant Kalencz, anno huius seculi 23. eáque responsio Boleslauiæ edita est, in qua ijdem errores extant, se verò, inquit, istum errorem emẽdasse déque eo pœnitentiam egisse.

Fol.70.

Fol.83. & 5. ca. 3.

Præterea scriptis contra Lelicenses editis apertè asserunt, se dubitasse, quid nam de cœna Domini esset credendum, cum enata fuisset inter Taboritas ea de re, & alios sacerdotes acris dissensio. Sic enim eorum quinquaginta in syluas, & montes Ziambergenses sese contulere, homines rudes, & prophani, tanquam ad nescio quod Synodi genus de tota re deliberaturi: id quod scripto contra Lelicenses ipsimet recensent. At & fatentur se processisse ab illa Hussi parte, in qua sacerdotes vtranque speciem porrigentes Catholicæ Ecclesiæ ritus, & mysteria celebrant: Ecquis igitur (bone Deus) vno momento tantam rudibus, neque verò vel Episcopis, vel sacerdotibus nec legitimè vocatis tradidit facultatẽ docendi, & administrandi Sacramenta, atque eos recipiendi, quos sacerdotes ementito nomine creabant, siue quos ad se ipsos seducebant? Si quis autem ei sectæ se addixisset, hunc iterum esse baptizandum, deinde infantes

Fol.47.

Fol.51.

bap

baptiſmo initiari in fidem futuram, & remiſsionem peccatorum futuram, atque alia eiuſmodi cõméta impia (vt & ſuperius diximus) cõmenti ſunt.

Cùm autem maiores illorum docuiſſent in Eccleſia eſſe ab ipſo Dei filio ſeptem inſtituta Sacramenta (quòd ex eorum confeſsione edita, & Regi Ladislao oblata liquet) poſtea reſpondentes contra Lelicenſes, duo tantum eſſe aſſerunt ad ſalutem neceſſaria à Chriſto: cætera verò quinque ab Eccleſia ſancta ob miniſterium multorum ſingulare conſtituta, quæ cùm veritati inſeruiant, hæc ſeſe nomine conſtitutionis humanæ non reiicere: Neque verò hîc conſtiterunt. In decreto enim articulo, vbi quærunt, ecquis inſtituerit Sacramenta, ſcripſerunt tria à Chriſto fuiſſe inſtituta, reliqua verò ſuam veritatem, & dignitatem ex tribus alijs conſequi. Nempè Ordinem ſacrum, Matrimonium, & extremam vnctionem, quæ tribus alijs contineantur, quæque ſuo tempore ſint neceſſaria, & ad ſalutem vtilia: Verum illud omittunt, nũ fuerint à Chriſto, an ab hominibus inſtituta. Deinde eodem decreto vbi agunt de miniſterio ad ſacram vnctionem octo docent eſſe Sacramenta: Sic enim aiunt: Notum ſit, quemadmodum rationem de Sacramentis, ex R. Magiſtri ſcripto ſubducentes, nos octo Sacramenta credimus vſque ad extremam vnctionem. Hac verò (aiunt) vſos fuiſſe initio, ſed denique omiſiſſe: poſtea verò ob varias cauſas diſcutiendum iterum ſuſcepiſſe, an ea vti deberent.

Anno 1574. art. de numero & differentia Sacramẽti, fol. Num. 2. Fol. 187.

Nota.

Quo iudicio abſoluto vnctionem ſuſtulêre, niſi quis eam neceſſariò cupiuiſſet, potiſsimum is qui

egeret teſtimonio remiſsionis defectuum, qui ratione ſenſualitatis (vt vocant) corporis profluxiſſent. Sic pro ſua libidine numerum, eſſentiam, vſumque Sacramentorum mutare ſunt auſi.

At nōdum finis; Paruo enim Catechiſmo tā docent duo tantùm eſſe Sacramenta, Baptiſmum, & Cœnam ab ipſo Chriſto eſſe inſtituta. Et olim di-

Fol. 44. cebant malum ſacerdotem Sacramenta polluere, reſponſione edita aduerſus Lelicenſes. Poſtea in

Anni 150. fol. N. 3. Confeſsione tradiderunt res iſtas miniſteriales ex ſe non conferre ſanctitatem, ad quarum adminiſtrationem, ſi malus ſacerdos acceſſerit, eas pollui dicunt.

Artic. 21 fol. 70. Verùm aduerſus hoc rurſum hac noua Confeſſione aſſerunt Sacramenta vim ſuam nunquam amittere, ſed ſemper eam ex Chriſti inſtituto retinere, ſiue probus, ſiue improbus ſit ſacerdos, ſiue hypocrita, ſiue occultus peccator.

Quamobrem aliquando docent Sacramenta eſſe vera, nouamque generationem ex virtute Dei, & remiſsionem peccatorum conferre, idque virtute ſibi in Chriſti ſanguine data operari. Quanta autem ſit diſtinctio inter nouæ & antiquæ legis Sacramenta docent eo ſcripto, quod contra Leli-

Fol. 44. cenſes ediderunt.

92. 106. 259. 288. Rurſus alibi his contradicunt, Sacramenta, aientes, nuda eſſe tantùm ſigna, inuiſibilis gratiæ, &

Anni 1574. promiſsionum Chriſti, quare & cum circumciſione, ac cum alijs veteris legis myſterijs comparant.

art. 11. fol. 54 Fol. H. L. I. Quodque Sacramenta nihil in homine operentur, neque nouam generationem, neque remiſsionem peccatorum. Vide nouam eorum Confeſsionem

nem de Sacramentis in communi. Librum item de iterando Baptiſmo. Denique in articulo decreto de ſacro miniſterio baptiſmi iterando.

Accedit ad hæc omnia, fraus, & inconſtantia in mutilandis, mutandiſque quot ſubinde aut à maioribus ſuis libros acceperunt, aut ipſi ediderũt. Verbi gratia: Extat bis de iterando baptiſmo liber, primò Belę impenſis Vlrici Velenſis, à Minchovv: *Anno* Deinde iterum editus, ſed cui nec tempus, nec lo- 1521. cum adſcripſêre. In vtroque autem magnoperè variatum eſt, tertiamque partem primi à ſecundo edito abſciderunt.

Ediderunt quoque nouiſsimè nouam fidei confeſsionem, quam tandem habeant ceu teſtem cer- *Anno* tiſsimum, & fideliſsimum doctrinæ, ac fidei illius, 1574. quam à ſanctiſsimis (inquiunt) maioribus ſuis primis Eccleſiæ Chriſti repurgatoribus acceperunt. Proinde hanc volunt certiſsimam eſſe regulam, ac normam, ſecundum quam intelligantur tum maiorum ſuorum ſcripta, quæ vel huc vſque ediderunt, vel ſi qui in poſterũ edituri ſint, hi emendentur, & corrigantur. Attamen & hanc ipſam bis eodem anno cùm Boëmicè euulgaſſent in lucem, variè immutarunt, inuerterunt, auxerunt, id quod tum alibi, tum certè vno articulo duodecimo de baptiſmo liquet. Mira profectò regula, quæ nunc recti, nunc curui formam accipit. Sed neque recti quicquam ea habet, quippè quod inanem gloriam & lucrum quærunt, non quæ ſunt Chriſti. Itaque ad tempus, & ad rationem perſonarum ſeſe tãtùm attemperant.

Quæ cùm omnia, idem Venceslaus Sturmius

Theologus copiosè prodidisset, atque optimè cõfutasset, ij veteribus exemplaribus omissis, & suppressis (quoad eius fieri potuit) alia edidêre, erasis, & immutatis quæ cõtra sese facerent, Lutheranos, & Caluinianos in hac quoque arte imitati. Quãobrem nec habent quid respondeant, si quis de illis quærat, num Spiritum sanctum, veráque fidem maiores sui habuerint: si enim habuerunt, cur fidẽ illorum isti non sequuntur? cur econtrariò libros & scripta eorum reformant? cur diuersum ab illis dicunt, & quidem in regula fidei, atque vbi prorsus contradictoria proferuntur? Quod si Spiritum illi sanctum non habuêre, cur pro patribus agnoscunt? cur sese illorum discipulos iactant? cur aiunt illos ad Papisticã idololatriam repurgãdam fuisse missos à Deo?

Et verò hoc magis esset mirandum: nisi Diuino iudicio sic omnes solerent hæretici eadem prorsus facere, quorum alios arguunt, in quos illud rectissimè quadrat: Inexcusabilis es, ô homo omnis, qui alium iudicas. Nam in quo alium iudicas, te ipsum condemnas. Sanè contra Lelicensium scriptũ vehemẽter illis indignãtur, quod omnes (inquiũt) communitates, quę cum illis non consentiunt, sic spernant & damnent, vt sese solos à Deo missos glorientur. O miseri (aiunt) seniores de Lelicz quãtum facinus ausi estis? adeò licenter quamlibet factionem, quæ vos non audierit, scripturęque sacræ nixa vestris mentibus haud satisfaciet, pro Ecclesia Antichristi ducitis, & impiè cõdemnatis? Quid verò de Luthero dicant, cui nec parcunt, extat in libro edito aduersus VVoitechum à Pernstain.

Fol. 163. Anno 1558. fol. 15. 52. 53. 54.

Quo

Quo in librò eosdem Lelicenses grauissimè obiurgant, quòd ob sui singularem amorē proprium, (hoc est superbiam) statuerint, sectam sibi ab omnibus alijs segregatam, & dissidentem. Ac verò temerè nouum sacerdotium excitauerint, quod officijs, consuetudinē, sensu, (vt verbis eorum vtar) ab alijs prorsus sit disiunctum.

Quod quidem veluti crimen contra conscientiam grauissimum vehementer exaggerant, quippè quod (aiūt) in Ecclesia pariat schismata & dissensiones: Hæc illi. At cū ipsimet initio secesserint ab Ecclesia Catholica, nouosque ministros, & alia instituerint, ecquid sceleris se patrasse putauerint? Certè in confessione sua fatentur sese ab omnibus alijs secreuisse alio impulsos spiritu, quàm Taboritas: nouamque fecisse secessionem, quę quidem quàm absurda, & impia fuerit, Sturmius ipse in Boëmico suo libro accuratè & doctè persequitur. *Anni 1574. Prolog. fol. 6. Pag. 61. vsque ad 93.*

Atqui in eo libri Prologo quē aduersus VVoitechum scripserunt, huic vitio vertunt, quod cùm neque sacerdos, neque Theologiæ Doctor creatus sit, scripturæ tamen interpretandæ, & Ecclesiasticarum rerum administrandarum sibi ius vsurpet. Quæ si à Catholicis obiiciantur Picardis, quid dicent? Cæterùm nobilis ille vir, cur ad eiusmodi fratres à Religione Catholica secedere noluerit, rationem reddidit fidei suæ, non autē ea sibi vsurpauit, quæ Picardi viro constanti, & probo obiecerūt. Quasi verò fratres isti cùm sint rudissimi artifices, & operarij, atque à stiua abstracti potuerint sacerdotium, & munus Episcopale, ac ipsam

Christi

Christi Domini auctoritatem sibi vsurpare, & nouos Apostolos, Episcopos, Sacerdotes, Diaconos, nouam societatem, nouos ritus instituere, ac verò præscribere pseudoepiscopis, & pseudosacerdotibus suis, quanam ratione scripturam exponere, Sacramenta administrare, & alia id genus facere debeant: Catholico autem viro nō licuerit fidei suæ rationem reddere? Nunc autē sacerdotes sint ipsi Picardorum Ministri, iudicium esto omnium, qui Theologica vel summis labijs degustarunt. Sturmius autem id fusiùs, & doctè suo libro contrarium ostendit apertissimè.

Sturmi⁹ à pa. 108. vsque ad 135.

Verumenimuerò, quando hæc non essent, quibus ista secta à Satana profecta esse manifestò deprehenditur, vel vnum sat esset, cùm dicunt, sese credere, sentire, docere, quod docent, sentiunt, & credunt omnes Ecclesiæ, quæ post Lutheri tempora ab vnitate Ecclesiæ Catholicæ sese subduxerunt: cùm tamen notissimum sit tot sectas inter sese dissectas planéque inuicem oppositas, cùm anathematibus sese mutuò confodiant, à solo Satana agi. Quod autem ita senserint, & locuti sint, extant eodem in libro aduersus Voïtechum ipsorum aduersus seipsos testimonium. Aiunt enim se credere Ecclesiam Catholicam ministerialem esse omnem Christianitatem sub toto cœlo, suam verò vnitatem esse tantū partem illius, velut & Romanam, Boëmicam, Lutheranam, Zuinglianam, Caluinianā, & alia id genus. Et confessione anni 1574. articulo octauo de Ecclesia sancta sic habent. Interim docent fratres nostri de sua congregatione, vel vnitate sentire id, quod de alijs Christianis paruis,

Pag. 15.

Anni 1574.

Art. 8. pag. 40.

paruis, vel magnis vnitatibus ſentire decet, quod ea non ſit ſola Eccleſia,ſed tantum pars eius veluti fuit Corinthiaca.

Ac tamen cùm hæc dixiſſent rurſus ſcripto ſuo cõtra Lelicenſes contrariũ pronunciarunt. Nempè memoratos hæreticos inter ſe nec ſenſu, nec doctrina, neq; interpretatione cum ſacra ſcriptura eſſe cõcordes. Quælibet enim (aiunt) vnitas Chriſtiana ſcripturis ſacris, prout optimè norit, vtitur: Nec vlla ex his ſectis moueri ſe ſinit, aut doceri, vel ſacræ ſcripturæ expoſitionem recipere audet, timens ne hac tanta de religione diſcordia decipiantur ab aliquo. *Pag.6.*

Quî ergò fieri poteſt, vt inter has, quæ non ſolùm inuicem, ſed inter ſeſe (vt oſtenſum eſt) ſunt diuiſæ, ſit aliquis ordo, vnanimitas, concordia, charitas, & in primis vnus Deus, vna fides, vnus verus ſacræ ſcripturæ ſit intellectus? Quem ergo habebunt ſpiritum ſapientiæ, intellectus, conſilij?

Cùm olim Taboritæ cum ſacerdotibus, & magiſtris Pragenſibus (præter alios articulos fidei) potiſsimũ de corpore Chriſti in venerabiliſsimo Sacramento cõuenire nequiuiſſent, grauíſque inter eos diſsẽſio per multos annos extitiſſet, mutua item bella inter eos orirentur, omnes Regni Boëmiæ ordines ſub vtraque ſpecie communicantes, nullis laboribus, vigilijs, & ſumptibus pepercerunt, vt eos ad concordiam adducerent, nec tamen quicquam effecerunt. Tandem Pragæ conuenientes ſtatuerunt, vt ſabbato poſt feſtum ſancti Procopij tam Taboritarum, quàm Pragenſium ſacerdotes cõuenirent, déque articulis, qui controuertebantur, *Anno 1443.*

tebantur, colloquerentur. In quibus autem consentire inuicem non possent, eos proximis comitijs post trium Regum festum celebrādis scriptos proponerent. Ac quidquid in ijs secundum scripturas, & sanctos Patres in scripturis legitimè fundatos esset probatum: id omnes vnanimes admitterent, crederent, docerent, neque verò alios sacerdotes, Parochos, aut Concionatores in suis ditionibus ferrent. Idque sub grauissima pœna: nimirum amissione ipsius causæ, atque adeò ipsius honoris (vt dicunt) & famæ. Quæ omnia pactis, conuentis, literis, iuramentis, ac propriorum sigillorum appressione, atque appēsione se seruaturos inuiolabiliter mutuò promiserunt. Quod tamen postea in irritum cessit: Valdensibus & reliquis, per talia conciliabula, iterum, atque identidem pacem quærentibus, & non inuenientibus. Iam de hypocrisi, de baculo, & pera, de voce exili, de externa demissionis, & humilitatis larua, quibus antea vsi sunt, donec erumperent, superuacaneum est loqui. Hæc enim iam ita sese prodiderunt, vt aliæ quoque hæreses à Picardica metuant.

Anni 1544.

Itaque hinc viderint omnes, quibus Picardica secta sapere incœpit, quàm temerè eam commendent, aut ad eam prouocent, eam certè Synodis omnibus legitimis, hoc est Apostolicæ doctrinæ, quam vna ipsa Catholica Ecclesia semper tenuit, anteponere, aut delirum, aut perfidum caput sapit.

FINIS.

INDEX ALPHABETICVS eorum omnium quæ in hoc volumine continentur.

A

miles.

quam

Verbum

IESV CHRISTO DEO DEIque *filio vero laus & gloria.*

